

Seletuskiri Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse juurde

Eelnõu on koostanud Justiitsministeeriumi poolt moodustatud Ühinguõiguse revisjoni töörühma poolt tuginedes 15.09.2018 Justiitsministeeriumile üle antud Analüüs-kontseptsioonis¹ esitatud ettepanekutele. Ühinguõiguse revisjoni töörühma kuulusid Martin Käerdi (TÜ dotsent, AB Ellex), Sander Kärson (TÜ õppeülesande täitja, AB TGS Baltic), Villu Kõve (TÜ dotsent, Riigikohus), Arsi Pavelts (NOVE), Kalev Saare (TÜ dotsent, Riigikohus), Urmas Volens (töörühma juht, TÜ dotsent, NOVE); Andres Vutt (TÜ dotsent, AB Magnusson), Margit Vutt (TÜ lektor, Riigikohus). Lisaks osalesid eelnõu koostamises töörühma abiekspertid Heili Püümann (TÜ doktorant, NOVE), Ketlin Peterson (AB Magnusson), Triin Tiru (AB NOVE), samuti mõjude hindamise eksperdina Janno Järve (Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR). Töörühm soovib tänada järgmisi tublisid inimesi, kes praktikantide ja vabatahtlikena on töörühmale suureks abiks olnud: Laura Raadik, Katrin Martson, Laura Viira, Liis Kikas, Maria Helena Paron.

1. AMETIÜHINGUTE SEADUSE MUUDATUSED

Üldist

Ametiühingute seaduse (AÜS) muudatustel on kaks üldisemat eesmärki: esiteks põhjendamatute ja ebademokraatlike erisuste kaotamine teiste mittetulundusühingutega võrreldes, mida ei saa põhjendada ametiühingute autonoomia nõudega, ning teiseks tulenevalt erinevate registrite ühendamisest ühtseks äriregistriks vastavate alamregistri kohta käivate dubleerivate sätete seadusest väljajätmine.

Paragrahvi 6 muutmine

Paragrahvi 6 muudatused on tingitud regulatsiooni ühtlustamiseks teiste MTÜ-dega. Lõike 1 1. esimest lauset on täpsustatud ja lg 2 välja jäetud, kuna ametiühingud kantakse edaspidi

¹ https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf

ühtsesse äriregistrisse ning puudub ka vajadus nende õigusvõimega seonduvat lisaks TsÜS-le ja MTÜS-le täiendavalt reguleerida.

Lõike 3 väljajätmise ettepanek lähtub eelnõus pakutud terviklähemisest leevendada piiranguid eri liiki eraõiguslike juriidiliste isikute ümberkujundamisele, ühinemisele ja jagunemisele. Lg 3 on praegu ka ebatäpne, sest ametiühingut kui MTÜ-d ei saa ka selle sätteta praegu ümber kujundada. Sisuliselt keelab see säte ametiühingu põhikirja muutmise kaudu selle tegevuse jätkamise n.ö tavalise MTÜ-na. Selline tegevuspiirang ei ole aga millegagi õigustatud.

Paragrahvi 9 lg 5 muutmine

Täpsustatud on segast regulatsiooni „vähemalt ühest häälest“, nähes selgelt ette, et enamhääled võib ette näha põhikirjas. Sisuline muudatus puudub.

Paragrahvi 10 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 10 väljajätmisega ühtlustatakse ametiühingute regulatsioon teiste MTÜ-dega, jättes seadusest välja sisuliselt põhjendamatud või ka lihtsalt ebademokraatlikud ja segadusttekitavad erisused. Ametiühingute autonoomiat seeläbi ei kahandata. Praegu on lg 1 järgi ametiühingul lubatud põhikirjaga välistada nt juhatuse poolse liikmeks vastuvõtmise keeldumise või liikme väljaarvamise vaidlustamist üldkoosolekul (MTÜS § 13 lg 2, § 16 lg 4), võtta üldkoosolekult oluliste küsimuste otsustamine nagu nt põhikirja muutmine või juhatuse määramine või majandusaasta aruande kinnitamine (MTÜS §-d 19, 23; AÜS § 10 lg 2), kitsendada üldkoosoleku kokkukutsumise ja selle päevakorra määramise õigust (MTÜS §-d 20, 20¹) ning vähendada veelgi üldkoosoleku otsuse vastuvõtmise kriteeriumeid (MTÜS § 22). Sellised erisused ei ole millegagi sisuliselt põhjendatavad.

Teiste MTÜ-dega võrreldes põhjendamatult on ka lg-st 2 tulenev regulatsioon, mis võimaldab ametiühingul vältida põhikirja kaudu majandusaasta aruande jõudmist liikmete üldkoosolekuni. MTÜS § 36 on samas plaanis muuta nii, et nõ väikestel MTÜ-del oleks üldine võimalus aruandluskoormust vähendada. Lõike 2¹ väljajätmise tingib üldine muudatus MTÜ-de jaoks, et nad tegevusala enam majandusaasta aruannetes ei peaks esitama, mis muudab sätte ülearuselt dubleerivaks.

Muude eraõiguslike juriidiliste isikutega võrreldes on põhjendamatult ka lg 3, mis võimaldab esitada registripidajale avaldusi ka lihtkirjalikuna, st isikusamasust tuvastamata. See tekitab ebakindlust registrimenetluses ja seab ka kannete usaldusväärset kahtluse alla. Lisaks notariaalsele kinnitamisele saab avaldusi esitada ka digitaallkirjastatult, millist nõuet ei saa pidada ametiühingute jaoks liiga koormavaks. Sama puudutab lg 4, millest tulenevalt ei pea ametiühingute ühinemislepingu ja jagunemislepingu ära kirjad olema notariaalselt kinnitatud (seaduses kusjuures eksitavalt “tõestatud”).

Paragrahvi 10 lg 5 järgi on aga ette nähtud, et ei kohaldu järgmised MTÜS sätted:

- MTÜS § 17 lg 1 (liikmesuse lõppemisel aasta kestel tuleb liikmemaks eelduslikult tasuda aasta eest);
- MTÜS § 21 lg 5 (mis näeb ette MTÜ liikme üldkoosolekul osalemise või hääletamise isiklikult või esindaja kaudu, kui esindajat ei ole põhikirjaga välistatud);

- MTÜS § 21 lg 8 (mis näeb ette üldkoosoleku protokollide notariaalse tõestamise nõudeõiguse);
- MTÜS § 22 lg 4 (mille järgi igal liikmel on üks hääl ning et liige ei või hääletada, kui hääletatakse tema vastamist kohustustest või vastutusest ning temaga tehingu tegemist või õigusvaidluse pidamist);
- MTÜS § 25 lg 1 teine lause (volinike arv ja nende valimise kord nähakse ette põhikirjas);
- MTÜS § 30 (juhatuse asendusliikme mõjuval põhjusel määramine kohtu poolt);
- MTÜS § 82 lg 3 (avalduseta kande tegemine ei vabasta avalduse esitama pidanud ühingu kohustusest tasuda kande tegemiseks ettenähtud riigilõivu).

Ükski nimetatud erisustest ei ole ametiühingu jaoks rohkem põhjendatud kui teiste MTÜ-de jaoks.

Paragrahvi 11 kehtetuks tunnistamine

Muudatus lähtub ühtse äriregistri sisseseadmisest ning alamregistri dubleerivate sätete kaotamise vajadusest.

2. ERAKONNASEADUS

Üldist

Erakonnaseaduse muudatused on tingitud esmajoonel vajadusest täpsustada erakonna liikmete nimekirja pidamise ning selle avalikkuse ja õigusliku tähendusega seonduvat. Paragrahvi 5 lg 2¹ ja § 8¹ muudatused muudavad oluliselt praegu kehtivat erakonna liikmete nimekirja pidamise põhimõtteid. Samuti on pakutud muudatused suunatud erakondade tegevuse sisuliselt põhjendamata erisuste kaotamiseks muude MTÜ-dega võrreldes. Tegemist on olulistel muudatustega, mis toovad erakonna liikmete nimekirja kontrolli tagasi erakonna juhatusele sarnaselt teiste MTÜ-dega, piiravad poliitilist maailmavaadet avalikustavate erakonda kuulumise andmete avalikkust ning lihtsustavad erakonna ja n.ö tavalise MTÜ vahelist vormivahetust

Paragrahvi 5 lg 2¹ muutmine

Paragrahvi 5 lg 2¹ muudatused on tingitud esmajoonel § 8¹ muutmisest, mille järgi kontroll erakonna liikmete nimekirja muutmise üle on juhatusel, mitte registripidajal. Viide on asendatud väljakirjutusega isiku surma osas liikmesuse lõppemise ajaks lugemise kohta.

Paragrahvi 6 lg 2 ja lg 3 muutmine

Paragrahvi 6 lõikes 2 on ette nähtud täpsustus, mis peaks kõrvaldama ebaselguse, mida mõeldakse erakonna registreerimise all võrreldes muude MTÜ-dega. Nii see kui lg 3 pakuvad välja täpsustuse seaduses, et erakonna saab lisaks algsele erakonnana asutamisele registreerida erakonnana ka olemasoleva MTÜ baasil, kui see vastab erakonna nõuetele (mh kui sel on poliitilised eesmärgid ja saavutatud nõuetekohane minimaalne liikmete arv), põhikirja muutmise kaudu. Samuti on pakutud võimalus, et erakond jätkab tegevust n.ö tavalise MTÜ-

na, kui see kas enam ei taha või ei saa (nt liikmete arvu langemine alla miinimumarvu) poliitilist tegevust arendada.

Paragrahvi 7 lg 2¹ muutmine

Paragrahvi 7 lõikes 2¹ on pakutud tõsta põhikirja vastuvõtmiseks vajalikku kvooruminõuet 2/3-le, nagu see on teiste MTÜ-de puhul kui ka üldse teiste eraõiguslike juriidiliste isikute puhul. Põhikiri on erakonna tegevuse alusdokument ja selle muutmine ei peaks käima lihthälteenamusega, vaid kajastama siiski suure enamuse liikmete tahet.

Paragrahvi 8¹ muutmine

Paragrahvis 8¹ on pakutud muuta senist kontseptsiooni erakonna liikmete nimekirja avalikkusest ja selle pidamisest sisuliselt registriosakonna poolt. Esiteks tuleneb EL isikuandmete kaitse üldmääruse (2016/679) art 9 lg-st 1, et keelatud on töödelda isikuandmeid, millest ilmnevad isikute poliitilised vaated. Määruse art 9 lg 2 lit d järgi on lubatud neid andmeid töödelda küll poliitilise suunitlusega mittetulundusühingu õiguspärase tegevuse raames, kuid selle suhtes tuleb kohaldada vajalikke kaitsemeetmeid ning tingimusel, et töötlemine käsitleb ainult asjaomase ühingu liikmeid või endisi liikmeid või isikuid, kes on kõnealuse ühinguga püsivalt seotud tema tegevuse eesmärkide tõttu, ning et isikuandmeid ei avalikustata väljaspool seda ühingut ilma andmesubjekti nõusolekuta. Sellest tulenevalt ei saa pidada põhjendatuks erakonnaliikmete andmete täielikku avalikustamist registrisüsteemi kaudu, nagu see seni on toimunud. Juba see tingib ka nimekirjade pidamise korralduse muutmise ja ülekandmise erakonna juhatusele, nagu see on teiste MTÜ-de puhul ning andmete piiratud avalikkuse vastavalt lg-le 5. Liikmeid on palju ja erakonnal endal peab olema tagatud autonoomia oma liikmesuse üle otsustamisel.

Lõike 3 järgi siiski ei kaotata registripidaja informeerimise kohustust erakonna liikmete andmetes toimunud muudatustest, kuid nende andmete muutmise õigus on vaid juhatusel, st registripidaja on andmekoguja, kes võib erakonnalt vaid nõuda õigete andmete esitamist. Kaob võimalus n.ö astuda erakonnast välja registriosakonna vahendusel, millist ei ole ühelgi teisel MTÜ-l ja mis on MTÜ olemusega ka vastuolus.

Paragrahvi 9 pealkirja muutmine

Paragrahvis 9 vaid tehniline täpsustus pealkirjas, et registreeritakse siiski erakond, mitte üksnes selle põhikiri.

Paragrahvi 12 lg 1 ja lg 3 muutmine

Paragrahvi 12 lg-s 1 tehakse muudatus sarnaselt erakonna põhikirja muutmisele suurendada ka enamusnõuet erakondade ühinemise jaoks vajalikule hälteenamusele 2/3-le, nagu see on ka teiste eraõiguslike juriidiliste isikute puhul. Selliselt tagatakse erakonna ühinemisotsuse suurem representatiivsus.

3. EUROOPA LIIDU NÕUKOGU MÄÄRUSE (EMÜ) NR 2137/85 «EUROOPA MAJANDUSHUVIÜHINGU KOHTA» RAKENDAMISE SEADUS

Paragrahvi 4 lg 2 p 2 muutmine

Paragrahvi 4 muudatusettepanekud ei ole sisulised. Esmalt täpsustatakse lg 2 sissejuhatuses, et registreerimisavalduse andmed kantakse ka äriregistrisse, kuna praegu selgesõnaline norm selleks puudub. Teiseks nähakse sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega selgelt ette ka aadressiandmete registrisse kandmine.

Paragrahvi 5 lg 4 kehtetuks tunnistamine, § 5 lg 5 muutmine

Paragrahvi 5 lg-te 4 ja 5 muudatused lähtuvad äriregistri seaduse eelnõu ettepanekust loobuda digiühiskonnas eraõiguslike juriidiliste isikute allkirjanäidiste kogumisest.

4. EUROOPA LIIDU NÕUKOGU MÄÄRUSE (EÜ) NR 1435/2003 «EUROOPA ÜHISTU (SCE) PÕHIKIRJA KOHTA» RAKENDAMISE SEADUS

Paragrahvi 2 muutmine

Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 «Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta» rakendamise seaduse §-s 2 on pakutud asendada viide aktsiaseltsi registrisse kandmise regulatsioonile tulundusühistu omaga. Viide aktsiaseltsile on eksitav, kuna SCE on olemuslikult siiski pigem lähem tulundusühistule kui aktsiaseltsile. Arusaamatuks jääb, mis ulatuses ja milliseid aktsiaseltsi sätteid praegu kohaldada tuleks.

5. HOONEÜHISTUSEADUS

Paragrahvi 4 lg 2 ja § 6 lg 1 muutmine

Paragrahvi 4 lg 2 muudatusega kõrvaldatakse vastuolu § 6 lg-ga 1, mille järgi ei ole selge, kas hooneühistu liikmed kantakse ka registrisse või nende andmed kajastuvad registriväliste andmetena seal.

Muudatuste järgi § 4 lg-s 2 ja §-s 6 kajastatakse hooneühistu liikmed selgelt äriregistris. Nii tagatakse suurem õigusselgus ja tsiviilkäibekindlus. Erinevalt muudest MTÜ-dest kajastab liikmesus hooneühistus selget olulist varalist õigust, õigust kasutada elamus korterit. Selle tsiviilkäive peaks olema rangemate nõuetega ja allutatud kinnistusraamatule sarnasele regulatsioonile, vältimaks õiguse kaotamiskut kui tagades sellele ka reaalse tagatisväärtuse.

Paragrahvi 8 täiendamine

Paragrahvi 8 on pakutud täiendada tulenevalt §-de 4 ja 6 muutmisest ja hooneühistu liikmesuse selgelt registrikandega sidumisest. Võlaõiguslikult saab kohustusi liikmesuse võõrandamisel võtta ja ka omavahel liikmesuse ülemineku vabalt kokku leppida, kuid kolmandate isikute, mh võlausaldajate jaoks on määrav registrikanne. Selliselt tagatakse suurem käibekindlus.

Lisatava lõikega 6 võimaldatakse sarnaselt osaühingu osa kohta pakutud muudatustele välja heauskse omandamise võimalus registrikandele tuginedes.

Paragrahvi 9 muutmine

Paragrahvi 9 lg 3 muutmisega antakse kindlus pandipidajatele ja selgus õiguskäibe, et pantimise eelduseks on vältimatu kanne äriregistrisse.

Lisatava lõikega 6 võimaldatakse sarnaselt osauhingu osa kohta pakutud muudatustele välja pandiõiguse heauskse omandamise võimalus registrikandele tuginedes.

6. KIRIKUTE JA KOGUDUSTE SEADUS

Üldist

Kirikute ja koguduste seaduse (KiKoS) muutmise on tingitud kahest põhjusest. Esiteks ei ole selge seaduse suhe MTÜS-ga, st mis sealt kohaldub ja mis mitte. KiKoS on raskesti mõistetav ja mitte üksnes usulise ühenduse eristamiskriteeriumite osas. Mitte kõik erisused MTÜ-dest ei ole ka põhjendatud. Arusaamatu on alamregistri vajalikkus neile, oma erireeglitega, mis tekitavad segadust. Usuliste ühenduste eripära ja ajaloolised traditsioonid võivad tingida esmalt juhtimislikud erisused, mh n.ö ametikohajärgsed juhatuse liikmed. Küll aga ei saa pidada õigeks kolmandaid isikuid kaitsvate sätete osas põhikirjaga välistamise võimalust nt juhatuse esindusõiguse ja vastutuse (KiKoS § 24) kui ka ühinemise, jagunemise ja lõpetamise puhul (KiKoS § 16 lg 1). Teiseks tekitab küsimusi usuliste ühenduste registri regulatsioon KiKoS-s. Usuliste ühenduste register on KiKoS § 17 lg 1 järgi mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri osa, mille suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kohta õigusaktides sätestatud, kui KiKoS-st ei tulene teisiti. Samas on KiKoS-s detailselt selle registriga seonduvat reguleeritud, nii et raske on hoomata, mis osas sellele MTÜS ja veelgi enam ka TsMS sätted kohalduvad.

Ettepanekud lähendavad kirikute jt regulatsiooni muude MTÜ-dega, säilitades vaid sisuliselt põhjendatud erisused. Lisaks kaotatakse alamregister ja nähakse ette nende kandmine äriregistrisse sarnaselt muude eraõiguslike juriidiliste isikutega. See tingib rea dubleerivate sätete seadusest väljajätmise.

Kokkuvõttes peaks regulatsioon tervikuna minema selgemaks ja lihtsamaks.

Paragrahvi 4 lg 1 ja lg 2 muutmise

Paragrahvi 4 lg-s 1 on täpsustatud, et usuühing on MTÜ, mitte ebamäärane „vabatahtlik ühendus“. Lõikes 2 on aga tehtud muudatus tulenevalt äriregistri alamregistrite kaotamisest, et ka kirikud ja kogudused kantakse äriregistrisse.

Paragrahvi 5 lg 1 ja lg 3 muutmise, lg 4 ja lg 5 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 5 lg-t 1 muudetakse eesmärgiga täpsustada usulise ühenduse õiguslikku olemust ja kõrvaldada ebamäärasus. Kui praegu on seaduse järgi tegu eraõigusliku juriidilise isikuga, millele kohaldatakse MTÜ-de reegleid, siis eelnõu järgi ongi tegu MTÜ alaliigiga. Sisulisi muudatusi usuliste ühenduste tegevusele sellest ei järeldu.

Ebaselge on usulise ühenduse ümberkujundamiskeelu tähendus ja sisu (KiKoS § 5 lg 3). Seetõttu on pakutud ka täpsustus, et ümberkujundamise keeld ei välista olemasoleva n.ö tavalise MTÜ muutmist usuliseks ühenduseks kui ka vastupidi.

Lõige 4 on pakutud jätta välja, kui võrd see on dubleeriv MTÜ üldise regulatsiooni kohaldamise valguses.

Lõige 5 on pakutud seadusest välja jätta, kui võrd see on mõnevõrra eksitav. Ühenduse juriidiliseks isikuks olemiseks peab juba TsÜS järgi olema esmalt riigipoolne tunnustus mingi õigusliku vormina ja teiseks registrikanne.

Paragrahvi 11 lg 6 muutmise

Paragrahvi 11 lg 6 on pakutud leevendada kiriku või koguduste liidu asutamislepingu vorminõudeid sarnaselt teiste MTÜ-dega selliselt, et see oleks lubatud ka notariaalse kinnitamise või digitaalallkirjastamise kaudu.

Paragrahvi 12 lg 3 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 12 lg 3 on pakutud välja jätta dubleerivana MTÜ-de üldise regulatsiooni kohaldamise kõrval.

Paragrahvi 13 lg 4, lg 7, lg 8, lg 9 ja lg 10 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 13 lg 4 on pakutud jätta seadusest välja, kuna selle loogika on täielikus vastuolus juriidiliste isikute üldise loogikaga, et need siiski juhivad ja korraldavad end ise. Olukorras, kus kirik ei esita juriidilisest isikust koguduse juhatuse muutmise avalduse, kui kogudus endale siiski juhatuse ise valinud on, peaks registripidaja hakkama kandeid tegema järelevalve korras. Selline reegel on vastuolus autonoomiapõhimõtetega ja väljendab suurt usaldamatust kirikusse kuuluvate koguduste suhtes. Alternatiiv oleks muuta koguduste jm juriidilist staatust nii, et tegu ei oleks juriidiliste isikutega ega registreeritaks neid eraldi.

Paragrahvi 13 lg-d 7-10 on pakutud dubleerivatena välja jätta, kuna need sisalduvad üldiselt äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 15 lg 1 ja lg 3 muutmise, § 15 lg 2, lg 2¹, lg 2², lg 2³, lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 15 lg-s 1 on säilitatud usulise ühenduse spetsiifilised registriandmed, ülejäänud on toodud juba üldiselt äriregistri seaduses. Sisulist muudatust siin pole.

Lõiked 2 ja 3 on pakutud jätta seadusest välja samadel põhjustel § 13 lg-ga 4, kuna iga juriidiline isik peab oma andmete muutumist siiski ise deklareerima ja selle eest ka vastutama. Seetõttu kaob vajadus ka lg 2¹ järgi, mis näebki ette nagunii kehtiva üldpõhimõtte, et igaüks esitab ise oma registriandmete muutmise avalduse.

Kehtetuks on pakutud tunnistada ka § 15 lg 4, mille järgi ei tule registrisse kantud andmete muutmise avaldusele juurde lisada muutmise otsustanud üldkoosoleku või muu organi koosoleku protokoll või selle väljavõtet ega koosolekust osavõtjate nimekirja või muud dokumenti usulise ühenduse liikmeskonna kohta. See sunnib registripidajat nt koguduse juhatuse liikmeid asendama registris, võimaldamata kontrollida nende valimist või tagasikutsumist ega muid kande aluseks olevaid asjaolusid. Sisuliselt n.ö pörsas kotis ostmise põhimõttel puudub igasugune õigustus. Sellisel juhul tuleks neid üldse mitte registrisse kanda, sest avalik usaldatavus peaks olema siiski vähemasti kontrollitavatel andmetel. Kui

probleemiks on usulise ühenduse liikmeskonna avalikukstulek, siis see on seaduses juba lahendatud avalduse paigutamise ja kinnisesse registritoimikusse ja infosüsteemis konfidentsiaalseks lugemiseks, st avalikkusele ei oleks see info kättesaadav (KiKoS § 29¹).

Välja on pakutud jätta ka lg-d 2² ja 2³, mille dubleeriv sisu registrisse kandmise osas sisaldub juba äriregistri seaduse eelnõus üldiselt ning lisaks on üldiselt tehtud ettepanek allkirjanäidiste kaotamiseks.

Paragrahvi 16 lg 1 muutmine

Paragrahvi 16 lg-st 1 on pakutud välja jätta viide võimalusele näha usulise ühenduse ühinemine, jagunemine ja lõpetamine põhikirjas näha ette teisiti kui seaduses. Tegu on kolmandaid isikuid kaitsvate reeglitega, millest kõrvalekaldumist ei saa aktsepteerida. MTÜS näeb ette piisava vabaduse vastavate protsesside korraldamiseks ka kirikute jaoks. Samuti on välja jäetud viide menetlussätetele, mis hakkavad sisalduma üldiselt äriregistri seaduses, viidatud sätted on plaanitud KiKoS-st välja jätta (vt eespool).

Paragrahvi 17, § 18 ja § 19 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvid 17-19 on pakutud seadusest välja jätta dubleerivatena, kuna vastavad sätted sisalduvad juba üldiselt äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 24 muutmine

Paragrahvi 24 tekstist on pakutud välja jätta ebaselge võimalus kalduda põhikirjaga kõrvale MTÜ-de üldisest juhatuse vastutuse regulatsioonist. Tegu on kolmandaid isikuid kaitsva regulatsiooniga, millest kõrvalekaldumist ei saa millegagi õigustada.

Paragrahvi 25¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 25¹ on pakutud seadusest välja jätta, kuna MTÜ-d ei peaks ka üldiselt esitama majandusaasta aruandeid põhitegevusala andmetega, samuti on oluliselt leevendatud MTÜ-de üldist aruandluskohustust.

7. KOHTUTE SEADUS

Paragrahvi 16 muutmine ja täiendamine lõigetega 5-8

KS § 16 lg 2 muudatusettepanek lähtub äriregistri ning MTÜ-de ja sihtasutuste registri ühendamise üldisest ettepanekust, mis eelnõuga tehtud.

§ 16 lg 2¹ täpsustab, et riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste registrisse kantakse ka avalikõiguslikud juriidilised isikud seadusest alamalseisvate aktide järgi, mistõttu peab muutma ka seadusest. Tegelikult vajaks kogu asutuste registri regulatsioon täpsustamist, kuid see jääb välja käesoleva eelnõu esemest.

Lõige 4 toob kohtute seadusesse ka tegelikkuses toimiva kohtuametniku registrisekretäri, kelle tegevust seni on muude õigusaktidega reguleeritud.

Lõiked 5-8 täpsustavad seni Kodukorras sisalduvate reeglitega seaduse tasandil registriosakonna juhataja pädevust ja registriosakonna tööjaotusplaaniga seonduvat (vt mh Kodukorra § 161).

Paragrahvi 125¹ muutmine

Kehtiv seadus (KS § 125¹ lg 2) laiendab kohtunikuabi pädevuse menetlustoimingute ja lahendite tegemiseks põhimõtteliselt ka kohtuametnikust kohtujuristile. Eelnõuga nähakse ette ametite pädevuste lahusus, st kohtujuristid ei täida registripidamisega seotud ülesandeid, kuna selleks puudub neil vajalik sisuline kvalifikatsioon ja oskused.

Seaduse täiendamine §-iga 125²

Kohtute seaduse § 125² puhul on tegemist kehtiva ÄS § 525 lõikega 1 ja lõikega 4. ÄS § 525 lg 2, mis loetleb registrisekretäri ülesanded, on jäetud välja. Eelnõu järgi tunnistatakse ÄS § 525 kehtetuks.

8. KOMMERTSPANDISEADUS

Üldist

Kommertspandiseaduse muutmine sõltub suuresti kahest otsustusest, mida eelnõus ei ole lõplikult pakutud. Esiteks, kas FIE jääb äriregistrisse ja teiseks, kas kommertspant avatakse ka muudele eraõiguslikele juriidilistele isikutele kui äriühingutele. Töögrupp toetab FIE väljaviimist äriregistrist, millega kaasneks ka võimatus seada kommertspanti tema varale, vähemalt senisel kujul. Samas võiks kaaluda kommertspandi ümberkujundamist vallasvara üldiseks tagatisregistriks, mis ei piiraks pandipidajate isikute ringi. Sellise regulatsiooni väljatöötamine väljaks aga käesoleva eelnõu lähteülesandest ja esemest.

Paragrahvi 1 ja § 2 muutmine

Paragrahvi 1 lg 1 ja § 2 lg 1 muutmise vajadus sõltub FIE äriregistrisse jäämisest. Töögrupp toetab FIE väljaviimist.

Paragrahvi 7 muutmine

Paragrahvi 7 muutmise vajadus sõltub sellest, kas kommertspant avatakse ka teistele eraõiguslikele juriidilistele isikutele kui äriühingud.

Paragrahvi 8 muutmine

Paragrahvi 8 muutmine sõltub FIE jäämisest äriregistrisse. Töögrupp seda ei toeta.

Paragrahvi 15 lg 2 ja lg 3 muutmine

Paragrahvi 15 lg-te 2 ja 3 muutmine on tingitud ÄS viidatud sätete kehtetuks tunnistamisest. Viited on asendatud vastava regulatsiooni väljakirjutamisega. Sisulist muudatust ei ole.

9. KORTERIOMANDI- JA KORTERIÜHISTUSEADUS

Üldist

KrtS muudatused on tingitud esmalt korteriühistute alamregistri kaotamisest koos muude alamregistritega, teiseks korteriühistu õigusliku olemuse täpsustamisest ja kolmandaks muude MTÜ-dega võrreldes põhjendamatute erisuste kaotamise vajadusest.

Paragrahvi 1 lg 4 muutmine

Paragrahvi 1 lg-s 4 on täpsustatud, et KÜ näol ei ole tegu iseseisva eraõigusliku juriidilise isiku liigiga, vaid eri tüüpi MTÜ-ga, millele kohaldub MTÜS tervikuna, kuivõrd KrtS-st ei tulene teisiti, mitte segadusttekitavalt (nagu seni), et kohalduvad vaid üksikud MTÜS sätted (vt nt KrtS § 20 lg 1 ja § 24 lg 1). Samuti on täpsustatud, et KÜ kantakse äriregistrisse.

Paragrahvi 6 lg 1, lg 4, lg 5 ja lg 7 muutmine

Paragrahvi 6 muudatused on redaktsioonilised ja seonduvad korteriühistute registri asendamise äriregistriga.

Paragrahvi 20 lg 1 ja § 24 lg 1 muutmine

Paragrahvi 20 lg 1 ja § 24 lg 1 viidete väljajätmine MTÜS §-dele on tingitud KrtS § 1 lg-s 4 üldviite tegemisest MTÜS kohaldamisele.

Paragrahvi 29 lg 6 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 29 lg 6 p-d 1 ja 2 on pakutud tunnistada kehtetuks, kui sisult arusaamatu õigusliku tähendusega ja teiste eraõiguslike juriidiliste isikute jaoks tundmatutena. Ei seadus ega õigusteooria ei tunne ei juriidilise isiku organi otsuse ega juhatuse liikme ametiseisundi peatamist ega omista sellele tähendust. Tarbetuid vaidlusi tähenduse üle pole aga vaja tekitada. Asendusliikme saab KÜ juhatusse määrata aga nagunii TsMS alusel. Samuti saab kohus TsMS järgi piirata isikute õigusi teha toiminguid kohtu loata nt.

Paragrahvi 36 lg 2 muutmine

Muudatus tingitud korteriühistute registri asendamisest äriregistriga.

Paragrahvi 51 lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 51 lg 4 tunnistatakse kehtetuks, kuna KÜ-dele kohaldub MTÜ-de raamatupidamise aruannete esitamise üldine regulatsioon, mis näeb samad reeglid ette.

Paragrahvi 60 lg 1, lg 2, lg 4 ja lg 5 muutmine

Paragrahvi 60 muudatused on tingitud korteriühistute registri asendamisest äriregistriga.

KrtS 6. peatüki, § 63 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 63 väljajätmine seondub korteriühistute registri asendamisega äriregistriga. Vastavad sätted sisalduvad tervikuna äriregistri seaduse eelnõus.

10. MAAKORRALDUSSEADUS

Paragrahvi § 9 kehtetuks tunnistamine

MaaKS paragrahv 9 maakorraldusühistu kohta on kavandatud maakorraldusseadusest välja jätta. Maakorraldusühistut on reguleeritud maakorraldusseaduses üksnes fragmentaarselt. Maakorralduse osalisel on MaaKS § 8 lg 1 p 8 järgi õigus moodustada maakorraldusühistu maakorralduskava koostamiseks. See õigus jääb alles. Paragrahvi 9 sätted ühistu liikmeskonna ja tasumiskohustuse kohta on sisult mitteregulatiivsed ja segadust tekitavad. Kui seadusandjal on siiski soov maakorraldusühistut reguleerida, tuleks seda teha märksa detailsemalt.

11. MAAPARANDUSSEADUS

MaaParS muudatusettepanekud on tingitud vajadusest täpsustada selle erisusi võrreldes muude MTÜ-dega ja teiseks alamregistrite asendamisest ühtse äriregistriga.

Paragrahvi 58 lg 1 muutmine

Paragrahvi 58 lg 1 muutmise eesmärk on täpsustada maaparandusühistu õiguslikku olemust, et tegu pole siiski iseseisva eraõigusliku juriidilise liigi, vaid eri tüüpi mittetulundusühinguga, millele muus osas kohaldub MTÜS. Seega jäetakse seadusest välja ka komplitseeritud viited MTÜS kohaldamisele eri konkreetsetes küsimustes.

Paragrahvi 59 lg 1 ja lg 2 muutmine

Paragrahvi 59 lg 1 muutmise aluseks on maaparandusühistu kandmine äriregistrisse senise formaalse eriregistri asemel, kuna seadusega kaotatakse kõik seni iseseisvad alamregistrid. Õigusvõimega seonduv on reguleeritud juba TsÜS-s ja MTÜS-s.

Lõike 2 täpsustamine selgitab, et maaparandusühistu saab tekkida ka n.ö tavalise MTÜ põhikirja muutmise kaudu nagu saab ühistu jätkata põhikirja muutmise kaudu tegevust ka tavalise MTÜ-na.

Paragrahvi 62 lg 1 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 62 lg 1 väljajätmise tingib § 58 lg 1 täiendamine üldise viitega MTÜs kohaldamisele.

Paragrahvi 66 muutmine

Paragrahvi 66 pealkirja ning lg-te 1 ja 3 muutmise tingib senise eriregistri asendamine äriregistriga. Lõike 2 muudatus tuleneb viidatud ÄS sätte kehtetuks tunnistamisest; viide on nüüd lahti kirjutatud.

Paragrahvi 74 muutmine

Paragrahvi 74 muutmine on tingitud sellest, et kõik MTÜ-d vabanevad üldsätte järgi põhitegevusala andmete esitamise kohustusest majandusaasta aruandes. Samuti leevendatakse MTÜ-de üldiselt aruandluskohustust.

Paragrahvi 82 muutmine

Paragrahvi 82 muudatused on tingitud eelkõige senise eriregistri asendamisest äriregistriga. Vastavad erisätted sisalduvad juba äriregistri seaduse eelnõus nagu ka registriandmed. Erandina jäetakse lõikesse 3 p 4 kui maaparandusühistu andmete erisäte.

12. MAKSUKORRALDUSE SEADUS

Üldist

Kõik MKS muudatusettepanekud lähtuvad eeldusest, et FIE-sid äriregistris enam ei registreerita ning maksukohustuslaste register saab olema nende kohta põhiline teabe saamise koht. MTA-l on äriregistri pidajast märksa paremad võimalused tagada registriandmete õigsus. Sätted on koostatud põhiosas MKS varem FIE-de kohta kehtinud sätete alusel. Töögrupp toetab FIE-de äriregistrist väljajätmist.

Paragrahvi 17 täiendamine lg-ga 5

Paragrahvi 17 lg 5 ettepanek on muuta maksukohustuslaste register FIE-de ning nn vabade elukutsete osas avalikuks, st et nende andmed oleksid kõigile tasuta kättesaadavad. Sisuliselt asendaks see põhiosas FIE-de suhtes äriregistrit informatiivse registrina.

Paragrahvi 18 lg 1 täiendamine punktiga 1¹

Paragrahvi 18 lg 1 täiendatakse p-ga 1¹ eesmärgiga tagada maksukohustuslaste registris kõigi FIE-de ja nn vabade elukutsete (notar, kohtutäitur, vandetõlk kajastamine).

Paragrahvi 20 muutmine

Ettepanek on sisuliselt taastada MKS § 20 endine redaktsioon, mis nägi ette FIE-de registreerimise ja registrit kustutamise korra. See asendaks kehtivat hübriidmenetlust MTA algatusel äriregistritoimingute tegemisel.

13. MITTETULUNDUSÜHINGUTE SEADUS

Mittetulundusühingute seaduse muutmise ettepanekud põhinevad eelkõige baasotsustusel ühendada omavahel juriidiliselt äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register (ja kaotada senised alamregistrid) ning äriregistri seaduse eelnõu sätete alusel jätta MTÜS-st välja dubleerivad sätted.

Teiseks on pakutud lubada MTÜ-de ümberkujundamist ja lisatud vastav eriregulatsioon.

Kolmandaks on pakutud oluliselt leevendada MTÜ-de aruandluskohustust, lihtsustamaks väikeste MTÜ-de tegevust ja halduskoormust.

Neljandaks on tehtud ka täpsustusi MTÜ-de juhtimise ja tegevuse korraldamisest, muutes seda paindlikumaks.

Paragrahvi 1 lõike 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 1 lõike 4 kehtetuks tunnistamine on tingitud sellest, et revisjoni töörühm on teinud ettepaneku võimaldada MTÜ ümberkujundamist teist liiki juriidiliseks isikuks, muudatusi on põhjalikumalt selgitatud ümberkujundamist reguleerivate sätete juures.

Paragrahvi 2 lõike 1 muutmine

Paragrahvi 2 lg 1 muudatusettepanek lähtub esmalt otsustusest ühendada mittetulundusühingute ja sihtasutuste register õiguslikult äriregistriga (praktikas peetakse neid

nagunii enamasti samaks registriks), lihtsustamaks õiguskäivet ja vähendades dubleerivat normistikku.

Lisaks on TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud lg 1 ka selles osas, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud tema registrist kustutamisega, vaid lisaks vara puudumisega (nagu käsitus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremeheks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Paragrahvi 4 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 4 lõike 6 muutmise ja paragrahvi täiendamine lõigetega 6¹, 6² ja 9 on seotud eraõiguslike juriidiliste isikute nimega seonduvate ettepanekutega ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioonis.

Lõike 6 muutmisega täpsustatakse põhimõtet, mille kohaselt peab mittetulundusühingu nimi viitama selgelt asjaolule, et tegemist on mittetulundusühinguga.

Lõige 6¹ võimaldab asendada mittetulundusühingule viitava täiendi asendada lühendiga "MTÜ" ning lõige 6² kehtestab põhimõtte, mille kohaselt võib lõigetes 6 ja 6¹ nimetatud täiendit või lühendit kasutada ainult nime alguses või lõpus.

Lisatav lõige 9 laiendab äriseadustiku § 15 lg-s 1 ärinime kaitse kohta sätestatud ka MTÜ-dele.

Paragrahvi 6 muutmise

Ettepanek on § 6 lg 2 p-st 1 jätta välja MTÜ eesmärk asutamislepingu kohustuslikest andmetest, kuna see nagunii sisaldub § 7 lg 1 p 3 järgi põhikirjas.

Paragrahvi § 8 lg 1 muutmise, lg 1¹ ja lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 8 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, kuna praegu viidatud MTÜS § 89 on kavandatud kehtetuks tunnistada.

Lõige 1¹ on pakutud välja jätta, loobudes nõudest, et MTÜ peaks esitama registripidajale andmed oma põhitegevusala ja selle muutumise kohta. Nagunii peab MTÜ deklareerima oma eesmärgi ning selle kõrval põhitegevusala näitamine formaliseeritud klassifikaatori järgi on asjatu bürokraatlik halduskoormus.

Lõige 4 on pakutud välja jätta, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus (§ 47 lg 4).

Paragrahvi § 9 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 9 on pakutud välja jätta, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus (§ 49 lg 1).

Paragrahvi § 10 lg 1 muutmise, lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 10 lg 1 on pakutud muuta äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed. Lõige 4 on pakutud välja jätta, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus (§ 46 lg 5).

Paragrahvi § 12 lg 2 muutmise

Paragrahvi 12 lg 2 on täpsustatud registripidaja selgesõnalise õigusega küsida vajadusel ka andmeid MTÜ liikmete kohta, täpsustamaks registripidamisega seotud asjaolusid.

Paragrahvi 14 muutmise

Paragrahvi 14 muudatuste eesmärgiks on muuta paindlikumaks MTÜ liikmelisuse üleandmise reegleid. Lõikes 1 tehtava muudatusega võimaldatakse MTÜ põhikirjas ette näha, et MTÜ liikmelisus on võõrandatav. Lõikes 2 tehtava muudatusega võimaldatakse põhikirjas ette näha,

et juriidilisest isikust liikme ühinemise või jaotumise korral tema liikmeõigused ei lõpe. Lõikes 3 tehtava muudatusega võimaldatakse põhikirjas ette näha, et juriidilisest isikust liikmest teise juriidilise isiku eraldumise korral jaguneva juriidilise isiku liikmelisus ei säili.

Paragrahvi § 16 lg 4 muutmine, § 16 täiendamine lg-ga 5

Paragrahvi 16 lg 4 muudatused ja lg 5 täpsustavad MTÜ liikmest väljaarvamise juhatus otsuse vaidlustamise korda üldkoosolekul, nähes selgelt näha liikmesusõiguse lõppemise aja ja nähes ette, et juhatus otsuse vaidlustamise kohta tehtud üldkoosoleku otsuse vaidlustamisel saab hinnata ka juhatus otsust².

Paragrahvi 19 lg 1 p 4 muutmine

Paragrahvi 19 lõikes 1 on kavandatud üks muudatus. Kui hetkel kehtiva seaduse MTÜS § 19 lg 1 punkt 4 sätestab, et „[üldkoosoleku pädevuses on] juhatus või muu põhikirjaga ettenähtud organi (§ 31) liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses mittetulundusühingu esindaja määramine“, siis kavandatavata muudatuse järgselt on nimetatud punkt nähtud ette järgmises sõnastuses: „[üldkoosoleku pädevuses on] juhatus või muu põhikirjaga ettenähtud organi (§ 31) liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses, samuti juhatus või muu põhikirjaga ettenähtud organi (§ 31) poolt mittetulundusühingu vastu algatatud õigusvaidluses mittetulundusühingu esindaja määramine.“

Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on täpsustamist sätte sõnastuse selliselt, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisel ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisel, vaid ka mistahes õigusvaidluses selle liikmega juriidilisele isikule esindaja määramisel. Teisisõnu, hääleõiguse piirang kehtib ka ühingu esindaja määramisel olukorras, kus ühingu liige on algatanud ise ühingu vastu kohtuvaidluse. Tegemist on olukorraga, milles juriidilise isiku huvi on vastandunud liikme erihuvile ning hääleõiguse piirang on põhjendatud. Hääleõiguse piirangu kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.3.

Paragrahvi 20 lõike 4 muutmine

Paragrahvi 20 on kavandatud üks muudatus. Kavandatavaks muudatuseks on §-i 20 muutmine ja täpsustamine eesmärgil muuta õigusselgemaks nõ koosoleku kokkukutsumise õiguse kolmandale õigustatud isikule üleminekut olukorras, kus ühingu juhatus ei kutsu üldkoosolekut seaduses ettenähtud kujul ja viisil kokku. Kavandatava muudatusega täpsustakse õigusselguse huvides nimetatud sätte sõnastust, lisades juurde täiendi „nõutava päevakorraga“, st tingimuse/täpsustuse, et juhatus peab kolmanda isiku nõude esitamisel koosoleku kutsuma kokku ka sellise päevakorraga nagu seda kolmandad [õigustatud] isikud nõuavad. Eelneva eesmärgiks on vältida võimalikke regulatsiooni kuritarvitusi, tagades, et korraldataval koosolekul tuleksid ka tegelikkuses arutamisele need küsimused, mida kolmandad õigustatud isikud adresseerida soovivad. Kehtiva õiguse regulatsiooni sõnastusest ei tulene, et juhatus oleks nimetatud juhul seotud koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku poolt soovitud päevakorraga. Seega ei ole tagatud, et koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku poolt soovitud küsimus saaksid kajastatud koosoleku kokkukutsumise teates.

Lisaks on kavandava muudatuse eesmärgiks kuritarvituste vältimiseks täpsustada regulatsiooni ajaperioodiga, mille jooksul peab kõnealune nõutud üldkoosolek toimuma (st tagamaks, et kõnealust koosolekut ei kutsutaks kokku näiteks ühe aasta päevast. Kavandatava muudatuse

² Nagu on ühistu osas leidnud ka Riigikohus, vt RKTko 3.06.2003, 3-2-1-65-03, p-d 25, 31.

kohaselt tuleb koosolek kokku kutsuda kahe nädala jooksul arvates juhatuse poolt nõude saamisest ning koosolek peab toimuma ühe kuu jooksul arvates alates ajahetkest, mil juhatus vastava koosoleku kokku kustumise nõude sai (vt ka analüüs-kontseptsiooni alapunkt 7.2.1.2).

Paragrahvi 20¹ muutmine ja täiendamine

Paragrahvis 20¹ on kavandatud kokku kolm muudatust. Paragrahvi 20¹ kavandatud esimese muudatuse eesmärgiks on ühtlustada nõudeid liikmete arvule, kes võib nõuda täiendavate küsimuste võtmist üldkoosoleku päevakorda ning liikmete arvule, kes võib nõuda üldkoosoleku kokkukutsumist. Kui kehtiva regulatsiooni kohaselt (§ 20¹ lg 2 kohaselt võivad vähemalt 1/5 mittetulundusühistu liikmetest või vähemalt kuus liiget, kui ühistus on alla kolmekümne liikme, nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda, siis kavandatava muudatuse järgselt võib üldkoosoleku kokkukutsumist nõuda: „*vähemalt 1/10 mittetulundusühingu liikmetest*“.

Paragrahvi 20¹ teiseks muudatuseks on lõike 2¹ lisamine järgmises sõnastuses: „*kui üldkoosolek kutsutakse kokku liikmete nõudel, võivad liikmed, kelle nõudel üldkoosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt üldkoosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist üldkoosoleku päevakorda*“. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on eelkõige regulatsioonides sisalduva põhjendamatuse erisuse ära kaotamine. Nii TulÜ kui MTÜ regulatsiooni täiendatakse ÄS § 293 lg-s 2.1 sätestatule sarnase põhimõttega, mille kohaselt on kokkukutsumise nõude esitamise korral kokkukutsumise nõude esitanud isikul on õigus nõuda koos kokkukutsumise nõude esitamisega ka teatud küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Paragrahvi 20¹ kavandatud kolmandaks muudatuseks on täiendavate [päevakorra väliste] küsimuste päevakorda võtmisega seotud hääle- ja kvooruminõuete ühtlustamine/täpsustamine. Kui kehtiva § 20¹ kohaselt võib küsimuse, mida ei olnud eelnevalt üldkoosoleku päevakorda võetud, päevakorda võtta, kui üldkoosolekul osalevad kõik mittetulundusühistu liikmed, või vähemalt 9/10 üldkoosolekul osalevate liikmete nõusolekul, kui üldkoosolekul osaleb üle poole mittetulundusühingu liikmetest ja põhikirjaga ei ole ette nähtud suuremat osalusnõuet, siis kavandatava muudatuse piisab esindatuse nõude täitmiseks, kui üldkoosolekul osaleb vähemalt 2/3 mittetulundusühingu liikmetest ja põhikirjaga ei ole ette nähtud suuremat osalusnõuet. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on likvideerida ebamõistlikud ja põhjendamatud erisused TüS, MTÜS'i ja OÜ osas. Eesmärgiks on ühtlustada OÜ, TüS ja MTÜS regulatsioonid koosoleku toimumise ajal päevakorra täiendamiseks vajaliku kvoorumi- ja häälteenamuse nõuete osas.

Paragrahvi 21 muutmine

Paragrahvi 21 on kavandatud kokku kuus muudatust.

Esimene muudatus on kavandatud § 21 lõikesse 3. Kehtiva redaktsiooni kohaselt juhul, kui üldkoosoleku kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole üldkoosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui üldkoosolekul osalevad kõik mittetulundusühingu liikmed. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada sätet põhimõttega, et üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes selles, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik liikmed koosolekule siiski kohale tulnud, vaid on ka vajalik, et kohale tulnud liikmed oleksid ka sellisel viisil peetava koosolekuga nõus. Lisaks eesmärgil likvideerida erinevate seaduste vahel sisalduvad põhjendamatud erisused, lisatakse lõikele ka ls 2 järgmises sõnastuses: „*sellisel üldkoosolekul tehtud otsused on kehtivad ka juhul, kui liikmed, kelle suhtes kokkukutsumise korda rikuti, kiidavad otsuse heaks.*“ (vt ka analüüs-kontseptsiooni alapunkt).

Juriidilise isiku liike reguleerivates seadustes on sätestatud üldkoosoleku korra rikkumiste osas võimalus otsuse puuduste kõrvaldamiseks. Nii on nähtud nii OÜ, AS, TulÜ ja MTÜ kõrgeima

otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise osas ette kaks võimalust vastava puuduse kõrvaldamiseks: a) koosolekul osalevad kõik liikmed; b) liige kiidab otsuse tagantjärele heaks, vt ÄS § 172.1., § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3. Kohtupraktikas on tõlgendatud esimest võimalust (koosolekul osalevad kõik liikmed) selliselt, et kõik liikmed on koosolekul kohal ja nõus koosolekut pidama (RKTKO 3-2-1-44-17 p 15). Kuna eelnimetatud kaks võimalust, sh asjaolu, et koosolekul osalemisele peab lisanduma ka nõustumine koosoleku pidamisega, ei ole eelviidatud juriidiliste isikute liikide regulatsiooni juures selgelt lahti kirjutatud, tuleb vastavalt muuta ja täiendada ÄS § 172.1., § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3 sõnastust. Tuleb täpsustada, et kehtiva otsuse tegemiseks ei piisa üksnes asjaolust, et kõik liikmed on oleksid koosolekule nõ kohale tulnud, vaid, et koosolekul olevad liikmed oleksid otsuse tegemisega ka nõus. Võib lugeda, et osanikud on otsuse tegemise nõus juhul, kui osanikud ei esita otsuse tegemisel vastavasisulist vastuväidet. Siiski on eelnõu autorid seisukohal, et otsuse tegemisega „mitte nõustumist“ ei ole siiski asjakohane sisustada üksnes läbi protokollitud vastuväite. Koosoleku pidamisega nõustumist või mittenõustumist tuleks sisustada läbi TsÜS'is sätestatud tahtealduse tõlgendamise reeglite. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.3.2.

Paragrahvi 21 kavandatud teine muudatus on plaanitud lg'sse 5. Kehtiv lõige 5 3. näeb ette nõude, et üldkoosolekul osaleva liikme esindajale peab olema antud kirjalik volikirj. Sama lõike viimase lause kohaselt lisatakse esindajate volikirjad või nende ära kirjad üldkoosoleku protokollile. Kavandatava muudatuse kohaselt loobutakse volikirja terminist ning asendatakse see kirjaliku dokumendi nõudega. Eesmärk on ühtlustada ja täpsustada seaduste sõnastusi. Kuna volikirj on volituse kohta antud kirjalik dokument, mida saab nõ originaalis tagastada (TsÜS § 125 lg 5), siis „volikirja“ mõistest tuleks pigem loobuda.

Paragrahvi 21 kolmas muudatus on kavandatud lõike 6 teise lausesse. Selle kohaselt täiendatakse üldkoosolekul koostatava protokollile sisu mittetulundusühingu liikmete arvuga ja üldkoosolekul osalenud liikmete arvuga. Selle eesmärk on tagada registripidajale võimalus kontrollida, kas konkreetne üldkoosolek oli otsustusvõimeline.

Paragrahvi 21 neljas muudatus on kavandatud lõike 6 viimasesse lausesse. Selle kohaselt leevendatakse vorminõudeid üldkoosoleku protokollile lisatavale üldkoosolekul osalenute nimekirjale. Muudatusega nähakse ette, et protokollile lisatakse üldkoosoleku juhataja ja protokollija poolt allkirjastatud (sh digiallkirjastatud) koopia koosolekul osalenute nimekirjast koos igapähe allkirjaga.

Paragrahvis 21 kavandatud viies muudatus on nähtud ette lõikesse 8. Muudatuse eesmärk on ühtlustada erinevate ühingu liikide vahel koosoleku protokollile notariaalse tõestamise nõudeõigust omavate liikmete määra. Kehtiva § 21 lg 8 kohaselt peab sellekohase taotluse esitama kas vähemalt 1/5 mittetulundusühingu liikmetest või vähemalt kuus mittetulundusühingu liiget, kui mittetulundusühingul on alla 30 liikme. Kavandatava muudatuse kohaselt piisab, kui nõude esitab 1/10 mittetulundusühingu liikmetest. Lisaks täpsustatakse ka tähtaja nõuet, mida tuleb arvestada koosoleku protokollile notariaalse tõestamise soovi korral. Selle kohane taotlus tuleb muudatuse kohaselt esitada 3 päeva enne üldkoosoleku toimumist.

Nii § 21 lg 8 ls 2 ettenähtud muudatuse kui ka sätte lg-s 9 kavandatud muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni ühetaolisuse tagamine seonduvalt üldise kvooruminõude puudumisega. Seetõttu ei ole õige lähtuda koosolekul otsuse vastuvõtmiseks vajalike poolthälte suhte sätestamisel mitte üldkoosolekul esindatud häältest, vaid üldkoosolekul hääletanud hääleõiguslikest häältest.

Seaduse täiendamine paragrahviga 21¹

Kehtivas seaduses puudub regulatsioon, mis võimaldab MTÜ kõrgeima otsuskogu liikmete koosolekul elektrooniliseks osalemiseks kahe-suunalise side abil ja hääletada ning esitada ettepanekuid ja vastuväiteid elektroonilises vormis. Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (ÄS § 170.1 lg 1 ja § 298.1 lg 1).

Tehtava muudatuse eesmärk on võimaldada MTÜ puhul sarnaselt OÜ-le ja AS-le näha põhikirjaga liikmetele ette võimalus hääletada päevakorras olevate punktide kohta esitatud ettepanekuid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt võimalik (lg 1). Muudatusega reguleeritakse, millal saab lugeda liige üldkoosolekul osalenuks, kui ta hääletab elektrooniliste vahendite abil (lg 2). Samuti nähakse ette võimalus täpsustada elektrooniliste vahendite abil hääle andmise korda nii põhikirjas kui ka juhatuse kaudu. Mistahes kehtestatav täpsem kord peab tagama liikme tuvastamise ja hääletamise turvalisuse (lg 3). Muudatusega nähakse ette, et hääletamine peab toimuma elektroonilises vormis ning põhikirjaga on võimalik määrata, mis ajahetkeni enne üldkoosolekut või selle kestel on lubatud elektrooniliselt hääletada (lg 4). Sarnaselt AS ja OÜ vastavale regulatsioonile nähakse ette, et ühing võib ette näha üldkoosoleku osalise või täieliku ülekandmise kahe-suunalise side (nt Internet) abil, kuid selle jälgimist ei loeta üldkoosolekul osalemiseks (lg 5). Vt muudatuse põhjenduste kohta analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.12.

Paragrahvi 22 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 22 lõikes 1 tehtava muudatuste eesmärgiks on regulatsiooni ühetaolisuse tagamine seonduvalt üldise kvooruminõude puudumisega. Seetõttu ei ole õige ei ole rääkida otsuse vastuvõtmiseks vajalike poolthäälte suhte sätestamisel mitte üldkoosolekul esindatud häälest (nagu sätestab kehtiv seadus), vaid üldkoosolekul hääletanud hääleõiguslikest häälest. Kavandatava muudatusega tehakse vastav redaktsiooniline täpsustus.

Paragrahvi 22 kavandatud teise muudatuse (lg 3) eesmärgiks on sätestada otsuse vastuvõtmiseks vajalik häälteenamuse nõue juhiks, kui otsus võetakse vastu üldkoosolekut pidamata kirjaliku hääletamise teel (§ 22¹). Sellisel juhtumil loetakse otsus vastuvõetuks, kui selle poolt on üle poole hääleõiguslike liikmete häälest, kui seaduses või põhikirjas ei ole sätestatud teisiti.

Paragrahvi 22 lõigetes 4 jj kavandatud muudatused seonduvad kõik huvide konflikti ja hääleõiguse piirangu kohaldamisala täpsustamisega. Paragrahvi 22 lõike 4 muudatuse eesmärgiks on täpsustada) hääleõiguse piirangu kohaldamise üldist printsiipi juhtorgani liikmega tehingu tegemisel (laiendada), mille kohaselt ei või liige hääletada liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga. Kavandatava muudatuse kohaselt täpsustakse kehtivat regulatsiooni viitega, et liige ei või hääletada liikme ja mittetulundusühingu vahel tehingu tegemist, milles liikme huvi on vastuolus ühingu huviga. Teisisõnu, kavandatava muudatuse eesmärgiks sätestada põhimõte, millest lähtudes saab hinnata hääleõiguse piirangu kohaldamist liikmega tehingu tegemisel. Samuti nähakse muudatuse ett, et hääleõiguse piirang kohaldub mistahes õigusvaidluses liikmega ühingu esindaja määramisel.

Paragrahvi 22 kavandatud viiendaks muudatuseks on regulatsiooni täiendamine lõikega 4¹, mille kohaselt on liikmel õigus hääletada juhul, kui otsustatakse juhatuse liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist. Muudatuse eesmärgiks on sätestada juhtum, millele hääleõiguse piirang ei laiene, st ametisuhet ja juhatuse liikme lepingut puudutavad küsimused, eelkõige liikme valimine juhtorgani liikmeks, ametiaja pikendamise ja tagasikutsumisega

seotud küsimused ning juhtorgani liikme lepingu sõlmimise, muutmise ja lõpetamisega ning selle liikme lepingu sisuga seotud küsimused.

Paragrahvi 22 kavandatud kuuendaks muudatuseks on regulatsiooni täiendamine lõikega 4², mille kohaselt on ühingu liikmel, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangut, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kuivõrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pöördatakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatav muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma hääle protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis p 7.2.3.

Seaduse täiendamine paragrahviga 22¹

Paragrahvi 22¹ lisamise eesmärgiks on põhjendamatute erisuste kaotamine erinevate ühinguliikide vahel. Täpsemalt puudub mõistlik põhjendus, miks ei peaks MTÜ'del olema lubatud võtta vastu otsuseid koosolekut kokkukutsumata. Praktikas on peetud diskussioone teemal, kas MTÜ'de ja TÜ'de puhul peaks olema võimalik võtta otsuseid vastu ka koosolekut kokkukutsumata – peamiselt on leitud, et kõnealune piirang on antud juhul põhjendatu. Lisaks on nähtud ka praktilist vajadust antud võimaluse vastu. Täiendavate elektrooniliste hääletamisvõimaluste loomine üksnes OÜ-le ja AS'le ei ole tehnoloogia arengut ja liikmete huve silmas pidades millegagi põhjendatud.

Lisatava sättega nähakse ette võimalus, mille kohaselt saavad MTÜ liikmed võtta otsuseid vastu ka koosolekut kokkukutsumata, kui põhikiri ei näe ette teisiti. Otsuste vastuvõtmise kord koosolekut kokku kutsumata lähtub osahingude osanike poolt otsuse tegemise korrast koosolekut kokkukutsumata (ÄS § 173 lg 1-4). Otsuse tegemiseks edastab juhatus liikmetele otsuse eelnõu, määrates mõistliku tähtaja, mille jooksul liige peab oma seisukoha esitama. Kui liige oma seisukohta ei tea, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu. Hääletustulemuste kohta koostab juhatus hääletusprotokolli.

Seaduse täiendamine paragrahviga 22²

Kehtivas seaduses puudub regulatsioon, mis võimaldab juriidilise isiku kõrgeima otsuskogu liikmete koosolekul elektrooniliseks osalemiseks kahesuunalise side abil, sh edastada üldkoosoleku kutseid, võtta üldkoosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Paragrahvi 22² eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise hääletamisplatvormi vahendusel üldkoosolekute korraldamiseks ja otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib hääletamisplatvormi kaudu üldkoosolekuid kokku kutsuda ja läbi viia, samuti otsuseid § 22¹ sätestatud juhtudel vastu võtta, sh kuidas toimub üldkoosoleku toimumise teate ning § 22¹ sätestatud juhul otsuse vastuvõtmisel otsuse eelnõu koos seisukoha andmise tähtajaga edastamine liikmetele, millal loetakse hääle antuks ning millisel viisil tehakse liikmetele kättesaadavaks hääletamisplatvormi vahendusel läbiviidud üldkoosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministrile pädevus kehtestada loodava platvormi täpsemad kasutustingimused ja kord. Lisatava sätte eesmärgi ja kehtiva regulatsiooni kohta vt analüüs-kontseptsiooni p 7.2.1.12.

Paragrahvi 23 lg 1 muutmine

Hetkel kehtiva § 23 lg 1 kohaselt on põhikirja muutmiseks vajalik, et otsuse poolt hääletaks üle 2/3 üldkoosolekul osalenud liikmetest või nende esindajatest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud

suurema häälteenamuse nõuet. Muudatuse eesmärk on ühtlustada kvalifitseeritud häälteenamuse nõuet teiste ühingu liikide vastavate regulatsioonidega, samuti võtta arvesse võimalust, et otsus võidakse teha koosolekut kokkukutsumata. Seetõttu nähakse muudatusega ette, põhikirja muutmise otsus on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest või § 22¹ nimetatud juhul vähemalt 2/3 liikmete häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 24 muutmise ja täiendamine

Paragrahvis 24 on kavandatud muudatusi kolme lõikesse. Esimese muudatusena on kavandatud § 24 lg 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv § 24 lg 1 ls 2 näeb ette, et [otsuse kehtetuks tunnistamise] nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest, siis kavandata muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude võib esitada kolme kuu jooksul alates osanike otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Muudatuse järgselt ei kohaldu sellele tähtajale enam aegumise regulatsioon (vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5).

Paragrahvi 24 kavandatud teine ja kolmas muudatus puudutab lõiget 3.

Lõike 3 esimene lause tehakse selguse huvides kaheks lauseks, eesmärgiga tuua selgust liikmete üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks õigustatud isikute ringis, mis praktikas on tekitanud segadust.

Lõike 3 teise muudatusega lisatakse lõike 3 juurde täpsustus, et vastuväite protokollimiseta võib iga ühingu liige otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda juhul, kui otsus tehakse MTÜS § 22.1. sätestatud korras. Kohtupraktika kohaselt piisab otsuse tegemisel koosolekut kokkukutsumata selle kehtetuks tunnistamise nõudeõiguse säilitamiseks kirjalikult vastu hääletamisest otsusele, st eraldi vastuväite esitamine pole nõutav. See erisus sätestatakse ka kõikide nende juriidilise isiku organi otsuste regulatsiooni juures, mille puhul on võimalik otsuseid vastu võtta koosolekut kokkukutsumata ka juhul, kui otsust ei vormistata ühehäälselt otsusena. Antud ettepaneku eesmärgiks on tagada regulatsiooni ühtsus.

Paragrahvi 24 neljandaks muudatuseks on sätte täpsustamine lg-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustatakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt juhatus on kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ühingu otsuse vaidlustamisest liikmetele, kes olid liikmed otsuse tegemise ajal ja kes on ühingu liikmed teate koostamise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatus otsuse tegemise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele (vt ka analüüs-kontseptsioon punkt 7.2.4.3.2).

Paragrahvi 24¹ muutmise

Paragrahvi 24¹ on kavandatud muudatusi kokku kahte lõikesse. Sätte esimeseks muudatuseks on lõike 1 sõnastuse täpsustamine. Kui kehtiva sõnastuse kohaselt on üldkoosoleku otsus tühine

muuhulgas juhul, kui „*otsuse vastuvõtmisel rikuti üldkoosoleku kokkukutsumise korda*“, siis *kavandatud* muudatuse kohaselt on otsus tühine, kui „*koosoleku kokkukutsumisel või otsuse eelnõu saatmisel koosolekut kokkukutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda*.“ Kuna MTÜ regulatsiooni täiendatakse võimalusega võtta otsuseid vastu üldkoosolekut kokku kutsumata, siis peab otsuse tühisuse aluste regulatsioon seda ka vastavalt arvestama. Samuti lähtutakse muudatuse kohaselt ühinguõiguses tunnustatud üldkoosoleku kokkukutsumise ja otsuse eelnõu saatmise korra olulise rikkumise kriteeriumist.

Paragrahvi 24¹ teiseks muudatuseks on lõike kolm täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat 2-aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt saab asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele (vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5).

Paragrahvi 27 lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 27 lg-s 4 sisalduv MTÜ juhatuse esindusõiguse piirang on pakutud seadusest välja jätta. Teiste eraõiguslike juriidiliste isikute puhul sellist registrisse kantavat piirangut ei ole ja see võib pigem tekitada segadust. Eestis on pikemat aega juba lähtutud juhatuse väljapoole piiramatust õigusest eraõigusliku juriidilise isiku vara käsutada ja selle piiramiseks peavad olema mõjuvad põhjused. MTÜ puhul neid aga pole.

Paragrahvi 28 muutmine

Paragrahvi 28 lg 1¹ muutmine kannab erinevate ühingu liikide raames eksisteerivate põhjendamatute eristuste kõrvaldamise ning regulatsioonide ühtlustamise eesmärki. Sätte eeskujuks on ÄS § 184 lg 2, mille järgi valitakse juhatuse liige tähtajatult, kui põhikirjas ei ole tähtaega ette nähtud.

Paragrahvi 28 täiendatakse lg-ga 1², mis võimaldab MTÜ juhatuse liikmeid valida ka tähtajatult, kui see on ette nähtud põhikirjas. Sarnane vabadus on ka osahingul ja puudub vajadus eriti väikeste MTÜ-de puhul nõuda tähtajaliselt juhatuse ümbervalimist, vaid usaldada MTÜ sisedemokraatiat.

Mittetulundusühingu liikme teabeõigust reguleerib praegu § 28 lg 5, mis sätestab, et juhatus peab andma mittetulundusühingu liikmetele vajalikku teavet juhtimise kohta ja esitama nende nõudel vastava aruande, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. Kõnealune säte ei ole õigusselge, sest pole võimalik aru saada, mida kujutab endast „vastav aruanne“. Ka mittetulundusühingu liikme teabeõiguse reeglid erinevad põhjendamatult teiste eraõiguslike juriidiliste isikute liikide sarnastest sätetest, sealhulgas üheks mittetulundusühingu liigiks oleva korteriühistu teabeõiguse sätetest.

Paragrahvi 28 lg 5 muudatuse eesmärk on teabeõiguse selgem reguleerimine. MTÜS § 28 lg 5 esimese lausega nähakse ette, et juhatus peab teatama liikmetele mittetulundusühingut puudutavatest olulistest asjaoludest ja andma nende nõudmisel teavet mittetulundusühingu tehingute kohta. Viidatud lõike esimese lause sõnastamisel on eeskujuks võetud käsundisaaja teatamiskohustust reguleeriv VÕS § 624 lg 1, mille kohaselt peab käsundisaaja teatama

käsundiandjale kõigest käsundi täitmisega seotud olulistest asjaoludest ja andma käsundiandja nõudmisel talle teavet käsundi täitmise kohta. Kavandatava MTÜS § 28 lg 5 teine lause näeb sarnaselt korteriühistu liikme ja osühingu osanikuga ka mittetulundusühingu liikmele õiguse tutvuda ühingu dokumentidega. Samal ajal nähakse sama lõike kolmanda lausega ette ka juhatuse õigus teabe andmisest ja dokumentide näitamisest keelduda täpselt samamoodi, nagu see on kõigi teiste ühingute puhul (ÄS § 166 lg 2 ja § 287 lg 2, TÜS § 28 lg 2 ning KrtS § 45 lg 2). Niisiis on juhatusel õigus keelduda teabe andmisest ja dokumentide esitamisest, kui on alust eeldada, et see võib tekitada olulist kahju mittetulundusühingu huvidele. Keeldumisõigus on juhatusel üksnes siis, kui on oht, et ühingu huvidele tekitatakse olulist kahju. Arvestades mittetulundusühingu olemust (isikute vabatahtlik ühendus) ja eesmärgi (mittetulunduslik tegevus) peaks keeldumisõigus olema praktikas pigem erandlik.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 28¹ lõike 3 muutmine

Vt selgitusi ÄS 180¹ lg 3 muutmise juurde.

Paragrahvi 36 muutmine ja täiendamine

Paragrahvis 36 on tehtud ettepanek oluliselt lihtsustada väikeste erahuvides tegutsevate MTÜ-de halduskoormust seoses majandusaasta aruannete koostamise ja avalikustamisega. Eestis on majandusaasta aruande koostamise ja avalikustamise kohustus kehtestatud kõigile MTÜ-dele, sõltumata nende tegevusalast või suurusest või liikmete arvust. Nii on Eesti teiste riikidega võrreldes „üle pingutanud“ nii majandusaasta aruande koostamise nõuete kui avalikustamise nõuetega, laiendades mujal vaid suurtele kapitaliühingutele kehtivaid ja ka EL õiguse järgi kohustuslikke reegleid ka MTÜ-dele. MTÜ-de üldist majandusaasta aruande koostamist ja avalikustamist ei ole ette nähtud nt ei Saksamaal ega Austrias, samuti ei tulene sellist kohustust EL õigusest. Isegi kui seda põhjendada jutuga Eesti suurest avatusest ja statistilistest vajadustest, tähendab see väikestele ühingutele põhjendamatu halduskoormust ja iga-aastaseid püsikulusid, ähvardades samaaegselt sundlõpetamisega aruannete esitamata jätmise korral, st see ei soosi ühiskondlikel alustel MTÜ-de tegevust.

Ettepanek on kaotada üldine aruannete koostamise ja avalikustamise kohustus, säilitades selle vaid avalikes huvides tegutsevatele piisava suurusega MTÜ-dele. Lõige 1 näeb ette võimaluse, et seadusega piiratakse aruande koostamise kohustust. Vastav muudatusettepanek on pakutud teha RPS § 14 lg-sse 4. Lõike 7 järgi on MTÜ-l oma liikmete ees sel juhul nõudel siiski aruandluskohustus oma majandusliku seisundi, vara ja kohustuste kohta.

Lõige 6 näeb ette võimaluse MTÜ-dele, kes küll peavad aruande koostama, jätta see avalikustamata. Aruandluse avalikustamine on ette nähtud suurema käibega või avalikult suuremaid toetusi saavatele või avalikes huvides tegutsevatele ühendustele.

Lõikes 5 on tehtud ettepanek kaotada MTÜ-dele kohustus koos majandusaasta aruandega deklareerida oma põhitegevusala, mida ei nõuta ühingutelt ka registrisse kandmisel, lisaks eesmärgile.

Paragrahvi 36¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 36¹ on pakutud jätta seadusest välja, kuna selle sisu on kajastatud kõigi eraõiguslike juriidiliste kohta ühiselt äriregistri seaduse eelnõus (§ 65).

Paragrahvi 38 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada §-des 38, §-s 58 lg 2 ja §-s 67 lg 2 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide vastavate

regulatsioonidega. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest või käesoleva seaduse § 22¹ nimetatud juhul vähemalt 2/3 liikmete häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 40 lg 1 p 2 muutmine

Paragrahvi 40 lg 1 p 2 on pakutud viia kooskõlla § 1 lg-ga 1, mille järgi ei või MTÜ eesmärgiks või põhitegevuseks olla majandustegevuse kaudu tulu saamine, mitte aga majandustegevus kui selline. See tähendab, et kogu selle ühingu mõte ei peaks olema tulu teenimine mittetulunduslikus vormis. Majandustegevuse arendamine on aga lubatud, kui sel ei ole ärilist eesmärki.

Paragrahvi 41 lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 41 lg 4 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline MTÜ lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahv 44 lõike 1 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija registrisse kandmiseks, samuti juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas liikmete otsus, liikmete üldkoosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 47 muutmine

Paragrahvi 47 lõike 2 muutmisega ühtlustatakse võlausaldajatele kehtestatud nõuetest teatamise tähtaega MTÜ likvideerimisel ning nähakse ette kapitaliühingutele sarnane 4 kuu pikkune tähtaeg arvates likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada oma nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 51 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud mittetulundusühingu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avalduse lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise aluseks olev liikmete otsus, üldkoosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 52 lg 2 muutmine

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 52 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada MTÜ registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui MTÜ seda ise soovib. St registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus MTÜ-dele korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi 53 lg 3 kehtetuks tunnistamine

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on tehtud ettepanek jätta seadusest välja MTA eriõigus blokeerida MTÜ registrist kustutamine (§ 53 lg 3). MTA on sarnane võlausaldaja kõigi teistega ja peaks oma õigusi ka sarnaselt kaitsma. Puudub vajadus hakata MTA nõusolekut kuidagi eraldi taotlema.

Paragrahvi 54 muutmine

Paragrahvi 54 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud MTÜ-le dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud MTÜ likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud MTÜ dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud MTÜ dokumentide hoidja kohta tuleb registrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud MTÜ dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud MTÜ dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud MTÜ dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudele (vt analoogia korras AS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 56 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 56 muutmiselega antakse mittetulundusühingutele võrreldes käesoleva regulatsiooniga õigus ühineda ka äriühinguga. Analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et piirang, millega lubati mittetulundusühingutel ühineda ainult mittetulundusühingutega, pole põhjendatud. Vt piirangute kaotamise analüüsi ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.2.

Kavandatavas lõikes 1¹ on siiski toodud piirang, et mittetulundusühing võib ühinemisel äriühingutega osaleda vaid ühendatava ühinguna. Kavandatav lõige 2¹ sätestab lisaks, et kui mittetulundusühingu ja äriühingu ühinemisel asutatakse uus ühing, võib uueks ühinguks olla ainult äriühing. Seega on mittetulundusühingu ühinemine äriühingutega lubatud ainult juhul, kui sellise ühinemise käigus ühinemisel osalev mittetulundusühing registrist kustutatakse. Nimetatud piirangud on sisse viidud ka AS-i eelnõu § 391 lg-sse 1.

Lõiget 4 on muudetud, et selle sõnastus sobiks olukorraga, kus ühendavaks või asutatavaks ühinguks on muu ühing peale mittetulundusühingu.

Lisatud on lg 5¹, et tuua välja, milline on ühineva mittetulundusühingu liikme staatus pärast ühinemist teist liiki ühinguga sõltuvalt ühendava ühingu liigist.

Kustutatud on lg 6, sest selles nimetatud piirang on kaotatud.

Paragrahvi 57 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 57 lõikesse 1 on lisatud punkt 4, mis lubab ühinevatel ühingutel ise valida aja, millal ühinemine tuleb kanda ühendava ühingu asukoha äriregistrisse. Kavandatav õigus on läbiv

kõigi reorganiseerimismenetluse puhul ja on sätestatud ka ÄS-i eelnõus. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 103. Selline muudatus võimaldaks ühinevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning looks täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud.

Lõike 2 muudatusega sätestatakse, et mittetulundusühingu ühinemisleping peab olema sõlmitud notariaalses vormis. Selline muudatus on vajalik tulenevalt sellest, et mittetulundusühing võib nüüd ühineda ka teiste äriühingutega. Kuivõrd teiste äriühingute ühinemislepingule kehtib notariaalse tõestamise vorminõue, siis tuleb sama nõue kehtestada ka mittetulundusühingutele.

Lõikes 4 sätestatav piirang ühinemise registreerimise aja määramise kohta on vajalik, kuivõrd äriregistril on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Paragrahvi 58 muutmise

Lõiget 1 on muudetud, et selle sõnastus oleks kooskõlas sellega, et ühinemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõike 1¹ eeskujuks on sarnane säte ÄS § 397 lg 1 ning selle eesmärgiks on tagada, et ühinemisel osaleva mittetulundusühingu liikmetel oleks samaväärne võimalus tutvuda ühinemise aluseks olevate dokumentidega nagu teiste äriühingute osanikel või aktsionäridel.

Lõike 2 muudatuse eesmärk on ühtlustada §-des 38, §-s 58 lg 2 ja §-s 67 lg 2 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide vastavate regulatsioonidega. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest või käesoleva seaduse § 22¹ nimetatud juhul vähemalt 2/3 liikmete häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 62 muutmise

Lõiget 1 on muudetud, et selle sõnastus oleks kooskõlas sellega, et ühinemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõike 2 täiendus täpsustab olukorda, kus ühinevad äriühing ja mittetulundusühing ning sätestab, et sellisel juhul liidetakse avaldused mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris ja äriregistris ühte menetlusse ehk avaldust menetletakse äriregistris.

Paragrahvi 63 muutmise

Lõikes 1, 2 ja 6 tehtud muudatused on vajalikud tulenevalt muudatusest, et ühinemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõige 3 muudatus reguleerib olukorda, kui ühendavaks ühinguks on muu ühing ning toob välja, milline on ühendatava mittetulundusühingu liikme staatus pärast ühinemist ning millega asendatakse tema liikmelisus.

Paragrahvi 64 muutmise

Lõiget 1 on täiendatud juhuks, kui ühinemise käigus luuakse uus äriühing ning lisatud on viited seaduse 6. peatüki uuele jaole 1¹, mis sätestab erisused mittetulundusühingu äriühinguga ühinemise puhuks. Samuti on tehtud viide äriseadustiku 31. peatükile ehk äriühingute ühinemise sätetele, mis on vajalikud juhuks kui luuakse uus äriühing.

Lõikes 2 tehtud muudatused on vajalikud tulenevalt muudatusest, et ühinemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõiget 5 ja 6 on täiendatud, sest uue äriühingu asutamisel tuleb avaldus esitada äriregistrisse mitte mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse.

Seaduse täiendamine paragrahvi 64¹

Paragrahvi 64¹ kuni § 64⁸ on sätestatud uues jaos 1¹, mille eesmärk sätestada reeglis olukorraks, kui mittetulundusühing ühineb äriühinguga. Sätete koostamisel on lähtutud äriseadustiku ühinemise regulatsiooni loogikast ning tegemist on erisätetega, mida tuleb kohaldada lisaks üldsätetele. Lõige 1 toobki välja, et mittetulundusühingu ühinemise üldsätted on sama peatükis eelmises jaos ning äriühingute puhul tuleb lähtuda äriseadustiku üldsätetest, kui käesolevas jaos pole sätestatud teisiti.

Seaduse täiendamine paragrahvi 64²

Lisatav säte viitab ühinemislepingu osas äriseadustiku ühinemislepingu sätetele, tuues sisse mittetulundusühingule spetsiifilised erisused.

Lõige 2 täpsustus on vajalik, kuivõrd mittetulundusühingu ja äriühingu ühinemisel ei ole võimalik adekvaatselt määrata asendussuhet liikmelisuse ja ühendavas ühingu vastu saadava osaluse vahel. Seetõttu märgitakse asendussuhte asemel lihtsalt ühendavas ühingu liikmele antava osaluse detailid.

Juhul kui ühendavaks ühinguks on täis- või usaldusühing, siis selleks puhuks sätestab erisused lõige 3, kuna ka sellisel juhul pole asendussuhte määramine ÄS § 392 lg 1 p 4 tähenduses adekvaatne.

Lõige 4 on asjakohane, kui ühendavaks ühinguks on usaldusühing ja mittetulundusühingu liige pole ühinemisotsusega nõustunud. Sellisel juhul peaks mittedõustunud liige saame usaldusühingu usaldusosanikuks.

Seaduse täiendamine paragrahvi 64³

Paragrahvi 64³ lisamise eesmärk on kehtestada mittetulundusühingutele sarnaselt äriühingutele ühinemisaruaude koostamise kohustus ning seejuures tuleb suuresti lähtuda just ÄS-is kehtestatud ühinemisaruaude sätetest (ÄS § 393 lg 1 ja 5), arvestades erisusi, mis seonduvad sellega, et asendussuhte määramine ei ole mittetulundusühingute ühinemisel kohane.

Sarnaselt ÄS-is ühinemisaruaude kohta sätestatuga ei pea ühinemisaruaudet koostama, kui sellega on nõus kõik ühineva mittetulundusühingu liikmed, ning ühinemisel osalevatel ühingutel on võimalus koostada ühine ühinemisaruaud.

Seaduse täiendamine paragrahvi 64⁴

Paragrahv 64⁴ sätestab sarnaselt ÄS-i audiitorkontrolli sätetele (ÄS § 395 ja § 396) ühinemislepingu audiitorkontrolli kohaldamise. Sarnaselt osahingu regulatsioonile ÄS-is (ÄS § 411) võib ühineva mittetulundusühingu liige mittetulundusühingu kulul ühinemislepingu audiitorkontrolli ja sätestab selleks tähtaja.

Suures on kavandatav paragrahv sarnane ÄS-i audiitorkontrolli sätetele ja isegi viitab, et audiitor määramise, audiitor aruaude ning vastutuse osas kohaldatakse ÄS § 395 ja § 396. Kuivõrd mittetulundusühingu puhul pole asjakohane asendussuhte määramine ja osade või aktsiate hindamine samal viisil kui äriühingute puhul, sõnastavad lõige 3 ja 4 vastavad erisused.

Seaduse täiendamine paragrahvi 64⁵

Lisatava sätte eesmärk on anda sarnaselt ühinemisel osalevate äriühingute osanikele või aktsionäridele (ÄS § 397 lg 4) õigus teada ühingu varas toimunud olulistest muudatusest, mis on aset leidnud ühinemislepingu ja ühinemisotsuse vastuvõtmise vahelisel ajal, et mittetulundusühingu liikmetel oleks piisavalt informatsiooni, et otsustada ühinemise üle.

Seaduse täiendamine paragrahviga 64⁶ 1

Käesolev sätte aluseks on ÄS § 398 lg 2 kuni lg 4. Õigus nõuda ühinemisotsuse kehtetuks tunnistamist tuleb ÄS § 398 lg-st 1, kuid kuivõrd sama paragrahvi lõiked 2 kuni 4 ei ole mittetulundusühingu ühinemise korral sõnastuse mõttes täpsed (räägivad asendussuhtest), siis on lõigetes 2 kuni 4 sätestatud põhimõtteid korratud § 64⁶ lõigetes 1 kuni 3.

Seaduse täiendamine paragrahviga 64⁷

Paragrahvi 64⁷ eesmärgiks on täiendada MTÜS §-s 60 ühinemise avaldusele lisatavate dokumentide nimekirja sarnaselt ÄS § 400 lg-le 1.

Lõige 1 p 3 sätestab ka ühendatava mittetulundusühingu lõppbilansi esitamise kohustuse ning lõige täpsustab lõppbilansile esitatavaid nõudeid.

Seaduse täiendamine paragrahviga 64⁸

Käesoleva paragrahvi aluseks on ÄS § 404 ning selle sättega antakse ühinemisega mittenõustunud mittetulundusühingu liikmele õigus nõuda hüvitist ühendavalt ühingult. Peamised erisused võrreldes ÄS § 404-ga seonduvad sellega, et hüvitist saab nõuda oma liikmelisuse eest (mitte osa või aktsia eest nagu sätestab ÄS). Lisaks on lõikes 1 ette nähtud erisus, hüvitise suurusel määramisel, nimelt ei arvestata MTÜS-is ette nähtud vara jaotamise piiranguid.

Paragrahvi 65 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 65 muutmisega antakse mittetulundusühingutele võrreldes käesoleva regulatsiooniga õigus jagunemisel ka äriühinguga. Analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et piirang, millega lubati mittetulundusühingutel osaleda jagunemisel ainult mittetulundusühingutega, pole põhjendatud. Vt piirangute kaotamise analüüsi ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.2.

Kavandatavas lõikes 1² on siiski toodud piirang, et mittetulundusühing võib jagunemisel äriühingutega osaleda vaid jaguneva ühinguna.

Lõikeid 2 ja 3 on muudetud, et nende sõnastus sobiks olukorraga, kus omandavaks ühinguks on muu ühing peale mittetulundusühingu.

Lisatud on lg 4¹, et tuua välja, milline on jaguneva mittetulundusühingu liikme staatus pärast jagunemist teist liiki ühingusse sõltuvalt omandava ühingu liigist.

Kustutatud on lg 5, sest selles nimetatud piirang on kaotatud.

Paragrahvi 66 muutmine ja täiendamine

Lõikesse 1 lisatava punkti 1¹ lisamine on kooskõlas ÄS-i eelnõu §-s 435 lg-s 1 tehtava muudatusega, millega kehtestatakse nõue kajastada jagunemislepingus kokkulepet selles osas, mille kohaselt antakse üle jagunemise käigus jaguneva ühingu vara üle omandavale ühingu omandava ühingu liikmelisuse, osade või aktsiate vastu.

Lõikesse 1 on lisatud ka punkt 5, mis lubab sarnaselt äriühingutele lubab ühingutel ise valida aja, millal jagunemine tuleb kanda jagunemisel osalevate ühingute asukoha äriregistrisse. Kavandatav õigus on läbiv kõigi reorganiseerimismenetluse puhul ja on sätestatud ka ÄS-i eelnõus. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 103. Selline muudatus võimaldab jagunemisel osalevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning loob täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud.

Lõike 2 muudatusega sätestatakse, et mittetulundusühingu jagunemisleping peab olema sõlmitud notariaalses vormis. Selline muudatus on vajalik tulenevalt sellest, et mittetulundusühing võib nüüd jagunemisel osaleda ka teiste äriühingutega. Kuivõrd teiste äriühingute jagunemislepingule kehtib notariaalse tõestamise vorminõue, siis tuleb sama nõue kehtestada ka mittetulundusühingutele.

Lõikes 4 sätestatav piirang jagunemise registreerimise aja määramise kohta on vajalik, kuivõrd äriregistril on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Paragrahvi 67 muutmine

Lõiget 1 on muudetud, et selle sõnastus oleks kooskõlas sellega, et jagunemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõike 1¹ eeskujuks on sarnane säte ÄS § 440 lg 3 ning selle eesmärgiks on tagada, et jagunemisel osaleva mittetulundusühingu liikmetel oleks samaväärne võimalus tutvuda jagunemise aluseks olevate dokumentidega nagu teiste äriühingute osanikel või aktsionäridel.

Lõikes 2 tehtud täienduse eesmärgiks on kaitsta neid mittetulundusühingu liikmeid, kes ei saa omandavas ühingus osalust.

Lõikes 2 tehtava muudatuse eesmärk on ühtlustada §-des 38, §-s 58 lg 2 ja §-s 67 lg 2 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide vastavate regulatsioonidega. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest või käesoleva seaduse § 22¹ nimetatud juhul vähemalt 2/3 liikmete häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 71 muutmine

Lõiget 1 on muudetud, et selle sõnastus oleks kooskõlas sellega, et jagunemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõike 2 täiendus täpsustab olukorda, kus jagunemisel osalevad äriühing ja mittetulundusühing ning sätestab, et sellisel juhul liidetakse avaldused mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris ja äriregistris ühte menetlusse ehk avaldust menetletakse äriregistris.

Paragrahvi 72 muutmine

Lõikes 1 ja 4 tehtud muudatused on vajalikud tulenevalt muudatusest, et jagunemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Lõike 3 muudatus reguleerib olukorda, kui omandavaks ühinguks on muu ühing ning toob välja, milline on jagunemisel osaleva mittetulundusühingu liikme staatus pärast jagunemist ning millega asendatakse tema liikmelisus.

Paragrahvi 73 muutmine

Käesolevad muudatused on vajalikud tulenevalt muudatusest, et jagunemisel võivad osaleda kõik ühingud.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74¹

Paragrahvid 74¹ kuni 74⁸ on sätted uues jaos 2¹, mille eesmärk sätestada reeglis olukorraks, kui mittetulundusühing osaleb jagunemisel koos äriühinguga. Sätete koostamisel on lähtutud äriseadustiku jagunemise regulatsiooni loogikast ning tegemist on erisätetega, mida tuleb kohaldada lisaks üldsätetele. Paragrahv toob välja, et mittetulundusühingu jagunemise üldsätted on sama peatüki eelmises jaos ning äriühingute puhul tuleb lähtuda äriseadustiku üldsätetest, kui käesolevas jaos pole sätestatud teisiti.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74²

Lisatav säte viitab jagunemislepingu osas äriseadustiku jagunemislepingu sätetele, tuues sisse mittetulundusühingule spetsiifilised erisused.

Lõige 2 täpsustus on vajalik, kuivõrd mittetulundusühingu ja äriühingu jagunemisel ei ole võimalik adekvaatselt määrata asendussuhet liikmelisuse ja omandavas ühingus vastu saadava osaluse vahel. Seetõttu märgitakse asendussuhte asemel lihtsalt omandavas ühingus liikmele antava osaluse detailid.

Juhul kui omandavaks ühinguks on täis- või usaldusühing, siis selleks puhuks sätestab erisused lõige 3, kuna ka sellisel juhul pole asendussuhte määramine ÄS § 435 lg 1 p 5 tähenduses adekvaatne.

Lõige 4 on asjakohane, kui omandavaks ühinguks on usaldusühing ja mittetulundusühingu liige pole jagunemisotsusega nõustunud. Sellisel juhul peaks mitterõustunud liige saama usaldusühingu usaldusosanikuks.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74³

Paragrahvi 74³ lisamise eesmärk on kehtestada mittetulundusühingutele sarnaselt äriühingutele jagunemisaruaude koostamise kohustus ning seejuures tuleb suuresti lähtuda just ÄS-is kehtestatud jagunemisaruaude sätetest (ÄS § 436 lg 1 ja 5), arvestades erisusi, mis seonduvad sellega, et asendussuhte määramine ei ole mittetulundusühingute jagunemisel kohane.

Sarnaselt ÄS-is jagunemisaruaude kohta sätestatuga ei pea jagunemisaruaudet koostama, kui sellega on nõus kõik jaguneva mittetulundusühingu liikmed, ning jagunemisel osalevatel ühingutel on võimalus koostada ühine jagunemisaruaude.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74⁴

Paragrahv 74⁴ sätestab sarnaselt ÄS-i audiitorkontrolli sätetele (ÄS § 438 ja § 439) jagunemislepingule audiitorkontrolli kohaldamise. Sarnaselt osäühingu regulatsioonile ÄS-is (ÄS § 455) võib jaguneva mittetulundusühingu liige mittetulundusühingu kulul jagunemislepingu audiitorkontrolli ja sätestab selleks tähtaja.

Suuresti on kavandatav paragrahv sarnane ÄS-i audiitorkontrolli sätetele ja isegi viitab, et audiitori määramise, audiitori aruaude ning vastutuse osas kohaldatakse ÄS § 438 ja § 439. Kuivõrd mittetulundusühingu puhul pole asjakohane asendussuhte määramine ja osade või aktsiate hindamine samal viisil kui äriühingute puhul, sõnastavad lõige 3 ja 4 vastavad erisused.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74⁵

Lisatava sätte eesmärk on anda sarnaselt jagunemisel osalevate äriühingute osanikele või aktsionäridele (ÄS § 440 lg 3) õigus teada ühingu varas toimunud olulistest muudatusest, mis on aset leidnud jagunemislepingu ja jagunemisotsuse vastuvõtmise vahelisel ajal, et mittetulundusühingu liikmetel oleks piisavalt informatsiooni, et otsustada jagunemise üle.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74⁶

Käesolev sätte aluseks on ÄS § 441 lg 2 kuni lg 4. Õigus nõuda jagunemisotsuse kehtetuks tunnistamist tuleb ÄS § 441 lg-st 1, kuid kuivõrd sama paragrahvi lõiked 2 kuni 4 ei ole mittetulundusühingu jagunemise korral sõnastuse mõttes täpsed (räägivad asendussuhtest), siis on lõigetes 2 kuni 4 sätestatud põhimõtteid korratud MTÜS § 74⁶ lõigetes 1 kuni 3.

Seaduse täiendamine paragrahviga 74⁷

Paragrahvi 74⁷ eesmärgiks on täiendada MTÜS §-s 69 jagunemise avaldusele lisatavate dokumentide nimekirja sarnaselt ÄS § 443 lg-le 1.

Lõige 1 p 3 sätestab ka nõude, et jaotumise korral tuleb esitada lõppeva mittetulundusühingu lõppbilanss ning lõige 2 täpsustab sellisel juhul lõppbilansile esitatavaid nõudeid.

Seaduse täiendamine paragrahvi 74⁸

Käesoleva paragrahvi aluseks on ÄS § 448 ning selle sättega antakse jagunemisega mittenõustunud mittetulundusühingu liikmele õigus nõuda hüvitist omandavalt ühingult. Peamised erisused võrreldes ÄS § 448-ga seonduvad sellega, et hüvitist saab nõuda oma liikmelisuse eest (mitte osa või aktsia eest nagu sätestab ÄS). Lisaks on lõikes 1 ette nähtud erisus hüvitise suurusel määramisel, nimelt ei arvestata MTÜS-is ette nähtud vara jaotamise piiranguid

Seaduse täiendamine paragrahvidega 74⁹ – 74¹⁸ lisamine

Paragrahvid 74⁹ kuni § 74¹⁸ on sätted uues jaos 3, mis reguleerivad mittetulundusühingu ümberkujundamist. Võrreldes varasemaga on kavandatava muudatusega lubatud mittetulundusühingute ümberkujundamine äriühinguks või sihtasutuseks ning selleks on loodud eriregulatsioon. Samuti on lubatud äriühingute ja sihtasutuste ümberkujundamine mittetulundusühinguteks, vastav regulatsioon on sätestatud vastavalt äriseadustikus ja sihtasutuste seaduses. Reorganiseerimispiirangute kaotamise kohta (sh mittetulundusühingu ümberkujundamise) vt täpsemalt analüüs-kontseptsiooni p 13.5.2. Mittetulundusühingu ümberkujundamise sätete osas on eeskujuks võetud senine äriseadustiku ümberkujundamise regulatsioon. Seetõttu ei ole seletuskirjas vastavaid sätteid ka eraldi täiendavalt selgitatud.

Paragrahv 74⁹ lõige sätestab, et kolmanda jao eeskujuks on võetud ÄS-i 33. peatüki 1. jagu ehk § 478 kuni § 491 1 kaotatakse mittetulundusühingute ümberkujundamise piirangud ning lõige 2 täpsustab, milline on mittetulundusühingu liikmete staatus ümberkujundatud ühingu või sihtasutuses.

Seaduse 7. peatüki (paragrahvid 75-90) kehtetuks tunnistamine

7. peatükk (§-d 75-90) on pakutud seadusest välja jätta seoses mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri õigusliku ühendamisega äriregistriga, kuna kõik asjakohased sätted sisalduvad ühiselt äriregistri seaduse eelnõus.

14. NOTARI TASU SEADUS

Notari tasu seaduse muudatused seonduvad osäühingu osade registreerimise sätete muutmise ja seal ette nähtud uueliigilise notariaaltoimingu sisseviimisega. Sellest tulenevalt on vajalik osäühingu osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse tõestamise eest tehinguväärtuse määramine (§ 18 muudatus) ja reegli kehtestamine, et notari tasu sellise tunnistuse eest on ühekordne täistasu.

15. PANKROTISEADUS

Paragrahvi 29 täiendamine lg-ga 8¹

Paragrahvi 29 on pakutud täiendada lg-ga 8¹, mille järgi ei kehtiks lg 8 järgne kohustus pankrotivõlgnikust juriidilise isiku likvideerimise tähtaja ja seega registrist kustutamise kohta juhul, kui võlgnik kustutatakse registrist pankrotti välja kuulutamata menetluse raugemise tõttu, kui võlgnikul ei jätku vara pankrotimenetluse kulude katteks (PankrS § 29 lg-d 1 ja 2). Nimetatud sätete alusel on seni olnud võimalik võlgniku „kiirkustutamine“ registrist, ilma et võlausaldajad pruugiks menetlusest teadagi saada. Riigikohus on küll leidnud, et enne kohtu

pikendatud tähtaja möödumist ei tohi juriidilisest isikust võlgnikku registrist kustutada³, kuid see ei lahenda põhiprobleemi, sisuliselt kontrollimatut registrist kustutamist. Seetõttu ei peaks juriidilist isikut kustutama registrist, kui ei ole kinnitust, et isik ei osale üheski kohtumenetluses või vahekohtumenetluses menetlusosaline ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust, st sunniks menetluse lõpetama või avalduse läbi vaatamata jätma.

Paragrahvi 39 lg 1 muutmine

Paragrahvi 39 lg 1 muudatus on tingitud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ühendamisest äriregistriga.

Paragrahvi 153 esimese lõike täiendamine punktiga 4 ja lõikega 41

Muudatusega nähakse ette täiendav nõuete rahuldamisjärk pankrotimenetluses ning teistest nõuetest tahapoole asetatakse nõuded, mis tulenevad sellest, kui juriidilise isiku liige, osanik või aktsionär on andnud ühingu laenu (nn allutatud laenud).

Muudatuse eesmärk on saavutada olukord, kus sellised laenud oleksid väljamaksete tegemise seisukohalt sisuliselt sarnased omakapitali sissemaksetega. Pankrotimenetluses rahuldatakse nõuded põhimõttel, et järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist (PankrS § 153 lg 5). Kehtivas õiguses on sellised järgud: pandiga tagatud tunnustatud nõuded, muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded ja muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded (PankrS § 153 lg 1 p 1-4). Seega on kehtivas õiguses olukord selline, et teistega võrreldes on eelistatud pandipidajad ning kõik ülejäänud võlausaldajad on samas positsioonis. „Halvemasse“ järku võib nõue kuuluda üksnes selle esitamise hiline misel. Selline olukord ei ole aga õiglane. Probleem puudutab eelkõige osahinguid, kuid ka teisi äriühinguid ning mõnedel juhtudel ilmselt ka mittetulundusühinguid.

Kui võtta aluseks osahingu näide, siis kui osahing läheb pankrotti, tagastatakse osanikele nende sissemaksed üksnes juhul, kui pärast pankrotivarast väljamaksete tegemist ja võlausaldajate nõuete täielikku rahuldamist on järele jäänud vara (PankrS § 156 lg 2). Praktikas on selliseid juhtumeid esinenud väga harva ning reeglina osanikud ühingu pankroti korral oma sissemaksed tagasi ei saa. Samas kui osanik ei tee oma investeeringut ühingu mitte omakapitaliinvesteeringuna, vaid annab ühingu laenu, on ta kehtiva õiguse järgi üks tavalistest võlausaldajatest. Kuna ühingu investeerimise viisi määravad osanikud, siis sõltub sisuliselt üksnes nende tahtest, milline saab olema nende positsioon pankrotimenetluses. Osanikel on iseenesest kohustus ühing kapitaliseerida ja seadusest ei tulene ega saagi tuleneda mingeid ettekirjutusi, kuidas see kohustus täita. Küll aga ei ole selgelt aus ja õiglane olukord, kus osaniku enda tahtest sõltub tema õiguslik positsioon. Võib väita, et iga ühingu tehtava investeeringu saab teha omakapitaliinvesteeringuna. Seega ei ole iseenesest olemas võimalust, et osanikul on kohustus teha oma investeering laenuna. Parktika näitab seda, et sellised laenud on enam levinud väikestes osahingutes, millel on kas üks osanik või on osanikke vähe. Reeglina on need osanikud ka juhatuse liikmed. Seega on need isikud tegevad ühingu juhtimises ning ei saa välistada, et nende enda tegevus või halvad otsused ongi pankroti põhjustanud. Võimalust rääkida kaasa ühingu juhtimises teistel võlausaldajatel ei ole. Seega ei

³ RKTkm 20.11.2013, 3-2-1-125-13, p 14.

ole ka kuidagi õigustatud lugeda osanikke tavalisteks võlausaldajateks, vaid nende nõuded tuleks asetada teiste võlausaldajate nõutest tagapool asuvasse rahuldamisjärku.

Muudatusel on positiivne tähendus kõigile juriidilistele isikutele, eelkõige aktsiaseltsile ja osühingule. Tulenevalt sellest, et neile äriühingutele on kehtestatud omakapitali nõuded, mida kontrollitakse netovara testiga, tekib omakapitali nõuete rikkumise korral neis ühingutes kohustus rikkumine kõrvaldada. Üks levinud viise on see, et osanikud või aktsionärid teevad ühinguusse täiendava investeeringu. Kuna netovara testid põhinevad raamatupidamisaruannetel, siis on sellise investeeringu tegemisel keskne küsimus selles, millises vormis tuleb see investeering teha, et omakapitali reeglid saaksid täidetud. Ainus võimalus selline, et investeering peab olema kajastatud omakapitali hulgas ehk siis olema eelkõige tehtud osa- või aktsiakapitali suurendamisena. Kui selline investeering on ajutine, kaasneb selle tagastamisega osa- või aktsiakapitali vähendamine, mis võtab palju aega ja toob kaasa vajaduse teha täiendavaid kulutusi. Tulenevalt sellest, et kehtiv õigus ei näe ette osanike või aktsionäride antud laenude erilist seisundit pankrotimenetluses ja sellised laenud on õiguslikult tavalised laenud, ei ole laenu andmise kaudu võimalik omakapitali olukorda parandada, kuna laenud tuleb kajastada kohustistena. Kui aga näha ette, et osanike ja aktsionäride ühingule antud laenud on n.ö allutatud laenud, olukord muutub ning tekib ka alus nende laenude kajastamiseks omakapitali hulgas. Sellise võimalusega lisatakse oluliselt paindlikkust kõigi äriühingute asjade korraldamisele ning jäävad ära kulud, mida ühing peab tegema seoses osa- või aktsiakapitali suuruse muutmisega.

Lõikega 41 nähakse ette nn kohustuste lepingule allutamise. See tähendab, et kui pankrotivõlgnik ja võlausaldaja on leppinud kokku, et võlausaldaja nõue rahuldatakse tagapool olevas järigus võrreldes sellega, mida seadus näeb ette, lähtutakse järgu määramisel lepingust.

Täpsemalt on nn allutatud laene analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.4.5 ja 10.5.

Paragrahvi 160 täiendamine lg-ga 4

Paragrahvi 160 täiendamine lg-ga 4 on sarnase eesmärgiga § 29 täiendamisega lg-ga 8¹ (vt selle põhjendusi), takistamaks juriidilisest isikust pankrotivõlgniku registrist kustutamist kohtumenetluste takistamiseks, kus isik menetlusosalisena osaleb.

16. RAAMATUPIDAMISE SEADUS

Paragrahvi 14 täiendamine lõigetega 4 ja 5

Paragrahvi 14 on pakutud täiendada lg-tega 4 ja 5 väiksemate erahuvides tegutsevate MTÜ-de ja sihtasutuste aruandluskoormuse vähendamiseks. Eestis on majandusaasta aruande koostamise ja avalikustamise kohustus kehtestatud kõigile MTÜ-dele ja sihtasutustele, sõltumata nende tegevusalast või suurusest. Nii on Eesti teiste riikidega võrreldes „üle pingutanud“ nii majandusaasta aruande koostamise nõuete nõuetega, laiendades mujal vaid suurtele kapitaliühingutele kehtivaid ja ka EL õiguse järgi kohustuslikke reegleid ka kõigile MTÜ-dele ja sihtasutustele. Vähemalt MTÜ-de üldist majandusaasta aruande koostamist ja avalikustamist ei ole ette nähtud nt ei Saksamaal ega Austrias, samuti ei tulene sellist kohustust EL õigusest. Isegi kui seda põhjendada jutuga Eesti suurest avatusest ja statistilistest vajadustest, tähendab see väikestele ühingutele ja sihtasutustele põhjendamatu

halduskoormust ja iga-aastaseid püsikulusid, ähvardades samaaegselt sundlõpetamisega aruannete esitamata jätmise korral, st see ei soosi ühiskondlikel alustel MTÜ-de ega sihtasutuste tegevust.

Ettepanek on kaotada üldine aruannete koostamise kohustus, säilitades selle vaid avalikes huvides tegutsevatele piisava suurusega MTÜ-dele ja sihtasutustele. Aruandluse kohustus on ette nähtud suurema käibega või avalikult suuremaid toetusi saavatele või avalikes huvides tegutsevatele MTÜ-dele ja sihtasutustele.

Paragrahvi 44 muutmine

Muudatus on seotud ÄS § 388 muutmisega, millega nähakse ette, et kui filiaali Eesti registrisse kandnud välismaa äriühing ei pea oma majandusaasta aruannet avalikustama ja tegu ei ole Euroopa majanduspiirkonna äriühinguga, peab filiaali kohta koostama eraldi majandusaasta aruande ja esitama selle äriregistrile. Selline aruanne koostatakse üldises korras ja vastavalt üldistele nõuetele, mille tõttu peavad sellisel juhul olema kohaldatavad kõik majandusaasta aruande koostamise kohta käivad normid.

17. RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISE SEADUS

Paragrahvi 77 lg 2 kehtetuks tunnistamine, lg 4, lg 5 ja lg 6 muutmine

Paragrahvi 77 lg-test 2 ja 4-6 on tehtud ettepanek jätta välja viide MTÜ-dele, kes peavad praegu esitama andmeid oma tegelike kasusaajate kohta. See on oluline halduskoormus ja tekitab ka rea küsimusi, keda sellisteks isikuteks üldse lugeda. Regulatsiooni aluseks oleva rahapesu tõkestamise direktiivi 2015/849 art 3 p 6 defineerib tegelikke kasusaajaid (tegelikult kasu saavaid omanikke) äriühingute, usaldusfondide ja nendega sarnaste üksuste ning sihtasutuste kohta. MTÜ-dele ei ole seda laiendatud. Nii on tehtud ka ettepanek MTÜ-d sellest koormusest vabastada. Seega kujutab muudatus endast MTÜ-de jaoks olulist halduskoormuse vähendamist tegelike kasusaajate avaldamise kohustusest vabastamisena.

Paragrahvi 78 lg 1 ja lg 2 muutmine

Paragrahvi 78 lg-s 1 on pakutud olulise muudatusena piirata tegelike kasusaajate andmete avalikult kättesaadavaust äriregistrist üksnes õigustatud huvi olemasolul ning piiranguteta üksnes pädevatele riigiasutustele ja hoolsusmeetmeid rakendanud kohustatud isikutele. Selline regulatsioon vastab rahapesu tõkestamise direktiivi **2015/849** art 30 lg-le 5, mille järgi peab teave tegelike kasusaajate kohta olema kättesaadav pädevatele asutustele ja rahapesu andmebüroodele piiranguteta, kohustatud isikutele, kui klientide suhtes rakendatakse hoolsusmeetmeid kooskõlas direktiivi II peatükiga ning kõigile isikutele ja organisatsioonidele, kes suudavad tõendada õigustatud huvi. Sama säte nõuab, et juurdepääs tegelikult kasu saavat omanikku käsitlevale teabele peab olema kooskõlas andmekaitse normidega. Direktiivi art 30 lg 6 järgi tagab keskregister, et pädevad asutused ja rahapesu andmebürood omavad õigeaegset ja piiranguteta juurdepääsu, ning et asjaomast isikut või üksust ei teavitata, samuti peab keskregister võimaldama õigeaegse juurdepääsu kohustatud isikutele, kui nad rakendavad kliendi suhtes hoolsusmeetmeid.

Lõikesse 2 on lisatud piirmäär tasu kehtestamiseks tegelike kasusaajate andmete saamiseks, tagamaks riigi pandavate rahaliste koormiste kajastamise seaduse tasandil, sarnaselt muude äriregistri tasudega.

18. RAHVUSVAHELISE ERAÕIGUSE SEADUS

Paragrahv 14 lg 2 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 14 lg 2 on pakutud kehtetuks tunnistada. Viidatud säte oli mõeldud nn modifitseeritud inkorporatsiooniteooria rakendamiseks koostoimes REÕS § 14 lg-ga 1, mis viib kokkuvõttes tagasi asukohateooriani. See ei haaku aga enam e-residentsusest lähtuva ja inkorporatsiooniteooriast lähtuvate äriseadustiku hilisemate muudatustega. Ebaselge on, kuidas see norm peaks rakenduma ja ka praktikas on selle reaalne rakendusala olnud teadaolevalt minimaalne. Nii tehingute tegemisel kui kohtumenetluses on praktikas tunnustatud välismaiseid juriidilisi isikuid lähtudes nende registrijärgsest õigusest ega ole juureldud võimaliku juhtimise Eestis olemise üle. Ettepanek on viia seadus praktikaga kooskõlla.

19. RIIGILÕIVUSEADUS

Paragrahvi 62 lg 2, lg 3 muutmine, § 62 täiendamine lg-ga 4 ja 5; RLS § 66 lg 1 ja lg 2 muutmine, § 66 täiendamine lg-ga 2¹; RLS § 67 lg 1 muutmine

RLS §-e 62, 66 ja 67 on pakutud täiendada esmalt registrisse kandmise lõivu maksmise kohustuse selge ettenägemisega ka selle registris taastamise eest, kõrvaldades ebaselguse. Teiseks on ette nähtud kõrgendatud riigilõiv eraõiguslike juriidiliste isikute registris taastamise eest põhjusel, kui isik on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, tagamaks riigile tekkinud halduskulude (vähemasti osalise) hüvitamise seoses kustutamise ja taastamise menetlustega.

Paragrahvi 62 täiendamine lõikega 5 on vajalik selleks, et ärinime nõ broneerimise toiming oleks samuti lõivustatud.

20. SIHTASUTUSTE SEADUS

Sihtasutuse seaduse muudatuste eesmärk on tagada regulatsiooni suurem paindlikkus. Pakutud on võimaldada sihtasutustel tegutseda ka nõukoguta ja piirata nende halduskoormust seoses aruandlusega, samuti võimaldada erahuvides tegutsevate sihtasutuste tegevuse avalikkuse piiramist ning avada võimalus sihtasutuste ümberkujundamiseks jm viisil ümberkorraldamiseks.

Paragrahvi 1 muutmine

Paragrahvi 1 lg 2 muudatusettepanek lähtub esmalt otsustusest ühendada mittetulundusühingute ja sihtasutuste register õiguslikult äriregistriga. Lisaks on TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud lg 2 ka selles osas, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud tema registrist kustutamise, vaid lisaks vara puudumisega (nagu käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehetuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Välja on pakutud jätta sihtasutuse ümberkujundamist keelav lg 3, tagamaks sihtasutuse tegevuse paindlikum ümberkorraldamine. Sihtasutuse ümberkujundamise regulatsioon on antud §-des 79¹jj.

Paragrahvi 5 muutmine

Paragrahvi 5 lõike 5 täiendamise eesmärgiks on võimaldada sihtasutuse põhikirjaga ette näha, et sihtasutuse asutajaõigused saavad minna üle tema õigusjärglasele. Sihtasutuse põhikiri võib muudetud sätte kohaselt ette näha, et asutaja surma, juriidilisest isikust asutaja lõppemise või muu põhikirjas sätestatud sündmuse toimumise korral lähevad asutaja õigused üle asutaja üldõigusjärglasele või muule põhikirjas nimetatud isikule.

Paragrahvi 11 muutmine

Paragrahvi 11 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas.

Lõige 1¹ on pakutud välja jätta, loobudes nõudest, et sihtasutus peaks esitama registripidajale andmed oma põhitegevusala ja selle muutumise kohta. Nagunii peab sihtasutus deklareerima oma eesmärgi ning selle kõrval põhitegevusala näitamine formaliseeritud klassifikaatori järgi on asjatu bürokraatlik halduskoormus.

Lõige 3 on pakutud jätta välja tarbetult koormavana, kuna sihtasutusel ei ole kapitalinõudeid ega kontrollita ka vara üleandmisega seonduvat. Seega pole ka vastavaid andmeid registripidajale esitada vaja.

Lõige 4 on pakutud välja jätta, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus (§ 47 lg 4).

Paragrahvi 14 muutmine

Paragrahv 14 senine tekst on pakutud asendada andmete osas vaid viitega äriregistri seadusele, kuna kõik vastavad reeglid sisalduvad seal.

Paragrahvi 16 muutmine ja täiendamine

Paragrahv 16 lg 1 täpsustus peaks selgitama et juhatuse ja nõukogu näol on tegu sihtasutuse juhtorganitega.

Lõige 2 on põhimõtteline muudatusettepanek, mille järgi võiks erahuvides tegutsev sihtasutus olla ka nõukoguta, st üksnes juhatuse juhtimisel. Nõukogu ülesandeid täidaks vajalikus ulatuses asutajad, kui seda pädevust ei ole üle kantud juhatusele. Selliselt vähendatakse sihtasutuse halduskoormust ja lihtsustatakse juhtimist. Kaheastmeline juhtimiskeem võib erasihtasutusele olla liiga kulukas ja jäik.

Paragrahvi 19 muutmine

Paragrahvi 19 lg-ga 4 täiendamine võimaldab sihtasutuse juhatuse liikmeid valida ka tähtajatult, kui see on ette nähtud põhikirjas ja tegu on erahuvides tegutseva sihtasutusega. Sarnane vabadus on ka osauhingul ja pakutud ka MTÜ-dele. Nii saab juhtimise korraldust põhikirjaga sobivamaks muuta vastavalt sihtasutuse vajadustele ja eripärale.

Paragrahvi 22 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi, kui sihtasutuse majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud sihtasutuse suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib sihtasutus nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Seega on sihtasutusele antud nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb ühingul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Regulatsioon on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel.

Paragrahvi 29 muutmine ja täiendamine

Paragrahvis 29 on kavandatud muudatusi nelja lõikesse. Esimene muudatus on nähtud lõikesse 1. Täpsemalt on kavandatava muudatuse eesmärgiks reguleerida nõukogu koosolekust etteteatamise tähtaeg ning määratleda koosolekust etteteatamise viis. Täienduste tegemisel on lähtutud AS nõukogu koosolekust etteteatamise tähtaja ja viisi regulatsioonist. Sätte lõiget 1 täiendatakse lausega 2 ja 3 järgmises sõnastuses: „*Koosoleku toimumisest ja selle päevakorrast tuleb ette teatada vähemalt üks päev, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud pikemat tähtaega. Koosoleku teade edastatakse nõukogu liikme poolt avaldatud elektronposti aadressile, kui põhikirjast ei tulene teisiti.*“ Kavandatud muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni ühtlustamine ja ühetaolisuse tagamine.

Paragrahvis kavandatud teine muudatus on kavandatud lõikesse 2. Kavandatud muudatuse kohaselt on kavas kehtiva lõike 2 täiendamine ls 2 järgmises sõnastuses: „*nõukogu liiget ei või koosolekul ega otsuse tegemisel esindada teine nõukogu liige ega kolmas isik*“. Kuigi SA nõukogu koosolekul osalemise osas ei ole sätestatud sõnaselget nõuet otsuste tegemisel isiklikult osaleda, tuleneb sellekohane piirang nii nõukogu liikme staatusest (sh isiku suhtes tulenevast usaldusest ja tema isiklikust vastutusest oma kohustuste nõuetekohase täitmise eest) kui ka seaduse mõttest. Õigusselguse huvides tuleb SA nõukogu regulatsiooni täiendada isikliku osalemise põhimõttega (vt ka ÄS § 321 lg 2 3. lause). Eelnev on vajalik ka regulatsiooni ühtlustamise eesmärgil.

Paragrahvi kolmandaks muudatuseks on kehtiva lõike 3 täpsustamine põhimõttega, et nõukogu koosoleku kokkukutsumise õigus läheb nõ kolmandale isikule üle ka juhul, kui nõutav koosolek ei toimu kolme nädala jooksul alates taotluse saamise päevast. Muudatuse eesmärgiks on vältida kokkukutsuja poolseid võimalikke kuritarvitusi.

Paragrahvi 29 neljandaks muudatuseks on regulatsiooni täpsustamine lõikega 3.1, mille kohaselt kui nõukogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu liikme, juhatus või audiitori nõudel, võivad nõukogu liige, juhatus või audiitor, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Teisisõnu on kavandatava lõike eesmärgiks sätestada õigustatud isikutele õigus nõuda mitte ainult koosoleku korraldamist, vaid ka teatud konkreetsete küsimuste koosolekul arutamist. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on vältida regulatsiooni kuritarvitusi viisil, et õigustatud isiku nõudel kutsutakse nõutud nõukogu koosolek küll kokku, kuid ei arutata küsimusi, mida taotluse esitanud isikud on adresseerinud.

Paragrahvi 30 muutmise

Paragrahvi 30 kavandatud muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni ühtlustamine (ühetaolisuse tagamise) ja õigusselguse tagamine küsimuses, mis puudutab otsuse vastuvõtmist nõukogu poolt. Eelneva tõttu tehakse kavandatava muudatusega tehniline täpsustus. Muudatuse kohaselt on nõukogu otsus vastu võetud, kui selle poolt hääletas üle poole hääletamisel osalenud hääleõiguslikest liikmetest. Senise regulatsiooni kohaselt lähtutakse häälteenamuse nõude kontrollimisel poolthääle suhtest „*koosolekul osalenud*“ liikmete antud hääldesse.

Paragrahvi § 30¹ muutmise

Paragrahvis 30¹ on kavandatud kaks muudatust. Esimeseks muudatuseks on regulatsiooni täiendamine ühinguõiguses tunnustatud põhimõttega, mille kohaselt koosolekul osalemine ja koosoleku pidamisega nõustumine välistavad üldjuhul võimaluse tugineda koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisele. Kuna SA nõukogu koosoleku osas seda põhimõtet ei ole seadusega reguleeritud, siis täiendatakse § 30¹ lõikega 1¹ järgmises sõnastuses: „*Kui nõukogu kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole nõukogu õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui nõukogu koosolekul osalevad kõik nõukogu liikmed ja nad on nõus koosolekut pidama. Sellisel nõukogu koosolekul tehtud otsused on kehtivad ka juhul,*

kui nõukogu liikmed, kelle suhtes kokkukutsumise korda rikuti, kiidavad otsuse heaks“. Koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „elimineerimiseks“ ei piisa üksnes selles, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik liikmed koosolekule siiski kohale tulnud, vaid on ka vajalik, et kohale tulnud osanikud oleksid ka koosoleku pidamisega nõus. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.3.2.

Paragrahvis 30¹ kavandatud teiseks muudatuseks on lg 2 kehtetuks tunnistamine. Sätte tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et § 30¹ lg 1 viitab otsuse kehtetuks tunnistamise ja tühisuse tuvastamise aluste osas TsÜS regulatsioonile, mis näeb ette otsuse tühisuse alusena muuhulgas koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise.

Paragrahvi 34 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 34 lg 2² näeb ette, et erahuvides tegutseval nõukoguta sihtasutusel kinnitaks majandusaasta aruande juhatus ise, vajalikuks ei ole peetud asutajate sekkumist sihtasutuse igapäevasesse tegevusse.

Lõikes 4 on tehtud ettepanek kaotada sihtasutustele kohustus koos majandusaasta aruandega deklareerida oma põhitegevusala, mida ei nõuta ka registrisse kandmisel, lisaks eesmärgile.

Lõige 5 näeb ette võimaluse sihtasutustele, kes küll peavad aruande koostama, jätta see avalikustamata. Aruandluse avalikustamine on ette nähtud suurema käibega või avalikult suuremaid toetusi saavatele või avalikes huvides tegutsevatele sihtasutustele.

Paragrahvi § 34¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 34¹ on pakutud jätta seadusest välja, kuna selle sisu on kajastatud kõigi eraõiguslike juriidiliste kohta ühiselt äriregistri seaduse eelnõus (§ 65).

Paragrahvi § 39 täiendamine lg-ga 4

Paragrahvi 39 lg 4 eesmärk on võimaldada erahuvides asutatud sihtasutustel, mh pärandvara haldamise sihtasutustel tegutseda privaatset ja diskreetselt, avalikustamata oma tegevust ja korraldust õigustamata huvita isikutele. Eesmärk muuta sihtasutuse õiguslik vorm atraktiivsemaks ja paindlikumaks.

Paragrahvi 46 muutmise

Paragrahvi 46 lg 1 p 3 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus nõukogu ei ole võtnud vastu otsust sihtasutuse lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitletav tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt juhtorgani liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) ja/või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et ühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Paragrahvi § 47 lg 4 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 47 lg 4 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline sihtasutus lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 53 lg 2 muutmise

Paragrahvi 53 lõike 2 muutmise eesmärgiga ühtlustatakse võlausaldajatele kehtestatud nõuetest teatamise tähtaega sihtasutuse likvideerimisel ning nähakse ette kapitaliühingutele sarnane nelja kuu pikkune tähtaeg arvates likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada omad nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 54 lg 1 muutmise

Muudatuse eesmärk on ühtlustada ühinguliikide lõikes võlausaldajatele antavat tähtaega teatada oma nõuetest likvideeritava ühingu vastu. Muudatusega nähakse ette, et võlausaldajad peavad teatama oma nõuetest nelja kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada omad nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 56 lg 5 muutmise

Muudatuse eesmärk on ühtlustada eraõiguslike juriidiliste isikute likvideerimisel õigustatud isikute vahel vara väljajagamisele kehtivat ajalist piirmära. Sellest tulenevalt asendatakse seni kehtiv viie kuu pikkune vara väljajagamist piirav tähtaeg kuue kuu pikkuse tähtajaga. Tähtaega arvestatakse arvates sihtasutuse lõpetamise registrisse kandmisest ja likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 57 lg 2 muutmise

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 57 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada sihtasutus registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui sihtasutus seda ise soovib. St registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus sihtasutustele korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi 58 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 58 on pakutud seadusest välja jätta. Selle lg-d 1 ja 2 sisalduvad üldiselt äriregistri seaduse eelnõu §-s 63.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on tehtud ettepanek jätta seadusest välja MTA eriõigus blokeerida sihtasutuse registrist kustutamine (§ 53 lg 3). MTA on sarnane võlausaldaja kõigi teistega ja peaks oma õigusi ka sarnaselt kaitsma. Puudub vajadus hakata MTA nõusolekut kuidagi eraldi taotlema.

Paragrahvi 59 muutmise

Paragrahvi 59 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud sihtasutusele dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud sihtasutuse likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud sihtasutuse dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud sihtasutuse dokumentide hoidja kohta tuleb registrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud sihtasutuse dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud sihtasutuse dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud sihtasutuse dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Samaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudele (vt analoogia korras ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi § 63 lg 2 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada SaS §-des 63 lg 2 ja §-s 72 lg 2 sätestatud kvalifitseeritud hääleteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide vastavate regulatsioonidega. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema hääleteenamuse nõuet.

Paragrahvi § 72 lg 2 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada SaS §-des 63 lg 2 ja §-s 72 lg 2 sätestatud kvalifitseeritud hääleteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide vastavate regulatsioonidega. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema hääleteenamuse nõuet.

Seaduse 7. peatüki täiendamine paragrahvidega 79¹-79⁹

Seadust on pakutud täiendada uute §-dega 79¹-79⁹, mis võimaldaks sihtasutuste ümberkujundamist. Sihtasutus ümberkujundamine võiks olla lubatud kasvõi selleks, et ebaõnnestunult valitud tegevusvormi muuta ratsionaalsemaks. Nii nt on sihtasutuste vormis loodud haiglaid, muuseume vms, mida võiks olla mõistlikum kujundada ümber äriühinguks. Samuti võiks sihtasutusele olla avatud võimalus muutuda MTÜ-ks ja vastupidi. Selliselt on tagatud suurem vabadus sihtasutustele ise otsustada oma tegevuse vormi ja korralduse üle. Sätted põhinevad vastavatel ÄS äriühingute ümberkujundamise sätetel (ÄS § 478jj) ning sisuliselt kordavad neid. Seetõttu ei ole seletuskirjas vastavaid sätteid ka eraldi täiendavalt selgitatud.

21. TSIVIILKOHTUMENETLUSE SEADUSTIK

Paragrahvi 218 täiendamine lg-ga 2¹

Paragrahvi 218 lg 2¹ eesmärk on täpsustada, et registrimenetluses ei kohaldu lepingulisele esindajale muud kohtumenetluse esinduspiirangud, eelkõige magistrikraadi nõue. Praktikas ongi seda teadaolevalt nii mõistetud.

Paragrahvi 378 lg 1 täiendamine p-ga 3¹

Paragrahvi 378 lg 1 on pakutud täiendada p-ga 3¹, mis võimaldaks selgesõnaliselt kanda äriregistrisse vastuväiteid juriidiliste isikute registriandmete õigsuse kohta. Selliselt saab välistada kolmandate isikute tuginemise registriandmetele esmajoonel juhatause esindusõiguse osas ja sellest tuleneva kahjulike tehingute tegemise riski.

Paragrahvi 428 lg 1 p 5 muutmise

Paragrahvi 428 lg 1 p-st 5 on pakutud jätta välja menetluse lõpetamise alusena juriidilise isiku lõppemine õigusjärgluseta. Seda sätet on praktikas kuritarvitatud võimaliku võlgadest vabanemise instrumendina, saavutades seda eriti kombinatsioonis pankrotimenetlusega eraõigusliku juriidilise isiku kiire registrist kustutamise läbi⁴. Kõrgemas kohtuastmes tähendab menetluse lõpetamine ühtlasi alama astme kohtulahendite tühistamist (TsMS § 431 lg 2), samuti välistab menetluse lõpetamine samas asjas uuesti kohtusse pöördumise (TsMS § 432). Eelnõuga on pakutud piirata eraõiguslike juriidiliste isikute registrist kustutamist, kui kohtumenetlused pooleni. Samas ei saa siiski välistada võimalust, et see kustutamine toimub. Siiski ei peaks sellega kaasnema menetluse lõppemist ja võimatust uuesti kohtusse pöörduma. Pakutud ei ole konkreetset tagajärge maakohtu menetluse jaoks, sest see sõltub menetluse olemusest ja registrist kustutatud juriidilise isiku rollist seal. Tõenäolisemaks variandiks võiks olla hagi läbi vaatamata jätmise perspektiivtõttu TsMS § 423 lg 2 p 1 või 2 alusel. TsMS § 643 lg 1 või § 682 lg 1 täiendatakse vastavalt apellatsioonkaebuse või kassatsioonkaebuse läbi vaatamata jätmise alusega, kui menetlusosalise õigusvõime lõpeb kõrgemas kohtuastmes ja see takistab asja edasist menetlust.

Paragrahvi 591 p 2 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 591 p 2 jäetakse seadusest välja, kuna mittetulundusühingute ja sihtasutuste register ühendatakse õiguslikult äriregistriga.

Paragrahvi 592 lg 2 muutmise

Paragrahvi 592 lg 2 on pakutud täpsustada registreid puudutavate sätete eeliskohaldamise viitega. Muudatus on selgitav.

Paragrahvi 593 täiendamine lg-ga 5

Paragrahvi 593 on pakutud täiendada lg-ga 5, mis täpsustaks kandeavalduse tagasivõtmise õiguslikku tähendust tagasivõtmisena.

⁴ Vt selle kohta RKTkm 20.11.2013, 3-2-1-125-13, p 13.

Paragrahvi 595 lg 1 ja lg 2 p 1 muutmine, lg 2 täiendamine p-ga 5¹

Paragrahvi 595 lg 1 on muudetud tulenevalt § 601 muutmisettepanekust reguleerida senist trahvi sunnirahana.

Lõike 2 p 1 on täpsustatud, et kohtunikuabi võib asja lahendada siiski ka välisriigi õigusele tuginedes, kui selle kohta on olemas Eesti sisene praktika või kui sellest ei sõltu oluliselt asja lahendamine. Eelkõige puudutab see toiminguid välisriigi eraõiguslike juriidiliste isikute osalusel, mille kõigi puhul oleks ebapraktiline pöörduda kohtuniku poole. Eriti kui tegemist ei ole õigusemõistmisega kitsamas (põhiseaduse) mõttes. Kohtuniku lahendada peaksid jääma vaid keerukaimad asjad.

Lõike 2 p-ga 5¹ täiendamise eesmärgiks on tagada regulatsiooni parem kooskõla PS § 48 lg-ga 4, mille järgi ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida. Kuna kohtu tegevus selle sätte mõttes eeldab kohtuniku tegevust, on pakutud lubada kohtunikuabil määrata sunniraha piiratud ulatuses ning trahviga võrreldava sunniraha määramine jääks kohtuniku ainupädevusse.

Seadustiku täiendamine §-iga 595¹

Paragrahvi 595¹ eesmärk on reguleerida registrisekretäri pädevust ja tegevust TsMS-s koos kohtunikuabi omaga terviklikult. Sisuliselt ei ole tegu uue normiga, vaid selle lg 1 on pärit ÄS § 525 lg-st 2 ning lg-d 2 ja 3 Kodukorra §-dest 14 ja 15.

Paragrahvi 596 täiendamine lg-ga 1¹ ja lg-ga 5

Paragrahvi 596 lg 1¹ on pakutud võimaldama ka registrimenetluses isikute isiklikku ärakuulamist, kui kohus peab seda vajalikuks asjaolude selgitamiseks sarnaselt muude kohtumenetlustega.

Paragrahvi lg-ga 5 täiendamise eesmärk on selgelt ette näha kandemääruse vormistamine kohtu algatusel tehtud kannete kohta ning ka selle põhjendamise kohustus, kuna seda saab vaidlustada (TsMS § 599).

Paragrahvi 598 muutmine

Paragrahvi 598 muudatused on tingitud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ühendamisest äriregistriga.

Paragrahvi 599 lg 1 muutmine, § 599 täiendamine lg-ga 2

Paragrahvi 599 lg-s 1 on olulise muudatusena pakutud taastada üldine võimalus vaidlustada registriasjades puuduste kõrvaldamise määrusi ka siis, kui tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks anti lühem kui kuus kuud. Sellise erandi ettenägemine on põhjendatud, arvestades registriasjade eripära, vajadust saada kiirem selgus õigusküsimuses, mitte oodata n.ö negatiivset otsust. Vältimaks kaebeõiguse kumuleerumist on pakutud paragrahvi lisada lg 2, mis piirab samadel asjaoludel asja teistkordset vaidlustamist kandeavalduse rahuldamata jätmisel.

Paragrahvi 601 muutmine, täiendamine lg-ga 1¹

Paragrahvi 601 muutmise eesmärgiks on asendada sisuline sunniraha regulatsioon kannete tegemisele või muude andmete esitamisele sundimiseks ka formaalselt sellega. Sisuliselt on sunniraha viidatud paragrahvis ekslikult tähistatud trahvina. Ebaõigete andmete registripidajale esitamise eest on nagunii KarS §-s 281 ette nähtud kriminaalvastutus.

Sellest tulenevalt tuleb lg-st 1 jätta välja sõnad „registrisse on kantud valeandmeid või et“ ning „õigeid andmeid“ asendada sõnadega „puuduvaid andmeid“.

Sunniraha ülemmääraks on lg-s 1¹ pakutud 3200 eurot nagu ka TsMS järgse trahvi suhtes (TsMS § 46 lg 1).

Samuti on pakutud ära muuta sunniraha loogikaga mittehaakuv ja praegu lg-tega 1 ja 5 vastuolus olev lg 4, mille järgi kui kohus peab esitatud vastuväidet põhjendatuks, tühistab ta oma varasema määruse või vähendab trahvi. Tegelikult pole selles faasis ju veel sunniraha veel määratud (trahvi tehtud), vaid alles hoiatus ning vastuväite põhjendatuse korral lihtsalt sunniraha (trahvi) ei määratagi ja hoiatus tühistatakse. Lõige 4 oleks asjakohane vaid korduva sunniraha määramisel, kui varem vastuväidet ei ole esitatud, kuid seda reguleerib praegu lg 6.

Paragrahvi 643 lg 1 ja § 682 lg 1 muutmine

Paragrahvi 643 lg 1 ja § 682 lg 1 muutmine on tingitud § 428 lg 1 p 5 muutmisest (vt selle põhjendusi). Pooleks oleva eraõigusliku juriidilise isiku registrist kustutamine apellatsioonivõi kassatsioonimenetluses ei peaks tooma kaasa alama astme kohtu otsuse või otsuste tühistamist, vaid üksnes kaebuse läbi vaatamata jätmise, kui poole õigusvõime lõppemine takistab asja edasilahendamist.

22. TSIVIILSEADUSTIKU ÜLDOSA SEADUS

Paragrahvi 25 lg 2 muutmine, lg 4 kehtetuks tunnistamine, §-i 25 täiendamine lg-ga 5

Paragrahvi 25 lg-t 2 on pakutud täiendada avalikõiguslike juriidiliste isikute tunnustamise aluseid. Nimelt võib riik tegelikult tunnustada isiku olemasolu avalikõigusliku juriidilise isikuna ka lepinguga, mh rahvusvahelist organisatsiooni selle liikmeks astudes või ka kahepoolse lepinguga selle organisatsiooniga. Samuti on lg 2 on sõnastatud väga kitsalt, nõudes grammatiliselt iga avalikõigusliku juriidilise loomist eraldi seadusega. Lisaks võiks avalikõiguslik juriidiline isik olla asutatud ka üksikaktiga, Riigikogu otsusega, mille vastuvõtmist näeb seaduse kõrval ette ka PS § 65 p 1.

Lõige 4 on pakutud tunnistada kehtetuks. Sellega võrdsustatakse avalikõiguslike juriidiliste tsiviilõigusvõime eraõiguslike juriidiliste isikute omaga ning loobutakse *ultra vires* õpetusest. Selline piirang tekitab tsiviilkäibes põhjendamatu ebaselgust ja ebakindlust, mh tehingute tegemisel nt Tartu Ülikooli või Eesti Pangaga. Ebaselge on ka piirangu rikkumise tagajärg.

Paragrahvi on pakutud täiendada lg-ga 5 riigi vastutuse kohta muude avalikõiguslike juriidiliste isikute kohustuste eest. PankrS § 8 lg 2 teine lause ei välista riigi või kohaliku

omavalitsusüksusega⁵ sarnaselt muu avalikõigusliku juriidilise isiku pankrotimenetlust. Sellega võib aga praktikas kaasneda rida probleeme, olgu seadusega pandud avalike funktsioonide täitmise takistamisest kui seadusandja pädevuses olevast likvideerimisest ja seaduse ära muutmisest. Selge peaks olema riigi vastutus avalikõigusliku juriidiliste isikute kohustuste eest. Tõenäoliselt on avalikõiguslike juriidiliste isikute maksejõuetusega seonduvat vaja edaspidi ka detailsemalt reguleerida.

Paragrahvi 33 muutmine ja täiendamine

TsÜS §-i 33 eesmärgiks on reguleerida hääle andmist juriidilise isiku organi otsuse tegemisel. TsÜS §-i 33 on kavandatud kokku kolm muudatust.

Esimeseks kavandatavaks muudatuseks on TsÜS § 33 täiendamine lõikega 1¹, mille sõnastuse kohaselt tuleb juriidilise isiku liikmel, oma hääle andmisel, arvestada juriidilise isiku huvidega. Lõike lisamise eesmärgiks on õigusselguse tagamise ja regulatsiooni konkretiseerimise eesmärgil täiendada ja täpsustada nõ üldise hea usu põhimõtte järgimise kohustust (TsÜS § 32) osaniku, aktsionäri või liikme õigussuhtes teiste liikmete ja ühingu endaga. Muudatuse eesmärgiks on täiendada TsÜS-i põhimõttega, mis kohustab sõnaselgelt ja ilma tõlgendusruumita juriidilise kõrgeima juhtorgani liikmeid arvestama hääleõiguse teostamisel juriidilise isiku õigustatud huvidega. Teostades hääleõigust vastuolus eelnimetatud põhimõttega, on juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi otsus kehtetuks tunnistatav. Käesoleval hetkel puudub kohtupraktika kohaselt võimalus tunnistada kehtetuks otsus, mille tegemisel on rikutud üksnes TsÜS §-st 32 tulenevat üldpõhimõtet.

TsÜS §-i 33 kavandatud teiseks muudatuseks on lõike 1² lisamine. Lisatava sätte eesmärgiks on reguleerida võimalus tuvastada teatud juhtudel hääle andmise kohustus, mida on võimalik asendada jõustunud või viivitamata täitmisele kuuluva kohtulahendiga. Selle muudatuse tulemusena on kohtul võimalik tuvastada, et (i) ühingu liige teatud viisil koosolekul hääletanud ning, et (ii) ühing on teatud sisuga otsuse teinud. TsÜS § 33 lg 4 2. lause kohaselt ei mõjuta hääletuskokkuleppe rikkumine hääle kehtivust. Kui hääletamiskohustus konkreetse sisuga otsuse vastuvõtmiseks tuleneb aga kas seadusest või põhikirjast, siis on võimalik ka seda rikkudes antud hääle asendamine kohustusele vastava sisuga häälega (vt k a RKTko 3-2-1-89-14 p 35). Regulatsioon peaks võimaldama teatud piiratud juhtudel, tagamaks vähemusliikmete huvide efektiivsemat kaitset, nii hääle andmise kohustuse tuvastamist ja selle asendamist kohtulahendiga, samuti konkreetse sisuga otsuse tuvastamist kohtulahendiga (eelkõige hääleõiguse piirangu rikkumise korral). Antud põhjusel tuleb hääle andmise asendamise ja konkreetse sisuga otsuse tuvastamise võimalusele kohtulahendiga viidata ka TsÜS § 33 regulatsioonis. Hääletamiskohustuse sisu kohta vt analüüs-kontseptsiooni p. 7.2.2.3.1.

Paragrahvi 33 kavandatud kolmandaks muudatuseks on TsÜS § 33 lg-e 3 ls 2 lisamine, mille eesmärgiks on positiivse tuvastushagi võimaldamine nii otsuse kehtetuse juhtudel kui ka hääletamiskohustuse rikkumise korral. Kui kehtiva TsÜS § 33 lg 3 kohaselt saab hääle andmise tühisuse või antud hääle tühistamise korral juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamist vastavalt TsÜS §-le 38 nõuda üksnes juhul, kui tühised või tühistatud hääled mõjutasid otsuse

⁵ Nende puhul on maksejõuetusega seonduvat reguleeritud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses. - RT I 2010, 72, 543; 02.02.2018, 10.

tegemise võimalikkust või otsuse sisu. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juhul, kui otsuse kehtetus tuleneb otsuse tegemisel antud hääle ebaõigest kokku lugemisest või arvesse võtmisest, võimalik otsuse kehtetuks tunnistamist nõudma õigustatud isikul või organil õigus taotleda kohtult täiendavalt ka õige sisuga otsuse vastuvõtmise tuvastamist. Sama võimalus nähakse ette ka juhuks, kui osanik on rikkunud seadusest, põhikirjast või ühingulepingust tulenevat hääletamiskohustust ning see avaldas mõju otsuse tegemise võimalikkusele või selle sisule. Positiivse tuvastushagi kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.3.

Paragrahvi 37 muutmine

Paragrahvi 37 lõikega 1¹ täiendamise eesmärgiks on sätestada seaduse tasandil selge faktilise ühingujuhi vastutus. Säte näeb ette vastutuse isikule, kes tegutseb nagu juhatuse liige, kuid kes ei vasta formaalselt juhatuse liikme tunnustele. Selliseks isikuks võib olla nii juhatuse liige, kes ei ole selleks kunagi määratud (kehtetult ametisse määratud isik või nn variisik), kui juhatuse liige, kelle volitused on lõppenud.

Isik, kes ei ole juhatuse liikmeks kunagi määratud, on mh isik, kelle kohta tehtud juhatuse liikme määramise otsus ei ole sisu- või vorminõuete rikkumise tõttu kehtiv. Mh võib ta olla kantud juhatuse liikmena äriregistrisse. Isik, keda ei ole kehtivalt juhatuse liikmeks määratud, ei ole materiaalses mõttes kunagi juhatuse liikmeks saanud, vastavalt ei ole tal tekkinud kehtivalt ka juhatuse liikme õigusi ja kohustusi.

Isik, kes ei ole juhatuse liikmeks kunagi määratud, on mh tankist-variisik skeemide korral variisik, kes reaalselt ühingu tegevust juhib ja korraldab, olemata formaalselt juhatuse liikmeks määratud. Ka sellisel juhul on tegemist isikuga, kes ei ole küll juhatuse liikmeks kunagi määratud, kuid kes tegutseb nagu juhatuse liige. Ka selline variisik (*shadow director, Hintermann*) peab tegutsema ühingu, mitte isiklikest (või kolmanda isiku) huvidest lähtuvalt, samuti peab ta olema ühingule lojaalne, tegutsema tavapäraselt eeldatava hoolsusega jms. Pelgalt asjaolu, et isik ei ole formaalselt juhatuse liikmeks määratud, kuid kes tegutseb sisuliselt ja funktsionaalselt juhatuse liikmena, ei saa vabastada isikut juhatuse liikme kohustustest (vähemalt üldistest kohustustest nagu lojaalsus-, hoolsus jms kohustused) ja vastutusest.

Kohtupraktika ja õiguskirjanduse kujundada jäävad kriteeriumid, millal saab lugeda isikut variisikuks või muuks sarnaseks isikuks, kes tegutseb nagu juhatuse liige, olemata selleks määratud. Faktiliseks ühingujuhiks võivad põhimõtteliselt olla ka ühinguga nn välissuhtes olevad isikud, ühing maksejõuetuse korral ka suuremad võlausaldajad või pandipidajad, eeldusel, et nad on ületanud faktilise ühingujuhtimise piiri ja tegutsevad nagu juhatuse liikmed Hinnata tuleks kõikide asjaolude tervikpilti, sh isiku mõju ühingule, funktsioonide ja rolli ülevõtmist, olukorra kestvust jms. Selliseks variisikuks ei loeta professionaalseid nõustajaid, kes tavapärase teenuse osutamise raames annavad kliendile (ühingule) nõu (nt advokaadid, audiitorid, finantsnõustajad).

Säte näeb ette, et isik, kes tegutseb nagu juhatuse liige, olemata selleks määratud või on tema juhatuse liikme volitused lõppenud, vastutab oma tegevuse eest nagu juhatuse liige. Mh tähendab see, et selline isik peab võtma arvesse ühingu parimad huvid (st lähtuma ühingu, mitte isiklikest või kolmanda isiku huvidest ja eesmärkidest), näitama üles ühingu suhtes hoolsus- ja lojaalsuskohustust, samuti tegutsema tavapäraselt oodatava hoolega (vrdl TsÜS § 35, äriühingute puhul nt ÄS § 187 lg 1 ja 2). Millised spetsiifilised juhatuse liikme kohustused lisaks üldistele juhatuse liikme kohustustele (nagu lojaalsus-, hoolsus-, parimates huvides

tegutsemise kohustus) sellisele isikule laienevad, jääb kohtupraktika ja õiguskirjanduse kujundada (nt kas ja millistel tingimustel võib isikul olla pankrotiavalduse esitamise kohustus ja selle rikkumisest tekkiv vastutus; jms).

Uue TsÜS § 37 lg 1¹ tulemuseks on seaduse alusel tekkiv võlasuhe (n-õ kvaasi-lepinguline võlasuhe) juhatuse liikmena tegutseva isiku ja ühingu vahel. Isik, kes on funktsionaalset võtnud üle juhatuse liikme rolli ja funktsioonid, peab ka vastutamata nagu juhatuse liige. Juhatuse liikmena tegutseva isiku poolt ühingu ees eksisteerivate kohustuste (nt hoolsus- või lojaalsuskohustuse või parimates huvides tegutsemise kohustuse vms) rikkumisel ja ühingule kahju tekitamisel on ühingul (võlausaldajal) õigus nõuda faktilise juhatuse liikmena tegutsevalt isikult kahju hüvitamist VÕS § 115 alusel. Kui juhatuse liikmena tegutsev isik rikub mõnd võlausaldajate kaitseks kehtivat kohustust või tekitab võlausaldajatele teadlikult ja tahtlikult kahju, võib võlausaldajatel tekkida faktilise juhatuse liikmena tegutseva isiku suhtes otsenõue.

Lõike 2 muutmise põhjuseks kehtiva regulatsiooni ebafunktsionaalsus. Nimelt, kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka juriidilise isiku võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada juriidilise isiku vara arvel. Sellise nõude raames võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist üksnes juriidilisele isikule, mitte aga endale. Praktikas selline lahendus ei tööta, kuna reeglina ei ole võlausaldaja motiveeritud ja valmis kandma kulutusi selleks, et saadud hüvitise arvelt toimuks ka teiste võlausaldajate huvide rahuldamine olukorras, kus tema kannab kulud, kuid hüvitis kuulub jagamisele ja kasu konkreetsele võlausaldaja jaoks ei ole motiveeriv. Muudatusega nähakse ette võlausaldaja, kes kannab kulud ja võtab riskid, õigus nõuda hüvitise saamist endale. Kuna selline nõudeõigus on võlausaldajal üksnes juhul, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada juriidilise isiku vara arvel, tuleb praktikas see kõne alla võlgniku pankrotimenetluse raugemise juhtumitel.

Regulatsioonil on ka distsiplineeriv mõju, kuna see motiveerib võlausaldajaid nõudeid esitama, mille tulemusena peab kohustusi rikkunud juhatuse liige arvestama, et võimalused pankrotimenetluse raugemise tõttu vastutusest lõplikult vabaneda vähenevad.

Paragrahvi 38 muutmine

Paragrahvi 38 reguleerimise esemeks on juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamise või tühisuse tuvastamise üldised põhimõtted. Esimeseks muudatuseks on kehtiva regulatsiooni täiendamine lõikega 1.1, mille eesmärgiks on õigusselguse huvides reguleerida ühingu liikme poolt antud hääle tühistamist ning seeläbi otsuse kehtetuks tunnistamist olukorras, kus ühingu liige on andnud oma hääle tuginedes temale antud ebaõigele informatsioonile või kui oluline informatsioon jäeti liikmele andmata. Nähakse ette põhimõtte, mille kohaselt otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda üksnes juhul, kui osanikule, aktsionärile või liikmele jäeti oluline teave andmata või oli antud teave ebaõige või mittetäielik ja sellel teabel oli oluline mõju hääleõiguse teostamisele. Kehtiva õiguse kohaselt on võimalik teabe andmata jätmise, samuti ebaõige või mittetäieliku teabe andmisel üldjuhul üksnes tühistada antud hääle eksimuse või pettuse sätete alusel. Viimase eeldused ei ole aga täielikult ülekantavad ühinguõiguslikule hääle tühistamisele. Eeltoodust tulenevalt saab pidada vajalikuks sellekohase eraldi kehtetuks tunnistamise aluse sätestamist lg-ena 1¹.

Teiseks muudetakse TsÜS § 38 lõiget 2, mille osas tehakse kaks muudatust. TsÜS § 38 lg 2 esimene muudatus seondub lg 2. lausega, mille kohaselt on juriidilise isiku organi otsus on tühine, kui see on tagajärjena seaduses otse sätestatud või kui otsus on vastuolus heade

kommetega või kui see rikub juriidilise isiku võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet või kui selle vastuvõtmisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Kavandatud muudatusega täpsustatakse kehtiva regulatsiooni lg 2 1. lause sõnastust. Täpsustus seondub asjaoluga, et otsuseid võetakse sõltuvalt juriidilise isiku organist vastu kas koosolekul või ka koosolekut kokku kutsumata. Muudatuse eesmärk on ette näha alus otsuse tühisuseks nii juhul, kui rikutakse oluliselt kas koosoleku kokkukutsumise või koosolekut kokku kutsumata otsuse eelnõu saatmise korda. Mõlemal juhul kahjustab rikkumine osaniku, aktsionäri või liikme osalemisõigust organi otsuste vastuvõtmisel. Kehtiv redaktsioon, mis seob otsuse tühisuse selle vastuvõtmise korra olulise rikkumisega, ei ole piisavalt täpne.

TsÜS § 38 lg 2 2. lause tunnistatakse kehtetuks, kuna tekitab ebaselgust ja ei vasta otsuse tühisusele tuginemise kehtivale kontseptsioonile. Nimetatud säte näeb ette, et huvitatud isik saab otsuse tühisusele tugineda, kui kohus on otsuse tühisuse tuvastanud. See ei ole täpne, kuna õigustatud isik saab ka juba kehtiva õiguse kohaselt tühisusele tugineda ka vastuväite esitamisega kohtumenetluses. Seega ei pea tühisusele tuginemiseks olema kohus otsuse tühisust tuvastanud. Samuti ei ole vajadust pöörduda kohtu poole juhul, kui juriidilise isiku organi kõik liikmed on nõus, et vastuvõetud otsus on tühine. Kui juriidilise isiku liikmed võtavad vastu tühise otsusega samasisulise uue otsuse olukorras, kus tühisuse alus on kõrvaldatud, peaks juriidilisel isikul olema võimalus vältida varasema otsuse suhtes kohtuvaidlust selliselt, et juriidilise isiku organi kõik liikmed kinnitavad varasema otsuse tühisust.

TsÜS §-i 38 kolmas muudatus on kavandatud lõikesse 4. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on pehmemdada vastuväite esitamise nõuet ning tagada osanike, aktsionäride liikmete kaitse ka juhul, kui nad said vastuväite esitamise aluseks olevatest asjaoludest (nt hääleõiguse piirangust) teada pärast koosoleku toimumist. Nimetatud juhuks nähakse ette, et vastuväide tuleb esitada viivitamatult pärast vastuväite aluseks olevatest asjaoludest teadasaamist või teadasaamapidamist. Vastuväite esitamise nõude pehmemdamise kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.4.

TsÜS §-i 38 kavandatud neljas muudatus puudutab lg 5 1. lause muutmist. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Ka otsuse tühisusele tuginemine on seotud õigust lõpetava tähtajaga (TsÜS § 38 lg 7) (vt ka põhjendusi ÄS § 178 lg 1 muudatuse kohta). Muudatuse järgselt ei kohaldu kehtetuks tunnistamise nõudele enam aegumistähtaja regulatsioon, sh mis seondub aegumise peatumise või katkemisega.

TsÜS §-i 38 kavandatud viies puudutab lg 7 2. lauset. Kehtiva regulatsiooni kohaselt lõpeb õigus tugineda puudustega otsuse tühisusele, kui puudustega otsuse alusel on tehtud kanne registrisse ja registrikandest on möödunud 2 aastat. Muudatusega nähakse ette, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist tühise otsuse alusel kande tegemisest registrisse on esitatud kohtule juriidilise organi otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb eelnimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Eeltoodu peab tagama otsuse tühisusele tuginemise õigust omavate isikute selgema kaitse (vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5.).

TsÜS §-i 38 kavandatud kuuendaks muudatuseks on regulatsiooni täiendamine lõikega 9. Sellega täpsustatakse olemasolevat regulatsiooni põhimõttega, mille kohaselt on juhatus [või

seada asendav organ] kohustatud viivitamatult teatama juriidilise isiku organi otsuse vaidlustamisest juriidilise isiku kõigile olemasolevatele ning nendele osanikele, aktsionäridele ja liikmetele, kes olid otsuse tegemise ajal juriidilise isiku osanikud, aktsionärid või liikmed. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on tagada juriidilise isiku osanike, aktsionäride ja liikmete informeeritus juriidilise isiku organi otsuse vaidlustamisest, võimaldamaks viimastel ühineda soovi korral vastava menetlusega kolmanda isikuna või esitada vastassuunaline hagi vastava organi otsuse kehtivuse tuvastamiseks. Eesmärk on kaitsta osanikke, aktsionäre ja liikmeid, kes pole ise otsuse kehtivust vaidlustanud, võimalike kuritarvituste eest, nt hagi õigeksvõtu eest ühingu esindajate poolt. Seda eelkõige olukorras, kus kohtuotsus otsuse kehtetuks tunnistamise või tühisuse tuvastamise osas kehtib kõigi juriidilise isiku ja tema organi liikmete suhtes (TsÜS § 38 lg 8) (vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.4.3.2).

Seaduse täiendamine §-iga 38¹

Täiendava muudatusega lisatakse seadusesse uued sätted selle kohta, kuidas saab vaidlustada majandusaasta aruannet. Kehtivas õiguses on majandusaasta aruande vaidlustamise võimalus olemas sellisena, et vaidlustada saab otsuse, millega aruanne kinnitati või jäeti kinnitamata. Kui kohus teeb sellises asjas otsuse tunnistada otsus kehtetuks või tuvastada selle tühisus, siis kaotab õigusliku tähenduse majandusaasta aruande kinnitamine, kuid ebaselge on see, kas majandusaasta aruanne ise jääb kehtima. Probleem on selles, et õiguslikult on majandusaasta aruanne iseseisev tehing, mis tekib selle allkirjastamisest ja seega on olemas vajadus reguleerida aruande kui tehingu kehtivusega seotud küsimusi eraldi.

Majandusaasta aruande tühisuse alused on võrreldes otsuste tühisusega reguleeritud detailsemalt lähtudes majandusaasta aruande kui sellise olemusest. Üldine põhimõte on selline, et aruannet saab vaidlustada üksnes seaduses sätestatud alustel, kusjuures aruande koostamisel peavad olema toimunud olulised aruande sisu mõjutavad rikkumised. See tähendab, et kui aruande koostamisel on toimunud küll rikkumised, kuid need ei ole olulised, jääb aruanne kehtima. Seega muudatusega mitte ei laiendata majandusaasta aruande või selle kinnitamise aluseid, vaid neid piiratakse, mis tagab suurema õigusselguse ja käibekindluse.

Paragrahv lisatakse TsÜS-i põhjusel, et kõigi juriidiliste isikute majandusaasta aruanded on olemuslikult ühesugused ja need normid on samaselt kohaldatavad kõigile juriidilistele isikutele. Lisaks majandusaasta aruandele on see paragrahv kohaldatav ka juhtudel, kui ühing peab koostama muud samaväärsed aruanded (nt likvideerimise alustamisel).

Lõikes 1 nähakse ette majandusaasta aruande tühisuse üldised alused. Tegu on suletud kataloogiga, st need alused on ammendavad. Lõikes 2 näeb ette selle, et kinnitatud majandusaasta aruanne on tühine ka juhul, kui kohus on selle kinnitamise otsuse kehtetuks tunnistanud. Kolmas lõige piirab majandusaasta aruande tühisusele tuginemist selliselt, et tühisuse aluseks saab olla üksnes see, kui aruande koostamisel toimunud rikkumised on mõjutanud aruande selgust ja ülevaatlikkust olulisel määral. See lõik on seotud eelkõige lõike 1 punktidega 1 ja 3. Lõige 4 piirab aruande tühisusele tuginemist põhjusel, et bilansikirjeid on kajastatud ebaõigesti, nähes ette, et tühisusele saab tugineda üksnes juhul, kui ebaõige kajastamine on olnud tahtlik või seda on tehtud tahtlikult juriidilise isiku majandusliku seisuga või tehingu varjamiseks. Lõikes 5 kehtib sama põhimõte kui otsuste vaidlustamise korral ja selle kohaselt saab majandusaasta aruande tühisusele tugineda üksnes kohtumenetluses hagi või vastuväite esitamisega. Seega ei kohaldu sellele olukorrale tehingu tühisusele tuginemise

sätteid. Kuuendas lõikes on sätestatud tähtajad, mille jooksul on võimalik majandusaasta aruande tühisusele tugineda. Sarnaselt otsuste vaidlustamisega on tegu õigust lõpetavate tähtaegadega, mis tähendab, et kui isik esitab hagi või vastuväite pärast seda tähtaega, siis kohus ei menetle tema hagi või jätab vastuväite tähelepanuta. Üldine tähtaeg, mille jooksul on võimalik majandusaasta aruande tühisusele tugineda, on kolm aastat majandusaasta aruande avalikustamisest. Erandina on teatud juhtudel ette nähtud 6-kuuline tähtaeg.

Lõikes 7 on sätestatud, et majandusaasta aruannet on võimalik vaidlustada ka kehtetuks tunnistada ja kohaldatavad on vastava juriidilise isiku vastava organi otsuse kehtetuks tunnistamisele kohaldatavad sätted (nt aktsiaseltsis on selline organ aktsionäride üldkoosolek). Kehtetuks tunnistamise alused on samad, kui otsuste kehtetuks tunnistamisel, st majandusaasta aruanne peab olema vastuolus seaduse või põhikirjaga. Siiski näeb muudatus ette, et kehtetuks tunnistamise aluseks ei saa olla majandusaasta aruande sisu vastuolu seaduse või põhikirjaga. Seega saab tugineda üksnes menetluslikele rikkumistele (nt ei ole aktsiaseltsis nõukogu majandusaasta aruannet heaks kiitnud). Majandusaasta aruannet ei saa kehtetuks tunnistada neil alustel, mille esinemisel on ette nähtud aruande tühisus.

Täpsemalt on majandusaasta aruande vaidlustamist analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.4.11.3 ja 10.5.

Paragrahvi 39 täiendamine punktidega 7¹ ja 7²

Punktide 7¹ ja 7² §-i 39 lisamise eesmärk on sätestada senised üksnes äriühingute suhtes kohaldatud lõpetamise alused ühtsete lõpetamise alustena kõigi eraõiguslike juriidiliste isikute suhtes ning viia nende sõnastus kooskõlla pankrotiseadusest tulenevate põhimõtetega. Pankroti väljakuulutamise ega ka pankrotimenetluse raugemisega automaatselt ei loeta ühing lõpetatuks. Ühingu lõpetamiseks on vajalik võlausaldajate üldkoosoleku sellekohane otsus (PankrS § 77 p 2-4).

Paragrahvi § 40 muutmine

Paragrahvi 40 lg 1 p 5 muudatusega ühtlustatakse juriidilise isiku sundlõpetamise aluste süsteemi ja sätestatakse seni ÄS §-s 59 lg 6 sätestatud äriühingu sundlõpetamise alus juriidiliste isikute sundlõpetamise üldise alusena. Olukorras, kus juhatuse seaduse nõuetele mittevastavuse kui sundlõpetamise aluse alla kuuluvaks saab pidada ka juhatuse või seda asendava organi volituste lõppemist, siis sõnastatakse TsÜS § 40 lg 5 senine alus juhatuse seaduse nõuetele mittevastavuse aluse peamise alaliigina. Arvestades juriidilise isiku liigi kohta käivates seadustes tehtud üldist viidet muude seaduses sätestatud sundlõpetamise aluste kohaldatavusele (seega ka TsÜS alustele), siis korduste vältimiseks jäetakse juriidilise isiku liigi kohta käivatest seadustest välja senise TsÜS § 40 lg 5 sundlõpetamise aluse kordused, eelkõige ÄS § 203 lg 1 p 2; § 366 lg 1 p 3; TüS § 76 lg 1 p 2.

Paragrahvi 40 lg-t 2 on pakutud täiendada teise lausega, mis võimaldaks ka sundlõpetatud juriidilisel isikul oma tegevus taastada (sundlõpetamise tühistamisega), kui ta kõrvaldab sundlõpetamise aluseks olnud puuduse pärast sundlõpetamist. Selliselt tagatakse tegutsevate juriidiliste isikute säilitamine olukorras, kus nende tegevusele enam etteheiteid ei ole.

TsÜS § 45 täiendamine lg-ga 1¹; § 45 lg 2 muutmine

Paragrahvi 45 pakutakse täiendada lg-ga 1¹, mille järgi ei või eraõiguslikku juriidilist isikut registrist kustutada, kui ei ole kinnitust, et isik ei osale üheski kohtumenetluses või vahekohtumenetluses menetlusosaline ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust, st sunniks menetluse lõpetama või avalduse läbi vaatamata jätma.

Lõiget 2 on täiendatud osas, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud tema registrist kustutamisega, vaid lisaks vara puudumisega (nagu käsitus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehetuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Paragrahvi 46 lg 2 muutmine

Paragrahvi 46 lg 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud juriidilise isiku dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda lisaks tema nimele ja elu- või asukohale ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti saamist.

23. TULUMAKSUSEADUS

Paragrahvi § 11 lg 1 ja lg 2 muutmine

Paragrahvi 11 muutmine pakub avada võimaluse kanda tulumaksusoodustust saavate ühenduste nimekirja ka äriühingud. Selliselt saaks paindlikumalt korraldada mh nn sotsiaalsed ettevõtlust. Tulumaksusoodustuse saamine peaks sõltuma isiku tegutsemise eesmärgist ja avalikest huvidest, mitte aga selle õiguslikust vormist.

24. TULUNDUSÜHISTUSEADUS

Eelnõuga on pakutud tulundusühistu tegutsemisvormi liberaliseerida ja paindlikumaks muuta, mh piirata vajadust moodustada nõukogu, kuid näha ette ka võimalused kaasata investorliikmeid ja tulundusühistu ümber kujundada.

Paragrahvi 1 muutmine

Paragrahvi 1 lg-s 1 on ühistu eesmärki laiendatud liikmete majanduslike huvide toetamiselt ja soodustamiselt ka kultuuriliste ja sotsiaalsete vajadustele nagu seda on piiritlemiskustude kõrvaldamiseks tehtud Saksa GenG § 1 lg-s 1 ja nagu nähakse ette ka Euroopa ühistu (SCE) kohta määruse nr 1435/2003 art 1 lg 3 esimeses lauses. Samuti haakuks sellise ühistu mõistega paremini hooneühistu.

Lõigetes 2 ja 3 tehtud muudatuste järgi kaotataks võimalus asutada ühistuid, mille liikmed vastutavad ühistu kohustuste eest isiklikult. Praegune regulatsioon eristab isikliku vastutusega ühistuid piiratud vastutusega ühistutest. Kuigi ei ole teada, palju isikliku vastutusega ühistuid Eestis on, võib eeldada, et minimaalselt. Isiklik vastutus on Eestis hoidnud inimesi eemal isikuühingutest ja tõenäoliselt on sama ka ühistutega. Regulatsiooni lihtsuse, selguse ja praktilisuse huvides on pakutud isikliku vastutuse variandi kõrvaldamine seadusest. Seda ei ole ette nähtud ka võrdlusriikides, mh Saksamaal. Selle soovimisel saavad isikud valida täis- või usaldusühingu tegutsemisvormi.

Lõikes 3 on kaotatud ühistu minimaalse osakapitali nõue, jättes selle määramine põhikirjas otsustada. Selliselt peaks olema võimalik ühistu tegevust paindlikumalt korraldada.

Paragrahvi 3 esimese lõike tühistamine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et ühistule kohaldatakse äriseadustikus osäühingu kohta sätestatud, kui tulundusühituseadusest ei tulene teisiti. Tühistatav norm on kehtinud alates 1. jaanuarist 2006. Enne seda oli norm sisuliselt sama, kuid oli märgitud, et kohaldatakse mitte osäühingu sätteid, vaid äriühingute kohta käivaid sätteid. Selle normi muutmine oli ilmselt õigustatud, kuna senine norm oli sisutu. Siiski on see säte toonud kaasa probleeme ja seda eelkõige küsimuses, millised osäühingu sätted on kohaldatavad. Iseenesest on tulundusühituseaduses küsimused reguleeritud sellise täpsusega, et mingit sagedast vajadust teise ühinguvormi normide juurde pöördumiseks ei ole. Praktikas on aga näiteks tekkinud olukorrad, kus on vaieldud osäühingu osakapitali kohta käivate normide kohaldamise üle. Tulundusühitute kohta puuduvad mitmed sätted, mis on osäühingu reeglite juures olemas, mis aga ei anna mingit alust viimaste kohaldamisele, kuna nende ühingute kapitalireeglid on olemuselt erinevad ning normide puudumine tähendab mitte seaduse lünka, vaid need normid on puudu täiesti eesmärgipäraselt. Seda liiki probleemide vältimiseks on mõistlik antud norm tühistada. Kokkuvõttes jääb lünkade ületamiseks alati võimalus kohaldada vajadusel mõne teise ühingu sarnases olukorras kohaldatavat normi, mida kohtud on erinevate ühingute puhul aeg-ajalt teinud.

Paragrahvi 5 lg 2 p 2 kehtetuks tunnistamine

Ettepanek on § 5 lg 2 p-st 2 jätta välja ühistu eesmärk asutamislepingu kohustuslikest andmetest, kuna see nagunii sisaldub § 6 lg 1 p 2 järgi põhikirjas.

Paragrahvi 6 lg 6 muutmine

Paragrahvi 6 lg 6 muutmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Paragrahvi 7 lg 1 muutmine

Paragrahvi 7 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal ning seal sisaldub ka muu registriavalduse regulatsioon (mh § 46 lg 5 ja § 47 lg 4).

Paragrahvi 8 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 8 on pakutud kehtetuks tunnistada äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed.

Paragrahvi 15 lg 5 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 15 lg 5 väljajätmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Paragrahvi 20 muutmine

Paragrahvi 20 lg 4 muudatused ja lg 6 täpsustavad ühistu liikmest väljaarvamise juhatuse otsuse vaidlustamise korda üldkoosolekul, nähes selgelt näha liikmesusõiguse lõppemise aja ja nähes ette, et juhatuse otsuse vaidlustamise kohta tehtud üldkoosoleku otsuse vaidlustamisel saab hinnata ka juhatuse otsust⁶.

Paragrahvi 28 muutmine

⁶ Nagu on leidnud ka Riigikohus, vt RKTko 3.06.2003, 3-2-1-65-03, p-d 25, 31.

Tulundusühistu liikme teabeõiguse sätted on praegu põhjendamatult erinevad teiste eraõiguslike juriidiliste isikute liikide teabeõigust reguleerivatest sätetest. Samuti ei ole ühistu liikme teabeõigust reguleerivad sätted piisavalt õigusselged ja sellele on oma lahendis tähelepanu juhtinud ka Riigikohus, märkides, et TÜS § 28 lg-d 2 ja 4 reguleerivad ühistu liikme teabeõigust vastuoluliselt.⁷

Nimelt näeb kehtiva TÜS § 28 lg 1 ette, et ühistu liikmel on õigus saada juhatuselt üldkoosolekul teavet ühistu tegevuse kohta. See säte on põhimõtteliselt sarnane aktsiaseltsi praeguse üldreegliga ja seda põhimõtet uues redaktsioonis ka ei muudeta.

Ühistu liikme dokumentidega tutvumise õigust reguleerib TÜS § 28 lg 2 ja selle kohaselt on liikmel praegu kehtiva seaduse järgi õigus tutvuda ühistu dokumentidega üldkoosoleku otsusel, kui see ei kahjusta ühistu majanduslikke huve. TÜS § 28 lg 3 sätestab lisaks, et põhikirjaga võib ette näha liikmete suuremad õigused teabele. Teabeõiguse kohtuliku teostamise näeb ette TÜS § 28 lg 4 ja selle järgi võib liige juhatuse keeldumise korral teabe andmisest või dokumentide tutvumiseks esitamisest nõuda, et tema nõudmise õiguspärasuse üle otsustaks üldkoosolek, või esitada üldkoosoleku toimumisest kahe nädala jooksul hagita menetluses kohtule avalduse juhatuse kohustamiseks teavet andma või dokumente esitama.

Seega näeb kehtiv seadus ette, et teavet võib liige saada juhatuselt üldkoosolekul, kuid dokumentidega tutvumise õiguse üle peab esmalt otsustama üldkoosolek. Tegemist on põhjendamatult erinevusega osäühingu osaniku teabeõiguse sätetest. Mõistlik on näha ka tulundusühistus dokumentidega tutvumise õigus ette selliselt, et selle lubatavuse üle otsustab juhatus. Seetõttu näeb TÜS § 28 lg 1 kavandatav muudatus ette, et ühistu liikmel on õigus saada juhatuselt üldkoosolekul teavet ühistu tegevuse kohta ja tutvuda ühistu dokumentidega.

Eelnõuga kavandatav TÜS § 28 lg 2 näeb juhatusele ette samasuguse õiguse keelduda dokumentide esitamisest ja teabe andmisest, nagu see on reguleeritud ka osäühingus (ÄS § 166 lg 2). Nimelt võib juhatus keelduda liikmele teabe andmisest ja dokumentide esitamisest, kui on alust eeldada, et see võib tekitada olulist kahju ühistu huvidele.

Kuna ühistu liikmele teabe andmise või dokumentide näitamise lubatavuse üle otsustab kavandatava TÜS § 28 lg-te 1 ja 2 kohaselt juhatus, siis on muudetud ka § 28 lg-t 4 selliselt, et kohtusse pöördumise tähtaeg ei ole enam seotud üldkoosoleku toimumisega, vaid juhatuse keeldumisega või asjaoluga, et juhatus ei ole liikme taotlusele vastanud. Samamoodi näeb ette ka ÄS § 166 lg 3. Kui liige pöördub juhatuse poole ja juhatus teatab, et liikmele antakse teavet üldkoosolekul, kuid üldkoosolekul teavet ei anta, on see võrdsustatud keeldumisega ja lõikes 4 sätestatud kohtu poole pöördumise kahepäevane tähtaeg hakkab kulgema üldkoosoleku toimumisest.

Ühtlasi tühistatakse praegu kehtiv TÜS § 28 lg 3, kuna teabeõigus on ühistu liikmete omavahelisi suhteid puudutav küsimus, mida võibki liikmete kasuks põhikirjaga teisiti reguleerida.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 30 lg 3 muutmise

Paragrahvi 30 lg 3 teine lause on pakutud välja jätta ja mitte piirata ühistu põhikirjaga ette näha võimalikke reegleid dividendi arvestamiseks ja suuruseks. Selliselt muudetakse ühistu tegevus paindlikumaks.

⁷ RKTkm 3-2-1-139-16, p 15.

Paragrahvi 34 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 34 väljajätmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Paragrahvi § 36 muutmine

Paragrahvi 36 muutmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Paragrahvi 37 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 37 väljajätmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Seaduse täiendamine paragrahviga 37¹

Paragrahvis 37¹ pakutakse võimaldada ühistusse kaasata nn investorliikmeid, kellelt isiklikku osaluspanust ei oodata ja kelle mõju hääletamisel oleks piiratud (sarnaselt Saksa GenG § 8 lg 2 ja SCE kohta EL määruse nr 1435/2003 art 14 lg 1). Selliselt oleks ühistu majandustegevust võimalik paindlikumalt korraldada.

Paragrahvi 39 p 8 muutmine

Paragrahvi 39 on kavandatud üks muudatus. Kui hetkel kehtiva seaduse § 39 lg 1 punkt 8 sätestab, et *[üldkoosoleku pädevuses]* on juhatuse või nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses ühistu esindaja määramine, siis kavandavata muudatuse järgselt on nimetatud punkt täpsustatud kujul järgmises sõnastuses: *„[üldkoosoleku pädevuses on] juhatuse või nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses, samuti nõukogu või juhatuse liikme poolt ühistu vastu algatatud õigusvaidluses ühistu esindaja määramine.“*

Muudatuse eesmärgiks on sätte sõnastuse täpsustamine selliselt, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmega juriidilisele isikule esindaja määramisele. Teisisõnu, hääleõiguse piirang kehtib ka ühingu esindaja määramisel olukorras, kus ühingu liike on algatanud ise ühingu vastu kohtuvaidluse (vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3).

Paragrahvi 40 muutmine

Paragrahvi 40 on kavandatud muudatusi kahte lõikesse. Paragrahvi 40 kavandatud esimese muudatuse sisuks on § 40 lg 3 täiendamine viitega „*kui see on ühistu huvides vajalik, samuti kui..*“. Täpsemalt, kui kehtiva TŪS § 40 lg 3 näeb ette, et „*Erakorralise üldkoosoleku kutsub juhatus kokku oma äranägemise järgi. Juhatus peab erakorralise üldkoosoleku kokku kutsuma, kui..*“, siis kavandatava muudatuse järgselt on nimetatud sätte järgmises sõnastuses: „*Erakorralise üldkoosoleku kutsub juhatus kokku oma äranägemise järgi. Juhatus kutsub erakorralise üldkoosoleku kokku, kui see on ühistu huvides vajalik, samuti, kui..*“. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on laiendada aluseid, mil ühistu juhatusel on kohustus erakorraline üldkoosolek kokku kutsuda. Muudatusega nähakse ette, et lisaks konkreetsete aluste esinemisele (TŪS § 40 lg 3 punkt 1 jj), tuleb juhatusel erakorraline üldkoosolek kutsuda kokku igal juhul kui see on ühingu huvides vajalik. Ühingu huvi peab olema keskseks aluseks (lisaks seaduses ja põhikirjas sätestatud muudele alustele), mil ühingu juhatus peaks liikmete koosoleku kokku kutsuma.

Paragrahvi 40 kavandatud lg 4 muudatuse eesmärgiks on täpsustada ja muuta õigusselgemaks nõ üldkoosoleku kokkukutsumise õiguse kolmandale õigustatud isikule üleminekut olukorras,

kus ühingu juhatus ei kutsu üldkoosolekut seaduses ettenähtud kujul ja viisil kokku. Kavandatava muudatusega täpsustakse õigusselguse huvides sätte sõnastust, lisades juurde täiendi „*nõutava päevakorraga*“, st tingimuse/täpsustuse, et juhatus peab kolmanda isiku nõude esitamisel koosoleku kutsuma kokku just päevakorraga nagu seda kolmandad [õigustatud] isikud nõuavad. Eelneva eesmärgiks on vältida võimalikke regulatsiooni kuritarvitusi tagades, et korraldaval koosolekul tuleksid ka tegelikkuses arutamisele need küsimused, mida kolmandad õigustatud isikud adresseerida soovivad. Kehtiva õiguse regulatsiooni sõnastusest ei tulene, et juhatus oleks nimetatud juhul seotud koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku poolt soovitud päevakorraga, va AS puhul. Kehtiva sõnastuse kohaselt ei ole tagatud, et koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku poolt soovitud küsimus saaks kajastatud koosoleku kokkukutsumise teates (vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.).

Lisaks on kavandava muudatuse eesmärgiks tõkestada juhatuse poolseid võimalikke kuritarvitusi üldkoosoleku toimumise aja määramisel. Selleks täpsustatakse TÜS § 40 lg 4 regulatsiooni ajaperioodiga, mille jooksul peab kõnealune nõutud üldkoosolek olema kokku kutsutud ning ka toimuma. Kavandatava muudatuse kohaselt peab koosolek olema kutsutud kokku kahe nädala jooksul ja toimuma ühe kuu jooksul arvates alates ajahetkest, mil juhatus vastava koosoleku kokku kustumise nõude sai (vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.).

Paragrahvi 40¹ muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 40¹ on kavandatud muudatusi kolme lõikesse. Paragrahvi 40¹ esimeseks muudatuse eesmärgiks on ühtlustada nõudeid liikmete arvule, kes võib nõuda täiendavate küsimuste võtmist üldkoosoleku päevakorda ning liikmete arvule, kes võib nõuda üldkoosoleku kokkukutsumist. Kui kehtiva regulatsiooni kohaselt (TÜS § 40¹ lg 2 ls 1 kohaselt võivad vähemalt 1/5 ühistu liikmetest või vähemalt kaks liiget, kui ühistus on alla kümne liikme, nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda, siis kavandatava muudatuse järgselt kõlab kõnealune säte järgmiselt: [selline õigus on] „*vähemalt 1/10 ühistu liikmetest või vähemalt kaks liiget, kui ühistus on alla kahekümne liikme*“. Eeltoodu vastab TÜS §-st 40 lg 3 p 2 tulenevale liikmete arvule, kes võib nõuda üldkoosoleku kokkukutsumist.

Paragrahvi 40¹ teiseks muudatuseks on lõike 2¹ lisamine järgmises sõnastuses: „*kui üldkoosolek kutsutakse kokku nõukogu, audiitori või liikmete nõudel, võivad nõukogu, audiitor või liikmed, kelle nõudel üldkoosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt üldkoosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda*“. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on eelkõige regulatsioonides sisalduva põhjendamatult erisuse ärakaotamine. Nii TulÜ kui MTÜ regulatsiooni täiendatakse ÄS § 293 lg-s 2¹ sätestatule sarnase põhimõttega, mille kohaselt on kokkukutsumise nõude esitamise korral kokkukutsumise nõude esitanud isikutel õigus nõuda koos kokkukutsumise nõude esitamisega ka teatud küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Paragrahvi 40¹ kolmandaks muudatuseks on täiendavate [päevakorra väliste] küsimuste päevakorda võtmisega seotud hääle- ja kvooruminõuete ühtlustamine/täpsustamine. Kui kehtiva paragrahvi 40¹ lg 5 kohaselt võib küsimuse, mida ei olnud eelnevalt üldkoosoleku päevakorda võetud, päevakorda võtta, kui üldkoosolekul osalevad kõik ühistu liikmed, või vähemalt 9/10 üldkoosolekul osalevate liikmete nõusolekul, kui üldkoosolekul osaleb üle 2/3 ühistu liikmetest, siis kavandatava muudatuse järgselt piisab esindatuse nõude täitmiseks, kui üldkoosolekul osaleb vähemalt 2/3 ühistu liikmetest. Kavandatud muudatuse eesmärgiks ja sisuks on likvideerida ebamõistlikult ja põhjendamatult erisused TÜS, MTÜS'i ja OÜ osas. Eesmärgiks on ühtlustada TÜS ja MTÜS regulatsioonid OÜ § 171¹ lg 3 regulatsiooniga koosoleku toimumise ajal päevakorra täiendamiseks vajaliku kvoorumi- ja häälteenamuse nõuete osas.

Paragrahvi 41 lg 1 muutmine

Paragrahvis 41 on kavandatud täpsustada lõiget 1. Kehtiva redaktsiooni kohaselt saadab juhatus üldkoosoleku toimumise teate kõigile liikmetele. Teade saadetakse liikmete nimekirja kantud aadressil. Kui ühistu teab või peab teadma, et liikme aadress erineb liikmete nimekirja kantust, tuleb teade saata ka sellel aadressil. Teade peab olema saadetud selliselt, et see jõuaks saaja aadressile tavalise edastamise korral vähemalt üks nädal enne üldkoosoleku toimumist.

Kavandatava muudatuse kohaselt asendatakse TÜS § 41 lg 1 sõnastuses järgmises viide „*juhatus*ele“ viitega „*kokkukutsujale*“. Seda põhjusel, et kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (ÄS § 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4). Seega ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatuslega.

Lisaks tehakse kavandatavasse sättesse veel täiendaivaid väikesemahulisi muudatusi, mille eesmärgiks on regulatsiooni kaasajastamine. Nii nähakse lg 1 sõnastuses ette, et üldkoosoleku kokkukutsuja saadab teate koosoleku kokkukutsumise kohta liikmete nimekirja kantud elektronposti aadressil, kui põhikirjas ei ole teate saatmiseks nähtud ette liikmete nimekirja kantud teistsuguse sidevahendi aadressi.

Paragrahvi 42 muutmine

Paragrahvi 42 on kavandatud üks muudatus. Kehtiv TüS § 42 lg 1 näeb ette, et olukorras, kus üldkoosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikunud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole üldkoosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui üldkoosolekul osalevad või on esindatud kõik liikmed. Sellisel koosolekul tehtud otsused on tühi, kui liikmed, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes selles, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik liikmed koosolekule siiski kohale tulnud, vaid on ka vajalik, et kohale tulnud liikmed oleksid ka sellisel viisil peetava koosolekuga nõus.

Juriidilise isiku liike reguleerivates seadustes on sätestatud üldkoosoleku korra rikkumiste osas võimalus otsuse puuduste kõrvaldamiseks. Nii on nähtud nii OÜ, AS, TulÜ ja MTÜ kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise osas ette kaks võimalust vastava puuduse kõrvaldamiseks: a) koosolekul osalevad kõik liikmed; b) liige kiidab otsuse tagantjärele heaks, vt ÄS § 1721, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3. Kohtupraktikas on tõlgendatud esimest võimalust (koosolekul osalevad kõik liikmed) selliselt, et kõik liikmed on koosolekul kohal ja nõus koosolekut pidama (RKTKO 3-2-1-44-17 p 15). Kuna eelnimetatud kaks võimalust, sh asjaolu, et koosolekul osalemisele peab lisanduma ka nõustumine koosoleku pidamisega, ei ole eelviidatud juriidiliste isikute liikide regulatsiooni juures selgelt lahti kirjutatud, tuleb vastavalt muuta ja täiendada ÄS § 1721, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3 sõnastust. Tuleb täpsustada, et kehtiva otsuse tegemiseks ei piisa üksnes asjaolust, et kõik liikmed oleksid koosolekule nõ kohale tulnud, vaid, et koosolekul olevad liikmed oleksid otsuse tegemisega ka nõus. Võib lugeda, et osanikud on otsuse tegemise nõus juhul, kui osanikud ei esita otsuse tegemisel vastavasisulist vastuväidet. Siiski on eelnõu autorid seisukohal, et otsuse tegemisega „*mitte nõustumist*“ ei ole siiski asjakohane sisustada üksnes läbi protokollitud vastuväite. Koosoleku pidamisega nõustumist või mittenõustumist tuleks sisustada läbi TsÜS'is sätestatud tahtevalduse tõlgendamise reeglite. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.3.2.

Paragrahvi 43 täiendamine lg-ga 2

Paragrahvi 43 pakutakse täiendada lg-ga 2, mis võimaldaks ühistu juhtimise paindlikumaks korraldamiseks näha ette ka põhikirjas erineva häälte jagunemise ühistu liikmete vahel ette näha, olgugi piiratult. Selliselt saab arvestada ka ühistu liikmete suurust, mh kui liikmeteks on ühistud ise.

Paragrahvi 44 muutmine

Paragrahvi 44 esimeseks kavandatavaks muudatuseks on hetkel kehtiva sätte sõnastuse tõstmine lõikesse 1 ning viimase täiendamine ja täpsustamine. Paragrahvi 44 lg 1 kavandatud muudatuse sisuks ja eesmärgiks on sätestada hääleõiguse piirangu kohaldamise üldine printsiip juhtorgani liikmega tehingu tegemisel, mille kohaselt ei või liige hääletada üksnes liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga. Lisaks täiendatakse lõiget õigusvaidluse tagamise eesmärgil viitega, et liige ei või hääletada juhul, kui otsustakse mistahes õigusvaidluses liikmega õigusvaidluse pidamist või vaidlusesse või tehingusse ühingu esindaja määramist. Kavandatava muudatuse sisuks on kokkuvõtlikult näha ette, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmega juriidilisele isikule esindaja määramisele.

Paragrahvi 44 teise muudatusena on planeeritud täiendada regulatsiooni lõikega 2. Kavandatud muudatusega lisatakse kehtiva seaduse lõige 2, mille kohaselt on liikmel (lg'st 1 sõltumata) õigus hääletada juhul, kui otsustatakse juhatuse liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist. Muudatuse eesmärgiks on sätestada juhtum, millele hääleõiguse piirang ei laiene, st ametisuhet ja juhatuse liikme lepingut puudutavad küsimused, eelkõige liikme valimine juhtorgani liikmeks, ametiaja pikendamise ja tagasikutsumisega seotud küsimused ning juhtorgani liikme lepingu sõlmimise, muutmise ja lõpetamisega ning selle liikme lepingu sisuga seotud küsimused.

Paragrahvi 44 kolmandaks muudatuseks on sätte täiendamine lõikega 3, mille kohaselt on ühingu liikmel, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangud, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kuivõrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pööratakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatav muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma häälte protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud. Vt hääleõiguse piirangut puudutavate muudatuste osas lähemalt analüüs-kontseptsiooni p 7.2.3.

Paragrahvi 45 muutmine

Kehtiv paragrahv 45 on sätestatud järgmises sõnastuses: „*üldkoosolekul võib ühistu liiget esindada teine isik, kellele on antud kirjalik volikiri. Põhikirjaga ei või piirata ühistu liikme õigust esindaja määramiseks. Põhikirjaga võib määrata sama isiku poolt esindatavate ühistu liikmete ülemmäära.*“ Kavandatava muudatuse järgselt on TÜS § 45 sõnastus järgmine: „*üldkoosolekul võib ühistu liiget esindada teine isik, kelle esindusõigus on kirjalikku taasesitamist võimaldavad vormis dokumendiga tõendatud. Põhikirjaga ei või piirata ühistu liikme õigust esindaja määramiseks. Põhikirjaga võib määrata sama isiku poolt esindatavate ühistu liikmete ülemmäära.*“

Sätte muutmise eesmärgiks on tagada õigusvaidlus ning paindlikkus esindusõiguse tõendamisel. Kuna volikiri on volituse kohta antud kirjalik dokument, mida saab nõ originaalis tagastada (TsÜS § 125 lg 5), siis „*volikirja*“ mõistest tuleb loobuda. Põhjendatud on ka volituse

vorminõude leevendamine, millest tulenevalt nähakse ette, et esindusõigus peab olema tõendatud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis dokumendiga. Esindusõiguse olemasolu on võimalik seega tõendada ka e-maili teel.

Paragrahvi 46 muutmine

Paragrahvi 46 on muudatusi kavandatud kokku kahte lõikesse. Hetkel kehtiv § 46 lg 1 sätestab, et üldkoosolek võib vastu võtta otsuseid, kui kohal või esindatud on üle poole ühistu liikmetest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet. Kavandatava muudatuse kohaselt kuulub viidatud sätte lõige nimetatud sõnastuses kustutamisele ning eelnev asendatakse lõikega järgmise sõnastusega: „*ühistu põhikirjas võib ette näha, kui suure osa ühistu liikmete osavõtul on üldkoosolek otsustusvõimeline*“. Kõnealune muudatus kujutab endast hetkel kehtivas õiguses ettenähtud üldise kvooruminõude ära kaotamist. Kui kehtiva regulatsiooni kohaselt on üldkoosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui koosolekul on esindatud üle poole liikmetest, siis kavandatava muudatuse tulemusena ei ole nimetatud kvoorum üldkoosoleku läbiviimise seisukohtalt nõutav (kui põhikirjaga ei ole eelnevat eraldiseisvalt sätestatud).

Tingimusel, et juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega on sätestatud täpsed nõuded eelkõige kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekute kokkukutsumiseks, sh nõude teate vormile, sisule, koosolekust etteteatamise tähtajale ja korrale), siis puudub mõistlik alus seada kahtluse alla, et nimetatud korra järgimisel ei ole kõigi osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Juriidilise isiku kõigile liikmetele tuleneb TsÜS §-st 32 kohustus järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Eeltoodust tuleneb ka kohustus panustada vajalikul määral ühingu juhtimisse. Mõneti võib väita, et kõnealuse sätte loogika põhineb seadusest tuleneval eeldusel, et osanikul on teatud määral aktiivsuskohustus osaleda osahingu juhtimises. Viidatud aktiivsuskohustuse rikkumise tagajärjeks osanike koosoleku kontekstis on, et osanike koosolekul võetakse vastu otsus ilma enamuse osaluseta (ning viimane ei pruugi ka kattuda enamuse tahtega).

Üldise kvooruminõude kaotamine ei muuda liikmete võimalust näha kvooruminõue ette ühistu põhikirjas. Lisaks on oluline märkida, et üldise kvooruminõude ära kaotamine ei oma mõju otsustele, millele seadus on näinud eraldiseisvalt ette kõrgendatud kvooruminõude. Kvooruminõude kaotamise kohta vt analüüs-kontseptsiooni p. 7.2.1.8.

Paragrahvi 46 teine muudatus puudutab lõiget 2. Kehtiva redaktsiooni § 46 lg 2 reguleerib korduskoosoleku korraldamist ja läbiviimist olukorras, kus esmane üldkoosolek ei ole kvooruminõude mittekokkusaamise tulemusena legitiimne. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et kui üldkoosolekul ei ole kohal või esindatud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud arv liikmeid, kutsub juhatus kolme nädala jooksul, kuid mitte varem kui seitsme päeva pärast, kokku uue koosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek on pädev vastu võtma otsuseid, sõltumata koosolekul viibivate või esindatud liikmete arvust. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on viia sätte regulatsioon kooskõlla muudatusega, millega likvideeritakse üldine kvooruminõue üldkoosolekute läbiviimisel. Kavandatava muudatuse kohaselt võib kokkukutsuja kutsuda kolme nädala jooksul kokku uue üldkoosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek ei või toimuda varem kui 2 nädala möödumisel eelmise üldkoosoleku toimumisest.

Seaduse täiendamine paragrahviga 46¹

Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (vt ka põhjendusi ÄS § 170.1 lg 1; § 298.1 lg 1).

Nimetatud võimalus puudub kehtivas TŪS regulatsioonis. Tehtava muudatuse eesmärk on võimaldada TŪS puhul sarnaselt OÜ-le ja AS-le näha põhikirjaga liikmetele ette võimalus hääletada päevakorras olevate punktide kohta esitatud ettepanekuid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt võimalik (lg 1). Muudatusega reguleeritakse, millal saab lugeda liige üldkoosolekul osalenuks, kui ta hääletab elektrooniliste vahendite abil (lg 2). Samuti nähakse ette võimalus täpsustada elektrooniliste vahendite abil hääle andmise korda nii põhikirjas kui ka juhatuse kaudu. Mistahes kehtestatav täpsem kord peab tagama liikme tuvastamise ja hääletamise turvalisuse (lg 3). Muudatusega nähakse ette, et hääletamine peab toimuma elektroonilises vormis ning põhikirjaga on võimalik määrata, mis ajahetkeni enne üldkoosolekut või selle kestel on lubatud elektrooniliselt hääletada (lg 4). Sarnaselt AS ja OÜ vastavale regulatsioonile nähakse ette, et ühing võib ette näha üldkoosoleku osalise või täieliku ülekandmise kahesuunalise side(nt Internet) abil, kuid selle jälgimist ei loeta üldkoosolekul osalemiseks (lg 5). Vt muudatuse põhjenduste kohta analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.12.

Seaduse täiendamine paragrahviga 46²

Kehtivas seaduses puudub regulatsioon, mis võimaldab juriidilise isiku kõrgeima otsustuskogu liikmete koosolekul elektrooniliseks osalemiseks kahesuunalise side abil, sh edastada üldkoosoleku kutseid, võtta üldkoosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Paragrahvi 46² eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise platvormi vahendusel üldkoosolekute korraldamiseks ja otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib platvormi kaudu üldkoosolekuid kokku kutsuda ja läbi viia, samuti otsuseid TŪS § 53 sätestatud juhtudel vastu võtta, sh kuidas toimub üldkoosoleku toimumise teate ning TŪS § 53 sätestatud juhul otsuse vastuvõtmisel otsuse eelnõu koos seisukoha andmise tähtajaga edastamine liikmetele, millal loetakse hääle antuks ning millisel viisil tehakse liikmetele kättesaadavaks platvormi vahendusel läbiviidud üldkoosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministrile pädevus kehtestada loodava platvormi täpsemad kasutustingimused ja kord. Lisatava sätte eesmärgi ja kehtiva regulatsiooni kohta vt analüüs-kontseptsiooni p 7.2.1.12.

Paragrahvi 47 muutmine

Paragrahvi 47 lg 1 osas kavandatud muudatused on vajalikud tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt liikmete üldkoosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt TŪS § 46 lg 1). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viited, mille kohaselt on otsus vastuvõetud, kui selle poolt on hääletanud üle poole üldkoosolekul osalenud või esindatud liikmetest ning asendada eelnev viitega, et ühistu otsus on vastuvõetud juhul, kui selle poolt on antud „üle poole hääleõiguslike liikmete häälest“.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ning tagamaks koosolekute otsusevõime, sätestatakse kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häälest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema hääleteenamuse nõuet.

Paragrahvi 48 lg 1 muutmine

Paragrahvi 48 muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt üldkoosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt TŪS § 46 lg 1). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viide, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 üldkoosolekul osalenud liikmetest ning asendada antud viide lause osaga, mille kohaselt on

põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud hääleõiguslike liikmete häälest (mh ka elektroonilise hääletamise korral).

Paragrahvi 51 lg 3 muutmine

Paragrahvi 51 on kavandatud kokku kaks muudatust. Esimeseks muudatuseks on TüS § 51 lg 3 sisalduva viite „*volikirjad*“ asendamine viitega „*esindusõigust tõendavad dokumendid*“. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni ühtlustamine – ühetaolisuse tagamine. TulÜ ja MTÜ liikmete esinduse regulatsioonide sõnastusi tuleb ühtlustada. Kuna volikiri on volituse kohta antud kirjalik dokument, mida saab nõ originaalis tagastada (TsÜS § 125 lg 5), siis „*volikirja*“ mõistest tuleks pigem loobuda. Korreksem on kasutada terminit „*esindusõigust tõendav dokument*“.

Paragrahvi 51 kavandatud teiseks muudatuseks on lg 6 kehtetuks tunnistamine. Kehtetuks tunnistamisele kuulub järgmine säte: „*üldkoosoleku protokoll peab olema notariaalselt tõestatud, kui üldkoosoleku otsus on nõukogu liikme valimise või tagasikutsumise aluseks või nõukogu kohta põhikirjas muudatuse tegemise aluseks:*“ Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on loobuda TulÜ osas TüS §-s 51 lg 6 sätestatud notariaalse tõestamise vorminõudest. Nimetatud vorminõue kehtib juhul, kui otsustatakse üldkoosolekul nõukogu koosseisus muudatuste tegemist ja põhikirja muutmist nõukogu osas. Eelnev vorminõue ei ole põhjendatud, arvestades regulatsiooni sarnasust OÜ vastavale regulatsioonile.

Paragrahvi 52 muutmine

Paragrahvi 52 on kavandatud kokku neli muudatust. Esimese muudatusena on kavandatud § 52 lg-e 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv regulatsioon näeb ette, et [*otsuse kehtetuks tunnistamise*] nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest, siis kavandata muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude võib esitada kolme kuu jooksul alates osanike otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Teisisõnu ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumistähtaega peatamist ja katkemist ettenägev regulatsioon (vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5).

Paragrahvi 52 kavandatud teine ja kolmas muudatus puudutab lõiget 3.

Lõike 3 esimene lause tehakse selguse huvides kaheks lauseks, eesmärgiga tuua selgust üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks õigustatud isikute ringis, mis praktikas on tekitanud segadust.

Kavandatud muudatusega lisatakse lõike 3 juurde täpsustus, et vastuväite protokollimiseta võib iga ühingu liige otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda juhul, kui otsus tehakse käesoleva seaduse § 53 sätestatud korras. Kohtupraktika kohaselt piisab otsuse tegemisel koosolekut kokkukutsumata selle kehtetuks tunnistamise nõudeõiguse säilitamiseks kirjalikust vastu hääletamisest otsusele, st eraldi vastuväite esitamine pole nõutav. See erisus sätestatakse ka kõikide nende juriidilise isiku organi otsuste regulatsiooni juures, mille puhul on võimalik otsuseid vastu võtta koosolekut kokkukutsumata ka juhul, kui otsust ei vormistata ühehääle otsusena. Antud ettepaneku eesmärgiks on tagada regulatsiooni ühtsus.

Paragrahvi 52 neljandaks muudatuseks on sätte täpsustamine lg-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt juhatus on kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ühistu otsuse vaidlustamisest liikmetele, kes olid liikmed otsuse tegemise ajal ja kes on ühistu liikmed teate koostamise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute

liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatus otsuse tegemise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele (analüüs-kontseptsiooni p 7.2.4.3.2).

Paragrahvi 52¹ muutmine

Paragrahvi 52¹ on kavandatud kokku kolm muudatust. Paragrahvi 52¹ esimene muudatus on kavandatud lõikesse 1 punkti 3. Kui kehtiva regulatsiooni sõnastuse kohaselt on ühistu üldkoosoleku otsus tühine juhul, kui „*oluliselt oli rikutud otsuse teinud üldkoosoleku kokkukutsumise korda*“, siis kavandatud muudatuse järgselt on viidatud punkt järgmises sõnastuses: „*üldkoosoleku kokkukutsumisel või otsuse eelnõu saatmisel koosolekut kokkukutsumata on oluliselt rikutud selleks ettenähtud korda*“. Teisisõnu nähakse kavandatava muudatuse kohaselt õigusselguse eesmärgil ette, et antud regulatsioon kohaldub ka juhul kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. TsÜS organi otsuse tühisuse regulatsioon peab hõlmama otsuste menetluslikke puuduseid nii seoses koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisega kui ka puuduseid seoses otsuste tegemise korra rikkumisega.

Paragrahvi 52¹ teiseks muudatuseks on lõike 1 täiendamine alapunktiga, et ühistu üldkoosoleku otsus on tühine ka juhul (olukorras), kus liikmete üldkoosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Võttes arvesse koosoleku protokoll notariaalse tõestamise nõude seost eelkõige vähemuse efektiivse kaitse abinõudega, siis näeb kavandatav muudatus nii OÜ kui ka TulÜ osas ette kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku tühisuse alusena olukorra, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhtudel notariaalselt tõestatud.

Paragrahvi 52¹ kolmandaks muudatuseks on lõike 4 täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piirav 2-aasta pikkune tähtaeg (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt tuleks asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.2.5.

Paragrahvi 53 muutmine

Paragrahvi 53 on kavandatud üks muudatus, mille sisuks on piirangute vähendamine/tingimuste lõdvendamine ühistu poolt üldkoosoleku otsuse tegemisele koosolekut kokku kutsumata.

TulÜ liikmete üldkoosoleku otsuseid on piiratud juhtudel võimalik vastu võtta vastu koosolekut kokkukutsumata. Sellist otsuste tegemise viisi on lubatud kehtiva regulatsiooni kohaselt kasutada üksnes juhul, kui see võimalus on põhikirjaga ette nähtud. Põhikirjas võib

selle viisi kehtiva regulatsiooni kohaselt ette näha omakorda üksnes kahel juhul: a) ühistul on üle 200 liikme ja b) üle poole ühistu liikmetest on teised ühistud (TüS § 53). Kui selline otsuste tegemise viis on seaduse ja põhikirja kohaselt lubatud, kohaldatakse sellele ÄS-is osanike otsuste kohta sätestatud. Eelnõu koostajate hinnangul ei ole sellised piirangud põhjendatud. Muudatuse eesmärgiks kaotada TüS §-s 53 sätestatud piirangud juhtudele, mil põhikirjaga on lubatud ette näha otsuste vastuvõtmine koosolekut kokkukutsumata.

Paragrahvi 57 muutmise

Kehtiva regulatsiooni järgi, kui tulundusühistu majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud või temaga kokkulepitud tasude edasimaksmine või muude hüvede jätkuv võimaldamine oleks tulundusühistu suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib tulundusühistu nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Seega on tulundusühistu antud nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb tulundusühistul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Regulatsioon on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel.

Paragrahvi 60 muutmise

Paragrahvi 60 lg-s 1 tehtava muudatuse eesmärgiks on võimaldada tulundusühistul sarnaselt osauhinguga põhikirjaga ette näha juhatuse valimise täpsem kord.

Lõikes 2 tehtava muudatuse eesmärgiks on samuti tulundusühistu regulatsiooni ühtlustamine osauhingu sätetega ning võimaldada juhatuse liikmete tähtajatut määramist. Loomulikult on võimalik seda küsimust põhikirjaga ka teisiti reguleerida. Eriti väikeste ühistute puhul puudub vajadus nõuda tähtajaliselt juhatuse ümbervalimist, vaid usaldada tuleks ühistu sisedemokraatiat.

Paragrahvi 64 lg 1 muutmise

Ühistu tegevuse paindlikumaks korraldamiseks ja regulatsiooni liberaliseerimiseks on pakutud § 64 lg 1 muuta selliselt, et kaotada ühistule seadusest tulenev nõukogu kohustus ja võimaldada seda ette näha vaid põhikirjaga.

Paragrahvi 65 lg 2 muutmise

Paragrahvi 65 lg 2 muudatus pakub loobuda ka revidendi kohustusest, kui audiitorit ei ole. Ka see on ühistu tegevuse paindlikuks otsustamiseks jätud põhikirja otsustada.

Paragrahvi 73 muutmise

Muudatuse eesmärk on vältida kordust tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et tulundusühistu lõpetatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 76 lg 1 p 1 muutmise

Paragrahvi 76 lg 1 p 1 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus liikmed ei ole võtnud vastu otsust äriühingu lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitletav mitmepoolse tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) ja/või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise

lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Paragrahvi 77 lg 3 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 77 lg 3 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline ühistu lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahv 81 lõike 1 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, samuti juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas liikmete otsus või üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 84 lõike3 tühistamine ja lõigete 4 ja 5 muutmine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb tulundusühistumajandusaasta, mille kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmisega võetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Paragrahvi 91 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 91 väljajätmine on tingitud ühistu liikmete isikliku vastutuse võimaluse kaotamisest.

Paragrahvi 92 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud tulundusühistu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avalduse lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise aluseks olev liikmete otsus või üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 93 muutmine

Paragrahvi 93 lg 1 muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrele avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muuhulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1.1 sätestatud nõuet, mille ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 93 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada ühistu registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui ühistu seda ise soovib. St registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus ühistutele korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi 94 muutmine

Paragrahvi 94 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Paragrahvi 94 lg 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Paragrahvi 94 lg 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudele (vt analoogia korras ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

25. TÕESTAMISSEADUS

Tõestamisseadusesse viiakse eelnõuga sisse uus § 37³. Selline täiendamine on vajalik osahingu osa võõrandamise, pantimise ja osanike nimekirja pidamise regulatsiooni muudatustest ÄS-is. Muudatuse kohaselt viiakse sisse uue tõestamistoiminguna osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse väljaandmise toiming. Toimingu raames kontrollib notar, et osahingu osa kuulub tunnistuses nimetatud isikule või et osa on koormatud pandiõigusega. Selleks kontrollib notar talle esitatud dokumentide alusel, kas osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks olevad eeldused on täidetud. Kui osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks on osa võõrandamise või pantimise tehing, kontrollib notar selleks vajaliku käsutustehingu olemasolu ning seda, kas osa on käsutanud õigustatud

isik. Kui osaühingu põhikirjas on osa käsutamine lubatud üksnes teatud eeltingimuste täitmise korral, tuleb avaldusele lisada osaühingu juhatuse kinnitus nimetatud eelduste täitmise kohta. Kui notar tõestab osa omandamise või pandiõigusega koormamise aluseks oleva käsutustehingu, väljastab ta selle tõestamisega saamaaegselt osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse, kui käsutuse jõustumise eeldused on tehingu tõestamise ajal täidetud. Kui käsutuse jõustumine on seotud täiendava tingimuse täitmisega, ei või notar tunnistust väljastada enne tingimuse täitmist.

26. VÄÄRTPABERITE REGISTRI PIDAMISE SEADUS

EVKS §-is 16 tehtava muudatusega viiakse EVKS kooskõlla ÄS § 403 lg-ga 3, § 446 lg-ga 4 ja § 487 lg-ga 2. Nimelt näeb ühinemise puhul ÄS § 403 lg 3, et kolmandate isikute õigused asendatud osade või aktsiate suhtes jäävad kehtima ühendava ühingu osade ja aktsiate suhtes. Sarnased sätted on ka jagunemise ja ümberkujundamise osas. Kehtiv EVKS § 16 lg 2 seob pandi tekkimise pandi kandmisega registrisse, mis aga kustub juhul, kui koormatud väärtpaber registrist kustutatakse (EVKS § 16 lg 51). Kuivõrd toimub pantide kustutamine, siis tulenevalt EVKS § 18 lg 31 küsib praegu EVR pandipidaja nõusolekut reorganiseerimismenetluse läbiviimiseks.

Seega tuleb see vastuolo kõrvaldada ning seda tehakse § 16 lg 5¹ täiendamisega selliselt, et pant jääb reorganiseerimise puhul siiski kehtima aktsiate või osade suhtes, mida reorganiseerimise käigus kustutatud aktsiate või osade omanik omandab. Muudatuse tulemusena ei ole enam reorganiseerimismenetluse läbiviimiseks vajalik ka pandipidaja nõusolek.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.7.

27. ÄRISEADUSTIK

Paragrahv 2 lõike 3 täiendamine

Paragrahvi 2 lõiget 3 on TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud selliselt, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud tema registrist kustutamisega, vaid lisaks vara puudumisega (nagu käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremeheks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Seadustiku täiendamine §-ga 6¹

Muudatusega nähakse ette uued reeglid kontsernide jaoks. Eelkõige puudutavad muudatused kontserni juhtimist, emaettevõtja vastutust ja tütarettevõtja juhatuse liikme vastutust.

Esimeses lõikes sätestatakse selgelt, et emaettevõtjal on õigus anda tütarettevõtja juhtorgani liikmele juhiseid. Kontsernisuhetes on selliste juhiste andmine tavaline ja nende andmist ei ole võimalik keelata. Selle asemel on mõistlik reguleerida olukordi, kus juhiste andmise ja nende täitmisega tekitatakse kahju. Emaettevõtja juhiste järgmine on tütarettevõtja juhtorgani liikmetele kohustuslik. Juhiseid ei pea järgima need juhtorgani liikmed, kes ei ole ametisse saanud emaettevõtja häältega (nt võib olla tegu nõukogu liikmega, kelle määramise õigus on põhikirjaga antud vähemusaktsionäridele), samuti sõltumatud juhtorgani liikmed (Hea

Ühingujuhtimise Tava p 3.2.2). Korralduste andjat ei ole sätestatud, kuna elulised olukorrad võivad olla erinevad. Põhimõtteliselt on võimalik, et korraldused antakse vertikaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhatus) või ka horisontaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhtimisfunktsiooniga töötaja).

Muudatusega tuuakse seadusesse kontsernihuviga arvestamine. Kontsernihuvi on tunnustanud ka Riigikohus (otsus tsiviilasjas 3-2-1-129-15). Üldise põhimõtte järgi peab iga äriühingu juhtorgani liige tegutsema eelkõige selle äriühingu huvides. Kontsernisuhete korral võib aga tekkida olukord, kus nn oma äriühingu huvides tegutsemine võib olla vastuolus kontserni kui terviku huvidega. Seega võib juhtorgani liikmele pandud kohustus lähtuda enda juhitava ühingu huvidest tuua kaasa olukorra, kus üldisemad ja olulisemad huvid võivad saada kahjustatud. Kontsernihuvist lähtumisel näeb muudatus ette küll kindlad piirid ning juhtorgani liiget ei loeta oma kohustusi rikkunuks üksnes juhul, kui samaaegselt on täidetud kolm tingimust: kontsernihuvi peab olema äratuntav, tehing tuleb teha kohase vastusooritusega ja tütarettevõtja ei tohi tehingu tulemusena muutuda maksejõuetuks. Seega on keelatud näiteks anda tagatiseta laenu teisele kontserni kuuluvale ühingule, mis on makseraskustes. Samuti ei tohi selline tehing tekitada tütarettevõtjale endale makseraskuseid.

Paragrahvi kolmanda lõikega nähakse ette emaettevõtja vastutus olukorraks, kus tütarettevõtjat on juhitud tema korralduste alusel ja see tütarettevõtja satub makseraskustesse. Eelduslikult on siin tegu olukorraga, kus makseraskused tekivad emaettevõtja korralduste täitmisega. Sellises olukorras on emaettevõtjal kohustus rakendada abinõud maksejõuetuse vältimiseks, otsustada tütarettevõtja lõpetamise või pankrotiavalduse esitamise. Emaettevõtja peab seega kas tütarettevõtja uuesti kapitaliseerima või tuleb selle tegevus lõpetada. Need reeglid kaitsevad eelkõige tütarettevõtja võlausaldajaid, vähemusosanikke või -aktsionäre, samuti tütarettevõtja töötajaid.

Neljandas lõikes on sätestatud, et kui emaettevõtja rikub nimetatud kohustusi, vastutab ta tütarettevõtja kohustuste eest, mis tekkisid pärast makseraskuste ilmnemist. Makseraskuste ilmnemise aeg on objektiivne ja ei sõltu sellest, millal emaettevõtja neist teada sai, vaid millal korraliku hoolega tegutsev ettevõtja oleks pidanud neist teada saama. Emaettevõtja vastutus on veelgi laiem olukorras, kus emaettevõtja on andnud juhiseid, mis ei ole kooskõlas kontserni kui terviku huvidega. Sellisel juhul vastutab emaettevõtja ka tütarettevõtja nende kohustuste eest, mis on jäänud täitmata selliste juhiste andmise tõttu. Kontserni huvidest mitte lähtuvad juhised on näiteks sellised, mis lähtuvad üksnes emaettevõtja huvidest.

Lõige 5 sätestab sarnaselt teiste samalaadsete olukordadega, et tütarettevõtja pankroti väljakuulutamisel saab nõudeid esitada üksnes tütarettevõtja pankrotihaldur. See piirab üksikute võlausaldajate õigust panna oma nõudeid emaettevõtja suhtes maksma, mis on kooskõlas pankrotimenetluse eesmärkidega.

Täpsemalt on kontsernide reguleerimisega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.5.

Paragrahvi 14 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 14 kehtetuks tunnistamise põhjuseks on asjaolu, et filiaali ärinimes sõna „filiaal“ märkimine on eksitav, kuna filiaal ei ole iseseisvaks õigussubjektiks – tsiviilkäibes osaleb sõltumata filiaali Eestis registreerimisest ikkagi välismaa äriühing ise. Seetõttu ei ole vaja ärinimes filiaali registreerimise asjaolu ka mainida. Ärinimega seonduvat on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 3.2.7.-3.2.8.

Seadustiku täiendamine §-iga 15¹

Paragrahviga 15¹ viiakse seadusesse sisse ärinime broneerimise võimalus. Lisatava sätte kohaselt saab enne äriühingu äriregistrisse kandmist või ärinime muutmist võib äriregistris broneerida asutatavale ühingule ärinime. Broneerijaks saab olla nii füüsiline kui juriidiline isik, kes kavatab tulevikus asutada äriühingu või teha sellega seonduvaid muudatusi. Nimi peab vastama ärinime üldistele nõuetele. Lõike 2 kohaselt tekib ärinime broneerimise korral ärinime broneerinud isikul ainuõigus kasutada broneeritud ärinime äriühingu ärinimena, kui äriühing asutatakse 6 kuu jooksul ärinime broneerimisest. Lõike 3 kohaselt saab ärinime broneerida kuni 6-ks kuuks. Kui ärinime broneerimisest 6 kuu möödumisel ei ole broneeritud ärinimega äriühingut äriregistrisse kantud, kustutab registripidaja broneeringu automaatselt. Sättega seonduvalt on täiendatud ka riigilõivuseadust ja ette nähtud ärinime broneerimisel kohalduv lõiv 50 eurot.

Ärinime broneerimise küsimust on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 3.2.6.3.jj.

Paragrahvi 19 lg 2 muutmine

Paragrahvi 19 lõike 2 muutmise eesmärgiks on ühtlustada prokuristi poolt prokuura lõpetamise regulatsioon TsÜS-is sisalduvate esindaja poolt esindusõiguse lõpetamise üldiste sätetega ning ÄS-i juhatuse liikme poolt tema ametiseisundi lõpetamise sätetega. Seetõttu nähakse muudatusega sarnaselt juhatuse liikmele kohalduva regulatsiooniga ette, et prokurist võib prokuura lõpetada sõltumata põhjusest, teatades sellest enda määranud organile. Nii nagu juhatuse liikme puhul lõpevad prokuristiga sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused vastavalt lepingule.

II. osa. ÄRIREGISTER

4. peatükk. REGISTRIALASED ÜLDSÄTTED

Paragrahvide 22-71 kehtetuks tunnistamine

Muudatus on tingitud kõigi äriregistri pidamist puudutavate sätete koondamises eraldi äriregistri seadusesse, mille eelnõu on samuti ühinguõiguse revisjoni töörühma poolt välja pakutud. Neid muudatusi on täpsemalt põhjendatud ja selgitatud äriregistri seaduse seletuskirjas ning ei ole otstarbekas neid põhjendusi siin kordama hakata.

III. osa. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA

Ühinguõiguse revisjoni töörühma ettepanek on äriregistrist välja jätta füüsilisest isikust ettevõtjad ja kajastada neid edaspidi majandustegevuse registris ja maksukohustuslaste registris. Erinevalt äriühingutest ei ole FIE-de õigusvõime seotud registriga. Avalikkuse ja teenuse saajate jaoks ei anna FIE-de äriregistrisse kandmine midagi, mh turvatunnet tehingu täitmise osas, sest FIE-de majanduslikku võimekust oma kohustusi täita kui ka erialast kvalifikatsiooni ei kontrollita. Sisulist järelevalvet ei teostata selle üle, kas isikud on FIE-na registreeritud, kui nad peaksid seda olema, ega selle üle, kas FIE-na registrisse kantud isik sellena ka tegutseb (seda tehakse sisuliselt vaid MTA kaudu), olgugi et ÄS § 59 lg 3² sellise kohustuse registripidajale paneb. Kui FIE soovib oma ettevõtte vara koormata kommerts-pandiga koormata, tuleks võimaldada kommerts-pandi seadmist ja sellega seonduvat registreerimist kommerts-pandiregistris. Maksukohustuslaste registrisse on olnud kantud mh mitteresidendist FIE-d, notarid ja kohtutäiturid. Sarnaselt saaks sinna kanda ka residentidest

FIE-d ning võimaldada ka FIE-dele TuMS-is sätestatud maksunduslikult soodsamat regulatsiooni, mis laieneb nt notaritele ja kohtutäituritele. Majandustegevusega alustamine tuleb registreerida majandustegevuse registris. Sellest tulenevalt võiks FIE-d jätta äriregistrist välja ning kajastada neid edaspidi majandustegevuse registris ja maksukohustuslaste registris, võimaldades seejuures lihtsat andmete ristikasutust (täpsemalt on FIE-de äriregistri registrimise vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.5.5.1). Eelnõus on FIE kohta sätted jäetud alternatiivselt siiski sisse esialgu, kuni otsus FIE kohta registris tehakse.

Hetkel on eelnõus tehtud muudatused paragrahvi 75, mis on tingitud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal. Töögrupi ettepanek on FIE väljajätmine äriregistrist, mis tähendaks tervikuna § 75 kehtetuks tunnistamist.

IV. osa. TÄISÜHING

12. peatükk. TÄISÜHINGU MÕISTE JA ASUTAMINE

Paragrahvi 82 teise lõike muutmine

Muudatusega sätestatakse selgelt, et täisühingu osanike vahelistes suhetes kehtib seaduse dispositiivsuse põhimõte. See tähendab, et osanikevaheliste suhete korralduses lähtutakse ühingulepingust ning seaduses sätestatud kohaldatakse üksnes juhul, kui osanikud ei ole ühingulepinguga teisiti kokku leppinud. Seni on seaduses sisuliselt sama põhimõtet suures osas järgitud, kuna täisühingu paljude sätete juures on kirjas, et ühingulepinguga võib teisiti kokku leppida. Täisühing on olemuselt lepinguline ühing ja sarnaneb õiguslikul kõige rohkem seltsinguga (VÕS 7. osa, § 580 jj). Seltsingule kohaldub VÕS § 5, mis sätestab seaduse dispositiivsuse põhimõtte.

Ühingulepingu prioriteetsus kehtib kõigis küsimustes, mis on reguleeritud ÄS 13. peatükis „Osanikevahelised suhted“ kahe erandiga. Neist esimene on § 85, mis sätestab osanike võrdsuse põhimõtte ja millest ei ole ühingulepinguga objektiivselt võimalik kõrvale kalduda. Teine erand on § 97¹ lg 1¹-3, milles on sätestatud majandusaasta aruande esitamise kohustus ning mõned sisulised nõuded selle aruande koostamisele. Sisuliselt ei reguleeri viimased normid osanikevahelisi suhteid, vaid täisühingu ja kolmandate isikute vahelisi suhteid ning on sattunud varasema seaduse muutmise käigus ilmselt valesse peatükki.

Paragrahvi 83 muutmine

Paragrahvi lõike 1 muutmine ning lõigete 1¹ ja 2 kehtetuks tunnistamine tingitud äriregistri osas tervikuna tööühma poolt välja pakutud muudatustest, sätted viiakse sisuliselt üle äriregistri seadusesse. Muudatusi on täpsemalt põhjendatud äriregistri seaduse eelnõu seletuskirjas.

Paragrahvi 84 muutmine

Paragrahvi muutmine on tingitud äriregistri osas tervikuna tööühma poolt välja pakutud muudatustest, sätted viiakse sisuliselt üle äriregistri seadusesse. Muudatusi on täpsemalt põhjendatud äriregistri seaduse eelnõu seletuskirjas.

Paragrahvi 93 lg 3 muutmine

Paragrahvi 93 lg-s tehtava muudatuse sisuks on täisühingu osaniku hääleõiguse piirangu laiendamine tagamaks selle laiinemine nii juhtudele, kus vaidluse algatajaks on ühing kui ka juhtudele, kus vaidluse algatajaks on osanik. Kehtiva regulatsiooni kohaselt (kehtiv ÄS § 93 lg 3) ei võta täisühingu osanik osanike otsuse hääletamisest osa ja tema hääled arvatakse

kvoorumis hulgast välja juhul, kui otsustatakse konkreetse osaniku vabastamist kohustustest või vastutusest, osanikuga tehingu tegemist või osaniku vastu nõude esitamist. Kavandatava muudatusega laiendatakse hääleõiguse piirangu ulatust selliselt, et osanik ei võta osanike otsuse hääletamisest osa olukorras, kui otsustatakse osanikuga õigusvaidluse pidamise üle ja selles vaidluses, samuti osaniku poolt täisühingu vastu algatatud õigusvaidluses täisühingule esindaja määramist. Teisisõnu ei kohaldu hääleõiguse piirang enam üksnes olukorras, mil tehakse otsus osaniku vastu nõude esitamise kohta, vaid piirang kehtib laiemalt kõikides olukordades, kus otsustatakse osanikuga õigusvaidluse pidamisega seotud küsimusi, sh olukorras, kus osanik on esitanud ühingu vastu hagi ning ühingule on vaja määrata esindaja.

Kõnealuse muudatuse laiemaks eesmärgiks on tagada, et ühingu osanik ei võtaks osanike otsuse tegemisest osa olukorras, kus osanikul on huvide konflikt, st esineb oht, et osanik ei lähtu otsuse tegemisel üksnes ühingu huvidest. Kavandatav muudatus on läbiv mh teiste juriidiliste isikute osanike/aktsionäride üldkoosolekute puhul. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis p 7.2.3.

Paragrahvi 98 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärgiks on selgelt ette näha võimalus avaldada äriregistri kaudu see, et juhtima õigustatud osanikud on andnud täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule. Tänane seadus võimaldas sellist asjaolu nähtavaks teha üksnes prokuura vormis. Muudetud säte näeb ette, et juhtima õigustatud osanikud võivad ühiselt anda täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule ja lasta selle kanda äriregistrisse.

Paragrahvi 118 lõike 3 tühistamine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb täisühingu majandusaasta, mille kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu.

Paragrahvi 127 lõike 1 muutmine

Muudatus on seotud sellega, et töörühm on teinud ettepaneku koondada äriregistri pidamist puutuvad sätted eraldi äriregistri seadusesse. Tegemist on sisuliselt tehnilist laadi muudatusega, tulevikus sätestab usaldusühingu kohta äriregistrisse kantavate andmete loetelu äriregistri seadus.

Paragrahvi 136 teise lause tühistamine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et osäühingu osakapital peab olema vähemalt 2500 eurot. Muudatusega on seotud § 140¹ tühistamine.

Osäühingu miinimumkapitali nõue on ÄS-s kehtinud alates selle jõustumisest 1995. aastal. Algne nõue oli 40 000 krooni (2556 eurot), euro kasutusele võtmise järgselt on see summa

olnud 2500 eurot. Miinimumkapitali suurus on seega seaduses olnud sisuliselt muutmatu 24 aastat. Arvestades üksnes inflatsiooni on selge, et selle nõude olemus on ajas oluliselt muutunud. 2011. aastal jõustasid ÄS muudatused, mis võimaldasid teatud juhtudel (eelkõige kui asutajateks on füüsilised isikud) asutada osäühing sissemaksed tegemata (§ 140¹). Sisuliselt tähendas see, et osäühingu asutamisel tuli küll kokku leppida osakapitali suurus ja see pidi olema vähemalt 2500 eurot, kuid sisulise investeeringu tegemise aega oli võimalik edasi lükata. Iseenesest lahendas see probleemi ühingu asutamisel juhtudel, mil ühingu algne kapitaliseerimine ei olnud asutamise hetkel seaduses sätestatud miinimumkapitali ulatuses vajalik. Kuna seadus ei ole sätestanud selliste ühingute jaoks sissemaks tasumise tähtaega, on võimalik ka olukord, kus sissemaksed ei tasuta kas väga pika aja jooksul või siis ei tasuta üldse. Samas on selliste ühingutega seotud mitmeid probleeme. Näiteks on olukordades, kus sissemakseta asutatud osäühingus on mitu osanikku, praktikas tekkinud osanike vahelisi vaidlusi nt seetõttu, et üks osanik täidab sissemaks tasumise kohustuse ja teine ei täida. Samuti on ebaselge, kuidas toimub sellistes ühingutes netovara testidele kehtivate nõuete rakendamine, kuna need testid tuginevad raamatupidamise andmetele ning seega võib tulemus sõltuda mitte tegelikust seisust, vaid sellest, kuidas toimub tehingute kajastamine raamatupidamises. Lahendatud ei ole ka probleem seoses ühingutega, millel puudub sisuline kapitalivajadus, näiteks võib selline vajadus puududa ühingutel, mis tegutsevad teenusmajanduse valdkonnas juhul, kui ühingu tegevuse jaoks on kõige vajalikumad seal tegutsevad inimesed.

Miinimumkapitali nõude olemasolu või puudumise küsimus on täna Euroopa riikides lahendatud erinevalt. Näiteks ei ole Ühendkuningriigis seda nõuet kunagi olnud. Prantsusmaa on sellest nõudest loobunud palju aega tagasi. Viimaste näidetena riikidest, kus on ühinguõigust viimasel ajal reformitud, saab nimetada Hollandit ja Belgiat, mis on miinimumkapitali nõudest samuti loobunud. Saksamaal on miinimumkapitali nõudest loobunud olukorras, mis on mõneti sarnane meie sissemakseta asutatud osäühinguga. Üldine suund on tänases Euroopas osäühingute kohta käivate reeglite lihtsustamine ja miinimumkapitali nõudest loobumine oleks üks võimalus seda teha. Miinimumkapitali nõue on puudunud ka EL väikeste suletud ühingute reguleerimise algatustes.

Miinimumkapitali nõudest loobumine oleks ühtlasi ka lepinguvabaduse suurendamine. Sellisel juhul saaksid ühingu asutajad või osanikud leppida kokku osakapitali suurus, mis on tegelikult ühingule vajalik. Miinimumkapitali nõude olemasolu seaduses on loonud iseenesest huvitava olukorra, kus selle suuruse üle ühingu asutamisel eriti ei mõelda ning osäühing asutatakse automaatselt seaduses sätestatud miinimumiga. Sellel puudub aga asutatava ühingu tegeliku kapitalivajadusega igasugune seos, kuna seadusandja ei tea ega saagi teada, milline on konkreetse osäühingu kapitalivajadus. Seega toob nõude puudumine kaasa pigem olukorra, kus ühingu asutajad võiksid tegelikule kapitalivajadusele tähelepanu pöörata ning leppida kokku vajaliku osakapitali suuruse.

Arvestades asjaolu, et osa minimaalne nimiväärtus on üks euro (ÄS § 148 lg 1), saab osäühingu minimaalne osakapital faktiliselt olla üks euro. Siiski on eelnõus valitud võimalus mitte kehtestada miinimumkapitali nõuet ja jätta selle minimaalne suurus faktiliselt kujunevaks, kuna riikide võrdluses on see pigem positiivne näitaja.

Mingeid suuremaid probleeme miinimumkapitali nõude kaotamine kaasa tuua ei tohiks, kuna ka täna on võimalik osäühing asutada seda sisuliselt kapitaliseerimata. Küll peaksid muutuma mitmed asjad selgemaks. Näiteks kui kehtiva õiguse alusel on osäühing asutatud sissemakseta, ei ole välistatud, et tema osakapitali suurusena on bilansis kajastatud 2500 eurot ja seega on

netovara testide nõuete täitmiseks võimalik, et selline ühing ei ole midagi rikkunud olukorras, kus tal on tekkinud kahjum 1250 eurot, kuigi sissemaksed ei ole tasutud ning sisuliselt on ühing varatu. Kui miinimumkapitali nõue puudub ja osäihingu osakapitali suuruseks on 1 euro, siis saab ta samu teste rakendades kanda kahjumit suuruses 50 senti ning suurema kahjumi tekkimisel tekib rikkumine. Kui osäihingu asutamisel on vaja teha mingeid kulusid, siis tuleb leppida kokku neid arvestava suurusega osakapitalis, maksta see sisse ning teha kulud selliselt saadud raha arvelt. Kui tegeliku kapitalivajadusega ei ole arvestatud, siis võib sellest tuleneda võimalus esitada osäihingu asutajate vastu kahju hüvitamise nõuded (ÄS § 146).

Miinimumkapitali nõude kaotamine vähendab ka osäihingu kapitali moodustamise kulusid ja muudab kapitali edaspidise moodustamise mõistlikumaks. Sissemakseta asutatud osäihingule täna kehtivad normid ei näe ette võimalust et osakapitali oleks võimalik moodustada selle kasumi arvel mida ühing on teeninud. Samas oleks see igati põhjendatud, eriti juhul kui tegu on kasvava äritegevusega. Käesoleva eelnõuga on küll ette nähtud, et enne nende muudatuste jõustumist sissemaksed tegemata asutatud osäihingutes tekib võimalus tasaarvestada osäihingu sissemaks saamise nõue osaniku vastu osaniku nõudega osäihingu vastu, kui osäihing on teeninud kasumit ja osanikud on otsustanud dividende maksta (eelnõu § 520¹ lg 4). Kuigi neid dividende ei maksta välja, toimub tasaarvestuse korral dividendimaksede maksustamine selliselt, nagu dividendid oleksid välja makstud. Seega tekib tulumaksu maksmise kohustus. Kui osäihing asutatakse näiteks ühe euro suuruse osakapitaliga, siis saavad edaspidi kapitali suurendamised toimuda tavalises korras. Näiteks kui soovitakse kapitaliseerida teenitud kasumit, on võimalik osakapitali suurendada fondiemissiooniga, millega ei kaasne maksukohustust.

Täpsemalt on miinimumkapitali nõude kaotamist analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.4.2, sissemakseta asutatud osäihingu probleeme osas 10.3.2.

Paragrahvi 139 täiendamine lg-ga 1¹

Paragrahvi 139 lg 1¹ eesmärk on võimaldada osäihingu sarnaselt tulundusühistuga asutada ka tähtajaliselt, nt mingi äriprojekti realiseerimiseks. Sel juhul puudub vajadus tähtaja möödumisel otsustada osäihingu lõpetamine, vaid ühing satub automaatselt likvideerimise faasi.

Paragrahvi 140 lõike 2 muutmine

Muudatus on seotud § 1401 tühistamisega. Muudatusega jäetakse välja lause osa, mis annab võimaluse tasuta sissemaksed pärast osäihingu äriregistrisse kandmist.

Paragrahvi 140¹ tühistamine

Muudatusega nähakse ette tühistada paragrahv, mis võimaldas teatud juhtudel asutada osäihingu sissemaksed tasumata. Muudatus on seotud § 136 teise lause tühistamisega, millega on seni ette nähtud, et osäihingu miinimumkapitali suurus on vähemalt 2500 eurot. Miinimumkapitali nõude tühistamisega kaob vajadus selliseks erandlikuks võimaluseks, nagu on tühistatavas §-s 140¹ ette nähtud.

Paragrahvis 140¹ ette nähtud erandeid kasutades asutatud osäihingutele ei ole kavandatud kehtestada mingeid muutuseid ja kõik nendega seonduv jääb kehtima. See tähendab muu hulgas, et kokkulepitud sissemaksede tasumise tingimused jäävad endiseks, samuti laienevad neile jätkuvalt piirangud, mida seadus seni ette nägi (nt keeld suurendada või vähendada osakapital või teha osanikele väljamakseid kuni kõik sissemaksed on täielikult tasutud).

Varasema korra kehtima jäämiseks on seadusesse lisatud § 520¹, millesse on võrreldes senise seadusega tehtud üks sisuline muudatus, lubades sissemaksed tasuda ka nõuete tasaarvestusega.

Paragrahvi 143 muutmine

Paragrahvi 143 lõige 3 ja lõike 7 teine lause tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Muudatusega tühistatakse nõue, et teatud juhtudel peab osäühingus mitterahalise sissemakse hindamist kontrollima audiitor. Mitterahalise sissemakse hindamise kohustus on juhatusel (ÄS § 143 lg 1). Kehtivas õiguses on ette nähtud, et lisaks peab mitterahalise sissemakse hindamist kontrollima audiitor juhul, kui osäühingu osakapital on vähemalt 25 000 eurot ja mitterahalise sissemakse väärtus ületab 1/10 osakapitalist või kui sellise osäühingu kõik mitterahalised sissemaksed moodustavad üle poole osakapitalist. Vastav nõue on seega rakendatav üksnes erandjuhtudel, mille kõige üldisem eeldus on see, et nõue kehtib üksnes osäühingutele, mille osakapital on 25 000 eurot või suurem.

Nõue, et mitterahalise sissemakse hindamist peab kontrollima audiitor, on Eesti õigusesse võetud üle 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis kohaldus aga üksnes aktsiaseltsidele. Seega ei ole Eestil tulenevalt Euroopa õigusest kohustust näha vastav nõue ette ka osäühingutele. Muudatuse tulemuseks oleks suurem paindlikkus ja kulude vähenemine. Muudatusel ei ole negatiivset mõju osäühingule ega temaga seotud huvigruppidele, kuna sellega ei muudeta §-s 143 lg 4, mille kohaselt vastutavad mitterahalise sissemakse ebaõige hindamise tagajärjel tekkinud kahju eest juhatuse liikmed solidaarselt sissemakse tegemiseks kohustatud isikuga. Tähelepanuväärselt ei ole kehtivas õiguses selle kahju hüvitamise erikoosseisu juures nimetatud audiitori vastutust. Seega kui mitterahalise sissemakse väärtus on määratud ebaõigesti, on isikul, kellele sellega tekitati kahju, õigus nõuda kahju hüvitamist nii juhatuse liikmetelt kui ka isikult, kes selle sissemaksega oma osa eest tasus.

Paragrahvi 144 muutmine

Paragrahvi 144 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal.

Lõike 2 3. punkti tühistamisega kaotatakse registripidaja õigus kontrollida sissemaksete tasumist. Selle asemel nähakse ette uus lõige 3, mille kohaselt kinnitavad juhatuse liikmed sissemaksete tegemist. Sisuliselt vähendab see halduskoormust, kuna kaob vajadus sissemaksete tasumise tõendite hankimiseks. Samas ei vähenda muudatus õiguskindlust, kuna sissemaksed on ka täna juhatuse kontrolli all nagu kogu muu osäühingu vara ning see, et ühe ajahetke kohta koostatakse täiendav dokument, ei mõjuta juhatuse tegevust ja hoolsust ühingu vara suhtes.

Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 145 muutmine

Paragrahvi 145 on pakutud muuta äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed.

Paragrahvi § 148 muutmine

Paragrahvi § 148 lg-s 1 ja 2 välja pakutud muudatustega vähendatakse osa väikseimat nimiväärtust ühel eurolt ühele sendile. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis võimaldab

osakapitali muutmise korral säilitada lihtsamalt osanikele kuuluvate osaluste senised proportsioonid.

Paragrahvi § 148 lõike 4¹ lisamisega soovitakse kehtestada põhimõte, mille kohaselt võib juhul, kui osäühingu osad on vabalt võõrandatavad, põhikirjaga näha ette, et osäühingu osakapital on jagatud võrdse nimiväärtusega osadeks. Tegemist oleks erandiga ÄS § 148 lg 4 esimeses lauses sätestatud üldpõhimõttest, mille kohaselt kuulub igale osanikule reeglina üks osa, mistõttu on ka osadel erinevad nimiväärtused. Selle põhimõtte tõttu ei ole osäühingu osad käsitletavad liigitunnustele vastavate väärtpaberitena (erinevalt nt. aktsiaseltsi aktsiatest, mille puhul sama liiki aktsiad omavad võrdset nimiväärtust või arvestuslikku väärtust). Osäühingu osad ei vasta seetõttu kaubeldava väärtpaberi tunnustele. See on üldpõhimõttena taotluslik, sest osäühing kujutab endast reeglina suletud äriühingut, mille osad ei ole vabalt võõrandatavad ega kaubeldavad. Osakapitali jagamise võimalust võrdse nimiväärtusega osadeks ja põhimõttest üks osanik, üks osa loobumist on täpsemalt analüüsinud Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.1 ja 6.3.1.1.1. Selles on otstarbekaks peetud, et osäühingu puhul, mille põhikiri näeb ette, et ühingu osad on vabalt võõrandatavad (vt eelnõuga välja pakutud ÄS § 149 lg 1 ning selle kolmandat lauset), võiks põhikirjaga lubada võrdse nimiväärtusega liigitunnustele vastavate osade emiteerimist, mis kujutaksid endast kaubeldavaid väärtpabereid (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.1). Vastav põhimõte on ette nähtud eelnõuga välja pakutud § 148 lg-s 4¹. Sellega on seotud eelnõuga välja pakutud ÄS § 182¹ lg 1, millega nähakse ette, et osäühingu osad võib Eesti Väärtpaberite Registris või muus depositooriumis registreerida ning osanike nimekirja pidamise depositooriumile üle anda üksnes osäühing, kelle osad on vabalt võõrandatavad ja kes on kasutanud § 148 lg-s 4¹ sätestatud võimalust emiteerida võrdse nimiväärtusega osasid.

Paragrahvi § 148 lõike 7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osäühingu osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus depositooriumis. Sealhulgas hakkab § 182 lg-e 1 reguleerima osäühingu osade Eesti Väärtpaberite Registris või muus depositooriumis registreerimise eeldusi, mida kehtivas seaduses reguleerivad § 148 lg 7 ning § 182 lg-d 3-6.

Paragrahvi § 149 muutmine

Osa võõrandamise lubatavus ja võõrandamisrežiimid

Paragrahvi § 149 lg-s 1-3 tehtud muudatused ning sättesse uue lg-e 3¹ lisamine on kantud vajadusest täpsustada, millised reeglid kohalduvad osa võõrandamisele juhul, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks ning milliseid osa võõrandamise režiime on võimalik ette näha osäühingu põhikirjaga. Osa võõrandamise lubatavust ja korda on analüüsitud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.2 ja 6.3.1.1.2. Muudatused vastavad revisjoni käigus tehtud ettepanekutele (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.2). Lõike 1 kehtetuks tunnistamine on tingitud vajadusest viia lg-s 1 sätestatud põhimõtte üle lõikesse 2 (eelnõuga välja pakutud lg-e 2 uus esimene lause). Lõigete 1 ja 2 ühendamise mõtteks on tuua senist paremini esile asjaolu, et nendes sätestatud põhimõtted moodustavad osa tavapärase võõrandamisrežiimi, mis kehtib juhul, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks. Kehtivas õiguses tekitab lg-te 1 ja 2 vahekord segadust seoses lõikega 3, eelkõige seoses küsimusega, kas lõikes 3 sisalduvaid põhikirjalisi piiranguid osa võõrandamisele saab kehtestada ka juhul, kui osanik võõrandab talle kuuluva osa teisele osanikule. Pärast lõike 1 kehtetuks tunnistamist ning selles sisalduva põhimõtte üleviimist lg 2 esimeseks lauseks on selge, et lõikes 3 nimetatud piirangud on võimalik põhikirjaga kehtestada ka osanike vaheliste osa võõrandamise tehingute suhtes. Kuna põhikirjaga osa võõrandamisele lõikes 3 nimetatud piirangute kehtestamine võib oluliselt piirata osanike käsutusõigust neile kuuluvate osade suhtes on lõiget 3 täiendatud reeglina, mille

kohaselt on pärast osäühingu asutamist sellise põhikirja muudatuse vastu võtmiseks, millega nähakse ette lõike 3 esimeses lauses nimetatud piirangud, vajalik kõigi osanike nõusolek (lg 3 viimane lause).

Pärast eelnõuga kavandatavate muudatuste jõustumist sisaldab lõige 2 osa võõrandamisele kehtivat korda juhaks, kui põhikirjaga ei ole osa võõrandamiseks ette nähtud teistsugust korda. Selline teistsugune kord võib eelkõige seisneda suletud osäühingu loomises vastavalt lg-le 3, mille puhul on osa võõrandamine lubatud üksnes teiste osanike, juhatuse, nõukogu või muu isiku nõusolekul või muu põhikirjas nimetatud tingimuse täitmisel. Teistsugune kord võib aga seisneda ka põhikirjaga põhimõtte kehtestamises, mille kohaselt on osa vabalt võõrandatav, millisel juhul ei kohaldu ei lg-s 2 nimetatud ostueesõigus ega ka lg-s 3 nimetatud nõusoleku või muu eeltingimuse täitmise nõue. Vastav reegel on kehtestatud eelnõuga välja pakutud uues lg-s 3¹. Lõike 3¹ kehtestamisel muutub ebavajalikuks ka senine lg-e 3 teine lause, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks.

Osa võõrandamise tehingu vorminõuded

Paragrahvi § 149 lg-s 4 välja pakutud muudatused on seotud vajadusega muuta ja leevendada osa võõrandamise tehingutele kohalduvaid vorminõudeid. Osa võõrandamisel kohalduvate vorminõuete otstarbekus ning leevendamise vajadust on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.3 ja 6.3.1.1.3. Eelnõus välja pakutud lahendused vastavad analüüs-kontseptsioonis tehtud ettepanekutele (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.3).

Kehtiva õiguse kohaselt (§ 149 lg 4) peab nii osa võõrandamise kohustus- kui käsutustehing olema notariaalselt tõestatud. Sisuliselt tähendab see mõlema tehingu tõestamise vajadust Eesti notari juures (TsÜS § 82 2. lause). Notariaalse tõestamise nõue ei kohaldu EVR-s registreeritud osade puhul (§ 149 lg 5). Sisuliselt on EVR-s registreeritud osade võõrandamise tehingud vormivabad. EVKS ning selle rakendusaktid kehtestavad vorminõudeid üksnes EVR-s registreeritud ning seega väärtpäberikontodel hoitavate väärtpäberite väärtpäberiuülekannetele. Väärtpäberiuülekande teostamisel kontrollib kontohaldur sisuliselt üksnes ülekandekorralduse olemasolu ning seda, kas korralduse andnud isik on õigustatud käsutama väärtpäberikontot, millel ülekantavaid väärtpäbereid hoitakse. Väärtpäberite ülekandmise aluseks oleva kohustustehingu ning käsutustehingu olemasolu ei kontrollita. Reeglina kujutabki väärtpäberiuülekande endast samaaegselt ka (konkludentset) käsutustehingut ülekantavate väärtpäberite võõrandamiseks.

Osa võõrandamise tehingutele niivõrd rangete vorminõuete kehtestamine takistab osade õiguskäivet, kuna osa võõrandamise tehingute notariaalse tõestamise vajadust peetakse kohmakaks ja praktiliselt keeruliseks, eelkõige osäühingute puhul, mille osanikud on välismaise taustaga. Probleeme tekitab asjaolu, et lisaks tavapärasele osa müügilepingutele kohalduv notariaalse vormi nõue ka kõigile osanike vahelistele kokkulepetele, mille osaks on otsene või kaudne osade võõrandamise kohustus, nt optioonilepingutele ja osanike lepingutele, mille notariaalset tõestamist ei peeta mõttekaks ja soovitavaks, eriti kui vastavad lepingud soovitakse sõlmida inglise keeles. Notariaalse tõestamise nõude vältimiseks kasutatakse seetõttu kehtiva seaduse alusel väljakujunenud praktikas varianti, kus osäühingu osad registreeritakse EVK-s. Sellist lahendust ei saa siiski pidada rahuldavaks, sest eriti välismaise taustaga osanike jaoks kaasneb osade EVK-s registreerimiseks vajalike väärtpäberikontode avamise ning pidamisega olulisi probleeme, mille tõttu soovitakse osade EVK-s registreerimist pigem vältida. Äriühingu väärtpäberite EVK-s registreerimise võimalus peaks olema mõeldud suuremate äriühingute jaoks, kelle osalustega kaubeldakse regulaarselt kapitaliturgudel, selline lahendus ei sobi ka sisuliselt suletud struktuuriga osäühingute jaoks, eriti juhul, kui vastava osäühingu osad ei ole vabalt võõrandatavad. Osade õiguskäibe lihtsustamiseks on seetõttu soovitav osa võõrandamise tehingutele kehtivaid vorminõudeid

leevendada, selline ettepanek on tehtud ka ühinguõiguse revisjoni raames (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.3).

Osa võõrandamise tehingule kehtestatud vorminõude eesmärki arvestades ei saa pidada põhjendatuks vorminõude kehtestamist osa võõrandamise kohustustehingu suhtes. Vastav vorminõue oli algselt kehtestatud osa võõrandava osaniku suhtes hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni täitmiseks. Olukorras, kus seadusandja ei ole hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni säilitamist pidanud vajalikuks EVR-s registreeritud osade puhul, puudub objektiivne põhjendus, miks vajavad EVR-s registreerimata osauhingu osanikud, kes oma osa võõrandada soovivad, sootuks erinevat kaitset osa võõrandamise tehingule notariaalse vorminõude kehtestamise näol. Sellest vorminõudest tuleks seetõttu loobuda ning § 149 lg-t 4 tuleks muuta selliselt, et selles sätestatud vorminõuded ei laieneks osa võõrandamise kohustustehingule.

Käsitustehingule kehtestatud vorminõue on iseenesest põhjendatud s.t osa võõrandamise tehingu puhul tuleks tagada, et oleks tuvastatud vähemalt osa võõrandanud isik ning käsitustehingu tegemise aeg. Vaieldav võib olla, kas vorminõuet õigustava tõestamisfunktsiooni täitmiseks tuleks ette näha käsitustehingu notariaalne tõestamine (nagu kehtivas õiguses) või võiks piisavaks pidada ka muu tehingu pooli vähem koormava vorminõude kehtestamine, nt. käsitustehingu notariaalse kinnitamise (TsÜS § 81) või elektroonilise vormi s.t sisuliselt tehingu digitaalallkirjastamise (TsÜS § 80) ette nägemine. Praktilises plaanis tuleb seejuures eelkõige arvestada, et kui notariaalse tõestamise nõudmise korral saaks käsitustehingu tõestada üksnes Eesti notar (TsÜS § 82 teine lause), siis notariaalse kinnitamise korral on vastava vorminõude täitmine võimalik ka välisriigi notari või sarnaseid tõestamisfunktsioone täitva ametiisiku juures. Notariaalse kinnitamise ette nägemine vorminõudena võimaldaks seega osa võõrandamise käsitustehinguid kehtivalt sõlmida ka välisriigis Eesti notari juurde ilmumata. Notariaalsele kinnitamisele sarnaseid funktsioone oleks võimalik täita ka osa võõrandamise käsitustehingut lihtsalt digitaalselt allkirjastades (s.t elektroonilise vormi ettenägemisel). Notariaalse tõestamise nõudest loobumine lihtsustaks seega osade õiguskäivet, eelkõige väljaspool Eestit asuvate osanike puhul. Samas ei väheneks notariaalse tõestamise asemel notariaalse kinnitamise või digitaalse allkirjastamise nõude ette nägemise korral õiguskindlus, sest ka nimetatud vorminõuete järgimine tagab osa võõrandamise käsitustehingule vorminõude ette nägemise eesmärgi täitmise s.t võimaldab tuvastada milliste isikute vahel ning millisel ajal käsitustehing tehti. Notariaalne tõestamine ja notariaalne kinnitamine erinevad teineteisest ka vastavate tõestamistoimingute sisu poolest. Notariaalse kinnitamise puhul kontrollib notar või muu tõestamistoimingut läbiviiv ametiisik üksnes tehingu sisu väljendava dokumendi allkirjastanud isiku isikusamasust (s.t kinnitab tehingu teinud isiku allkirja). Notariaalne kinnitamine võimaldab seega tuvastada, et kindel isik allkirjastas kindlal ajahetkel teatava dokumendi. Oluline on siiski, et notariaalne kinnitamine ei hõlma allkirja õigsuse kinnitamise korral tehingu sisu ega tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimist. Notariaalse tõestamise korral kontrollib notar lisaks tehingu teinud isikute isikusamasusele ka tehingu tegemise eeldusi ja sisu ning tõestab tehingu üksnes juhul, kui sellise sisuga tehingu tegemine on lubatav, tehingu eeltingimused on täidetud ning tehing on kehtiv (TsÜS § 82).

Kui notariaalse kinnitamise nõude ettenägemine osa võõrandamise käsitustehingule (mille võib teatud juhtudel võrdsustada käsitustehingu digitaalse allkirjastamise nõudega) on miinimumnõue, sõltub notariaalse tõestamise nõude ettenägemise otstarbekus eelkõige sellest, kas käsitustehingu tegemisel tuleks tagada ka tehingu sisu ning tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine. Tehingu sisu, selle tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine on oluline eelkõige seoses osanike nimekirja pidamisega ning peab tagama selle, et osanike nimekirja kantud andmed osanike ning neile kuuluvate osade kohta oleksid õiged. Kas ja

millises ulatuses tuleks juba käsutustehingu tegemisel tagada selle sisu, tegemise eelduste ja käsutustehingu lubatavuse kontrollimine, milleks tuleks ette näha käsutustehingu notariaalne tõestamine, sõltub seega olulisel määral sellest, kes peab osanike nimekirja ning millisel viisil ja kelle poolt tehakse selles muudatusi. Kui osanike nimekirja andmed sisalduvad äriregistris, nagu on ette nähtud välja eelnõuga ÄS § 145 lg-sse 1 lisatavas punktis 7¹, peaks vastavate andmete õigsust kontrollima äriregistri pidaja. Osa võõrandamise tehingu puhul peaks äriregistri pidaja seega kontrollima, kas osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks olev käsutustehing on kehtiv ja kas osa võõrandamise eeldused olid täidetud. Eelkõige osanike nimekirja andmetele tuginedes osa heauskse omandamise võimaluse ette nägemise korral, nagu seda on välja pakutud eelnõuga ÄS § 182 1 lisatavas lg-s 1³, tuleb tagada, et osanike nimekirja andmed ning nendes erinevate käsutustehingute tulemusena tehtavad muudatused oleksid dokumenteeritud sisuliselt õigesti ja võimalikult täpsel ja usaldusväärsel viisil. Osa heauskse omandamise võimaldamise korral näib seetõttu olevat põhjendatud, et seadusandja näeb osa käsutustehingutele ette kas notariaalse tõestamise nõude või kehtestab äriregistris sisalduvate osanike nimekirja muudatuste tegemisel alternatiivse kontrollimehhanismi, mis tagab äriregistrisse kandena lisatavate andmete õiguse. Sellist vajadust arvestades on eelnõuga välja pakutud, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist. Eelnõuga on ette nähtud § 182 lg 1² täiendamine põhimõttega, mille kohaselt tuleks osa võõrandamise või pantimise tulemusena toimunud osanike nimekirja muudatuse äriregistrisse kandmiseks esitatavale kandeavaldusele lisada Eesti notari poolt tõestatud osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistus, mille väljastamisel kontrolliks notar tõestamiseseaduses sätestatud korras muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust (vastav regulatsioon on kavas kehtestada tõestamiseseadusesse lisatavas uues §-s 37³).

Arvestades ülalpool välja toodut, on põhjendatud § 149 lg 4 kohaldamisala muutmine selliselt, et sättes sisalduvad vorminõuded kohalduksid üksnes osa võõrandamise käsutustehingule. Osa võõrandamise kohustustehingule seega üldist vorminõuet ei kohalduks ning selle võiks sõlmida mistahes poolte valitud vormis. Põhimõtteliselt tähendaks see lihtsalt seda, et osa võõrandamistehingu vorminõuete osas hakkaks üldiselt kõigile osadele kehtima režiim, mida on senini kohaldatud EVR-s registreeritud osadega osahingute puhul, millele seadus seni vorminõuet ette näinud ei ole. Sarnaselt puudub vorminõue ka aktsiaseltsi aktsiate võõrandamiseks sõlmitavate kohustustehingute suhtes.

Osa võõrandamise käsutustehingu puhul on ülalpool välja toodut arvestades eelnõuga tehtud ettepanek muuta § 149 lg-t 4 selliselt, et lisaks senini seaduses ette nähtud notariaalsele vormile oleks lubatud ka osa võõrandamise käsutustehingu tegemine notariaalse kinnitamise (allkirja tõestus) ning elektroonilises vormis (digitaalne allkirjastamine). Vorminõude leevendamise põhjuseks on asjaolu, et osa võõrandamise käsutustehingule vorminõude kehtestamise eesmärgiks ei saa ilmselgelt olla notari poolt võõrandaja ja omandaja suhtes hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni täitmine, sest vastasel juhul tuleks selline vorminõue kehtestada ka EVR-s registreeritud osade suhtes. Sellest võib järeldada, et § 149 lg 4 kaudu kehtestatud vorminõue täidab käsutustehingu puhul eelkõige tõestamisfunktsiooni, aidates tuvastada kes (s.t milline isik) ning millisel ajal osa käsutas. EVKS-s registreeritud osade puhul saab tõestamisfunktsioon täidetud väärtpaberiülekande regulatsiooni kaudu (EVKS § 15), mille käigus tuvastatakse samuti väärtpabereid käsutanud isik (s.t isik kes andis ülekandekorralduse) ning vastava käsutuse aeg. EVK-s registreerimata osade puhul on nimetatud funktsiooni täitmiseks piisav kui osa võõrandamise tehing on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud.

Täiendavalt on eelõuga tehtud ettepanek lisada § 149 lg-e 5, mis võimaldaks osäühingu põhikirjaga ette näha, et osa võõrandamise käsutustehingule ei kohaldata sama paragrahvi 4. lõikes sätestatud vorminõuet. Sellise osäühingu osade võõrandamise tehinguid saaks seega teha vormivabalt. Välja pakutud muudatusega antakse osäühingule võimalus lihtsustada oluliselt osäühingu osadega tehingute tegemist, sellise võimaluse ette nägemist on praktikas vajalikuks peetud eelkõige selliste osäühingute puhul, mille osadega tehakse käibes rohkelt tehinguid ning millel on suurem hulk Eesti residendiks mitteolevaid osanikke. Osa võõrandamise käsutustehingu vorminõude kaotamisel on ka hind ning osade lihtsama õiguskäibe võimaldamisega kaasneb osanike jaoks õiguskindluse vähenemine. Kuna sellise osäühingu osadega tehtavate võõrandamistehingute üle puudub usaldusväärne kontrollimehhanism, ei ole sellise osäühingu osanike nimekirja andmetele äriregistris võimalik anda kande staatust, andmeid osanike ja neile kuuluvate osade kohta säilitatakse küll äritoimikus ent nendel ei ole avalikku usaldatavust ning nendele tuginedes ei ole võimalik ka osasid heauskselt omandada (vt. eelnõuga kavandatava § 182 lg 1⁴). Kuna § 149 lg-s 5 nimetatud põhikirja muudatuse vastu võtmiseks on vajalik kõigi osanike nõusolekut (vt § 149 lg 5 teine lause), ei ole seadusandjal põhjust osanike poolt sellise võimaluse kasutamist piirata, sest osadega toimuva õiguskäibe lihtsustamine ja sellega kaasnevad riskid ning õiguskindluse vähenemine on osanike teadlik valik. Imselt ei kujune sellist võimalust kasutada soovivate osäühingute arv suureks, sest osa võõrandamise tehingult vorminõude kaotamisega saadav eelis ei ole § 149 lg-s 4 tehtud muudatusi arvestades tulevikus enam kuigi suur ning see ei kaalu reeglina üles osade omamise ja omandamisega seotud õiguskindluse vähenemist. Eelnõuga täiendatakse § 149 ka lõikega 6, mis reguleerib olukorda, kus lõikes 5 sätestatud võimalust kasutanud osäühing muudab põhikirja, et minna osa võõrandamise tehingute vorminõuete ning osanike nimekirja pidamise ning selle andmete äriregistris registreerimise osas tagasi tavarežiimile. Sellisel juhul tuleb sellise osäühingu osanike nimekirja andmed kanda äriregistrisse kannetena, millele tekib avalik usaldatavus. Lõike 6 punkti 3 kohaselt tekib sellistel kannetel avalik usaldatavus ning sellega kaasnev osa heauskse omandamise võimalus osanikuna äriregistrisse kantud isikult siiski alles 12 kuu möödumisel vastava põhikirja muudatuse jõustumisest. Selle perioodi jooksul on osanikul, kelle osa kohta käivad andmed on jäetud äriregistrisse kandmata või on sinna kantud ebaõigesti, võimalik taotleda äriregistrisse vastuväite kandmist vastavalt § 45¹, mis välistab andmete õigsusele tuginemise võimaluse ning osa heauskse omandamise.

Paragrahvi § 150 muutmine

Paragrahvi 150 lõike 6 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osäühingu osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponitooriumis. ÄS senise redaktsiooni § 150 lg-e põhimõte hakkab sisalduma § 182¹ lg 3 p-s 3.

Paragrahvi § 151 muutmine

Paragrahvi 151 lg-s 1 tehtav muudatus on seotud eelnõuga välja pakutud § 148 lg-ga 4¹. Sellega nähakse ette võimalus, et osäühing saab emiteerida liigitunnustele vastavaid võrdse nimiväärtusega osasid, mis on vabalt võõrandatavad ja kujutavad endast kaubeldavaid väärpabereid. Sellise kaubeldava väärpaberina käibiva osa olemuslikuks tunnuseks peab olema ka selle panditavas. Seega näeb § 151 lg-sse 1 lisatav teine lause ette, et kui osäühingu põhikiri näeb ette § 148 lg 4¹ nimetatud tunnustele vastavate osade emiteerimise ei või põhikirjaga sellise osa pantimist välistada. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.5 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 151 lg-s 2 tehtav muudatus on seotud eelnõuga välja pakutud § 149 lg-ga 4, millega soovitakse kaotada osa võõrandamise kohustustehingule kehtestatud vorminõuded ning leevendatakse osa võõrandamise käsutustehingule kehtestatud vorminõudeid. Osa võõrandamine ja pantimine kui käsutustehingud peavad alluma sarnastele vorminõuetele. Seetõttu nähakse ette muuta § 151 lg-t 2 selliselt, et sarnaselt § 149 lg-s 4 välja pakutuga kaotaks osa pantimise kohustustehingule kehtiv vorminõude ning võimaldataks ka osa pantimise käsutustehingu tegemist lisaks notariaalselt tõestatud vormile ka notariaalselt kinnitatud ning digitaalallkirjastatud vormis. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.5 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 151 lisatud lg 6 on seotud eelnõuga välja pakutud § 149 lg-ga 5. Kui osahing on kasutanud § 149 lg-s 5 sätestatud võimalust loobuda põhikirjaga osa võõrandamise käsutustehingule kehtivatest vorminõuetest, kohaldub sama põhimõtte ka osa pantimise tehingule kehtivate vorminõuete suhtes s.t sellisel juhul puuduvad vorminõuded ka osa pandilepingu suhtes.

Paragrahvi 153 muutmise

Kehtiv ÄS § 153 näeb ette, et kui põhikirjas on ette nähtud pärijale väljamakstava hüvitise maksmistähtaeg ja kord, võib põhikirjaga ette näha osade pärijale ülemineku piirangu. Samas pole seaduses täpsustatud, kas vastava hüvitise peaks välja maksuma osahing või osanikud. Ebaselgeks jääb ka see, kuidas on pärijale tagatud hüvitise kätte saamine. samuti on ebaselge, mis saab pärandajale kuulunud osast, eriti kui see on koormatud kolmandate isikute õigustega. Selle asemel leidis Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni välja töötamisel toetust ettepanek võtta kasutusele enamikus võrdlusriikides (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.3.1.1.4) rakendatav reegel, mille kohaselt on osa küll põhimõtteliselt päritav ent põhikirjaga võib osa pärijale ülemineku korral ette näha pärija kohustuse võõrandada osa teistele osanikele või ühingule põhikirjas ette nähtud korras määratava hüvitise eest (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkti 6.4.1.1.8). Seega on ÄS § 153 lg-t 1 muudetud selliselt, et osahingu osa oleks alati päritav ja läheb üle osaniku pärijale. Lõige 2 võimaldab muudetud sõnastuses põhikirjas ette näha, et osa ülemineku korral pärijatele on pärija kohustatud põhikirjas sätestatud korras ning põhikirjas sätestatud viisil määratava hüvitise eest võõrandama pärimise teel omandatud osa ühingule või selle osanikele. Osa ülekandmine pärija poolt toimub sellisel juhul hüvitise välja maksmise vastu.

Paragrahvi 157 täiendamine kuuenda lõikega

Muudatusega nähakse ette vähemusosanike õigus saada osahingult seadusega ettenähtud suuruses dividendi olukorras, kus enamusosanikud ei otsusta dividendide maksmist.

Küsimus sellest, kas vähemusel peaks olema õigus nõuda osahingult dividende, on mitmetahuline ja on suuresti seotud omandipõhiõigusega. Osanik on osahingu kapitaliseerija ja tema tehtud investering on aluseks osahingu tegevusele. Ühingusse seda laadi investeringu tegemisel on isikul ootus, et kui ühingul läheb hästi, siis tema investeringu väärtus suureneb ning ta sellelt midagi teenib. Ühingutes toimub otsuste tegemine hääletamisega ning neil osanikel, kellel on rohkem hääli, on ka võimalus määrata otsuste sisu. Olukorras, kus mingil põhjusel on osanike vahel erimeelsused, on üsna tavapärane, et enamus hakkab kasutama vähemuse väljakurnamise vahendeid, mille üheks osaks on ka see, et osahing ei maksa dividende. Enamust see otsus tavaliselt ei kahjusta, kuna samad isikud on sageli ka mõne juhtorgani liikmed ning praktikas on näited, kus dividendi maksmisest loobumisega samaaegselt on juhtorgani liikmeks olevatele enamusosanikele hakatud maksuma

tasusid, mida nad varem kas ei ole saanud või on saanud või on varasemalt olnud tasud oluliselt väiksemad. Selliste sisuliselt endale tasu määramiste otsuste tegemisel saavad osaleda ka enamusosanikud ja seega saavad nad täiesti seaduslikult luua võimaluse saada ühingult raha. Vähemusosanikul ei ole selles olukorras võimalik saada mingit õiguskaitset ning tema investeering muutub väärtusetuks. Üldjuhul ei ole vähemusosanikul võimalik enda osa ka müüa, kuna selle osa vastu võivad tunda huvi üksnes enamusosanikud, kellel puudub aga mistahes soov maksta osa eest hind, mis võiks selle tegelikku väärtust kajastada.

Üheks võimaluseks sellise olukorra lahendamiseks on eelnõus pakutud välja osaniku väljaastumisõigus. Samas on selline õiguskaitsevahend *ultima ratio*. Lisaks on väljaastumine seotud alati kuludega mõlemale poolele ning asja menetlemine võib võtta päris palju aega. Vähemusosanikul ei pruugi olla ka huvi ühingust lahkuda. Seega jätkaks vähemusele antav õigus nõuda teatud suuruse dividendi talle võimaluse mitte rakendada kõige radikaalsemate tagajärgedega õiguskaitsevahendit tagades samas tema investeeringu mõistliku tootluse.

Muudatus pakutud välja kahe alternatiivina, millest esimese eeskujuks on võetud EMCA mudelseadus ja teise eeskujuks Saksamaa aktsiaseadus.

Esimene alternatiiv annab vähemusele, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, õiguse nõuda, et osanikud teeksid otsuse maksta dividendideks vähemalt pool viimase majandusaasta kasumist. Siiski on see summa oluliselt piiratud. Esmalt tuleb sellest poolest arvata maha kõik summad, mida ei ole seaduse või põhikirja alusel lubatud osanikele välja maksta. Eelkõige kuuluvad siia alla §-s 157 lg 3 olevad piirangud, samuti põhikirjas ettenähtud eraldised reservidesse. Lisaks tuleb maha arvata need summad, mis on makstud osanikele dividendina pärast majandusaasta lõppu ning otsuse tegemise aastal teenitud kahjum. Kui selle arvutuse järgi on saadud tulemus, siis kohaldub järgmine piirang ja nimelt, et dividendina ei saa nõuda enam kui 1/10 osakapitalist.

Menetluslikult tuleb sellise nõude maksma panemiseks esitada esmalt osäühingule nõue ja selleks, et osanikud saaksid otsuse tegemisel nõudega arvestada, tuleb seda teha mõistliku aja jooksul enne kasumi jaotamise otsuse tegemist. Kui otsus tehakse kirja teel hääletamisega, saab nõude esitada ka pärast seda, kui juhatus on hääletusest teatanud. Kui osanikud ei otsusta dividendi maksmist, siis saab vähemus esitada kohtusse hagi, millega tuleb nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist ja enamusosanike hääle asendamist selliselt, et nende hääled oleks antud dividendi maksmise otsuse poolt.

Teine alternatiiv näeb ette samuti, et osanikel, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, on õigus nõuda dividendi. Erinevalt esimesest alternatiivist on summade väljaarvutamine keerulisem, kuna lubatav summa ei ole arvuliselt kindlaks määratud, vaid on sätestatud, et selle kindlaks tegemisel tuleb arvestada ka sellega, et väljamakse tegemisel oleks tagatud osäühingu tegevuse elujõulisus ja kestvus. Seega on võimalik sellisele nõudele vaielda ka täies ulatuses vastu, kui on tõendatud, et osäühingu huvid või oht tema jätkuvusele ei võimalda dividendi maksta. Lõike teine lause piirab osaniku dividendinõude sisuliselt selliselt, et ta saab tegelikult nõuda dividendi mitte enam, kui 4/100 osakapitalist. Seega kui osäühing otsustab vähemalt selles summas dividendi maksmise, ei saa osanik midagi rohkem nõuda. Sellega on vähemusosaniikule tagatud ka tema investeeringu minimaalne tootlikkus.

Menetluslikult on selles alternatiivis ette nähtud nõude maksma panemine sisuliselt sama esimese alternatiiviga. Kui osanikud ei ole otsustanud maksta dividendi suuruses vähemalt 4/100 osakapitalist, saab vähemusosaniik esitada hagi nõuetega tunnistada kehtetuks otsus,

millega otsustati dividendi vähemalt selles suuruses mitte maksta ning asendada enamuosanike hääled selliselt, et nende hääled oleksid antud otsuse poolt, millega makstakse dividendi summas 4/100 osakapitalist.

Täpsemalt on vähemusosaniku dividendinõudega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.3.5 ja 10.4.7.

Paragrahvi 162 täiendamine

Paragrahvi 162 täiendamine lõigetega 8 ja 9 aitab vältida praktikas aeg-ajalt esinenud kuritarvitusi oma osa omandamistega seoses. Nimelt on võimalik läbi oma osa omandamise osäühingu juhatusel osanike otsusel omandada ühingule osasid, kuid nende võõrandamiseks seadus justkui osanike nõusolekut või otsust ei nõua. Samas on läbi oma osade üksnes juhtkonnaga seotud osanikele võõrandamise saavutada osalusproportsioonide muutumine ühingu. Sarnaste kuritarvituste eest osakapitali suurendamisel kaitseb osanikke ÄS § 193, mis annab osanikele eesõiguse osakapitali suurendamises osalemiseks ning näeb ette, et eesõiguse välistamiseks on vajalik osanike $\frac{3}{4}$ häälteenamusega vastu võetud otsus.

Lisatavate lõigetega laiendatakse sisuliselt osakapitali suurendamisel §-ist 193 tulenevat osanike kaitse regulatsiooni ka oma osade võõrandamise olukorrale. Nii näeb lisatav lõige 8 ette, et osäühingule kuuluva oma osa võõrandamine toimub osanike otsuse alusel. Lõike 9 kohaselt on osanikul osäühingule kuuluva oma osa võõrandamisel osa omandamise eesõigus võrdeliselt tema osaga. Osaniku eesõiguse osäühingule kuuluva oma osa omandamiseks võib välistada osanike otsusega, mille poolt on antud vähemalt $\frac{3}{4}$ osanike koosolekul esindatud häälest või käesoleva seadustiku § 174 2. lõikes nimetatud juhul vähemalt $\frac{3}{4}$ osanike häälest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet. Osanike osäühingu osa omandamise eesõigusele kohaldatakse vastavalt käesoleva seaduse §-s 193 sätestatut.

Paragrahvi 166 esimese lõike muutmine

Muudatusega täiendatakse § 166 esimest lõiget teise lausega selliselt, et antakse osäühingu osanikule sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus teavet ja dokumente ka osäühingu tütarettevõtjate kohta. Praktikas on küsimus, kas osanikul on selline õigus või mitte, põhjustanud vaidlusi. Muudatuse eesmärk on vältida olukorda, kus osäühingut kontrolliv enamus takistab vähemusosanikul saada piisavalt teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tütarühingusse. Osaniku õigus saada teavet tütarühingute kohta on mh ette nähtud ka Euroopa Ühinguõiguse Mudelseaduses (*European Model Company Law Act*). Täpsemalt on selle muudatuse vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 167 tühistamine ja seadustiku täiendamine §-dega 167³-167⁸

Muudatustega nähakse ette uued reeglid osaniku osäühingust väljaarvamiseks ning sätestatakse lisaks osaniku õigus osäühingust mõjuval põhjusel välja astuda.

Eesti õiguses ei ole praegu norme, mis reguleeriksid vähemusosaniku õigust nõuda ühingu väljumist, kui tegu on sellise ühinguga, kus osanike vahel on pikaajalised, põhimõttelised ja ühingu koormavad erimeelsused. Sellises olukorras oleks sisuliselt ainus võimalus lõpetada need erimeelsused koos ühinguga, kuid kui osanikud lõpetamisotsust vastu ei võta, siis võib erimeelsuste tulemuseks olla ühingu sundlõpetamine või pankrot, mis ei ole hea lahendus ei osanike ega ka võlausaldajate jaoks.

Äriseadustiku praegu kehtivas redaktsioonis on küll olemas osaniku väljaarvamist reguleeriv § 167, kuid praegusel kujul on osaniku väljaarvamise normid osutunud praktikas raskesti rakendatavateks.

Seega kehtestatakse muudatustega uus terviklik reeglistik, mille puhul on arvestatud ka osahingu huvidega ja mis peab ühelt poolt tagama selle, et osanik saab oma kaotatud osaluse eest õiglase hüvitise, teisalt aga tagatakse, et ühingu omakapital säiliks seaduse järgi nõutavas ulatuses ja võlausaldajate õigused ei saaks kahjustada.

Väljaarvamise sätete muutmist ja väljaastumise reeglite sisseviimise vajadust on lähemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Seadustiku täiendamine §-ga 167³

Osaniku väljaarvamist praegu reguleeriv § 167 tühistatakse ja selle asemel lisatakse paragrahvid 167³–167⁵, milles nähakse ette osaniku väljaarvamise eeldused, nõuded väljaarvamise kohta tehtavale kohtulahendile ja väljaarvatud osanikule makstava hüvitise määramise korra.

Kavandatava § 167³ lg 1 kohaselt võib osaniku välja arvata, kui selleks esineb mõjuv põhjus. Sama paragrahvi teise lõike kohaselt on mõjuvaks põhjuseks eelkõige osaniku tegevus, mis muudab osahingu eesmärgi saavutamise võimatuks või ohustab seda oluliselt, samuti muud asjaolud, mille tõttu ei saa kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult eeldada, et osahing taluks edaspidi kõnealuse isiku osanikuks olekut.

Väljaarvamise materiaalsed eeldused on kujundatud sarnaselt võlaõigusseaduse § 196 lg-ga 1, mille kohaselt võib kumbki lepingupool kestvuslepingu mõjuval põhjusel etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, eelkõige kui ülesütlevalt lepingupoolelt ei või kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult nõuda lepingu jätkamist kuni kokkulepitud tähtpäevani või etteteatamistähtaja lõppemiseni. Osaniku suhe osahinguga põhineb liikmesusel ja sarnaneb kestvuslepingust tuleneva võlasuhtega, seega on selle ühepoolse lõpetamise ettenägemine (osaniku väljaarvamise õiguse sätestamine) kooskõlas kestvusvõlasuhte lõpetamise üldiste põhimõtetega.

Paragrahvi 167³ lg 2 loetleb näitlikult olukorrad, mis õigustavad osaniku väljaarvamist. Mõjuvaks põhjuseks on kindlasti olukord, kus osanik kahjustab osahingu huve olulisel määral ja vähemalt üldjuhul peaks selline kahjustamine olema mitte ühekordne kahjulik käitumine, vaid pikaajaline ja süstemaatiline tegevus. Kuid mõjuvaks põhjuseks võivad olla ka osanikevahelised pikaajalised ja ületamatud erimeelsused, mis kokkuvõttes kahjustavad ühingu (näiteks kui poolte vahel on pidevad ja pikaajalised kohtuvaidlused). Eelkõige võivad sellised erimeelsused koormavaks muutuda nn patiseisus ehk olukorras, kus osalus jaguneb võrdselt kahe osaniku või kahe erimeelsusel oleva häälebloki vahel. Erimeelsuste korral viib eelnimetatud osaluse jaotus selleni, et osanikud ei suuda pika aja jooksul võtta vastu otsuseid, mis on ühingu normaalse tegutsemise jaoks eluliselt vajalikud, kuna mõlemal hääleblokil on võimalus otsuseid blokeerida. Probleeme põhjustab mh nt olukord, kus patiseisus oleva ühingu juhatuse liikmete ametiaeg on möödunud ja uusi juhatuse liikmeid ei õnnestu valida. Sel juhul võib ühingu ahistada sundlõpetamine. Nimelt sätestab praegu kehtiv § 59 lg 6, et kui äriühingu juhatuse koosseis ei vasta seaduse nõuetele, määrab registripidaja äriühingule juhatuse koosseisu nõuetega vastavusse viimiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui kuus kuud. Kui äriühing määratud tähtaja jooksul seda ei tee, võib registripidaja otsustada äriühingu sundlõpetamise. Kavandatavas äriregistri seaduse eelnõus on sama põhimõtte sätestatud § 64 lg

1 p-s 2 ja lg-s 2. Kuigi § 184 lg 6 esimene lause võimaldab osanikul või muul huvitatud isikul nõuda mõjuval põhjusel kohtult väljalangenud juhatuse liikme asemele uue liikme määramist, ei lahenda juhatuse asendusliikme määramine vastuolusid osanike vahel ja praktikas on kohtu määratud juhatuse liikmetel keeruline ühingut efektiivselt juhtida.

Lisaks juhtimisvõimetusele võib patiseis põhjustada ka olukorra, kus osanikel ei õnnestu kinnitada majandusaasta aruannet ja esitada seda registripidajale, mis võib lõpuks viia osäühingu registrist kustutamiseni. Selliseid negatiivseid tagajärgi on osaniku väljaarvamisega võimalik vältida.

Paragrahv 167³ lg 3 järgi ei ole väljaarvamiseks alust, kui osäühing saaks teda ohustavad negatiivsed tagajärjed ületada muude mõistlike abinõudega. See, millised abinõud on konkreetsel juhul mõistlikud, sõltub olukorrast, ja vaidluse korral otsustab selle üle kohus. Osanikul, kes väljaarvamisele vastu vaidleb, on seejuures võimalik näidata, et väljaarvamise õigust välistavad muud mõistlikud abinõud on olemas.

Paragrahvi 167³ lg 4 kohaselt lahendab kohus osaniku väljaarvamise hagita menetluses. Õigus esitada kohtule avaldus osaniku välja arvamiseks on osanikel, kellele (kas üksi või koos) kuulub vähemalt 50% osadega määratud häältest. Väljaarvamise avaldus on seega võimalik esitada ka patiseisus osäühingu osanikel. Kui osalus jaguneb võrdselt, on mõlemal 50% osaluse omajal õigus esitada avaldus teise osaniku väljaarvamiseks. Kohus menetleb neid avaldusi koos. Puudutatud isikuks on selles menetluses kindlasti ka osäühing; vajadusel võib kohus menetlusse kaasata ka teisi isikuid. Kui üheaegselt on esitatud mitu osaniku väljaarvamise avaldust, otsustab kohus, millise avalduse rahuldamine on põhjendatud.

Vähemusosanik ei saa enamusosaniku väljaarvamist nõuda ja avalduse esitamiseks õigust andvat 50% suurust osalust arvestatakse kõigist häältest. Enamusosaniku väljaarvamise välistab ka omakapitali säilitamise kohustus. Väljaarvamise avalduse esitamiseks ei ole vaja osanike otsust.

Paragrahvi 167³ lg 5 näeb ette, et alates väljaarvamise avalduse kättetoimetamisest väljaarvatavale osanikule kuni asjas tehtava kohtulahendi jõustumiseni ei ole osanikul õigust oma osa võõrandada, v.a juhul, kui avaldajaks olnud osanikud annavad selleks nõusoleku. Selle keeluga vastuolus olev käsutustehing on tühine. Mõjuval põhjusel on osanikul õigus nõuda nõusolekut osa võõrandamiseks.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁴

Paragrahv 167⁴ reguleerib osaniku väljaarvamise kohta tehtavat kohtumäärust.

Kõnealuse paragrahvi esimene lõige näeb ette nõuded väljaarvamise kohta tehtava kohtulahendi resolutsioonile. Nimelt peab kohus, juhul kui ta osaniku väljaarvamise avalduse rahuldab, märkima resolutsioonis, et osanik arvatakse välja talle samas menetluses kohtu poolt kindlaksmääratud hüvitise tasumise vastu. Tegu on kohtumäärusega, milles kohus näeb sisuliselt ette kohtulahendi vastastikuse täitmise (vt võlaõigusseaduse § 110 lg 5).

Paragrahvi 167⁴ lg 1 kohaselt loetakse osanik välja arvatuks alates talle hüvitise väljamaksmisest, seega seni, kuni hüvitist ei ole välja makstud, säilivad osanikul kõik osanikuõigused. Kui hüvitist välja maksta ei saa, sest see läheks vastuollu omakapitali säilitamise reeglitega, siis ei ole osanikku võimalik välja arvata, kuid väljaarvamise menetluse algatanud osanikel on võimalik pöörduda kohtu poole ja taotleda osäühingu lõpetamist § 202¹ sätetestatud korras. Sellisel juhul lõpetab kohus osäühingu kohtuotsusega ja määrab likvideerija.

Kuna osanike nimekirjas sisalduvad andmed hakkavad edaspidi kajastuma äriregistris (vt ka selgitusi § 182 muutmise kohta), siis tuleb osaniku väljaarvamisel (st olukorras, kus kohus on teinud väljaarvamise kohta jõustunud lahendi ja osäühing on osanikule ka hüvitise välja maksnud, mistõttu saab osaniku lugeda väljaarvatuks) teha vastav muudatus nähtavaks ka äriregistri vahendusel. § 167⁴ lg 2 kohaselt tuleb registripidajale lisaks muudele seaduses ettenähtud dokumentidele esitada ka kohtulahend ning kinnitus selle kohta, et osanik on hüvitise kätte saanud.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁵

Kavandata § 167⁵ reguleerib osanikule väljaarvamisel tasutava hüvitise seonduvat. Kõnealuse hüvitise määrab kohus vaidluse korral samas menetluses, milles otsustatakse ka osaniku väljaarvamise üle.

Paragrahvi 167⁵ lg 1 näeb ette, et osanikul on õigus saada oma osa eest õiglast hüvitist. Sisuliselt on osaniku väljaarvamisel tegu sundvõõrandamise olukorraga, sest osanik kaotab oma omandi ning peab seejuures saama omandi kaotuse eest õiglase kompensatsiooni. Sättega nähakse ette, et hüvitis peab üldjuhul vastama osa väärtusele osaniku väljaarvamise kohta tehtud kohtumääruse tegemise ajal. Tavapäraselt tulebki igasuguse omandi kaotuse puhul hüvitis määrata kindlaks võimalikult omandi kaotusele lähedase aja seisuga, kuid osaniku väljaarvamise menetluses tuleb täiendavalt arvestada sellega, et osäühing on reeglina nendesamade enamusosanike kontrolli all, kes väljaarvamismenetluse algatavad. Seega on enamusel olnud võimalus vähendada väljaarvatava osaniku osaluse väärtust nii juba enne kohtumenetlust (seda kavandades) kui jätkata selle vähendamist kohtumenetluse ajal, saavutades sel viisil väiksema hüvitise maksmine. Seetõttu annab kõnealune säte kohtule õiguse võtta õiglase hüvitise suuruse määramisel arvesse ka muu aeg kui kohtulahendi tegemise aeg.

Hüvitise suuruse määramisel võib kohus võtta aluseks mistahes hindamismeetodi, mis asjaolusid arvestades on kõige õiglasem. Õiglane on selline hüvitis, mis tagab väljaarvatavale osanikule täieliku majandusliku kompensatsiooni tema osaluse kaotuse ja omandisse sekkumise eest. Arvestada tuleb mh seda, et vähemusaluse turuväärtuse arvutamisel tavapäraselt arvestatav nn vähemusaluse allahindlus ei pruugi tagada õiglast hüvitist.

Paragrahv 167⁵ lg 3 näeb ette, et isegi kui väljaarvamise või hüvitise suuruse üle on vaidlus, kuid väljaarvatav osanik ja osäühing on hüvitise suures kokku leppinud või kui osa väärtuse kindlaksmääramise kord selleks puhuks tuleneb osäühingu põhikirjast, millega osanik on nõustunud, peab kohus hüvitise määramisel lähtuma kokkuleppest või põhikirjast. Osaniku saab põhikirjaga nõustunuks lugeda, kui ta omandas osaluse ajal, mil vastav põhikirjasäte oli § 175 lg 2 järgi kehtivaks muutunud (st põhikirja muutmise kohta oli tehtud kanne äriregistrisse) või kui vastavad sätted lisati põhikirja ja need muutusid kehtivaks küll pärast osaluse omandamist, kuid osanik on hääletanud vastava põhikirjamuudatuse poolt.

Paragrahvi 167⁵ lg 4 sätestab omakapitali säilitamise nõude. Nimelt peab osäühing osanikule hüvitise väljamaksmisel järgima seaduses sätestatud omakapitali säilitamise nõudeid.

Omakapitali säilitamise nõuete kohaselt peab osäühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) olema vähemalt pool osakapitalist (§ 171 lg 2 p 1). Mitmed äriseadustiku sätted (nt § 157 lg 3, § 162 lg 2 p 2 jt) seovad väljamaksete tegemise samuti netovara säilitamise nõuetega, seega ei ole omakapitali sellise säilitamise kohustus osaniku väljaarvamisel erandlik olukord. Omakapitali säilitamise nõuete järgimine

väljaarvamise menetluses on vajalik, et kaitsta osaühingu võlausaldajate huve. Kokkuvõttes tähendab omakapitali säilitamise reegel seda, et mitte alati ei pruugi osaniku väljaarvamise materiaalsete eelduste täidetuse korral olla võimalik osanikku ka tegelikult välja arvata.

Kui hüvitist ei ole võimalik välja maksta, kuna see läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõuetega, on väljaarvamise avalduse esitanud osanikel õigus esitada hagita menetluses avaldus ja nõuda osaühingu lõpetamist §-s 202¹ sätestatud korras.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁶

Praegu ei ole äriseadustikus sätteid, mis võimaldaksid osanikul osaühingust omal algatusel lahkuda. Niisugune õigus on olemas vaid isikuühingute ehk täis- ja usaldusühingu osanikel, nimelt annab § 107 täisühingu osanikule võimaluse täisühingust majandusaasta lõpul lahkuda, teatades sellest vähemalt kuus kuud ette, kusjuures ühingulepinguga võib ette näha ka lühema tähtaja. § 125 lg 2 järgi kohaldub sama ka usaldusühingule.

Osaniku õigust väljuda osaühingust omal algatusel olukorras, kus tal ei ole võimalik oma osa kellelgi müüa, tuleb jaatada kas või juba seetõttu, et osaniku liikmesussuhe osaühinguga sarnaneb kestvusvõlasuhtele ja põhimõtteliselt peaks igat sellist suhet olema võimalik mõjuva põhjuse esinemisel ühepoolset lõpetada. VÕS § 196 lg 1 kohaselt võib kestvuslepingu kumbki lepingupool mõjuval põhjusel etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, eelkõige kui ülesütlevalt lepingupoolelt ei või kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult nõuda lepingu jätkamist kuni kokkulepitud tähtpäevani või etteteatamistähtaja lõppemiseni. Samamoodi peaks olema võimalik lõpetada ka suletud kapitaliühingus – osaühingus – osanikuks olemist.

Samuti õigustab väljaastumisõiguse sätestamist asjaolu, et osanikevahelised suhted sarnanevad teatud määral ka seltsinglaste omavahelistele suhetele. Seltsingulepingu ühepoolne lõpetamine on samuti võimalik. Nimelt näeb VÕS § 597 lg 1 ette, et tähtajatu seltsingulepingu võib iga seltsinglane igal ajal üles öelda. Tähtajalise seltsingulepingu võib üles öelda üksnes mõjuval põhjusel. Mõjuvaks põhjuseks on eelkõige kohustuse oluline rikkumine teise seltsinglase poolt. Eelnimetatud ülesütlemisõigust tasakaalustab sama paragrahvi neljas lõige, nähes ette, et seltsingulepingut ei või üles öelda ajal, mil seltsingu lõpetamine oleks teiste seltsinglaste õigustatud huvisid arvestades ebamõistlikult kahjulik. Sellisel ajal lepingu ilma mõjuva põhjuseta ülesütlemise korral peab ülesütleva hüvitama teistele seltsinglastele sellest tekkinud kahju.

Praktikas ei ole aga võlaõigusseaduses ettenähtud kestvusvõlasuhte erakorralise ülesütlemise üldsätted ega ka seltsingulepingu sätted osutunud kohaldatavaks. Osaühingust oleks osanikul praegu võimalik väljuda eelkõige osaluse võõrandamise teel, kuid kuna osaühing on oma olemuselt suletud kapitaliühing, siis ei ole osaühingu osad ja eriti vähemusosalused enamasti likviidsed, st neile ei pruugi leiduda ostjaid. Samuti ei ole osaühingu osad seni olnud ega ole reeglina ilmselt ka edaspidi vabalt võõrandatavad (vt § 149 lg-d 1–3; kavandatavate § 149 muudatustega antakse osaühingutele siiski võimalus näha põhikirjas ette, et osad on vabalt võõrandatavad). Enamusosanikud ei pruugi aga olla huvitatud vähemuse osaluse väljaostmisest õiglase hinna eest. Väljastpoolt ühingat tulevat soovi niisuguses ühingus osalust omandada vähendavad kindlasti ka osanikevahelised vastuolud – sellisesse ühingusse sisenemiseks peab olema väga spetsiifiline huvi ja enamasti seda kellelgi väljaspool ei ole.

Eelnevast tulenevalt on osaniku väljaastumise sätted vaja äriseadustikku sisse viia.

Osaniku väljaastumise õigus on vähemusõigus. Enamusosanik ei saa üldjuhul osäühingust välja astuda – sellise võimaluse välistavad juba omakapitali kaitse sätted (enamusosaniku väljumisel ei oleks omakapitali säilitamise nõudeid võimalik järgida)

Paragrahvi 167⁶ lg 1 järgi toimub väljaastumine osaniku tahteavalduse tegemisega osäühingu juhatusele. Tegemist on seega kujundusõigusega. Kui osäühing väljaarvamisele vastu ei vaidle, siis ei ole kummalgi poolel vaja väljaarvamise õiguse olemasolu tuvastamiseks kohtusse pöörduda. Kui aga osäühing leiab, et osaniku väljaastumise eeldused ei ole täidetud, on osäühingul õigus nõuda väljaastumisavalduse tühisuse tuvastamist.

Osanikul on õigus osäühingust välja astuda üksnes juhul, kui esinevad mõjuvad põhjused, mistõttu ei saa temalt kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult eeldada, et ta jätkaks osanikuks olemist. Tegemist on seega sarnase olukorraga nagu kestvusvõlasuhte erakorralisel ülesütlemisel (VÕS § 196).

Paragrahvi 167⁶ lg 2 defineerib ühe võimaliku (ja eelduslikult kõige enam esineva) mõjuva põhjuse, nimelt on mõjuvaks põhjuseks eelkõige see, kui osäühing on võtnud tarvitusele abinõud, mille tulemusena muutuvad õiguslikud või majanduslikud suhted osäühingus osaniku jaoks ebamõistlikul määral. See võib tähendada mistahes olulisi ja osanikku märkimisväärses ulatuses puudutavaid ümberkorraldusi, mis oluliselt riivavad välja astuda sooviva osaniku õigusi. Näiteks võib mõjuvaks põhjuseks olla olukord, kus enamusosanikud on pahatahtlikult ja eesmärgipäraselt (st ilma tegeliku vajaduseta) asunud suurendama osakapitali märkimisväärses ulatuses, soovides selliselt osaniku osalust „lahjendada“, nii et tema osalus muutub sedavõrd marginaalseks, et ta ei saaks edaspidi enam teostada isegi mitte kõige elementaarsemaid vähemusõigusi (nt nõuda osanike koosoleku kokkukutsumist või erikontrolli määramist). Mõjuvaks põhjuseks võivad olla ka näiteks enamusosanike korduvad kuritarvitused või püsiv õigusvastane tegevus. Mõjuvaks põhjuseks ei ole aga näiteks üksnes see, kui osanik soovib, kuid ei saa oma osa võõrandada või kui osanikul on tulenevalt oma töösuhetest ühingu või muust õiguslikust alusest ühingu vastu nõue.

Paragrahvi 167⁶ lg 3 kohaselt ei ole osanikul õigust välja astuda, kui ta saaks oma osaluse õiglase hinnaga müüa ja sel viisil osäühingust lahkuda. Tavapärane on aga, et vähemuse osaluse ostmisest oleksid eelkõige huvitatud vaid enamusosanikud (ja seda eriti ühingu, kus on osanikevahelised vastuolud), kuid neil ei ole reeglina huvi pakkuda välja astuda soovivale vähemusosanikule osa eest õiglast hinda.

Paragrahvi 167⁶ lg 4 näeb ette osaniku õiguse nõuda osa väärtusele vastavat õiglast hüvitist, mille väärtus määratakse kindlaks väljaastumise aja seisuga. Kui poolte vahel vaidlust ei ole, ei ole väljaastuval osanikul vaja kohtu poole pöörduda. Kui aga osäühing ei nõustu hüvitise maksmisega või selle suurusega, on osanikul õigus pöörduda kohtusse ning nõuda hüvitise kindlaksmääramist ja tasumist. Sel juhul määrab hüvitise suuruse kindlaks kohus.

Nagu osaniku väljaarvamisel, on ka osaniku väljaastumisel kohtul õigus võtta õiglase hüvitise määramisel arvesse muu aeg kui väljaastumisavalduse esitamise aeg, näiteks võib see osutada vajalikuks olukorras, kus vahepealsel ajal on osäühingu majandusseis enamusosanikest sõltumatutel objektiivsetel põhjustel märkimisväärselt halvenenud.

Kui väljaastumise üle ja hüvitise maksmise üle ei ole vaidlust, siis tuleb osalus üle anda ja hüvitis maksta vastastikuste kohustuste täitmisena. Seega on osäühingul VÕS § 111 lg 1 järgi õigus keelduda hüvitise maksmisest, kuni osanik ei ole oma osa osäühingule üle kandnud ning

osanikul on omakorda õigus keelduda osa ülekandmisest, kuni osäühing ei ole talle hüvitist tasunud.

Kui väljaastumise üle vaieldakse kohtus, teeb kohus väljaastumisel hüvitise määramise ja väljamõistmise kohta lahendi ja märgib lahendis, et hüvitis tuleb välja maksta osaluse üleandmise vastu.

Paragrahvi 167⁶ lg 5 järgi loetakse osanik välja astunuks alates ajast, mil talle on osa eest tasutud. Kuni talle ei ole hüvitist välja makstud, säilivad tal kõik osanikuõigused.

Paragrahvi 167⁶ lg 6 sätestab osaniku väljaastumisel sarnaselt osaniku väljaarvamisega omakapitali säilitamise nõude, mistõttu peab osäühing osanikule hüvitise väljamaksmisel järgima omakapitali säilitamise nõudeid.

Omakapitali säilitamise nõuete kohaselt peab osäühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) olema vähemalt pool osakapitalist. Nagu väljaarvamisel, nii peab ka väljaastumise olukorras arvestama osäühingu kui kapitaliühingu kontseptsiooniga, mh sellega, et väljamaksed osanikele on selgelt reguleeritud ja piiratud netovara säilitamise nõuetega. Omakapitali säilitamise nõuete järgimine osaniku väljaastumisel menetluses on vajalik, et kaitsta osäühingu võlausaldajate huve. Seega isegi kui iseenesest on väljaastumiseks mõjuv põhjus olemas, ei saa osanik tegelikult osäühingust välja astuda, kui hüvitise väljamaksmine läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõudega.

Kui hüvitist ei ole võimalik välja maksta, kuna see läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõuetega, on väljaastuval osanikul õigus esitada hagita menetluses avaldus ja nõuda osäühingu lõpetamist §-s 202¹ sätestatud korras.

Paragrahvi 167⁶ lg 7 näeb ette, et väljaastumisele kohaldatakse vastavalt osaniku väljaarvamise kohta sätestatud, kui käesolevas paragrahvis ei ole ette nähtud teisiti. Näiteks tuleb olukorras, kus osanik on välja astunud, esitada koos uue osanike nimekirja ja osaniku väljaarvamist kinnitava dokumendiga registripidajale ka hüvitise maksmise kinnitus.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁷

Paragrahv 167⁷ annab võimaluse näha osäühingu põhikirjaga ette seaduses sätestatuga võrreldes teistsuguse osaniku väljaarvamise või väljaastumise korra. Omakapitali säilitamise nõuetest ei ole seejuures põhikirjaga lubatud kõrvale kalduda, st põhikirjaga ei saa sätestada, et osaniku saaks välja arvata või et osanik saaks välja astuda isegi siis, kui hüvitise väljamaksmise tulemusel ei oleks osäühingul enam seaduse järgi nõutavat netovara.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁸

Lisaks osaniku väljaarvamise ja väljaastumise võimalustele kui seadusest tulenevatele väljumisõigustele viiakse äriseadustikku sisse ka paragrahv 167⁸, mis täiendab seadusest tulenevaid väljumisõiguseid selliselt, et annab võimaluse sätestada osäühingu põhikirjas reeglid osa tagasivõtmiseks. Paragrahvi 167⁸ eeskujuks on Saksa GmbHG § 34 (*Einziehung von Geschäftsanteilen*).

Paragrahvi 167⁸ lg 1 kohaselt tuleb tingimused, mille esinemisel on osäühingul õigus või kohustus osaniku osa tagasi võtta, näha ette põhikirjas. Tegemist on osaniku omamoodi „tuleviku tarbeks ette ära antud“ nõusolekuga, mis võimaldab teatud asjaolude saabumisel osaniku tema osa tagasivõtmise kaudu lihtsustatult välja arvata või osanikul lihtsustatult

ühingust väljuda. Põhikiri peab seejuures ette nägema kas hüvitise määramise reeglid või hüvitise suuruse.

Seadus ei näe osa tagasivõtmiseks ette mingeid piiranguid peale omakapitali säilitamise nõude. Seega võib põhikirjaga näha ette väga erinevad reeglid ja alused osa tagasivõtmiseks, näiteks on võimalik ette näha, et osa tagasivõtmiseks on üldjuhul vaja osaniku nõusolekut, kuid et teatud asjaolude esinemisel (nt osaniku pankrot, osaniku osa suhtes alustatud täitemenetlus, väljaastumisavalduse esitamine osaniku poolt, osaniku poolt aktiivse osäühingu tegevusse panustamise lõpetamine vmt asjaolud) võetakse osa tagasi olenemata osaniku tahtest. Osa tagasivõtmise võimaluse ettenägemine põhikirjaga annab osäühingule võimaluse hoida osanike ringi kontrolli all ja vabaneda ebasoovitavatest osanikest ning vältida ühingu jaoks ebasoovitavate isikute osanikuks saamist. Teisalt võimaldab säte ette näha, et osanikul on õigus põhikirjas ettenähtud tingimustel lihtsustatud korras ühingust väljuda.

Osa tagasivõtmisest tuleb eristada olukorda, kus osanik kaotab oma osa põhjusel, et ta ei ole selle eest tasunud (§ 156).

Paragrahvi 167⁸ lg 2 järgi on ilma osaniku nõusolekuta võimalik osa tagasi võtta vaid eeldusel, et osanik on selliste põhikirjasätetega nõustunud. Osaniku saab põhikirjaga nõustunuks lugeda, kui ta omandas osaluse ajal, mil vastav põhikirjasäte oli § 175 lg 2 järgi kehtivaks muutunud (st põhikirja muutmise kohta oli tehtud kanne äriregistrisse) või kui vastavad sätted lisati põhikirja ja need muutusid kehtivaks küll pärast osaluse omandamist, kuid osanik on hääletanud vastava põhikirjamuudatuse poolt. Samasuguse põhimõtte näeb kehtiv seadus ette ka osanike eriõiguste muutmisel (ÄS § 154¹ lg 2: Põhikirja muutmise sellise otsuse tegemiseks, millega tühistatakse või muudetakse osaga seotud eriõigus või osaniku eriõigus, on vajalik kõigi sellist eriõigust omavate osanike nõusolek, kui põhikirjast ei tulene teisiti.)

Paragrahvi 167⁸ lg 3 kohaselt peavad osanikud osa tagasivõtmiseks võtma vastu sellekohase otsuse. Osanik, kelle osa tagasi võetakse, ei saa selles küsimuses hääletada. Osaniku, kelle osa tagasivõtmise kohta on osanike otsus vastu võetud, osast tulenevad õigused osäühingu suhtes lõpevad osa tagasivõtmise otsuse talle teatavaks tegemisega.

Paragrahvi 167⁸ lg 4 näeb ette osa tagasivõtmise mõju osäühingu osakapitalile. Nimelt on võimalik, et osa tagasivõtmise otsusega otsustatakse ühtlasi ka vähendada osakapitali. Sellisel juhul vähendatakse osakapitali tagasi võetud osa ulatuses. Osakapitali vähendamisele kohaldatakse vastavalt äriseadustiku sätteid, mis reguleerivad osakapitali vähendamist, mh peab otsus vastama §-le 197¹. Samuti on osa tagasivõtmise otsuses võimalik näha ette, et osäühing omandab ise tagasivõetava osa. Sellisele otsusele laienevad § 162 nõuded. Kui osanikud ei otsusta osa tagasivõtmisega samaaegselt tagasivõetava osa ulatuses osakapitali vähendamist või tagasivõetava osa omandamist osäühingu poolt osäühingu oma osana, suureneb osa tagasivõtmisel automaatselt teiste osanike osade nimiväärtus võrdeliselt nende osade seniste nimiväärtusega. Sellisel juhul osakapital ei muutu, muutuvad vaid allesjäävate osanike osaluste absoluutsuurused.

Paragrahvi 167⁸ lg 5 näeb ette, et nii nagu osaniku väljaarvamisel ja väljaastumisel, tuleb ka osa tagasivõtmisel järgida omakapitali säilitamise nõudeid, mis tähendab seda, et kui tagasivõtmise tagajärjel langeks omakapital alla lubatud piiri, siis ei ole osa tagasivõtmine (ilma kapitali taastamata) võimalik.

Osa tagasivõtmise instituudi sisseviimise vajadust on lähemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 168 lg 1 p 10 muutmine

Kavandatava muudatuse sisuks ja eesmärgiks on täpsustada osäühingu osanike kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevuse regulatsiooni seonduvalt muudatustega hääletamiskeelu kohaldamise „ala“ täpsustamisega/muutmisega. Kui kehtiv regulatsioon näeb ette (kehtiv ÄS § 168 lg 1 punkt 10), et osanike pädevusse kuulub nõukogu liikmega või juhul, kui ühingul ei ole nõukogu, siis juhatuse liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osäühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt osäühingu osanike pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige või nõukogu puudumisel juhatuse liige.

Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia osanike pädevuse regulatsioon kooskõlla hääletuskeelu sätete regulatsiooniga. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis p 7.2.3.

Paragrahvi 169 lg 2 muutmine

Paragrahvi 169 lg 2 muudatusega vähendatakse osa väikseimat võimalikku nimiväärtust ühelt eurot ühe sendini ning nähakse ette, et iga osakapitali üks sent annab ühe hääle. Seda reeglit on loomulikult võimalik ka põhikirjaga muuta, kuid juhul, kui tõesti soovitakse asutada väga väikese osakapitaliga osäühing, on muudatus vajalik ka seaduses. Muudatus on seotud ka osakapitali miinimumsuuruse kaotamisega §-ist 136.

Paragrahvi 170 lg 2 muutmine, lg 5 muutmine

Paragrahvis kavandatavaid muudatusi võib kategoriseerida üldistatuna kaheks – (i) § 170 lg-s 2 kavandatav muudatus kujutab endast põhimõtteliselt ja sisulist kontseptsiooni muutust, millega kaotatakse üldine kvooruminõue otsuste vastuvõtmisel ning (ii) § 170 lg-s 5 ettenähtud üks muudatus kujutab endast nõ kaasnevat muudatust seonduvalt eelnõude koostamise kohustuse ära kaotamisega (vt § 171.2 tühistamine) ning teine muudatus kujutab endast täpsustavat vormilist muudatust.

Kehtiv regulatsioon sätestab (§ 170 lg 2), et osäühingu osanike koosolek on otsustusvõimeline juhul, kui sellel on esindatud üle poole osadega esindatud häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet. Kavandatava muudatuse kohaselt kuulub viidatud sätte lõige nimetatud sõnastuses kustutamisele ning eelnev asendatakse lõikega järgmise sõnastusega: „*osäühingu põhikirjas võib ette näha, kui suur arv hääli peab olema osanike koosolekul osadega esindatud, et osanike koosolek oleks otsustusvõimeline*“. Sisuliselt kujutab kõnealune muudatus endast hetkel kehtivas õiguses ettenähtud kvooruminõude ära kaotamist, st kui kehtiva regulatsiooni kohaselt on osanike koosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui koosolekul on esindatud üle poole osadega esindatud häältest (*va kui põhikirjaga on nähtud ette teisiti*), siis kavandatava muudatuse tulemusena ei ole nimetatud kvoorum koosoleku läbiviimise seisukohtalt nõutav (kui põhikirjaga ei ole eelnevat eraldiseisvalt sätestatud).

Kvoorumi all mõistetakse kehtiva õiguse kohaselt juriidilise isiku koosolekul osalevate või esindatud liikmete või häälte arvu, mis on vajalik selleks, et koosolekut saaks lugeda otsustusvõimeliseks. Juriidilise isiku kvooruminõuded võivad olla ettenähtud seaduses või tuleneda juriidilise isiku põhikirjast (RKTKo 3-2-1-16-13).

Tingimusel, et juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega on sätestatud täpsed nõuded

eelkõige kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekute kokkukutsumiseks, sh nõude teate vormile, sisule, koosolekust etteteatamise tähtajale ja korrale), siis puudub mõistlik alus seada kahtluse alla, et nimetatud korra järgimisel ei ole kõigi osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Juriidilise isiku kõigile liikmetele tuleneb TsÜS §-st 32 kohustus järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Eeltoodust tuleneb ka kohustus panustada vajalikul määral ühingu juhtimisse. Mõneti võib väita, et kõnealuse sätte loogika põhineb seadusest tuleneval eeldusel, et osanikul on teatud määral aktiivsuskohustus osaleda osäühingu juhtimises. Viidatud aktiivsuskohustuse rikkumise tagajärjeks osanike koosoleku kontekstis on, et osanike koosolekul võetakse vastu otsus ilma enamuse osaluseta (ning viimane ei pruugi ka kattuda enamuse tahtega).

Üldise kvooruminõude kaotamine ei muuda osanike võimalust näha osanikel kvooruminõuet ette põhikirjas. Lisaks on oluline märkida, et üldise kvooruminõude ära kaotamine ei oma mõju otsustele, millele seadus on näinud eraldiseisvalt ette kõrgendatud kvooruminõude (esindatus kapitalist - konkreetse sisuga küsimuste üle otsustamisel). Kvooruminõude kaotamise kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.8.1.

Paragrahvi 170 teised muudatused on kavandatud lõikesse 5. Kehtiva § 170 lg 5 kohaselt võib osäühingu põhikirjaga võib ette näha, et osanik võib hääletada osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuse eelnõusid, edastades oma hääle osäühingule enne osanike koosolekut posti teel kirjalikus vormis. Kavandatava muudatuse sisuks on täpsustada/muuta sätte sõnastust asendades „koostatud otsuse eelnõud“ sõnastusega „tehtud ettepanekuid“. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia sätte sõnastus kooskõlla osanike koosoleku läbiviimist puudutava muudatusega (vt § 171.2 kehtetuks tunnistamine ja § 172 lg 2 muudatus), mille kohaselt jäetakse otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue osäühingu puhul seadusest välja. Kõnealuse muudatuse sisu on avatud § 171.2 ja § 172 lg 2 muutmise põhjenduste juures. Lisaks täpsustatakse kõnealuses lõikes hääleandmise vorminõudega seonduvat.

Paragrahvi 170¹ lg 1 muutmine, lg 2 muutmine

Kehtiv § 170¹ lg 1 sätestab, et osäühingu põhikirjaga võib ette näha, et osanikud võivad osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid hääletada elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik. Kavandatava muudatuse kohaselt asendatakse sättes sõnaühend „otsuste eelnõusid“ sõnaühendiga „esitatud ettepanekuid“. Muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte sõnastus kooskõlla osanike üldkoosoleku läbiviimist puudutava muudatusega (vt § 171² kehtetuks tunnistamine ja § 172 lg 2 muudatus), mille kohaselt jäetakse otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue seadusest välja. Antud muudatuse sisu on avatud § 172 lg 2 muutmise põhjenduste juures.

Paragrahvi 170¹ lg 2 muudatused on vajalikud regulatsiooni ühtlustamise eesmärgil, st selleks, et kaotada osanike koosolekute puhul ära kvooruminõue (vt § 170 lg 2) ning jätta seadusest osanike koosolekute puhul välja otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue.

Seadustiku täiendamine §-iga 170²

Käesoleval hetkel puudub toimiv elektrooniline keskkond, mis võimaldaks ühingu juhatusel korraldada ja osanikul elektroonilise kanali kaudu efektiivselt osaleda osanike koosolekutel

kahesuunalise reaalajas toimuva side abil, sh edastada koosoleku kutseid, võtta koosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid, samuti võtta elektroonilisi kanaleid kasutades otsuseid vastu osanike koosolekut kokkukutsumata. Kavandatud muudatuse (§ 171.2. lisamise) eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise hääletamisplatvormi vahendusel otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib hääletamisplatvormi kaudu otsuseid vastu võtta, kuidas toimub osanike teavitamine koosoleku toimumisest või koosolekut kokkukutsumata kirjalikust otsuse eelnõust, millal loetakse hääletamiseks antuks ning millisel viisil tehakse osanikele kättesaadavaks platvormi vahendusel läbiviidud koosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministrile pädevus kehtestada loodava platvormi täpsemad kasutustingimused ja kord.

Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (§ 170¹ lg 1; § 298¹ lg 1). Elektrooniliselt hääletanud osanik ja aktsionär loetakse sellisel juhul koosolekul osalevaks, va kui koosolekul hääletatakse üksnes enne koosolekut avalikustamata otsuste eelnõusid, mille kohta osanik ega aktsionär ei ole oma häält edastanud (§ 170¹ lg 2; § 298¹ lg 2). Seega, eelnevast tulenevalt, on oluline tagada kavandatava muudatusega, st kõnealuse sätte lisamisega, mitte üksnes võimalus hääletada otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut, vaid ka osaleda koosolekul reaalajas toimuva ülekande vahendusel ning hääletada koosoleku kestel. Elektrooniline koosolek eeldab üldjuhul koosoleku ülekandmist kahe- või enamasuunalise reaalajas toimuva side abil nii helis kui pildis. Üksnes ühepoolset koosoleku jälgimist reaalajas ei saa lugeda elektrooniliselt koosolekul osalemiseks.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punktid 7.2.1.7 ja 7.2.1.12.

Paragrahvi 171 esimese lõike punkti 1 muutmine

Muudatusega võetakse seadusest välja nõue, et osäühingu netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne osäühingute osakapitali suurus.

Kehtiva õiguse järgi peavad kõik osäühingud täitma seoses netovaraga samaaegselt kaks nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse osäühingu osakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud osakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille väljajätmine on muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema osakapitaliga ühingute suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Kuna eelnõuga on ette nähtud osäühingu miinimumkapitali nõude tühistamine, siis muutub omakapitali seisundi sidumine seaduses sätestatud miinimumkapitali nõudega ka ainetuks (vt § 136 muudatust).

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi 171 lg 3 ja lg 6 muutmine

Kehtiv § 171 lg 3 näeb ette, et kui juhatus ei kutsu osanike koosolekut kokku ühe kuu jooksul nõukogu, audiitori või osanike nõude saamisest, on nõukogul, audiitoril või osanikel õigus koosolek ise kokku kutsuda. Kavandatava muudatusega täpsustakse õigusselguse huvides nimetatud sätte sõnastust, lisades juurde täiendi „*nõutava päevakorraga*“, st tingimuse/täpsustuse, et juhatus peab kolmanda isiku nõude esitamisel osanike koosoleku kutsuma kokku ka sellise päevakorraga nagu seda kolmandad [õigustatud] isikud nõuavad. Lisaks täpsustatakse kehtivat regulatsiooni ajaperioodiga, mille jooksul peab kõnealune üldkoosolek toimuma. Kavandatava muudatuse kohaselt peab koosolek toimuma ühe kuu jooksul arvates ajahetkest, mil juhatus vastava koosoleku kokku kustumise nõude sai.

Selle muudatuse eesmärgiks on ette näha, et osanike koosoleku kokkukutsumise õigus läheb kolmandale isikule ühe kuu jooksul üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku osanike koosolekut ühe kuu jooksul alates vastava kõnealuse nõude saamisest, vaid ka juhul, kui tähtaegselt kokkukutsutavat koosolekut ei peeta nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on tagada, et regulatsiooni ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et osaühingu juhatus, nõuetekohase nõude saamisest, kutsub küll seaduses ettenähtud tähtaegade jooksul koosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääksid koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta.

Paragrahvi 171 lg 3 muudatuse sisuks on ühtlasi ühtlustada kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni ning siduda see konkreetse tähtaja möödumisega nõude esitamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt läheb koosoleku kokkukutsumise õigus üle nõukogule, audiitorile või osanikele, kui juhatus ei kutsu nende nõudel koosolekut kokku ühe kuu jooksul nõude saamisest. Muudatusega lisatakse eeltoodule, et osanike koosoleku kokkukutsumise õigus läheb üle nõukogule, audiitorile või osanikele, kui nende poolt nõutud osanike koosolekut ei kutsuta kokku kahe nädala jooksul arvates nõude saamisest või kui see ei toimu ühe kuu jooksul arvates juhatus poolt vastava nõude saamisest. Eeltoodu on suunatud juhatus poolse võimaliku kuritarvituse vältimisele koosoleku toimumise aja määramisel.

Kehtiva § 171 lg 6 reguleerib osanike korduskoosoleku korraldamist ja läbiviimist olukorras, kus esmane osanike koosolek ei ole kvooruminõude mittekokkusaamise tulemusena legitiimne. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhul, kui osanike koosolekul ei ole esindatud § 170 2. lõikes nimetatud häáli ning koosolek ei ole seetõttu otsustusvõimeline, kutsub juhatus päevakorda muutmata kokku uue koosoleku, mis on pädev otsuseid vastu võtma koosolekul esindatud häältest sõltumata. See kehtib üksnes juhul, kui uue koosoleku kokkukutsumise teade on saadetud osanikele mitte varem kui kaks päeva pärast esimest koosolekut ja mitte hiljem kui kümnendal päeval pärast esimest koosolekut. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte regulatsioon kooskõlla muudatusega, millega likvideeritakse üldine kvooruminõue osanike koosolekute läbiviimisel. Muudatusega nähakse ette, et kokkukutsuja võib 10 päeva jooksul arvates koosolekust, millel ei olnud täidetud seadusest või põhikirjast tulenev kvooruminõue, kutsuda kokku uue koosoleku, mis on pädev vastu võtma otsuseid koosolekul esindatud häälte arvust sõltumata. Muudatusega nähakse ette, et uus koosolek ei või toimuda varem kui 10.-ndal päeval pärast esimest koosolekut. Lisaks täpsustatakse kavandatava muudatusega ka korduskoosoleku toimumise aega.

Selle sätte muutmise eesmärgiks on ühtlustada tervikuna ÄS'i sätteid, mida tuleb muuta seonduvalt osanike koosoleku kvooruminõude kaotamisega. Kavandatava muudatuse eelduseks on, et seaduse üldise loogika kohaselt puudub osanike koosolekul kvooruminõue. Seega on kavandatud muudatusega kavas muuta olemasolevat regulatsiooni selliselt, et viimane kohalduks üksnes nendes olukordades, kus osanikud on põhikirjaga näinud kvooruminõude ette või kvooruminõue tuleb seadusest. Lisaks täpsustatakse muudatusega korduskoosoleku kokkukutsumise ajalisi piire.

Paragrahvi 171¹ täiendamine lõikega 2²

Kavandatava muudatusega on kavas lisada olemasolevale § 171¹ regulatsioonile lõige 2². ÄS Paragrahvi 171¹ reguleerimisalaks on osanike koosoleku päevakorra määramine. Paragrahvi 171.1. lg 2 näeb ette, et osanikud, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, võivad nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda. Päevakorda ei muudeta enne koosolekut, kui vastav nõue esitatakse hiljem kui kolm päeva enne osanike koosoleku toimumist. Kavandatava muudatusega lisatakse antud sättele lõige 2², mis näeb ette, et olukorras, kui osanike koosolek kutsutakse kokku nõukogu, audiitori või osanike nõudel, võivad nõukogu, audiitor või osanikud, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Muudatuse sisuks ja eesmärgiks on sätestada põhimõte, mille kohaselt on kokkukutsumise nõude esitamise korral kokkukutsumise nõude esitanud isikutel õigus nõuda koos kokkukutsumise nõude esitamisega ka teatud küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on tagada, et õigustatud isikutel oleks võimalik jõuda soovitud küsimuste arutamiseni koosolekul. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.

Paragrahvi 171² kehtetuks tunnistamine

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kaotada osahingude koosolekute kokkukutsumise, korraldamise ja läbiviimise regulatsiooni osas ära otsuste eelnõu koostamise kohustus. Eelneva tulemusena tuleb tunnistada kehtetuks § 171² tervikuna.

Koos aktsionäri õiguste direktiivi ülevõtmisega kehtivasse õigusesse tehti nii OÜ kui ka AS regulatsiooni täiendused, mis muutsid mõlema ühingu vormi puhul kohustuslikuks eelnõu koostamise iga päevakorrapunkti kohta ning nende eelnõude tutvumise võimaldamise enne koosoleku toimumist (§ 171² ja § 293¹). Liikmesriigid pidid direktiivi art 6 lg 1 kohaselt tagama, et aktsionäridel oleks õigus lisada küsimusi üldkoosoleku päevakorda, tingimusel, et iga sellise küsimusega koos esitatakse põhjendus või otsuse eelnõu. Otsuse eelnõude varajane koostamine ja aktsionäridele kättesaadavaks tegemine pidi võimaldama aktsionäridel paremini üldkoosolekuks ette valmistada. Direktiiv kohustas liikmesriike aga viima eelnimetatud reeglid sisse üksnes börsiaktiaseltside koosolekuid reguleerivatesse sätetesse. Nimetatud nõue laiendati Eesti õiguse kohaselt aga nii tavaaktiaseltsidele kui ka osahingutele. Osahingute puhul on võimalik põhikirjaga ka teisiti kokku leppida, st välistada eelnõu koostamise ja avalikustamise kohustus (vt § 171² lg 1). Juriidilise isiku teiste liikide kõrgemate otsustustasandi koosolekute läbiviimisele ei ole kehtestatud nõudeid otsuste eelnõude osas.

Kuna OÜ on suletud ühingu vorm, mille sisesuhete regulatsioon on allutatud valdavalt dispositiivsuse põhimõttele, siis ei saa pidada põhjendatuks börsiühingute osas kehtivate reeglite laiendamist osäühingutele seoses otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõudega. Erandina tuleks pidada põhjendatuks üksnes põhjenduste esitamise kohustuse rakendamist koosoleku kokkukutsumise teates juhul, kui koosolekul tuleb arutusele põhikirja muutmine. Eeltoodust tulenevalt jäetakse § 171.² praeguses sõnastuses seadusest välja jätta. Otsuse eelnõu koostamise nõude seadusest väljajätmise kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.6.

Paragrahvi 172 lõigete 1 ja 2 muutmine

Kavandatud muudatused §-is 172 seonduvad peamiselt teiste ÄS'is tehtud suuremate muudatuste sisseviimisega. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhatus saadab osanike koosoleku toimumise teate kõigile osanikele. Teade saadetakse osanike nimekirja kantud aadressil või elektronposti aadressil. Kui osäühing teab või peab teadma, et osaniku aadress erineb osanike nimekirja kantust, tuleb teade saata ka sellel aadressil. Teade peab olema saadetud selliselt, et see tavalise edastamise korral jõuaks aadressaadini vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist.

Paragrahvi 172 lg 1 muudatuste esimeseks nõ ringiks on viite „*juhatuse*“ asendamine viitega „*koosoleku kokkukutsuja*“. Selle muudatuse eesmärgiks on tagada regulatsiooni õigusselgus ja üheselt mõistetavus. Eelkõige on sätte eesmärgiks tagada õigusselgus küsimuses, et kõnealune regulatsioon kohaldub ka juhtudel kui osanike koosoleku kokkukutsumise õigus on läinud üle seaduses sätestatud alusel ja korras õigustatud isikule. Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusega. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada sõnastuses lahendust nagu on sätestatud MTÜS §-s 20 lg 5 (umbisikuline kõneviis). Sarnaselt on näiteks Saksamaa GmbHG § 50 lg-s 3 sätestatud umbisikuliselt, et kui nõudele ei vastata või kui puudub isik, kellele nõuet suunata, võivad osanikud ise koosoleku kokku kutsuda. Tegemist on eelkõige regulatsiooni täpsustamisega õigusselguse tagamise eesmärgil.

Sättes kavandatud teiseks muudatuseks on täpsustada koosoleku edastamisega seotud küsimusi – tegemist on pigem redaktsioonilise muudatusega, mille sisuks on täpsustada, et kokkukutsumise teade tuleb edastada ühele osaniku poolt ühingule teada antud kontaktaadressile. Kõnealune muudatus on kooskõlas ka Saksamaa õiguskirjanduses ja praktikas avaldatud seisukohtadega. Saksamaa õiguskirjanduses on selgitatud, et ühingul tuleb osanikule teavitust saata ühingule teada olevale aadressile. Ühing peab proovima osanikule kutse saata talle jagatud ja teada olevale aadressil ning olukorras, kus eelnev osutub valeks, ei ole ühingul kohustust püüda välja selgitada osaniku õiget aadressi. Koosoleku kokkukutsumise kutse on „*piisav*“ ka juhul, kui ühingule teada olnud aadressile edastatud kutse saadetakse ühingule tagasi (seni kuni osanik ei ole ühingule uut aadressi jaganud). Õiguskirjanduses on selgitatud, et andmete õigsuse eest peab hoolitsema osanik. Kavandavat muudatust toetab ka näiteks Inglismaa ühinguõigus. Õiguskirjanduses on selgitatud, et koosoleku kokkukutsumise teade edastatakse ühingu liikme registreeritud aadressile.

Paragrahvi 172 lg-sse 2 kavandatud muudatuse eesmärgiks on ühtlustada regulatsiooni terviklikult seonduvalt põhimõttelise muudatusega kaotada osanike koosolekute korraldamisel

ära kohustus koostada ja saata ette otsuse eelnõusid (vt ka § 171² kehtetuks tunnistamine). Nagu juba ka eelnevalt viidatud, siis põhjusel, et OÜ on suletud ühingu vorm, mille sisesuhete regulatsioon on allutatud valdavalt dispositiivsuse põhimõttele, siis ei saa pidada põhjendatuks börsiühingute osas kehtivate reeglite laiendamist osäühingutele seoses otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõudega. Seega on kavandatud muudatuse eesmärgiks jätta otsuste eelnõude ja põhjenduste koostamise nõue OÜ regulatsioonist välja. Seega, kuivõrd muudatuse järgne seaduse regulatsioon ei näe enam ette kohustust saata ette seaduseelnõusid, tuleb tagada, et teatud oluliste küsimuste (majandusaasta aruande kinnitamine ja sisesuhtes tehtavad tehingud) otsustamisel oleks osanikele tagatud piisav informatsioon (piisav võimalus sellist informatsiooni hankida). Vastupidisel juhul võib tekkida olukord, kus osanikel ei ole võimalik informeeritud otsust teha. Eelneval põhjusel eemaldatakse § 172 lg-st 2 viide „*otsuste eelnõudele ja põhjendustele*“ ning lisatakse täpsustus, mille kohaselt juhul, kui koosolekul otsustatakse tehingule nõusoleku andmise või majandusaasta aruande kinnitamise üle, tuleb teates näidata koht või osäühingu kodulehe aadress, kus on võimalik tutvuda tehingu tingimustega ja majandusaasta aruandega.

Paragrahvi 172¹ muutmine

Paragrahv 172¹ reguleerib olukorda, kus osanike koosoleku kokkukutsumise korda on rikutud. Kehtiv § 172¹ lg 1 näeb ette, et olukorras, kui osanike koosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole osanike koosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui koosolekul osalevad või on esindatud kõik osanikud. Sellisel koosolekul tehtud otsused on tühised, kui osanikud, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et osanike koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes selles, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik osanikud koosolekule siiski kohale tulnud, vaid on ka vajalik, et kohale tulnud osanikud oleksid ka sellisel viisil peetava koosolekuga nõus.

Juriidilise isiku liike reguleerivates seadustes on sätestatud osanike koosoleku korra rikkumiste osas võimalus otsuse puuduste kõrvaldamiseks. Nii on nähtud nii OÜ, AS, TulÜ ja MTÜ kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise osas ette kaks võimalust vastava puuduse kõrvaldamiseks: a) koosolekul osalevad kõik liikmed; b) liige kiidab otsuse tagantjärele heaks, vt § 172¹, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3. Kohtupraktikas on tõlgendatud esimest võimalust (koosolekul osalevad kõik liikmed) selliselt, et kõik liikmed on koosolekul kohal ja nõus koosolekut pidama (RKTKO 3-2-1-44-17 p 15). Kuna eelnimetatud kaks võimalust, sh asjaolu, et koosolekul osalemisele peab lisanduma ka nõustumine koosoleku pidamisega, ei ole eelviidatud juriidiliste isikute liikide regulatsiooni juures selgelt lahti kirjutatud, tuleb vastavalt muuta ja täiendada § 172¹, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3 sõnastust.

Tuleb täpsustada, et kehtiva otsuse tegemiseks ei piisa üksnes asjaolust, et kõik osanikud on oleksid koosolekule nõ kohale tulnud, vaid, et koosolekul olevad osanikud oleksid otsuse tegemisega ka nõus. Võib lugeda, et osanikud on otsuse tegemise nõus juhul, kui osanikud ei esita otsuse tegemisel vastavasisulist vastuväidet. Siiski on eelnõu autorid seisukohal, et otsuse tegemisega „*mitte nõustumist*“ ei ole siiski asjakohane sisustada üksnes läbi protokollitud vastuväite. Koosoleku pidamisega nõustumist või mittenõustumist tuleks sisustada läbi

TsÜS'is sätestatud tahtevalduse tõlgendamise reeglite. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.3.2.

Paragrahvi 173 lg 2 muutmine

Paragrahvi 173 lõike 2 kavandatava muudatuse eesmärgiks on reguleerida seaduse tasandil ära asjaolu, et olukorras, kus osanike otsus tehakse koosolekut kokkukutsumata, siis sellisel juhul tuleb osanikele seisukoha kujundamiseks anda mõistlik tähtaeg. Kehtiv § 173 lg 2 sätestab, et juhatus saadab käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigile osanikele, määrates tähtaja, mille jooksul osanik peab esitama selle kohta oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui osanik ei teata nimetatud tähtaja jooksul, kas ta on otsuse poolt või vastu, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu. Kavandatava muudatusega täiendatakse olemasolevat regulatsiooni viitega, et osanikele määratav tähtaeg peab olema „*mõistlik*“.

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on vältida kuritarvitusi ja tagada liikmetele võimalus informeeritult hääletada. Juhul, kui osanikud annavad oma hääled koosolekut kokkukutsumata korras, siis hääle andmiseks määratud tähtaeg ei tohi/või olla ebamõistlik. Tuues näiteid, siis oleks võimalik kehtivat regulatsiooni kuritarvitades seada hääletamiseks praktikas nii lühikese tähtaja (paar tundi), mis ei võimalda osanikel otsuste osas oma seisukohta kujundada, mõistlikku hoolsuskohustust rakendades pädevalt hääletada jms. Seega näeb kavandatav regulatsioon ette, ühingul tuleb anda oma liikmetele mõistlik tähtaeg eelnõu osas seisukoha kujundamiseks.

On oluline märkida, et eelnõu autorid ei pea põhjendatuks konkreetse päevades arvatava tähtaja kehtestamist, kuna koosolekut kokkukutsumata liikmetele antav mõistlik tähtaeg võib sõltuda paljudest asjaoludest (kui kriitiline on teatud küsimus) ning kindel miinimumtähtaeg võib osutada liialt jäigaks ja ühingu reageerimisvõimet takistavaks.

Paragrahvi 174 lõigete 1 ja 2 muutmine

Paragrahvi 174 lõigetes 1 ja 2 kavandatud muudatused on vajalikud tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt osanike koosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 171² tühistamine ja § 172 lg 2 muudatus). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viited, mille kohaselt on osanike otsus vastuvõetud, kui selle poolt antakse üle poole osanike koosolekul esindatud häältest ning asendada eelnev viitega, et osanike otsus on vastuvõetud juhul, kui otsuse poolt antakse üle poole „*hääletamisel osalenud hääleõiguslike osanike häältest*“.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ning tagamaks koosolekute otsusevõime, sätestatakse kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häältest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 175 lg 1 muutmine

Paragrahvi 175 lõike 1 muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt osanike koosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 171² tühistamine ja § 172 lg 2 muudatus). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viide, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui

selle poolt on antud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud osanike häältest ning asendada antud viide lause osaga, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud hääleõiguslike osanike häältest.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ja tagamaks koosolekute otsusevõime, sätestatakse kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häältest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 176 muutmine

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest välja jätmisega. Vt § 171 lg 1 p 1 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 177 lõigete 1 ja 3 muutmine ning paragrahvi täiendamine lõikega 4

Paragrahvi 177 kavandatud muudatuste eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piiramisega seonduvat. Kehtiv § 177 lg 1 näeb ette, et osanik ei või hääletada, kui otsustatakse tema vabastamist kohustusest või vastutusest, nõusoleku andmist osanikule tema osa võõrandamiseks, osaniku ja osäühingu vahel tehingu tegemist või osanikuga õigusvaidluse pidamist ning selles tehingus või õigusvaidluses osäühingu esindaja määramist või küsimusi, mis puudutavad selle kontrollimist või hindamist, milline on osaniku või tema esindaja tegevus juhatuse või nõukogu liikmena. Esindatuse määramisel selle osaniku häält ei arvestata. Paragrahvi 177 lg 1 esimese muudatusega eemaldatakse lõikest alternatiiv, mille kohaselt ei või osanik hääletada juhul, kui otsustakse nõusoleku andmist tema osa võõrandamiseks (lause 1). Teisisõnu on kavandatud muudatuse eesmärgiks jätta § 177 lg 1 sätestatud hääleõiguse piirangu loetelust välja juhtum, mis puudutab hääleõiguse piirangu laienemist osa võõrandamiseks nõusoleku andmisel. Seda põhjusel, et nimetatud juhul on küsitav liikme huvide vastuolu ühingu huviga, vaid pigem teiste osanike huvidega.

Paragrahvi 177 lg 1 kavandatud teise muudatuse eesmärgiks on sätestada hääleõiguse piirangu kohaldamise üldine printsiip juhtorgani liikmeka tehingu tegemisel, mille kohaselt ei või liige hääletada üksnes liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga.

Lisaks täiendatakse kavandatava muudatuse kohaselt kehtivat regulatsiooni viitega, et osanik ei või hääletada kui otsustakse osaniku ja osäühingu vahel tehingu tegemise üle, milles osaniku huvi on vastuolus osäühingu huviga. Lisaks täiendatakse lõiget õigusvaidluse tagamise eesmärgil viitega, et osanik ei või hääletada juhul, kui otsustakse mistahes õigusvaidluses osanikuga ühingu esindaja määramist. Kavandatava muudatuse sisuks on kokkuvõtlikult näha ette, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmeka juriidilisele isikule esindaja määramisele.

Paragrahvi 177 lg 3 muudatusega lisatakse sätte sõnastusse täpsustus, et osanikul on (lg-st 1 sõltumata) õigus hääletada juhul, kui otsustatakse juhatuse liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist. Muudatuse eesmärgiks on sätestada juhtum, millele hääleõiguse piirang ei laiene, st ametisuhet ja juhatuse liikme lepingut puudutavad küsimused, eelkõige liikme valimine juhtorgani liikmeks, ametiaja pikendamise ja tagasikutsumise seotud küsimused

ning juhtorgani liikme lepingu sõlmimise, muutmise ja lõpetamisega ning selle liikme lepingu sisuga seotud küsimused.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 4, mille kohaselt on osanikul, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangud, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kuivõrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pöördatakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatav muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma hääle protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud.

Nende sätete muudatuste kohta vt analüüs-kontseptsiooni alapunkti 7.2.3.

Paragrahvi 177¹ lõigete 1 ja 3 muutmine

Paragrahvis 177¹ on kavandatud kaks muudatust. Esiteks lisatakse lõikesse 1 alternatiiv, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui osanike koosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Võttes arvesse koosoleku protokollide notariaalse tõestamise nõude seost eelkõige vähemuse efektiivse kaitse abinõudega, siis näeb kavandatav muudatus nii OÜ kui ka TulÜ osas ette kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku tühisuse alusena olukorra, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhtudel notariaalselt tõestatud.

Lisaks täpsustatakse § 177¹ lg-t 1 õiguselguse huvides selliselt, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse tegemisel koosolekut kokku kutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Teisisõnu nähakse kavandatava muudatuse kohaselt õiguselguse eesmärgil ette, et antud regulatsioon kohaldub ka juhul kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. TsÜS organi otsuse tühisuse regulatsioon peaks hõlmama otsuste menetluslike puuduseid nii seoses koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisega kui ka puuduseid seoses otsuste tegemise korra rikkumisega. TsÜS § 38 lg 2 1. lause sõnastust täpsustatakse ning nähakse ette, et juriidilise isiku organi otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või kui koosolekut kokkukutsumata otsuse tegemisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda

Paragrahvi 177¹ kavandatud kolmandaks muudatuseks on lõike kolm täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat 2-aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.2.5.

Paragrahvi 178 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 178 on kavandatud mitu muudatust. Esimese muudatusena on kavandatud § 178 lg 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv § 178 lg 1 näeb ette, et nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates osanike otsuse vastuvõtmisest, siis kavandatava muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise hagi võib esitada kolme kuu jooksul alates osanike otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana nii nagu seda ka tänases kohtupraktikas mõistetud on. Teisisõnu ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumistähtaega peatamist ja katkemist ettenägev regulatsioon.

Seadustiku § 178 täiendamine lõikega 1¹ tingitud ettepanekust lisada seadusesse täiendav osanike otsuse vaidlustamise alus, mille kohaselt võib osanike otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda ka juhul, kui juhatus ei andnud osanikule otsuse tegemiseks vajalikku teavet, või kui osanikule antud teave oli ebaõige või mittetäielik. Lisatava sätte kohaselt saab osanikule teabe mitteandmisel või ebaõige või mittetäieliku teabe andmisel otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda vaid juhul, kui teabe olemasolu oli mõistlikult (VÕS § 7) hinnates olulise tähtsusega osalemis- või muude osanikuõiguste teostamisel. Seega peab teabepuudus olema relevantne ja mitte igasugune teabepuudus ei ole automaatselt otsuse kehtetuks tunnistamise aluseks. Otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda vaid siis, kui teabe mitteandmine või ebatäieliku teabe andmine rikkus osanikuõigusi selliselt, et võis tuua kaasa selle, et osanikul ei olnud võimalik kujundada hääletamiseks vajalikke seisukohti, eelkõige kui ta oleks teavet omades otsustanud teisiti kui teavet mitte omades.

Otsuse kehtetuks tunnistamist teabepuudusele tuginedes saab nõuda vaid juhul, kui juhatus oli ka tegelikult kohustatud vastavat teavet andma.

Osanike otsuse kehtetuks tunnistamist ei saa eeltoodud põhjusel nõuda, kui teave, mida osanikule ei antud või mis oli puudulik, puudutas osanikule makstavaid hüvitisi või juurdemakseid, mille suuruse kindlaksmääramiseks näeb seadus ette eraldi menetluse. Sellise menetluse näevad ette TsMS § 607–613. TsMS § 607 lg 1 kohaselt on sellisteks juhtumiteks eelkõige § 398 lg-s 3, § 404 lg-s 1, § 441 lg-s 3, § 448 lg-s 1, § 481 lg-s 3 ja § 488 lg-s 1 nimetatud hüvitised.

Otsuse kehtetuks tunnistamise nõude välistamine eelnimetatud juhtudel on põhjendatud asjaoluga, et nendel juhtudel saab osanik oma õigusi kaitsta (ja peabki neid kaitsma) õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramiseks seaduses ettenähtud menetluses. Hüvitise määramise menetlus on võrreldes teiste piirnevate õiguskaitsevahenditega prioriteetne, st kui esinevad asjaolud, millest tulenevalt saab osanik oma õigusi kaitsta hüvitise määramise menetluses, on samal ajal välistatud hüvitise määramise aluseks oleva otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamine ka põhjendusega, et hüvitise suurus ei ole õigesti määratud (Vt nt ÄS § 398 lg 2, mille kohaselt ei saa ühendatava ühingu ühinemisotsust kehtetuks tunnistada põhjusel, et osade või aktsiate asendussuhe määrati liiga madalaks).

Lähemalt on selle muudatuse vajadust käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi lõikega 1² täiendamise eesmärgiks on vähendada juhatusi või muu koosoleku läbiviija kuritarvitusi, mis seondub koosoleku protokolliga osanikele kättetoimetamisel. Selleks näeb lisatav lõige ette, et kui osanik on nõudnud, et talle esitataks osanike otsuse või osanike

otsuse vastuvõtmise kohta vormistatud protokoll ei arvestata osaniku vastava nõude esitamisest kuni talle otsuse või protokolliga saatmiseni kulunud aega käesoleva paragrahvi lõike 1 teises lauses nimetatud tähtaja hulka.

Paragrahvis 178 järgmine muudatus puudutab lõiget 3. Lõike 3 esimene lause tehakse selguse huvides kaheks lauseks, eesmärgiga tuua selgust osanike otsuse vaidlustamiseks õigustatud isikute ringis, mis praktikas on tekitanud segadust.

Lõiget täiendatakse lõpus uue lausega, mille kohaselt vastuväite protokollimiseta võib iga osanik otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda juhul, kui otsus tehakse käesoleva seadustiku § 173 2. lõikes sätestatud korras. Kohtupraktika kohaselt piisab OÜ osanike otsuse tegemisel koosolekut kokkukutsumata (§ 173) selle kehtetuks tunnistamise nõudeõiguse säilitamiseks kirjalikust vastu hääletamisest otsusele, st eraldi vastuväite esitamine pole nõutav. See erisus sätestatakse ka kõikide nende juriidilise isiku organi otsuste regulatsiooni juures, mille puhul on võimalik otsuseid vastu võtta koosolekut kokkukutsumata ka juhul, kui otsust ei vormistata ühehäälsena. Sellisteks juhtudeks on hetkel OÜ osanike otsused (§ 173) ja AS nõukogu otsused (§ 323). Antud ettepaneku eesmärgiks on tagada regulatsiooni ühtsus.

Paragrahvi 178 järgmiseks muudatuseks on sätte täpsustamine lg-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustatakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt on juhatus kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis osanike otsuse vaidlustamisest osanikele, kes olid osanikud otsuse tegemise ajal ja kes on osanikud teate koostamise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on osanike otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatus otsuse tegemise ajal ning kes omavad seda teate koostamise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele.

Paragrahvi 179 täiendamine lõikega 3¹

Muudatuse kohaselt täiendatakse kehtivat majandusaasta aruande kinnitamise regulatsiooni (§ 179) lõikega 3¹, millega nähakse täiendavalt ette, et osanik võib osaihingult nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, kui otsus tehakse käesoleva seadustiku § 173 2. lõikes sätestatud korras. Vastav kirjalik nõue koos küsimustega peab olema esitatud juhatusel hiljemalt 3 päeva pärast otsuse eelnõu edastamist.

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on, et OÜ osanikule peab sõltumata otsuse tegemise viisist olema tagatud õigus majandusaasta aruande üle hääletamisel saada soovi korral selgitusi majandusaasta aruande kohta koostatud audiitori aruande koostanud audiitorilt. Seega on muudatuse eesmärgiks täpsustada OÜ osanike otsuste tegemise regulatsiooni ilma koosolekut kokkukutsumata (§ 173). OÜ juhatus peab arvestama sellisel viisil otsuste vastuvõtmise korraldamisel majandusaasta aruande kinnitamist puudutavas küsimuses sellega, et igale

osanikule oleks tagatud võimalus esitada enne hääle andmise lõpptähtaega kirjalikult küsimusi majandusaasta aruandele audiitoraruande koostanud audiitorile ja saada nendele küsimustele ka kirjalikud vastused. Näitena võiks kavandatava muudatuse tulemusel tekkiv loogika töötada selliselt, et kolme päeva jooksul alates otsuse eelnõu saamisest on osanikul õigus nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, vandeaudiitor vastab esitaud nõudele omakorda kolme päeva jooksul, mis võimaldab osanikul põhjendatud otsus teha veel täiendavalt ühe päeva jooksul. Eeltoodu eeldab, et hääle andmiseks antav tähtaeg ei ole kokku lühem kui 7 päeva. Eeltoodut võib pidada minimaalselt mõistlikuks tähtjaks hääle andmiseks, kui otsustatakse majandusaasta aruande kinnitamine koosolekut kokkukutsumata. Eesmärk on tagada, et osanikel oleks võimalik teha kaalutletud otsustus majandusaasta aruande kinnitamise kohta ka koosolekut kokkukutsumata, likvideerida põhjendamatud erisused koosolekul tehtava ja kirjalikult tehtava otsuse vahel ning tagada, et osaniku õigus saada selgitusi vandeaudiitorilt oleks täidetud sarnaselt § 179 lg-le 3 (§ 166 lg 1).

Kapitaliühingute puhul on liikmete koosoleku kokkukutsumine seotud juhatuse poolt iga majandusaasta kohta koostatava majandusaasta aruande kinnitamisega. AS ja TulÜ puhul on juhatus kohustatud majandusaasta aruande kinnitamiseks kokku kutsuma vastavalt kas aktsionäride korralise üldkoosoleku (§ 291 lg 1 ja 2) või üldkoosoleku (TüS § 40 lg 2; § 72 lg 2). OÜ puhul ei näe seadus selgelt ette, et juhatus peaks majandusaasta aruande kinnitamiseks kokku kutsuma osanike koosoleku. Olukorras, kus osanikud võivad otsuseid vastu võtta hääletamise teel ka koosolekut kokkukutsumata (§ 173), siis põhimõtteliselt ei ole välistatud majandusaasta aruande kinnitamine osanike poolt ka koosolekut kokkukutsumata. Samas tuleb märkida, et seadusega on antud osanikule õigus nõuda OÜ-lt, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor osaleks majandusaasta aruande kinnitamise otsustamise juures ja annaks vandeaudiitori aruande kohta selgitusi. Vastav kirjalik nõue peab olema esitatud vähemalt 5 päeva enne osanike koosolekut (vt § 179 lg 3 2. ja 3. lause). Eeltoodust tuleneb, et kui osanik seda soovib, peab olema tal võimalus saada majandusaasta aruandele audiitori aruande andnud audiitorilt selgitusi. Viimaseid saab audiitor anda eelkõige osanike koosolekul, millele viitab ka § 179 lg 3 3. kause sõnastus. Põhjendatud ei ole OÜ puhul võimaluse välistamine kinnitada majandusaasta aruanne koosolekut kokkukutsumata kirjaliku hääletamise teel. Kui seda võimalust kasutatakse ja mõni osanik peaks soovima saada audiitorilt selgitusi audiitori aruande kohta, peab see olema osanikule tagatud.

Nende muudatuste põhjendatust on täpsemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 7.2.2.5 ja 7.2.4.3.2.

Paragrahvi 180¹ lõike 3 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi, kui osahinguline majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud või temaga kokkulepitud tasude edasimaksmine või muude hüvede jätkuv võimaldamine oleks osahinguline suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib osahinguline nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Seega on osahinguline antud nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb ühingul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Regulatsioon on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel.

Paragrahvi 181 esimese lõike täiendamine kolmanda lausega

Paragrahvi 181 lg 1 reguleerib osäühingu esindamise õigust. Selle esimese lause kohaselt võib osäühingut kõikide tehingute tegemisel esindada iga juhatuse liige, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud, et juhatuse liikmed esindavad osäühingut mitmekesi või ühiselt. Teine lause näeb ette, et kolmandate isikute suhtes kehtib ühine esindus ainult siis, kui see on kantud äriregistrisse.

Paragrahvi esimest lõiget täiendatakse kolmanda lausega ja nähakse ette, et kui osäühingul ei ole ühtegi juhatuse liiget, esindab osäühingut tahteavalduste vastuvõtmisel iga osanik. Muudatuse eesmärk on laiendada isikute ringi, kellele saab osäühingule suunatud tahteavaldusi kätte toimetada olukorras, kus osäühingul ei ole juhatuse liikmeid. Kuigi juhatuse liikmete väljalangemisel on võimalik määrata ka juhatuse asendusliige (§ 184 lg 6), võib see võtta aega ja vahepealsel ajal on vaja tagada, et oleks võimalik teha osäühingule kehtivaid tahteavaldusi. Tegemist on passiivesindusega, osanikel ei ole juhatuse väljalangemise korral aktiivesinduse õigust (õigust teha osäühingu nimel tahteavaldusi).

Täpsemalt on selle muudatusega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 5.5.1. ja järeldused on ära toodud punktis 5.6.

Paragrahvi 182 muutmine

Osanike nimekirja pidamine

Paragrahvis 182 kavandatakse muudatused on eelkõige seotud § 149 lg-s 4 ja 151 lg-s 2 tehtavate muudatustega, millega kavandatakse lõdvendada osa võõrandamise ja pantimise tehingutele kehtivaid vorminõudeid, samuti § 145 lg-s 1 tehtava muudatusega, millega kavandatakse anda äriregistris sisalduvatele osanike nimekirja andmetele kande staatus.

Äriregistris sisalduvatele osanike nimekirja andmetele kande staatuse andmisega kaasneb vastavate andmete avalik usaldatavus ning osade suhtes õiguste heauskse omandamise võimalus (vt. eelnõuga välja pakutud § 182 lg 1³). Selliste muudatuste tegemisel on ühtlasi vajalik tagada, et osanike nimekirja andmed, mis omandavad äriregistris kande staatuse, oleksid võimalikult tõesed ja usaldusväärsed. Sellised andmed sisalduvad osanike nimekirjas, mida peab ühingu juhatus (§ 182 lg 1), osade EVR-s registreerimise korral aga EVR pidaja (§ 182 lg 3). Osanike nimekirja andmetele äriregistri kande staatuse andmine, sellega kaasnev andmete avalik usaldatavus ning sellele tugineva heauskse omandamise võimaldamine on lubatav, kui on tagatud, et äriregistris osanike ja neile kuuluvate osade kohta sisalduvad andmed on õiged ning ebaõigete kannete tegemine ja võimalikud muud kuritarvitused on mõistlikult välistatud. EVR-s registreeritud osade puhul on see tagatud kontohalduriks olevate krediitiasutuste poolt osade väärpaberikontodel hoidmise ning nendega tehingute tegemiseks väärpaberiülekannete ja pandikorralduste teostamisel ülekande teostamiseks või pantimiseks vajaliku juhise andja isikusamasuse tuvastamise teel. EVR-s registreerimata osadega osäühingu puhul peeti äriregistrisse kantavate osanike nimekirja andmete piisava kontrolli ja õigsuse tagamiseks Ühinguõiguse revisjoni käigus soovitavaks lahendust, kus osanike nimekirja jääks küll pidama juhatus ent vastavate andmete äriregistrisse kandmisel teostaks nende õigsuse üle kontrolli sõltumatu kolmas isik notari näol. Sellise täiendava kontrolli kehtestamine on vajalik eelkõige selliste osanike nimekirjas toimuvate muudatuste äriregistrisse kandmisel, mis on toimunud osa võõrandamise või pantimise tehingu tulemusena. Selle põhjuseks on asjaolu, et seoses vastavatele tehingutele kehtivate vorminõuete leevendamise ja nendele kehtinud kohustusliku notariaalse vormi nõude kaotamisega, ei toimu enam käsutustehingu tegemise ajal notari poolset kontrolli selle üle, kas osa käsutab selleks õigustatud isik, kas osa käsutamise eeldused on täidetud ning kas tehtav käsutustehing on kehtiv.

Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni ettevalmistamise käigus peeti seega eelistatuks varianti, kus seadusandja loobub küll osa võõrandamise tehingule kohustusliku notariaalse tõestamise nõude kehtestamisest, ent näeb osanike nimekirja muutmiseks vajaliku äriregistri kande tegemiseks ette alternatiivse kontrollimehhanismi, et välistada ebaõigetele osanike nimekirja andmetele avaliku usaldatavuse andmine. Selline kontrollimehhanism võib seisneda äriregistri pidaja poolt teostatavas kontrollis. Sellisel juhul peaks osa omandanud osanik esmalt taotlema ühingu juhatuselt viimase poolt peetavas osanike nimekirjas muudatuse tegemist, edastades juhatusale osa võõrandamiseks sõlmitud käsutustehingu, juhatus esitaks seejärel äriregistrile kandeavalduse osanike nimekirjas tehtud muudatuse äriregistrisse kandmiseks. Äriregister peaks talle juhatuselt esitatud avalduse ja sellele lisatud käsutustehingu alusel kontrollima, kas käsutustehingu on teinud õigustatud isik ning kas see on kehtiv. Äriregistri ressursse ning tegevuse iseloomu arvestades ei peetud sellist lahendust optimaalseks. Osadega tehtavate tehingute suurt arvu arvestades suurendaks see oluliselt äriregistri töökoormust. Toetust leidis seega lahendus, kus äriregistris sisalduvate osanike nimekirja muudatuste tegemisel kehtestatakse alternatiivne kontrollimehhanismi, mis tagaks äriregistrisse kandena lisatavate andmete õiguse. Seda arvestades on eelnõuga välja pakutud, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist spetsiifilise notariaaltoimingu käigus, mille tulemusena tõestaks notar osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse (vt. § 182 lg 1²). Osanike nimekirja pidamise regulatsiooni muutmist on analüüsinud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.6 ja 6.3.1.1.5. Eelnõus välja pakutud muudatused on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.6 tehtud ettepanekutega.

Osanike nimekirja jääb endiselt pidama juhatus, § 182¹ sätestatud eeldustel võib juhatus osanike nimekirja pidamise anda üle Eesti Väärtpaberite Registrile või muule deponitoriumile. ÄS § 182 lg-e 1 esimeses lauses tehtud täienduse kohaselt tuleb juhatusel osanike nimekirja lisaks osanike nimedele, aadressidele, isiku- või registrikoodidele ning osade nimiväärtustele kanda ka osade nimetused. Osade nimetuse all mõeldakse eelkõige eri liiki osade tähistamiseks põhikirjas kasutatavaid nimetusi. Paragrahvi 182 lg-sse 1 lisatud teise lausega täpsustatakse, et andmed osa pantimise kohta kantakse osanike nimekirja ainult § 151 lg-s 4 sätestatud juhul, s.t kui seda nõuab pantijaks olev osanik.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1² täpsustab §-s 150 sisalduvat regulatsiooni osa võõrandamisest teatamise kohta. Lõike kohaselt lasub osa võõrandamise kohustus nii osa võõrandanud osanikul kui selle omandanud uuel osanikul. Teate tegemise täpsemat korda reguleerib § 150.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1² reguleerib osanike nimekirja andmete äriregistrisse kandmise korda. Säte on seotud eelnõuga ÄS-i lisatud § 145 lg 1 p-ga 7¹, mille kohaselt omavad äriregistris sisalduvad osanike nimekirja andmed kande staatust. Seetõttu näeb § 182 lg 1² esimene lause ette põhimõtte, et juhatus esitab äriregistrile § 182 lg-s 1 nimetatud andmeid sisaldava osanike nimekirja ning uuendab vastavat nimekirja viivitamatult pärast sinna kantud andmete muutumise kaasa toonud asjaolu teatavaks saamist, esitades äriregistrile vastavat muudatust kajastava uue nimekirja. Kuna osanike nimekirja andmed kajastuvad äriregistris kannetena, peab juhatus nende äriregistrile esitamiseks esitama osahingu nimel kandeavalduse. Lõike 1² kolmanda lause kohaselt võib avalduse osanike nimekirjas toimunud muudatuse äriregistrisse kandmiseks võib esitada ka osanik, keda muudatus puudutab. Seega saavad kandeavalduse esitada ka võõrandamislepingu pooled (senine ja uus osanike), osa pantimise korral saab kandeavalduse esitada pantijaks olev osanik. Lõike 1² neljanda lause kohaselt tuleb juhul, kui muudatus osanike nimekirjas toimunud osa võõrandamise või pantimise tehingu tulemusena, lisada selle äriregistrisse kandmise avaldusele tõestamiseseaduse

§ 37³ nimetatud notariaalselt tõestatud osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistus. Sellise nõude mõte on, et notar kontrolliks tunnistuse tõestamisel, kas selles kajastatud käsutustehing on tehtud, kas osa on käsutanud selleks õigustatud isik ning kas käsutuse kehtivuse eeldused on täidetud. Sisuliselt täidab tunnistuse välja andmine seega sama funktsiooni, mida täidab kehtivas õiguses osa käsutustehingu notariaalse tõestamise nõue. Tunnistuse väljaandmise kulu kannab osanik, keda muudatus puudutab.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1⁴ reguleerib osanike nimekirja pidamise erisusi juhul, kui osahinguga põhikiri sisaldab § 149 lg-s 5 sisalduvat tingimust ja näeb ette, et osa võõrandamise käsutustehingule ei kohaldata § 149 4. lõikes sätestatud vorminõuet. Sellisel juhul ei kohaldata osahinguga suhtes § 182 lg-s 1² sätestatud s.t osanike nimekirja andmeid ei kanta kannetena äriregistrisse. Sellise osahinguga suhtes säilib sisuliselt kehtivas õiguses sisalduv regulatsioon, mille kohaselt ei omanud äriregistris sisaldunud osanike nimekirja andmed kande staatust, ent need lisatati siiski äritoimikusse ja nendega sai äriregistri kaudu tutvuda kui äritoimiku andmetega. Kahtluste vältimiseks on rõhutatud, et äritoimikus sisalduvatel osanike nimekirja andmetel ei ole § 182 lg-s 1³ sätestatud tähendust s.t äritoimiku andmetele tuginedes ei ole võimalik omandada osa heauskselt või omandada osa suhtes pandiõigust heauskselt.

Paragrahvi 182 lg-e 2 kehtetuks tunnistamine on tingitud asjaolust, et kui osanike nimekirja andmed omandavad äriregistri kande staatuse, saavad kolmandad isikud nende andmetega tutvuda ning nende õigsusele tugineda nagu mistahes muude äriregistri kannete puhul.

Paragrahvi 182 lg-te 3-7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osahinguga osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponooriumis ja osanike nimekirja pidamisega selliste deponooriumite poolt. ÄS senise redaktsiooni § 182 lg-te 3-7 põhimõtted on üle viidud §-i 182¹.

Osa heauskne omandamine

Kehtiva õiguse kohaselt ei ole osa heauskne omandamine üldjuhul võimalik. ÄS vastavasisulist eriregulatsiooni ei sisalda. Muuhulgas ei ole võimalik osa heauskne omandamine tuginedes äriregistris sisalduvatele andmetele osanike ja neile kuuluvate osaluste suuruste kohta. Kui isik on kantud osanikuna osanike nimekirja ent osa talle tegelikult ei kuulu, ei ole seega ka heausksel kolmandal isikul võimalik temalt osa kehtivalt omandada. See tekitab osa võõrandamise tehingute jaoks olulisi õiguslikke riske. Osa omandaja saab tehingu tulemusena osa omajaks üksnes juhul, kui osa kuulus võõrandajale. Vastavat asjaolu ei ole omandajal aga tehingu tegemisel praktiliselt võimalik kontrollida. Ainsaks vahendiks seda liiki riskide maandamiseks on senini olnud osade enne tehingut EVR-s registreerimine, sest EVR-s sisalduva osanike nimekirja andmetele tuginedes on heausksel ostjal erandina võimalik osa müüjalt omandada ka juhul, kui see tegelikult müüjale ei kuulu (EVKS § 9 lg 2). Sisuliselt on seadusandja seeläbi tekitanud kaudse sunni osade EVR-s registreerimiseks osahingute jaoks, kes EVR-i poolt pakutavaid tüüpilisi teenuseid ei vaja, s.h suletud osahingute jaoks, kelle osadega ei ole kunagi kavas hakata kapitaliturgudel kauplema. Osade EVR-s registreerimise ainsaks põhjuseks on sageli osadega ühe konkreetse tehingu tegemise vajadus ning selle tehinguga seotud õiguslike riskide maandamise soov. Samas ei ole loogiline, et olemasolevale osanike nimekirjale tuginedes osade EVR-s registreerimise kui tehnilise toiminguga tulemusena tekib osade heauskse omandamise võimalus samas kui sama EVR registreeringu aluseks oleva osanike nimekirja alusel seadusandja sellist võimalust ei anna. Seega oleks otstarbekas, et seadusandja kehtestaks osade heauskselt omandamist võimaldava regulatsiooni ka EVR-s registreerimata osade suhtes.

Osäühingu osade võõrandamise üldregulatsioon ÄS-s peaks seega võimaldama osade heauskset omandamist. Sellele järeldusele on jõutud ka analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.4 ja 6.4.1.1.4. Osa heauskse omandamise võimalus peaks tuginema avalikkusele kättesaadavaks tehtud osanike nimekirja andmetel, millele seadus peaks (sarnaselt EVR-i poolt peetava aktsionäride või osanike nimekirjaga) andma avaliku usaldatavuse. Kuigi põhimõtteliselt oleks võimalik heauskse omandamise võimalus siduda ka üksnes juhatuse poolt peetava osanike nimekirja andmetega, peaks õiguskindluse tagamiseks avalik usaldatavus seonduma osanikest ja nende poolt kontrollitavast juhatusest sõltumatu isiku poolt peetava osanike nimekirjaga. Heauskset omandamist võimaldav avalik usaldatavus saab seega olla üksnes äriregistrisse kantud osanike nimekirja andmetel, millel on § 145 lg 1 p-i 7¹ kohaselt kande staatus ja avalik usaldatavus. Kui seadus võimaldab osa heauskset omandamist ning osa on panditav, peab seadus võimaldama samadel eeldustel ka osa pandiõiguse heauskset omandamist. Seetõttu on eelnõus pakutud välja täiendada § 182 lg-ga 1³, mis näeb ette, et kui isik omandab tehinguga osa või õiguse osa suhtes (pandiõiguse), tuginedes äriregistrisse osaniku ja talle kuuluva osa kohta kantud andmetele, loetakse äriregistrisse kantud andmed tema suhtes õigeaks, välja arvatud juhul, kui andmete õigsuse vastu on äriregistrisse kantud §-s 45¹ nimetatud vastuväide või kui omandaja teadis või pidi teadma, et äriregistrisse kantud andmed on ebaõiged.

Seadustiku täiendamine §-ga 182¹

Paragrahvi 182¹ on koondatud sätted, mis kohalduvad juhul, kui osäühing otsustab anda osanike nimekirja pidamine üle EVR-le või muule deponitoriumile. Paragrahvi 182¹ lg 1 kohaselt võivad osäühingu osanikud otsustada, et osanike nimekirja pidajaks nimetatakse EVR või muu deponitorium, kui osäühingu osad on põhikirja kohaselt vabalt võõrandatavad ning osakapital on jagatud võrdse nimiväärtusega osadeks s.t kui osäühingu põhikirjas sisaldub § 148 g 4¹ nimetatud tingimus. Tegemist on olulise ent vajaliku muudatusega võrreldes kehtivas õiguses sisalduva põhimõttega, mille kohaselt võib EVR-s või muus deponitoriumis oma osad registreerida mistahes osäühing. Kuna nii EVR-i kui muude deponitoriumide regulatsioonid ning osanike nimekirja pidamise põhimõtted on ehitatud üles lähtuvalt eeldusest, et neid kasutatakse kaubeldavate s.t vabalt võõrandatavate liigitunnuste alusel määratletud väärpaberite registreerimiseks ning nende väärpaberitega tehingute efektiivse tegemise võimaldamiseks, tuleb vastav põhimõte sätestada ka Eesti õiguses. Kui osäühingu osad ei kujuta endast kaubeldavat väärpaberit, muuhulgas kui osäühingu põhikiri sisaldab § 149 lg-s 3 sätestatud võõrandamispiiranguid või kui nende puudumisel kohalduvad osade võõrandamisele seadusjärgne tüüpregulatsioon, mis näeb ette asjaõigusliku toimet omava ostueesõiguse tekkimise osa võõrandamisel kolmandale isikule, tuleks nende registreerimine EVR-s või muus deponitoriumis välistada. Osade deponitoriumis registreerimist ei tohiks sellisel juhul lubada kasvõi juba põhjusel, et deponitoriumil ei ole võimalik osanike nimekirja pidamise käigus tagada osade suhtes kehtivate võõrandamispiirangutest (s.h ostueesõigusest) kinni pidamist. See ning heauskse omandamise võimaluse ette nägemine EVKS-s või muid deponitoriume reguleerivates õigusaktides võimaldaks vastasel korral minna mööda seaduse ja põhikirja alusel kehtestatud võõrandamispiirangutest ning -eeldustest.

Paragrahvi 184 lg 1 muutmine

Paragrahvi 184 lg 1 muudatusel on selgitav tähendus. Muudatusega rõhutatakse osäühingu regulatsiooni dispositiivsust ning õigust leppida põhikirjas kokku juhatuse liikme valimise ja tagasikutsumise täpsem kord ja tingimused, milleks ühingul on laiaulatuslikud võimalused. Nii võib nt põhikirjaga ette näha, kes ja millistel tingimustel võib juhatuse liikme kandidaate välja pakkuda (nt piiritleda see teatud osanike ringiga, anda selline õigus üksnes osanikele, kellel on teatud arv hääli, vms), samuti nt et igal osanikul (või teatud osanikel) on õigus määrata üks

juhatuse liikme kandidaat, määrata üks juhatuse liige vms. Regulatsiooni dispositiivsusele seab piirid TsÜS § 31 lg 3, mille järgi ei või juriidilise isiku organi pädevust üle anda muule organile või isikule.

Paragrahvi 185 lg 1 ja lg 3 muutmine

Muudatusega täiendatakse §-s 185 sätestatud juhatuse liikme konkurentsikeelu regulatsiooni selliselt, et juhatuse liige ei või osanike nõusolekuta, nõukogu olemasolul aga nõukogu nõusolekuta olla osäühinguga samal tegevusalal tegutseva äriühinguga käsundus – või töölepingulises suhtes, välja arvatud, kui tegemist on ühte kontserni kuuluvate ühingutega. Konkureeriva ettevõttega käsundus- või töölepingulise suhtes olemasolu riivab reeglina osäühingu huve ning kujutuba juhatuse liikme lojaalsuskohustuse rikkumist.

Lõikega 3 ühtlustatakse juhatuse vastu esitatava nõude aegumistähtaega. Võttes arvesse, et § 187 lg 3 järgi on üldine juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg viis aastat, puuduvad mõistlikud põhjendused, miks konkurentsikeelu rikkumisest tulenevale nõudele peaks kehtima lühem aegumistähtaeg.

Paragrahvi 187 lg 4 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka osäühingu võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osäühingu vara arvel. Sellise nõude raames võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist üksnes osäühingule, mitte aga endale. Praktikas selline lahendus ei tööta, kuna reeglina ei ole võlausaldaja valmis kandma kulutusi selleks, et saadud hüvitise arvelt toimuks ka teiste võlausaldajate huvide rahuldamine olukorras, kus tema kannab kulud ja riskid, kuid hüvitis kuulub jagamisele kõigi võlausaldajate vahel. Muudatusega nähakse ette, et võlausaldajal, kes kannab kulud ja võtab riskid, on õigus nõuda hüvitise saamist endale. Kuna selline nõudeõigus on võlausaldajal üksnes juhul, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osäühingu vara arvel, tuleb sellise nõude esitamine kõne alla sisuliselt üksnes pankrotimenetluse raugemise juhtumitel.

Regulatsioonil on ka distsiplineeriv mõju, kuna selle tulemusena peab kohustusi rikkunud juhatuse liige arvestama, et võimalused pankrotimenetluse raugemise tõttu vastutusest lõplikult vabaneda vähenevad.

Paragrahvi 198 muutmine

Paragrahvi 198 lõike 1 kehtetuks tunnistamine ja lõike 2 muutmine on otseselt seotud osakapitali miinimumsuuruse kaotamisega ÄS §-is 136. Siin sättes on pigem tegemist tehnilist laadi muudatusega, põhjalikemate selgituste osas vt eelkõige § 136 tehtavate muudatuste selgitusi.

Paragrahvi 201 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust TsÜS §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamiseliste loetelu ning sätestatakse, et osäühing lõpetatakse TsÜS §-s 39 sätestatud alustel.

Seadustiku täiendamine §-ga 202¹

Seadustikku lisatava § 202¹ lg 1 näeb ette võimaluse lõpetada osäühing kohtumäärusega. Tegu ei ole sundlõpetamisega, vaid iseseisva lõpetamisalusega, mis täiendab osaniku väljaarvamise ja väljaastumise reegleid. Nimelt näevad osaniku väljaarvamise ja väljaastumise sätted ette, et

osaniku väljaarvamisel ja väljaastumisel tuleb järgida omakapitali säilitamise nõudeid. Omakapitali säilitamise nõuete all on mõeldud § 171 p-s 1 nimetatud netovara säilitamise reeglit, nimelt peab osäühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) suurus olema vähemalt pool osakapitalist. Kui kohus määranud kindlaks õiglase hüvitise, mille osäühing kas väljaarvatavale või välja astunud osanikule välja maksma peab (või kui hüvitise suurus tuleneb kokkuleppest või põhikirjast), kuid kui väljamakse tulemusel muutuks osäühingu netovara väiksemaks kui pool osakapitalist, siis ei ole väljaarvamine ega väljaastumine võimalik, kuid väljaarvamise avalduse või väljaastumisavalduse esitanud osanikul on õigus esitada hagita menetluses avaldus ja nõuda osäühingu lõpetamist.

Seega on osäühingu lõpetamine käesoleva sätte järgi võimalik üksnes nendesamade materiaalsete eelduste täidetuse korral, mis on ette nähtud osaniku väljaarvamiseks või väljaastumiseks. Kui kohus on tuvastanud, et osaniku väljaarvamiseks või väljaastumiseks nõutavat mõjuvat põhjust ei esine, ei ole osäühingu lõpetamine kohtumäärusega võimalik.

Erinevalt väljaarvamisest ja väljaastumisest, mida on võimalik põhikirjaga ka vastavalt osanike soovile ühingu jaoks sobivamaks kujundada (v. a omakapitali säilitamise nõue), on lõpetamise nõude esitamise õigus imperatiivne ja põhikirjaga ei saa seda välistada ega anda sellele seadusega võrreldes teistsugust sisu.

Osäühingu lõpetamise nõuet menetletakse hagita menetluses selleks õigustatud isiku avalduse alusel. Osäühingu lõpetamise avalduse esitamise õigus on vastavalt kas osaniku väljaarvamise avalduse esitanud osanikel või osäühingust väljaastunud osanikul..

Lõpetamisnõue täiendab osanike väljumisõiguseid, mida on täpsemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 203 lõigete 1 ja 2 muutmine

Paragrahvi 203 lg 1 p 1 muutmise eesmärk on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus juriidilise isiku liikmete poolt on vabatahtlikult (st põhikirjaga) võetud kohustus hääletada teatud asjaolude esinemisel lõpetamisotsuse vastuvõtmise poolt ning sellekohast otsust ei ole vastu võetud. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada kohtule osäühingu sundlõpetamise avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema õigustatud esitama avalduse kohtule muuhulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 204 muutmine

Paragrahvi 204 lg 3 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline osäühing lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahv 206 lõike 2 kehtetuks tunnistamine

Lõike kaks muudatusega kaotatakse nõue, mille kohaselt vähemalt ühe likvideerija elukoht peab olema Eestis. Nõue ei oma praktilist väärtust, samuti ei kehti vastav nõue juhatuse liikmete suhtes, kes sageli on likvideerijateks.

Paragrahv 208 lõike 1 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, samuti juhul, kui likvideerija vahetud või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas osanike otsus, osanike koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 211 lõike 3 tühistamine ja lõike 4 muutmine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb osäühingu majandusaasta, mille kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmisega võetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Paragrahvi 211 lõike 5 muutmine

Muudatusega täpsustatakse olukorda, millal kohus võib vabastada osäühingu likvideerimise algbilansi ja majandusaasta aruande auditeerimise kohustust. Muudatusega nähakse ette, et seda saab kohus teha vaid juhul, kui seadusest tuleneb osäühingule raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli kohustus.

Paragrahvi 216 täiendamine lõikega 2¹

Lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava osäühingu vara jaotamise ajalise (2-kuu pikkune) piirangu, mis seondub lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine osäühingule, millel on üksnes üks osanik või kui lisaks temale on osanikuks osäühing ise. Ainusosanikuga osäühingu, samuti osäühingu puhul, milles lisaks osanikule on osanikuks osäühing ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub osanike täiendav kaitsevajadus.

Paragrahvi 217 lõike 2 teise lause kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 217 lõike 2 teise lause kehtetuks tunnistamine on tingitud netovara säilitamise nõude osas tervikuna tehtavatest muudatustest ning osäuhingu osakapitali miinimumnõude kaotamisest. Vt selle kohta eelkõige §-s 136 tehtavate muudatuste põhjendusi.

Paragrahvi 217 lõike 3 muutmise

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud osäuhingu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avalduse lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks osäuhingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandevaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise, osakapitali muutmise korral aga ka osakapitali suurendamise või vähendamise aluseks olev vastuvõetud osanike otsus, koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 218 muutmise

Lõike 1 3. lause Muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muuhulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1.1 sätestatud nõuet, mille ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 218 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada osäuhing registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui ühistu seda ise soovib. See tähendab, et registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus osäuhingule korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi § 219 muutmise

Lõike 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega

tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtjad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt osaniku üldise teabenõude esitamisele (§ 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 226¹ muutmine

Paragrahvis 226¹ sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 229

Paragrahvides 229 lg-s 1 sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 229 lõigete 2 kuni 2² kehtiv redaktsioon võimaldab aktsiaseltsi põhikirjaga ette näha, et aktsiate kolmandale isikule võõrandamise korral kehtib nende suhtes ostueesõigus, millele on võimalik EVR-s vastavasisulise märkuse tegemise kaudu anda asjaõiguslik toime. Aktsiate võõrandamisega seotud piiranguid on analüüsinud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.3. Komisjon soovib muuta ÄS selliselt, et aktsiaseltsi aktsiad oleksid alati vabalt võõrandatavad ning nende võõrandatavuse suhtes ei eksisteeriks seadusest ega põhikirjast tulenevaid piiranguid. Komisjon on seega soovitanud muuta kehtiva ÄS regulatsiooni selliselt, et seadusest kaoks aktsiaseltsi aktsiate suhtes põhikirjalise ostueesõiguse ette nägemise võimalus. Eelkõige ei ole aktsiaseltsi olemusega kooskõlas asjaõiguslikku toimet omava ostueesõiguse kehtestamine, mille rikkumisega kaasneb käsutustehingu kehtetus. Seltsid, mis soovivad võõrandamispiirangu säilitada peaksid otsustama enda ümberkujundamise osauhinguks, mille regulatsioon võimaldab kehtestada sobiva võõrandamisrežiimi ning -piirangud.

Paragrahvi 232 muutmine

Paragrahv 232 reguleerib aktsiate pantimise eeldusi. Paragrahvi esimene lõige näeb ette, et aktsiat võib pantida, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teisiti. Aktsiate pantimise välistamist või selle põhikirjaliste piirangute võimaldamist on analüüsinud Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.4. Selles on tehtud ettepanek muuta aktsia pantimise regulatsiooni selliselt, et oleks kaotatud võimalus välistada põhikirjaga aktsiate pantimine. Kui aktsia on vabalt võõrandatav, peab see olema ka panditav ning pantimise piiramine olukorras, kus paralleelselt on võimalik aktsiat vabalt võõrandada ei ole põhjendatud.

Paragrahvi 233 muutmine

Paragrahvis 233 sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 237 muutmine

Paragrahvi § 237 lg-e 1 kehtiva redaktsiooni kohaselt on eelisdividendi suurus määratletav üksnes teatava protsendina dividendiõigust andva eelisaktisia nimiväärtusest, kui põhikirjaga ei ole määratud teisiti. Eelisaktiatest tuleneva eelisdividendi saamise õiguste muutmise vajadust on analüüsitud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.2. Eelisdividendi kõrval peaks seadus võimaldama määratleda eelisaktiasist tuleneva dividendiõiguse ka suurendatud dividendiosana, mis annab võrreldes lihtaktisiaga, õiguse proportsionaalselt suuremale osale kasumist ja aktsiaseltsi lõpetamisel alles jäävast jaotatavast varast.

Paragrahvi 241 muutmine

Eelnõuga on välja pakutud muuta § 241 lg-t 1 selliselt, et vahetusvõlakirjade välja laskmisel ei peaks tingimata otsustama aktsiakapitali tingimusliku suurendamise. Paragrahvi 241 lg-sse 1 lisatava uue lause kohaselt tuleks vahetusvõlakirjade välja laskmisega üheaegselt võtta vastu aktsionäri otsus, millega nähakse ette seltsi aktsiakapitali tingimuslik suurendamine otsus või anda nõukogule õigus, suurendada aktsiakapitali vahetusvõlakirjadest tulenevate kohustuste täitmist võimaldavas ulatuses. Aktsiaseltsi poolt vahetusvõlakirjade väljalaskmise korra muutmist on analüüsitud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.6.

Paragrahvi 241 lg-e 5 muutmisega seoses on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks ette näha, et vahetusvõlakirjade uueks mahupiiranguks saab 1/2 aktsiakapitalist senise 1/3 asemel. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.6 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 250 lg 1 ja lg 2 muutmine

Paragrahvi 250 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal.

Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 251 muutmine

Paragrahvi 251 on pakutud muuta äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed.

Paragrahvi 278 täiendamine teise lõikega

Muudatusega nähakse ette vähemusaktsionäride õigus saada aktsiaseltsilt seadusega ettenähtud suuruses dividendi olukorras, kus enamusaktsionärid ei otsusta dividendide maksmist.

Küsimus sellest, kas vähemusel peaks olema õigus nõuda aktsiaseltsilt dividende, on mitmetahuline ja on suuresti seotud omandipõhiõigusega. Aktsionär on aktsiaseltsi kapitaliseerija ja tema tehtud investeering on aluseks AS tegevusele. Ühingusse seda laadi investeeringu tegemisel on isikul ootus, et kui ühingul läheb hästi, siis tema investeeringu väärtus suureneb ning ta sellelt midagi teenib. Ühingutes toimub otsuste tegemine hääletamisega ning neil aktsionäridel, kellel on rohkem hääli, on ka võimalus määrata otsuste sisu. Olukorras, kus mingil põhjusel on aktsionäride vahel erimeelsused, on üsna tavapärane, et enamus hakkab kasutama vähemuse väljakurnamise vahendeid, mille üheks osaks on ka see, et aktsiaselts ei maksa dividende. Enamust see otsus tavaliselt ei kahjusta, kuna samad isikud on sageli ka mõne juhtorgani liikmed ning praktikas on näited, kus dividendi maksmisest

loobumisega samaaegselt on juhtorgani liikmeks olevatele enamusaktsionäridele hakatud maksuma tasusid, mida nad varem kas ei ole saanud või on saanud või on varasemalt olnud tasud oluliselt väiksemad. Selliste sisuliselt endale tasu määramiste otsuste tegemisel saavad osaleda ka enamusaktsionärid ja seega saavad nad täiesti seaduslikult luua võimaluse saada ühinguult raha. Vähemusaktsionäri ei ole selles olukorras võimalik saada mingit õiguskaitsset ning tema investeering muutub väärtusetuks. Üldjuhul ei ole vähemusaktsionäri võimalik enda aktsiat ka müüa, kuna selle aktsia vastu võivad tunda huvi üksnes enamusaktsionärid, kellel puudub aga mistahes soov maksta aktsia eest hind, mis võiks selle tegelikku väärtust kajastada.

Üheks võimaluseks sellise olukorra lahendamiseks osäühingute puhul on eelnõus pakutud välja osaniku väljaastumisõigus. Aktsiaseltsi puhul sellist väljaastumisõigust aga põhjendatuks pidada ei saa, mistõttu jätaks vähemusele antav õigus nõuda teatud suuruse dividendi talle tema investeeringu mõistliku tootluse.

Muudatus pakutud välja kahe alternatiivina, millest esimese eeskujuks on võetud EMCA mudelseadus ja teise eeskujuks Saksamaa aktsiaseadus.

Esimene alternatiiv annab vähemusele, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist, õiguse nõuda, et aktsionärid teeksid otsuse maksta dividendideks vähemalt pool viimase majandusaasta kasumist. Siiski on see summa oluliselt piiratud. Esmalt tuleb sellest poolest arvata maha kõik summad, mida ei ole seaduse või põhikirja alusel lubatud aktsionäridele välja maksta. Eelkõige kuuluvad siia alla § 278 lg 1 olevad piirangud, samuti põhikirjas ettenähtud eraldised reservidesse. Lisaks tuleb maha arvata need summad, mis on makstud aktsionäridele dividendina pärast majandusaasta lõppu ning otsuse tegemise aastal teenitud kahjum. Kui selle arvutuse järgi on saadud tulemus, siis kohaldub järgmine piirang ja nimelt, et dividendina ei saa nõuda enam kui 1/10 aktsiakapitalist.

Menetluslikult tuleb sellise nõude maksuma panemiseks esitada esmalt aktsiaseltsile nõue ja selleks, et aktsionärid saaksid otsuse tegemisel nõudega arvestada, tuleb seda teha mõistliku aja jooksul enne kasumi jaotamise otsuse tegemist. Kui otsus tehakse kirja teel hääletamisega, saab nõude esitada ka pärast seda, kui juhatus on hääletusest teatanud. Kui aktsionärid ei otsusta dividendi maksmist, siis saab vähemus esitada kohtusse hagi, millega tuleb nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist ja enamusaktsionäride häälte asendamist selliselt, et nende hääled oleks antud dividendi maksmise otsuse poolt.

Teine alternatiiv näeb ette samuti, et aktsionäridel, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist, on õigus nõuda dividendi. Erinevalt esimesest alternatiivist on summade väljaarvutamine keerulisem, kuna lubatav summa ei ole arvuliselt kindlaks määratud, vaid on sätestatud, et selle kindlaks tegemisel tuleb arvestada ka sellega, et väljamakse tegemisel oleks tagatud aktsiaseltsi tegevuse elujõulisus ja kestvus. Seega on võimalik sellisele nõudele vaielda ka täies ulatuses vastu, kui on tõendatud, et aktsiaseltsi huvid või oht tema jätkuvusele ei võimalda dividendi maksta. Lõike teine lause piirab aktsionäride dividendinõude sisuliselt selliselt, et ta saab tegelikult nõuda dividendi mitte enam, kui 4/100 aktsiakapitalist. Seega kui aktsiaselts otsustab vähemalt selles summas dividendi maksmise, ei saa aktsionärid midagi rohkem nõuda. Sellega on vähemusaktsionäridele tagatud ka tema investeeringu minimaalne tootlikkus.

Menetluslikult on selles alternatiivis ette nähtud nõude maksuma panemine sisuliselt sama esimese alternatiiviga. Kui aktsionärid ei ole otsustanud maksta dividendi suuruses vähemalt 4/100 osakapitalist, saavad vähemusaktsionärid esitada hagi nõuetega tunnistada kehtetuks

otsus, millega otsustati dividendi vähemalt selles suuruses mitte maksta ning asendada enamusaaktionäride hääled selliselt, et nende hääled oleksid antud otsuse poolt, millega makstakse dividendi summas 4/100 aktsiakapitalist.

Täpsemalt on vähemusaaktionäride dividendinõudega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.3.5 ja 10.4.7.

Paragrahvi 283 muutmine

Paragrahvi 283 lõike 2 punktis 1 sätestatakse, et üldkoosoleku otsus, millega lubatakse omandada oma aktsiaid, peab muuhulgas ette nägema ka oma aktsiate võõrandamise tingimused. Seejuures kohustab lisatav säte arvestama aktsiate võõrandamise tingimuste määramisel aktsionäride võrdse kohtlemise põhimõtet. Muudatus on kantud samas eesmärgist, mis osahingu puhul §-is 162 tehtavad muudatused, kuid aktsiaseltsi puhul ei ole ette nähtud otseselt ka aktsionäride eesõigust oma aktsiate omandamiseks. Sellise erinevuse põhjuseks on eelkõige see, et oma aktsiate arv võib olla väga väike, mistõttu võiks suure aktsionäride hulga puhul selge eesõiguse ettenägemine tuua kaasa aktsiate kuulumise väga mitme isiku kaasomandisse.

Paragrahvi 287 esimese lõike muutmine

Samamoodi nagu laiendatakse osahingu osaniku teabeõigust osahingu tütarühingutele, täiendatakse ka aktsiaseltsi aktsionäri teabeõiguse sätteid. Nimelt täiendatakse § 287 esimest lauset selliselt, et antakse aktsiaseltsi aktsionäri sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus teavet ka aktsiaseltsi tütarettevõtja kohta. Ka selle muudatuse põhjuseks on asjaolu, et praktikas on see küsimus põhjustanud vaidlusi ja põhjendatud on muuta mõlema kapitaliühingu tüübi kohta käivaid reegleid ühtemoodi. Ka siin on muudatuse eesmärk vältida seda, et aktsiaseltsi kontrolliv enamus takistaks vähemusaaktionäri saada vajalikku teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tütarühingusse.

Täpsemalt on selle muudatuse vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Seadustiku täiendamine §-iga 290²

Käesoleval hetkel puudub toimiv elektrooniline keskkond, mis võimaldaks ühingu juhatusel korraldada ja aktsionäri elektroonilise kanali kaudu efektiivselt osaleda aktsionäride üldkoosolekutel kahesuunalise reaajas toimuva side abil, sh edastada üldkoosoleku kutseid, võtta üldkoosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise hääletamisplatvormi vahendusel üldkoosolekute korraldamiseks ja otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib hääletamisplatvormi kaudu üldkoosolekuid kokku kutsuda ja läbi viia, samuti otsuseid § 305 sätestatud juhtudel vastu võtta, sh kuidas toimub üldkoosoleku toimumise teate ning §-s 305 sätestatud juhul otsuse vastuvõtmisel otsuse eelnõu koos seisukoha andmise tähtajaga edastamine aktsionäridele, millal loetakse hääle antuks ning millisel viisil tehakse aktsionäridele kättesaadavaks hääletamisplatvormi vahendusel läbiviidud üldkoosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministriale pädevus kehtestada loodava hääletamisplatvormi täpsemad kasutustingimused ja kord.

Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (ÄS § 170¹ lg 1; § 298¹ lg 1). Elektrooniliselt hääletanud osanik ja aktsionär loetakse sellisel juhul koosolekul osalevaks, va kui koosolekul hääletatakse üksnes enne koosolekut avalikustamata otsuste eelnõusid, mille kohta osanik ega aktsionär ei ole oma häält edastanud (ÄS § 170¹ lg 2; § 298¹ lg 2). Seega, eelnevast tulenevalt on oluline tagada kavandatava muudatusega mitte üksnes võimalus hääletada otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut, vaid ka osaleda koosolekul reaalajas toimuva ülekande vahendusel ning hääletada koosoleku kestel. Elektrooniline koosolek eeldab üldjuhul koosoleku ülekandmist kahe- või enamasuunalise reaalajas toimuva side abil nii helis kui pildis. Üksnes ühepoolset koosoleku jälgimist reaalajas ei saa lugeda elektrooniliselt koosolekul osalemiseks.

Lisatava sätte eesmärgi ja kehtiva regulatsiooni kohta vt analüüs-kontseptsiooni punktid 7.2.1.7 ja 7.2.1.12.

Paragrahvi 292 esimese lõike punkti 1 muutmine

Muudatusega võetakse seadusest välja nõue, et aktsiaseltsi netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne aktsiaseltside osakapitali suurus.

Kehtiva õiguse järgi peavad kõik aktsiaseltsid täitma seoses netovaraga samaaegselt kaks nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse aktsiaseltsi aktsiakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille välja jätmine ongi muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema aktsiakapitaliga aktsiaseltside suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi § 292 lg 2 muutmine

Paragrahvi 292 lg 2 muudatuse eesmärgiks on täpsustada kehtivat § 292 lg 2 sõnastust õigusselguse ja täpsuse huvides ning eesmärgil vältida kuritarvitusi. Muudatusega nähakse ette, et aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise õigus läheb kolmandale isikule üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku üldkoosolekut koosolekut kahe nädala jooksul alates õigustatud isiku poolt esitatud nõude saamist ja koosolek ei toimu 1 kuu jooksul arvates esitatud nõude saamisest, vaid ka juhul, kui tähtaegselt kokkukutsutav koosolek ei ole nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on tagada, et regulatsiooni ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et ühingu juhatus, saades nõuetekohase kokkukutsumise nõude, kutsub küll seaduses ettenähtud tähtaegade jooksul üldkoosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääks koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta. Lisaks on kavandatud muudatuse eesmärgiks täiendada kehtivat regulatsiooni nõ tähtajaga (1 kuu), mille jooksul peab nõutud koosolek ka realselt toimuma.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt läheb juhul, kui juhatus ei kutsu õigustatud isiku nõudel koosolekut kokku, selle kokkukutsumise õigus üle kokkukutsumist taotlenud organile või isikule (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4). Nimetatud õiguse ülemineku regulatsioon on tekitanud vaidlusi (eelkõige äriühingu liikmete vahelistes suhetes), mistõttu on oluline tagada kõnealuse muudatuse läbi selle regulatsiooni selgus. Kui OÜ ja AS osas on seadusega ette nähtud, et kokkukutsumise õigus läheb osanikule üle kui koosolekut ei kutsuta kokku 1 kuu jooksul, siis TulÜ osas läheb kokkukutsumise õigus nõude esitanud organile või isikule üle, kui juhatus ei täida oma kohustust mõistliku aja jooksul. MTÜ puhul ei ole seaduses üldse sätestatud tähtaega, millal kokkukutsumise õigus liikmetele üle läheb.

Eelnevast tulenevalt on kavandatava muudatuse sisuks lahendada praktikas tõusetunud ebaselgus. Kavandatud muudatuse sisuks on ühtlustada kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni ning siduda see konkreetse tähtaja möödumisega nõude esitamisest. Lisaks on kavandatud muudatuse sisuks näha ette ka tingimus, et nõutud koosolek peab toimuma teatud ajaperioodi jooksul. Muudatuse eesmärgiks on ka täpsustada, et kokkukutsutava koosoleku päevakord peab sisaldama küsimusi, mida huvitatud isikud on oma nõudes adresseerinud. Eelnevat on võimalik hinnata seeläbi, kas nõude esitanud isikutel on teoreetiliselt võimalik jõuda nõudes taotletud eesmärgini, st hääletada neid küsimusi sellisel viisil, nagu nõude esitanud isikud on nõudes adresseerinud. Eelnev ei tähenda, et päevakorras ei võiks olla ka juhatuselt märgitud muid küsimusi. Kokkuvõtvalt, § 292 lg 2 muutmise eesmärgiks on seaduses ühtlustada ja täpsustada üldkoosoleku kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni. Kavandatud ettepanekuks on siduda koosoleku kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni tähtaeg tähtaja möödumisega nõude esitamisest.

Paragrahvi 293 lg 2¹ muutmise

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on teha redaktsiooniline muudatus § 293 lg-s 2¹. Sätte muudatuse eesmärgiks on lisada lõike 2¹ sätestatud organite, kellel on õigus nõuda samaaegselt üldkoosoleku taotluse esitamisega küsimuste võtmist päevakorda, loetellu ka nõukogu.

Paragrahvi 294 lg 1 muutmise

Paragrahvi 294 kehtiva sõnastuse kohaselt saadab üldkoosoleku kokkukutsumise teate välja juhatus. Kavandatud muudatuse kohaselt asendatakse „juhatus“ täpsema terminiga „kokkukutsuja“.

Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusega. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada sõnastuses lahendust nagu on sätestatud MTÜS §-s 20 lg 5 (umbisikuline kõneviis).

Paragrahvi 296 muutmise

Paragrahv 296 reguleerib olukorda, kus aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise korda on rikutud. Kehtiv § 296 näeb ette, et olukorras, kui üldkoosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole aktsionäride koosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud kui koosolekul osalevad või on esindatud kõik aktsionärid. Sellisel koosolekul tehtud otsused on tühised, kui osanikud, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust

põhimõttega, et aktsionäride koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes sellest, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik aktsionärid koosolekule siiski kohale tulnud. Otsus ei ole tühine üksnes juhul, kui kohale tulnud aktsionärid olid sellisel viisil peetava koosolekuga ka nõus (vt põhjendused § 172.1 muudatuse juures).

Paragrahvi 297 lõigete 1 ja 2 muutmine

Paragrahvis 297 on kavandatud muudatusi kahes lõikes. Lõikes 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on üldise kvooruminõude kaotamine. Lõikes kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada korduskoosolekute korraldamise läbiviimist, võttes arvesse asjaolu, et üldist kvooruminõuet ei ole.

Paragrahvi 297 lg 1 kehtiv regulatsioon näeb ette, et üldkoosolek võib võtta vastu otsuseid, kui üldkoosolekul osalevad aktsionärid, kes omavad üle poole aktsiatega esindatud häälest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suuremat osaluse nõuet. Kavandatava muudatuse kohaselt kuulub viidatud sätte lõige nimetatud sõnastuses kustutamisele ning eelnev asendatakse lõikega järgmise sõnastusega: „*aktsiaseltsi põhikirjas võib ette näha, kui suur arv hääli peab olema aktsionäride üldkoosolekul aktsiatega esindatud, et aktsionäride üldkoosolek oleks otsustusvõimeline*“. Sisuliselt kujutab kõnealune muudatus endast hetkel kehtivas õiguses ettenähtud kvooruminõude ära kaotamist. Kui kehtiva regulatsiooni kohaselt on aktsionäri koosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui koosolekul on esindatud üle poole aktsiatega esindatud häälest (va kui põhikirjaga on nähtud ette teisiti), siis kavandatava muudatuse tulemusena ei ole nimetatud kvoorum koosoleku läbiviimise seisukohtalt nõutav (kui põhikirjaga ei ole eelnevat eraldiseisvalt sätestatud).

Kvoorum all mõistetakse kehtiva õiguse kohaselt juriidilise isiku koosolekul osalevate või esindatud liikmete või häälte arvu, mis on vajalik selleks, et koosolekut saaks lugeda otsustusvõimeliseks. Juriidilise isiku kvooruminõuded võivad olla ettenähtud seaduses või tuleneda juriidilise isiku põhikirjast (RKTko 3-2-1-16-13).

Tingimusel, et juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega on sätestatud täpsed nõuded eelkõige kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekute kokkukutsumiseks, sh nõude teate vormile, sisule, koosolekust etteteatamise tähtajale ja korrale), siis puudub mõistlik alus seada kahtluse alla, et nimetatud korra järgimisel ei ole kõigi osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Juriidilise isiku kõigile liikmetele tuleneb TsÜS §-st 32 kohustus järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestada üksteise õigustatud huvidega. Eeltoodust tulenevalt ei ole kehtivas regulatsioonis ettenähtud üldine kvooruminõue põhjendatud ja tuleb antud nõue tuleb üldkoosolekute läbiviimisel kaotada. Eelnev ei muuda aktsionäridele võimalust näha kvooruminõue ette põhikirjas. Lisaks on oluline märkida, et üldise kvooruminõude ära kaotamine ei oma mõju otsustele, millele seadus on näinud eraldiseisvalt ette kõrgendatud kvooruminõude (konkreetses sisuga küsimuste üle otsustamisel), nt § 293 lg 3 (päevakorra täiendamine üldkoosolekul).

Kvooruminõude kaotamisega seotud muudatusega seonduvalt tehakse muudatusi ka § 170 lg 2; § 171 lg 6; ja TüS § 46 lg 1 ja 2. Kvooruminõude kaotamise kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.8.1.

Paragrahvis 297 tehtav teine muudatus seondub korduskoosoleku korraldamisega. Kehtiv § 297 lg-e 2 redaktsioon reguleerib aktsionäride korduskoosoleku korraldamist ja läbiviimist olukorras, kus esmane üldkoosolek ei ole kvooruminõude mittekokkusaamise tulemusena legitiimne. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhul, kui üldkoosolekul ei ole esindatud § 297 lg-s 1 nimetatud hääli ning üldkoosolek ei ole seetõttu otsustusvõimeline, kutsub juhatus kolme nädala jooksul, kuid mitte varem kui seitsme päeva pärast kokku uue koosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek on pädev vastu võtma otsuseid sõltumata koosolekul esindatud häältest. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte regulatsioon kooskõlla muudatusega, millega likvideeritakse üldine kvooruminõue üldkoosolekute läbiviimisel, samuti täpsustada ajalisi piire, millal korduskoosoleku võib kokku kutsuda ja millal kõige varasemalt võib see toimuda. Kavandatava muudatuse kohaselt võib kokkukutsuja kutsuda kolme nädala jooksul kokku uue üldkoosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek ei või toimuda varem kui 2 nädala möödumisel eelmise üldkoosoleku toimumisest.

Paragrahvi 298 muutmine

Paragrahvi 298 lg 1 p 9 kavandatava muudatuse sisuks ja eesmärgiks on täpsustada aktsionäride üldkoosoleku kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevuse regulatsiooni seonduvalt muudatustega hääletamiskeelu kohaldamise „ala“ täpsustamisega/muutmisega. Kui kehtiv kehtiv ÄS § 298 lg 1 punkt 9 näeb ette, et üldkoosoleku pädevusse kuulub nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osahinguga esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt aktsionäride pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige.

Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia osanike pädevuse regulatsioon kooskõlla hääletuskeeldu puuduvate sätete muutmise alusel loodava regulatsiooniga. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.3.

Paragrahvi 299 muutmine

Paragrahvi 299 lg-s 1 kavandatud muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt üldkoosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 297 lg 1 muutmine). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viited, mille kohaselt on üldkoosoleku otsus vastuvõetud, kui selle poolt antakse üle poole üldkoosolekul esindatud häältest ning asendada eelnev viitega, et otsus on vastuvõetud juhul, kui otsuse poolt antakse üle poole hääletamisel osalenud hääleõiguslike aktsionäride häältest.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ning tagamaks koosolekute otsusevõime, tuleb sätestada kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häältest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet. Esindatust ei tule iga otsuse vastuvõtmise eel eraldi kontrollida.

Paragrahvi 300 muutmine

Paragrahvi 300 lg-ss 1 kavandatud muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt üldkoosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 297 lg 1). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viide, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3

koosolekul osalenud häälest ning asendada antud viide lause osaga, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häälest.

Paragrahvi 301 muutmine

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest välja jätmisega. Vt § 292 lg 1 p 1 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 301¹ muutmine

Paragrahvi 301¹ lg-sse 4 kavandatud muudatuseks on regulatsiooni täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav vaidlustamise tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat 2-aasta pikkust tähtaega (olukorras, kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse).

Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Teisisõnu, juhul, kui õigustatud isik on seaduses ettenähtud tähtaja jooksul kohtu poolt pöördunud, on esitatud tühisuse tuvastamise nõue tähtaegne (vt põhjendusi § 177.1 lg 3 muutmine).

Paragrahvi 302 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 302 esimese muudatusena on kavandatud ÄS § 302 lg 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv § 302 lg 1 näeb ette, et [otsuse kehtetuks tunnistamise] nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates aktsionäride otsuse vastuvõtmisest, siis kavandata muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude võib esitada kolme kuu jooksul alates üldkoosoleku otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana (vt põhjendusi § 178 lg 1 muudatuse kohta).

Paragrahvi 302 lisatakse sätte teise muudatusena sarnaselt osanike otsuste vaidlustamise sätetele ka aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise täiendav alus. Selle kohaselt võib üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist lisaks muudele juhtudele nõuda ka juhul, kui juhatus ei **andnud** aktsionärile otsuse tegemiseks vajalikku teavet, või kui talle küll anti teavet, kuid see oli ebaõige või mittetäielik.

Nagu osaihuingu osanike otsuste kehtetuks tunnistamise nõude korral, nii peab ka aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks teabepuudus olema relevantne ja mitte igasugune teabepuudus ei ole otsuse kehtetuks tunnistamise aluseks. Otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda vaid siis, kui teabe mitteandmine või ebatäieliku teabe andmine rikkus aktsionäriõigusi nii, et see võis tuua kaasa selle, et aktsionäril ei olnud võimalik kujundada hääletamiseks vajalikke seisukohti, eelkõige kui ta oleks teavet omades otsustanud teisiti kui teavet mitte omades.

Aksionär saab § 302 lg 1¹ alusel otsuse kehtetuks tunnistamist eeltoodud põhjusel nõuda vaid juhul, kui teabe olemasolu oli mõistlikult hinnates (VÕS § 7) olulise tähtsusega osalemis- või muude aktsionäriõiguste teostamisel. Otsuse kehtetuks tunnistamist ei saa eeltoodud põhjusel nõuda, kui teave, mida aktsionärile ei antud või mis anti puudulikult, puudutas aktsionärile makstavaid hüvitisi või juurdemakseid, mille suuruse kindlaksmääramiseks näeb seadus ette eraldi menetluse. Sellise menetluse näevad ette TsMS § 607–613. TsMS § 607 lg 1 kohaselt on sellisteks juhtumiteks eelkõige ÄS § 363⁸ lg-s 3, § 398 lg-s 3, § 404 lg-s 1, § 441 lg-s 3, § 448 lg-s 1, § 481 lg-s 3 ja § 488 lg-s 1 nimetatud hüvitised.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5. Lõike 3 esimene lause tehakse selguse huvides kaheks lauseks, eesmärgiga tuua selgust aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks õigustatud isikute ringis, mis praktikas on tekitanud segadust.

Paragrahvi 302 neljandaks muudatuseks on sätte täiendamine lg-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt juhatus on kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamisest aktsionärile, kes olid aktsionärid otsuse tegemise ajal ja on aktsionärid teate koostamise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatus otsuse tegemise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 7.2.2.5 ja 7.2.4.3.2.

Paragrahvi 303 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi § 303 kavandatud muudatuste eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piirangutega seonduvat. Kehtiv § 303 lg 1 näeb ette, et aktsionär ei või hääletada, kui otsustatakse tema vabastamist kohustusest või vastutusest, nõusoleku andmist aktsionärile tema ja aktsiaseltsi vahel tehingu tegemist või aktsionäriõiguse õigusvaidluse pidamist ning selles tehingus või õigusvaidluses aktsiaseltsi esindaja määramist või küsimusi, mis puudutavad selle kontrollimist või hindamist, milline on aktsiaseltsi või tema esindaja tegevus juhatuse või nõukogu liikmena. Esindatuse määramisel selle aktsionäri hääli ei arvestata.

Sätte lõikesse 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piirangu kohaldamise üldist printsiipi juhtorgani liikmeka tehingu tegemisel, mille kohaselt ei või liige hääletada üksnes liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga. Kavandatava muudatuse kohaselt täpsustatakse kehtivat regulatsiooni viitega, et aktsionär ei või hääletada kui otsustatakse aktsionäri ja aktsiaseltsi vahel tehingu tegemise üle, milles aktsionäri huvi on vastuolus ühingu huviga. Lisaks täiendatakse lõiget õigusvaidluse tagamise eesmärgil viitega, et osanik ei või hääletada juhul, kui otsustatakse mistahes õigusvaidluses aktsionäriõiguse õigusvaidluse pidamist või vaidlusesse või tehingusse

ühingu esindaja määramist. Kavandatava muudatuse sisuks on kokkuvõtlikult näha ette, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmega juriidilisele isikule esindaja määramisele.

Paragrahvi 303 kavandatud teise muudatusena on lisatud sättele lõige 3. Kavandatud muudatusega lisatakse kehtiva seaduse regulatsioonile põhimõte, mille kohaselt on üldisest regulatsioonist sõltumatult aktsionäril õigus hääletada enda valimisel nõukogu liikmeks, ametiaja pikendamisel ja tagasikutsumisel, samuti kui otsustatakse temaga nõukogu liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist.

Paragrahvi 303 kavandatud kolmandaks muudatuseks on sätte täpsustamine lõikega 4, mille kohaselt on aktsionäril, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangud, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kuivõrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pööratakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatav muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma häälte protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud.

Neid muudatusi on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.3.

Paragrahvi 309 muutmine

Paragrahvi 309 lg 1 muudatuse eesmärgiks on sätestada selgesõnaliselt õigus leppida põhikirjas kokku juhatuse liikme valimise ja tagasikutsumise täpsem kord ja tingimused. Vt selgitusi § 184 lg 1 muutmise juurde, võttes arvesse aktsiaseltsiga seotud erisused.

Regulatsiooni dispositiivsusele seab piirid TsÜS § 31 lg 3, mille järgi ei või juriidilise isiku organi pädevust üle anda muule organile või isikule.

Paragrahvi 312 muutmine

Vt selgitusi 185 lg 1 ja lg 3 muutmise juurde.

Paragrahvi 314 muutmine

Vt selgitusi 180¹ lg 3 muutmise juurde.

Paragrahvi 314 muutmine

Vt selgitusi 185 muutmise juurde.

Paragrahvi 315 muutmine

Vt selgitusi § 187 lg 4 muutmise juurde.

Paragrahvi § 317 muutmine

Paragrahvi 317 kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada huvide konfliktiga seonduvat. Kehtiva regulatsiooni kohaselt otsustab nõukogu juhatuse liikmetega tehingute tegemise ja määrab tehingute tingimused, samuti otsustab õigusvaidluse pidamise juhatuse liikmetega. Tehingu tegemiseks ja õigusvaidluse pidamiseks määrab nõukogu aktsiaseltsi esindaja. Kavandatava muudatuse kohaselt täpsustatakse kehtivat regulatsiooni täpsustusega, et

nõukogu määrab aktsiaseltsi esindaja „*olenemata sellest, kas õigusvaidluse algatajaks on aktsiaselts või juhatuse liige*“ (vt täpsemaid põhjendusi analüüs-kontseptsiooni p 7.2.3.)

Paragrahvi 321 muutmine ja täiendamine

Paragrahvis 321 on kavandatud teha neli muudatust. Esimese muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni täiendamine õigusselguse tagamise eesmärgist tulenevalt põhimõttega, et koosoleku teade edastatakse nõukogu liikme poolt avaldatud [ühingule] kontaktandmetele, kui põhikirjast ei tulene teisiti. Töögrupi hinnangul on oluline seaduses näha ette nõukogu liikmetele kohustus teatada ühingule oma kontaktandmed ja tagada selle õigsus (sh teavitada ühingut koheselt selle muutumisest). Kõnealune muudatus on põhjendatud muuhulgas põhjusel, et sarnaselt osauhinu osanikule, on nõukogu liikmel nõ aktiivne kohustus (hooldsus- ja lojaalsuskohustust) osaleda ühingu töös. Eelnevast tuleneb omakorda ka nõ aktiivselt käitumise kohustus, mille osaks on kohustus tagada, et ühingu käsutuses olevad andmed oleksid õiged. Olukorras, kus ühing edastab teavituse nõuetekohaselt, nõukogu liikme poolt ühingule avaldatud kontaktaadressile, kannab osanik riski, et ta kõnealust teadet kätte ei saanud.

Teiseks muudatuseks on lõike 3 täpsustamine tähtajaga, mille jooksul nõukogu koosolek peab toimuma juhul kui selle toimumist on taotlenud kolmas isik. Täpsemalt, kui kehtiva regulatsiooni kohaselt kutsutakse nõukogu koosolek kokku, kui seda nõuab nõukogu liige, juhatus, audiitor või aktsionärid, kelle aktsiad esindavad vähemalt 1/10 aktsiakapitalist. Kui koosolekut ei kutsuta kokku kahe nädala jooksul, alates taotluse saamisest, on nõukogu liikmel, juhatusel, audiitoritel või aktsionäridel õigus koosolek ise kokku kutsuda. Kavandatud muudatusega lisatakse regulatsiooni täiendus, mille kohaselt läheb nõ koosoleku kokkukutsumise õigus kolmandale isikule üle ka juhul, kui taotletud koosolek ei toimu 3 nädala jooksul alates taotluse saamisest.

Kolmandaks muudatuseks on kehtiva regulatsiooni täiendamine lõikega 3³, mille kohaselt kui nõukogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu liikme, juhatuse, audiitori või aktsionäride nõudel, võivad nõukogu liige, juhatus, audiitor või aktsionärid, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Teisisõnu on kavandatava lõike eesmärgiks sätestada õigustatud isikutele õigus nõuda mitte ainult koosoleku korraldamist, vaid ka teatud konkreetsete küsimuste koosolekul arutamist. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on vältida regulatsiooni kuritarvitusi viisil, et õigustatud isiku nõudel kutsutakse nõutud nõukogu koosolek küll kokku, kuid ei arutata küsimusi, mida taotluse esitanud isikud on adresseerinud.

Neljas muudatus puudutab olukorda, kus nõukogu kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid. Kehtiv § 321 lg 5 sätestab, et kui nõukogu kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole nõukogu õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui nõukogu koosolekul osalevad kõik nõukogu liikmed. Sellisel nõukogu koosolekul tehtud otsused on tühised, kui nõukogu liikmed, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et nõukogu koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes sellest, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik nõukogu liikmed koosolekule siiski kohale tulnud. Hetkel kehtiv regulatsioon tekitab praktikas olukorra, kus juhul, kui nõukogu liige lihtsalt informatsiooni huvides läheb nõ vaatama, mida koosolekul arutatakse, olles koosolekuks koosoleku korra rikkumise tõttu ettevalmistamata, on koosolek

automaatselt otsustusvõimeline. Kavandatava muudatuse kohaselt ei ole otsus tühine üksnes juhul, kui kohale tulnud nõukogu liikmed olid sellisel viisil peetava koosolekuga ka nõus.

Paragrahvi 322 muutmine

Paragrahvis 322 on kavandatud viis muudatust.

Lõikes 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks regulatsiooni ühtlustamine (ühetaolisuse tagamine) ja õigusselguse tagamine. Eelneva tõttu tehakse kavandatava muudatusega pigem tehniline täpsustus, mille kohaselt lisatakse lõikesse täpsustus, et nõukogu otsus on vastu võetud, kui selle poolt hääletas üle poole hääletamisel osalenud hääleõiguslikest nõukogu liikmetest.

Teine muudatus on nähtud ette lõikesse 4. Kehtiva § 322 lg 4 ls 2 kohaselt on [nõukogu otsuse kehtetuks tunnistamise] nõude aegumistähtaeg kolm kuud alates nõukogu otsuse vastuvõtmisest. Kavandatava muudatuse kohaselt sõnastatakse viidatud lause ümber järgmiselt: „nõude võib esitada kolme kuu alates nõukogu otsuse vastuvõtmisest.“ Kavandatava muudatuse eesmärgiks on õigusselguse põhimõtte tagamiseks kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Teisisõnu, kavandatud muudatuse järgselt ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumise katkemist ja peatamist reguleerivad alused. Eelnõu autorid on eelnevate muudatuste põhjendatust analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.2.5.

Kolmas muudatus on nähtud ette lõikesse 6. Kavandatud muudatuse kohaselt lisatakse sätte lõikele 6 täpsustus seonduvalt otsuse vaidlustamisega olukorras, kus otsus tehakse kirjalikult. Õigusselguse tagamise eesmärgil lisatakse lõikele kuus lause 3, mille kohaselt võib vastuväite protokollimiseta nõukogu iga liige nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist juhul, kui otsus tehakse § 323 2. lõikes sätestatud korras.

Neljas muudatus puudutab lõike 6 esimest lauset. Lõike 6 esimene lause tehakse selguse huvides kaheks lauseks, eesmärgiga tuua selgust nõukogu otsuse vaidlustamiseks õigustatud isikute ringis, mis praktikas on tekitanud segadust.

Viies muudatus on nähtud ette lõikesse 7. Kavandatud muudatusega täpsustatakse kehtiva regulatsiooni sõnastust, muutes selle täpsemaks. Täpsustus seonduvalt asjaoluga, et nõukogu otsuseid saab vastu võtta lisaks koosolekule ka kirjaliku hääletamise teel. Nimetatud juhul ei saa rääkida mitte koosoleku kokkukutsumise korra oluliselt rikkumisest, vaid otsuse eelnõu saatmise korra olulisest rikkumisest. Eeltoodust tulenevalt tuleb sätte sõnastust täpsustada ning näha ette, et organi otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse tegemisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Lisaks, kõrgeima otsustustasandi liikmete otsuste kui ka juhtorgani otsuste vaidlustamisel seoses menetluslike vigadega tuleks lähtuda kõigi juriidilise isiku liikide puhul koosoleku kokkukutsumise korra ja otsuse tegemise korra olulise rikkumise kriteeriumist.

Paragrahvi 323 muutmine

Paragrahvis 323 on kavandatud muudatusi kokku viiete lõikesse.

Lõikesse 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on sätestada eeldus, et kõik nõukogu liikmed on nõus otsuse vastuvõtmisega koosolekut kokkukutsumata viisil. Muudatus on tingitud asjaolust, et sageli ei ole nõukogu liikmete eraldi nõusolekut otsuste vastuvõtmiseks koosolekut kokkukutsumata vormistatud. Kuna sageli on see tahteavaldus väljendatud üksnes vaikivalt, siis sätestatakse õigusselguse tagamise eesmärgil, et kõigi nõukogu liikmete nõusolekut otsuste vastuvõtmiseks koosolekut kokkukutsumata eeldatakse. See eeldus kehtib senini, kuni ükski nõukogu liige ei ole kuni hääle andmise tähtjani teatanud nõukogu esimehele oma mittenõustumisest nimetatud viisil otsuse vastuvõtmise korraga.

Lõikes 2 on kavandatud kaks muudatust. Esmaseks muudatuseks on sätestada üldine põhimõte, mille eesmärgiks on tagada, et nõukogu liikmetele hääletamiseks määratav aeg ei oleks ebamõistlik – teisisõnu lisatakse kavandatava muudatusega viide, mille kohaselt nõukogu määrab „mõistliku“ tähtaja, mille jooksul nõukogu liige peab oma seisukoha kujundama. Teiseks lõikesse kavandatud täpsustuseks on näha ette põhimõte, mille kohaselt võib AS'i nõukogu koosoleku korral võimaldada hääle andmist koosolekut kokkukutsumata otsuse tegemise korral ka elektroonilises vormis. Hetkel kehtib kirjaliku hääletamise nõue (§ 323 lg 2), mis AS üldist vorminõuete süsteemi silmas pidades võib tekitada segadust. Eelnõu autorite hinnangul puudub mõistlik põhjendus, miks kõnealune erisus on põhjendatud.

Lõikes 3 kavandatud muudatus on tehniline ning plaanitud regulatsiooni kui terviku kooskõla tagamiseks. Täpsemalt täiendatakse kavandatava muudatuse kohaselt olemasolevat regulatsiooni viitega, et nõukogu otsus on võetud vastu, kui otsuse poolt on antud üle poole „hääleõiguslikke“ nõukogu liikmeid. Otsuse vastuvõtmisel jäetakse arvesse võtmata nende isikute hääled, kellel puudub õigus konkreetses küsimuses hääletada.

Lõikes 4 tehtava muudatuse ja lg 5 tühistamise eesmärgiks on leevendada formaalseid nõudeid AS nõukogu otsuste koosolekut kokkukutsumata vastuvõtmisel. Muudatusega jäetakse §-st 323 lg 4 välja sisunõuded hääletusprotokollile ning lg 5 tühistamisega loobutakse nõudest lisada hääletustulemuste protokollile liikmete seisukohad.

Paragrahvi 329 muutmine

Paragrahvi 329 täiendamise tulemusena hakkab kehtima reegel, mille kohaselt audiitorit ei või nimetada pikemaks tähtjaks kui kolm aastat, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud lühemat tähtaega. Ametiaja pikendamist ei või otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks kui seaduses või põhikirjas ette nähtud ametiaja ülemmäär. Sellise reegli kehtestamise eesmärgiks on tagada, et audiitor oleks auditeeritavast ühinguist piisavalt sõltumatu.

Seadustiku täiendamine §-idega 329² - 329⁷

Audiitorkontrollile seatud eesmärkide täitmine on võimalik üksnes erapooletu audiitori poolt. Audiitori erapooletuse olulisust rõhutab ka audiitortegevuse seaduse § 39, mille kohaselt on audiitor kutsetegevuses sõltumatu ja erapooletu. Samas ei sätesta seadus audiitorkontrolli erapooletuse tagamiseks piiranguid audiitoriks olemisele. Äriseadustikku lisatavas §-s § 329² need vajalikud piirangud sätestatakse.

Paragrahvis 329³ reguleeritakse audiitori ja kontrollitava aktsiaseltsi vahel tekkiva võlasuhte teatud aspekte. Audiitoril on õigus audiitorkontrolli läbiviimiseks sõlmitav leping üksnes mõjuval põhjusel üles öelda. Audiitor peab lepingu lõpetamist kirjalikult põhjendama ning esitama aruande tehtud töö kohta.

Äriseadustiku kohaselt peab aktsiaseltsi majandusaasta aruannet kontrollima audiitor. Seejuures on jäänud reguleerimata küsimus, milles audiitorkontroll täpsemalt seisneb. ÄS täiendamisel §-ga 329⁴ on võimalik see seaduselünk täita. Täienduse kohaselt on audiitor kohustatud kontrollima raamatupidamise aastaaruande vastavust seadusele ja põhikirjale kutsetegevuses tavaliselt vajaliku hoolsuse ja sellise põhjalikkusega, et ta avastaks olulised rikkumised. Tegevusaruande kontrollimise peab audiitor kontrollima selle vastavust raamatupidamise aastaaruandele ja selle kontrollimise käigus kogutud andmetele ning hindama, kas tegevusaruanne annab kontrollitava majanduslikust seisundist ja tegevusest õige ettekujutuse ja kas tegevusaruandes on piisavalt kajastatud tulevase riske.

Raamatupidamise aastaaruande nõuetekohane kontrollimine ei ole reeglina võimalik tutvumata kontrollitava aktsiaseltsi raamatupidamisdokumentidega. Audiitorile peab olema tagatud ka õigus nõuda kontrollitava isiku juhatuse ja nõukogu liikmetelt hoolikaks auditeerimiseks vajalikke selgitusi, kinnitusi ja tõendeid. Need õigused tagatakse audiitorile §-ga 329⁵.

Audiitorkontrolli tulemused esitab audiitor aruandes ja järeldusotsuses. Käesoleval hetkel puudub regulatsioon audiitori aruande ja järeldusotsuse sisule esitatavate nõuete osas. Äriseadustikku lisatavas §-s 329⁶ sätestatakse nõuded, mis peavad tagama audiitorkontrollile seatud eesmärgi täitmise. Audiitorkontrolli tulemuseks peab olema erapooletu pädeva isiku motiveeritud hinnang aktsiaseltsi majandusliku olukorra ja tulevikuväljavaadete kohta, millele aktsionärid ning juhatuse ja nõukogu liikmed võivad aktsiaseltsi puudutavate küsimuste otsustamisel tugineda. Audiitori aruanne tuleb koostada nõutava hoolsuse ja põhjalikkusega, olema motiveeritud, selge, ülevaatelik ja üheselt mõistetav ning esitatud kirjalikus vormis. Täiendusega sätestatakse ka asjaolud, mille osas audiitor on kohustatud eraldi välja tooma (kontrollimise käigus avastatud ebaõigsused ja seaduserikkumised, võimalikud ohud aktsiaseltsi arengule jne.)

Äriseadustikku lisatavas §-s 329⁷ täpsustatakse audiitori kohustusi audiitorkontrolli läbiviimisel. Auditeerimine tuleb läbi viia erapooletult, vastavalt kutsestandarditele ning hoides kontrollimise käigus teatavaks saanud auditeeritava isiku ärisaladust. Samuti rõhutatakse täiendusega põhimõtet, et audiitor ja audiitorühing vastutavad nii enda kui ka nende isikute rikkumiste eest, keda nad oma majandus- ja kutsetegevuses kasutavad. Nii saab audiitorilt või audiitorühingult nõuda kahju hüvitamist ka juhul, kui kohustusi on rikkunud audiitori abiline või audiitorühingu juhtorgani liikmed. Audiitortegevuse seaduse § 40 kohaselt on audiitor kohustatud hüvitama mittenõuetekohase audiitorkontrolli läbiviimise tagajärjel süüliselt tekkinud kahju. Mittenõuetekohase audiitorkontrolli tagajärjel võib tekkida ettenägematult suur kahju. Ebamõistlikult ulatusliku audiitori vastutuse piiramiseks sätestatakse audiitori vastutuse ülempiiriks 1 miljon eurot ühe audiitorkontrolli kohta. Vastutuse piirang ei kehti tahtlikult toimepandud rikkumise korral. Mittenõuetekohaselt läbiviidud audiitorkontrollist tulenevad kahju hüvitamise nõuded aeguvad 5 aasta jooksul.

Paragrahvi 330 muutmine

Paragrahvi 330 lõike 5 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse talle erikontrolli aruande ärakiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Paragrahvi 332 muutmine

Paragrahvi 332 lõike 4 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse talle majandusaasta aruande ärakiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Seadustiku täiendamine §-ga 363¹¹

Äriseadustikus on praegu reguleeritud vaid põhiaktsionäri õigus algatada aktsiate väikeaktsionäridelt ülevõtmise menetlus. Paragrahvi 363¹ lg 1 näeb ette, et aktsionäri taotlusel, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 9/10 aktsiaseltsi aktsiakapitalist (põhiaktsionär), võib aktsionäride üldkoosolek otsustada aktsiaseltsi ülejäänud aktsionäridele (vähemusaktsionärid) kuuluvate aktsiate ülevõtmise põhiaktsionäri poolt õiglase rahalise hüvitise maksmise vastu.

Sellele vastupidist menetlust ehk *sell-out*'i äriseadustik praegu ette ei näe. See tähendab, et vähemusaktsionäril ei ole õigust nõuda, et enamusaktsionär otsustaks ülevõtmise ja omandaks vähemuse aktsiad õiglase hinna eest. Samas on *sell-out* õigus väikeaktsionäride jaoks olemas väärtpaperituruõiguslikul ülevõtmisel (VPTS § 182²), äriühingute ühinemisel ja jagunemisel § 404 lg 1 ja § 448 lg 1) ning aktsiaraamatupidaja vahetumisel (§ 233³ lg 3).

Seega on aktsiate ülevõtmine äriseadustikus praegu ette nähtud enamuse otsustusõigusena, mitte aga vähemuse nõudeõigusena ehk siis ülevõtmise otsustamisel saab enamusaktsionär valida, kas ta jätkab koos väikeaktsionäridega või ostab nad välja. Selles olukorras on õiglase ja vähemuse huvidega arvestav, kui vähemusaktsionäridele antakse samamoodi nende aktsiate väljaostmise nõudeõigus. Enamusaktsionär ei pruugi vähemusaktsionäre välja osta soovida, sest kui aktsiad on killustunud mitmete väikeaktsionäride vahel, kellel ühelgi ei ole üle 10% aktsiatega esindatud häälest, ei saa ükski väikeaktsionär ükski nagunii ühingujuhtimisel kaasa rääkida ja tema osalus on sisuliselt mittelikviidne.

Paragrahvi 363¹¹ lisamisega viiakse äriseadustikku sisse §-des 363¹–363¹⁰ sätestatud aktsiate ülevõtmismenetlusele vastupidine menetlus ja nähakse ette vähemusaktsionäri õigus nõuda ülevõtmisolukorras, et enamusaktsionär võtaks tema aktsiad üle.

Paragrahvi 363¹¹ kohaselt on vähemusaktsionäril, kelle suhtes põhiaktsionäril on õigus teostada § 363¹ lõikes 1 sätestatud õigust ja võtta aktsiad rahalise hüvitise eest üle, õigus nõuda põhiaktsionäri talle kuuluvate aktsiate omandamist õiglase hinnaga. Seega kui on tekkinud olukord, kus ühe aktsionäri (§ 363¹ lg 1 mõttes põhiaktsionäri) aktsiatega on esindatud vähemalt 9/10 aktsiaseltsi aktsiakapitalist ja aktsionäride üldkoosolek võib võtta vastu otsuse võtta vähemusaktsionäridele kuuluvad aktsiad üle, kuid põhiaktsionär ei algata ülevõtmist, on vähemusaktsionäril õigus nõuda aktsiate ülevõtmist.

Õiglase hüvitise suuruse määramisele kohaldatakse vastavalt samu põhimõtteid, mida kohaldatakse põhiaktsionäri algatatud ülevõtmismenetluses.

Lähemalt on selle muudatuse vajadust käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 364 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et aktsiaselts lõpetatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 366 muutmine

Paragrahvi 366 lg 1 p 1 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus aktsionärid ei ole võtnud vastu otsust äriühingu lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitletav

mitmepoolse tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTKo 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada aktsiaseltsi sundlõpetamiseks kohtule avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema õigustatud esitama avalduse kohtule muuhulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 367 lg 3 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 367 lg 3 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahv 369 Paragrahvi 374 lõike 2 kehtetuks tunnistamine

Lõike kaks muudatusega kaotatakse nõue, mille kohaselt vähemalt ühe likvideerija elukoht peab olema Eestis. Nõue ei oma praktilist väärtust, samuti ei kehti vastav nõue juhatuse liikmete suhtes, kes sageli on likvideerijateks.

Paragrahv 3713 tühistamine ja lõike 14 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, samuti juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas aktsionäride otsus või aktsionäride üldkoosoleku protokoll.

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb aktsiaseltsi majandusaasta, mille kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on aktsiaseltsi majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate

muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmisega võetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Paragrahvi 379 täiendamine

Paragrahvi 379 lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava aktsiaseltsi vara jaotamise ajalise (2-kuu pikkune) piirangu, mis seondub lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine aktsiaseltsile, millel on üksnes üks aktsionär või kui lisaks temale on aktsionäriks aktsiaselts ise. Ainuaktsionäriaga aktsiaseltsi, samuti aktsiaseltsi puhul, milles lisaks ühele aktsionäriks on aktsionäriks veel aktsiaselts ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub aktsionäride täiendav kaitsevajadus.

Paragrahvi 380 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud aktsiaseltsi tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avalduse lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks aktsiaseltsi juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise kohta, aktsiakapitali muutmise korral aga ka aktsiakapitali suurendamise või vähendamise kohta vastuvõetud aktsionäride otsus või aktsionäride üldkoosoleku protokoll, samuti nõukogu liikmete nimekiri ja nende kirjalikud nõusolekud.

Paragrahvi 381 muutmine

Lõikes 1 kavandatavate muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muuhulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1.1 sätestatud nõuet, mille ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 381 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada aktsiaseltsi registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui aktsiaselts seda ise soovib. St registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus aktsiaseltsidele korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi 382 muutmine

Paragrahvi 382 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud

võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudele (vt analoogia korras § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 384 muutmine

Paragrahvi 384 lõike 1 muudatusega lihtsustatakse filiaali mõistet. Kehtiva õiguse järgi on filiaali äriregistrisse kandmise eelduseks see, et välismaa äriühing soovib Eesti oma nimel pakkuda kaupu või teenuseid. Selline eeldus on aga problemaatiline, kuna filiaali registrisse kandmise avaldus on sarnaselt kõigi teiste kandeavaldustega ühepoolne tahteavaldus ning kandeavalduse läbivaatamisel puudub registripidajal õigus kontrollida, mida soovib välismaa äriühing teha. Lisaks ei ole kehtivas õiguses filiaali mõiste juures arvestatud, et ELTL artikkel 49 nimetab asutamisvabadusena ka õigust juhtida äriühingut välismaalt, kusjuures see võib toimuda ka filiaali kaudu. Kuna kehtivas õiguses ei ole juhtimist filiaali mõiste juures nimetatud, võib siin olla ka teatud vastuolu EL õigusega. Lisaks võib kehtiva õiguse tekstist jääda mulje, nagu oleks filiaali registrisse kandmine eelduseks sellele, et välismaa äriühing saab Eestis tegutseda. Arvestades EL õiguse aluspõhimõtteid ei saa piiriülesele tegutsemisele selliseid piiranguid kehtestada. Samuti on tegevuskoha määramine paljudel juhtidel keeruline, kui mitte võimatu, seda näiteks olukorras, kui teenuseid osutatakse internetis.

Muudatuses on nähtud ette, et filiaali registrisse kandmisele puuduvad materiaalsed eeldused. Kui välismaa äriühing esitab filiaali registrisse kandmise avalduse, kontrollib registripidaja üksnes seaduses sätestatud formaalsete eelduste täitmist. See ei too kaasa registripidajaga muutmist, kuna ka seni on registripidaja vastavaid kandeavaldusi selliselt menetlenud. Samuti kõrvaldatakse muudatusega võimalik kahtlus, et kehtiv õigus on EL õigusega vastuolus.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.1 ja 12.5.

Paragrahvi 388 muutmine

Eelnõuga muudetakse § 388 teist ja viiendat lõiget. Teise lõike muudatusega nähakse ette senistega võrreldes erinevad nõuded välismaa äriühingu majandusaasta aruande avalikustamisele. Kehtiv õigus näeb ette põhimõtte, et filiaal peab esitama äriregistrile

välismaa äriühingu majandusaasta aruande ja filiaali kohta eraldi aruannet ei koostata. Olukorras, kus välismaa äriühing ei pea talle kohaldatava õiguse järgi aruannet koostama või avalikustama, näeb kehtiv õigus ette, et vastav aruanne tuleb siiski koostada ja avalikustada. See kohustus ei laiene Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi äriühingutele. Seega kohustab kehtiv õigus muude riikide äriühinguid, millel on Eestis filiaal, koostama ja avalikustama Eesti äriregistris enda majandusaasta aruande isegi juhul, kui seda ei nõua neile äriühingutele kohaldatav õigus. Eesti õigusega ei saa aga vastavat kohustust välismaa äriühingule panna, vaid seda saaks teha üksnes sellele äriühingule kohaldatava maa õigusega.

Muudatusega on nähtud ette, et olukorras, kus välismaa äriühing ei ole kohustatud enda majandusaasta aruannet avalikustama, tuleb koostada majandusaasta aruanne filiaali kohta. Selline aruanne on olemuselt sarnane Eesti äriühingute aruannetega, kajastab filiaali majandustegevust ja see tuleb koostada samade nõuete järgi, nagu koostavad aruandeid Eesti äriühingud. Seadusega nähakse ette üksnes nõue, et vastava aruande peab allkirjastama filiaali juhataja. Olemuslikult ei ole sellise aruande kinnitamine kellegi teise poolt vajalik ja seda seadus ei nõua. Samas ei ole välistatud, et mingi kinnitamine toimub sisemise asjade ajamiseks kokkulepitud korras.

Viienda lõike tühistamine on seotud teise lõike muutmisega. Kehtivas seaduses on nähtud ette, et äriregistrile esitatav välismaa äriühingu majandusaasta aruanne peab olema koostatud vastavalt rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele, v.a kui tegu on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi või OECD liikmesriigi äriühinguga. Seega kehtestab Eesti õigus välismaa äriühingu majandusaasta aruande sisunõuded, mis on aga vastuolus direktiivi 2017/1132 artikliga 31, mille kohaselt tuleb välismaa äriühingu majandusaasta aruanne koostada selle õiguse alusel, mida kohaldatakse välismaa äriühingule. Filiaali majandusaasta aruandele kohaldatava raamatupidamistava valimine toimub samadel alustel teiste raamatupidamiskohustuslatega.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.3 ja 12.5.

Paragrahvi 390 muutmise

Kehtiv §-i 390 kolmas lõige näeb ette põhimõtte, et pärast filiaali registrist kustutamist võib välismaa äriühing jätkata Eestis tegevust üksnes juhul, kui ta kannab registrisse uue filiaali. Lisaks on ette nähtud, et kui filiaal on registrist kustutatud võlausaldaja taotlusel, võib uue filiaali registrisse kanda üksnes juhul, kui võlausaldaja nõue on rahuldatud või kui võlausaldaja annab selleks nõusoleku.

Muudatusega see lõige tühistatakse. Muudatus on seotud filiaali mõiste muutmisega (§ 390 lg 1). Seni kehtiv piirang ei ole kooskõlas põhimõttega, et välismaa äriühing võib tegutseda Eestis ka filiaali registrisse kandmata. Lisaks on küsitav, kas võimalus piirata EL liikmesriigi äriühingu filiaali registrisse kandmist on kooskõlas asutamisevabadusega.

Paragrahvi 390 neljandas lõikes on praegu nähtud ette, et enne filiaali registrist kustutamist tuleb viia läbi selle likvideerimine. Selline kohustus ei ole põhjendatud, kuna filiaal ei ole iseseisev õigussubjekt ning kui filiaali kaudu tehakse mingeid tehinguid, siis on nende tehingute pooleks välismaa äriühing. Filiaali registrisse kandmise peamine eesmärk on anda välismaa äriühingule võimalus enda avalikustamiseks Eestis äriregistri kaudu. Filiaali registrist kustutamine ei avalda mingit mõju tema kaudu tehtud tehingutele. Arvestada tuleb ka sellega, et likvideerimismenetlus toob endaga kaasa täiendavaid kulusid, samuti võtab see aega.

Muudatusega on välismaa äriühingule siiski antud võimalus otsustada viia filiaali likvideerimine läbi ja määrata likvideerijad. Muudatusega nähakse ette võimalus kanda äriregistrisse likvideerijad sama korras, kui on ette nähtud osäühingus (§ 208). Esmase avalduse likvideerija registrisse kandmiseks esitab filiaali juhataja. Kui filiaali likvideerimine otsustatakse läbi viia, kohalduvad likvideerimismenetlusele TsÜS-i vastavad sätted.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.4 ja 12.5.

IX. osa. ÜHINEMINE, JAGUNEMINE JA ÜMBERKUJUNDAMINE

31. peatükk. ÜHINEMINE

Eelnõuga seadustiku IX osas tehtavatest muudatustest on suurem osa muudatusi seotud sellega, et eelnõuga nähakse ette kaotada enamus reorganiseerimispiirangutest. Nimelt kehtivas regulatsioonis on ühinemine, jagunemine ja ümberkujundamine lubatud ainult seaduses ette nähtud juhtudel, mida põhjendatakse õiguskäibe kaitse vajadusega, kuivõrd üldjuhul kaasneb reorganiseerimisega juriidilise isiku lõppemine ilma likvideerimismenetluseta.

Ühinguõiguse revisjoni töörühm on aga jõudnud järeldusele, et nii ulatuslikud piirangud pole põhjendatud ja võrdlusriikide eeskujul tuleks lubada reorganiseerimine ka erinevat liiki juriidiliste isikute vahel. Eelkõige puudutab muudatus tulundusühistute ja mittetulundusühingute ühinemist ja jagunemist.

Eelnõu kohaselt lubatakse erinevalt varasemast regulatsioonist tulundusühistute ühinemine ja jagunemine ka juhtudel, kui teised ühinemisel või jagunemisel osalevad ühingud on äriühingud või mittetulundusühingud. Eelnõus on lähtutud kehtiva regulatsiooni loogikast ehk tulundusühistute spetsiifilised sätted on lisatud vastavatesse eriosadesse.

Tulundusühistutele sarnased reorganiseerimisõigused on antud ka mittetulundusühingutele, kuid vastavad muudatused sisalduvad suuresti MTÜS eelnõus. Käesoleval ÄS-i eelnõus on mittetulundusühingute reorganiseerimispiirangute kaotamise alusel muudetud äriühingute ühinemist ja jagunemist puudutavaid sätteid, et need oleksid kooskõlas olukordadega, kus reorganiseerimises osaleb teiselt poolt mittetulundusühing.

Vähesel määral on ÄS-i ümberkujundamist puudutavaid sätteid muudetud ka tulenevalt asjaolust, et lubatud on sihtasutuse ümber kujundamine.

Paragrahvi 391 muutmine

Paragrahvi muutmine on seotud MTÜS § 56 tehtavate muudatustega, mille eesmärk on anda mittetulundusühingutele võrreldes kehtiva regulatsiooniga õigus ühineda ka äriühinguga. Analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et piirang, millega lubati mittetulundusühingutel ühineda ainult mittetulundusühingutega, pole põhjendatud. Vt piirangute kaotamise analüüsi ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.2.

Kavandatavas regulatsioonis on siiski toodud piirang, et mittetulundusühing võib ühinemisel äriühingutega osaleda vaid ühendatava ühinguna. Eelnõu sätestab lisaks, et kui mittetulundusühingu ja äriühingu ühinemisel asutatakse uus ühing, võib uueks ühinguks olla ainult äriühing. Seega on mittetulundusühingu ühinemine äriühingutega lubatud ainult juhul, kui sellise ühinemise käigus ühinemisel osalev mittetulundusühing registrist kustutatakse.

Lõiget 5 on läbivalt täiendatud sõnaga „liikmed“, et see oleks kooskõlas olukorraga, kus ühendatavaks ühinguks on mittetulundusühing, millel on liikmed, mitte osanikud või aktsionärid.

Lõikes 6 on kustutatud täiend „kui seaduses pole sätestatud teisiti“, sest eelnõu kohaselt on sisuliselt lubatud kõikvõimalikud äriühingute vahelised ühinemised.

Paragrahvi 392 muutmine

ÄS § 392 lg 1 muutmise ja lg 6 lisamise eesmärgiks on anda ühinemisel osalevatele ühingutele õigus määratleda ühinemislepingus ühinemise jõustumise aeg ehk aeg, millal ühinemine tuleks äriregistrisse kanda. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 103. Selline muudatus võimaldaks ühinevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning looks täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud. Lõikes 6 sätestatav piirang on vajalik, kuivõrd äriregistril on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Lõike 5 muutmise eesmärk on anda võimalus tingimuslikult sõlmitud ühinemislepingus endas ette näha lühem aeg, mille jooksul peab olema tingimus saabunud ja pärast mida saab ühinemislepingu pool selle üles öelda. Nimetatud muudatuse aluseks on Saksa õiguses olemasolev sarnane võimaluse (UmwG § 7).

Paragrahvi 400 muutmine

Paragrahvi 400 lg 1 muutmise eesmärk on täpsustada ühinemisavalduse esitamisele eelneva ooteperioodi rakendamise vajadust. Nimelt viitab § 400 lg 1, et ühinemisavalduse võib esitada ühe kuu möödumisel ühinemisotsuse vastuvõtmisest, kuid teatud juhtudel ei ole ühinemisotsuse vastuvõtmine ühegi ühinemisel osaleva ühingu poolt vajalik. Kuivõrd seaduse tõlgendamise teel on jõutud järeldusele, et § 400 lõikes 1 nimetatud tähtaeg on ette nähtud ühinemisotsuse vaidlustamise võimaluse tõttu, on vastavat sätet täiendatud selliselt, et ühinemisotsuse puudumise korral ei tule vastavat tähtaega järgida.

Paragrahvi 400 lg 5 ja lg 6 lisamise eesmärgiks on aruandluskohustuste rikkumisega seotud kuritarvituste vähendamine. Kehtivas seaduses ei ole omavahel seotud ühingu aruandluskohustuse täitmine ja ühingu ühinemise registrisse kandmine. Samas on praktikas väga levinud juhtumid, mil reorganiseerimist kasutatakse selleks, et vabaneda ühingutest, mis ei ole täitnud kohaselt enda kohustusi aruandluse pidamisel ja soovitakse sellise aruandluse koostamisest läbi reorganiseerimismeetmete kasutusele võtmise hoiduda. Kavandatava muudatuse eesmärk on ära hoida situatsioon, kus eelnev on võimalik. Nimelt seob kavandatav lõige 5 ühinemise registrisse kandmise äriregistri seaduse §-ga 65 lg 1 (kehtiv § 60 lg 1) ja näeb ette protseduuri, et kui registripidaja on andnud ühendatavale ühingule teate majandusaasta aruande esitamiseks, ei kanta ühinemist enne registrikaardile, kui aruanne on esitatud või kui selle mitteesitamise kohta on esitatud mõjuv põhjus. Muudatuse eesmärgiks on samuti motiveerida ühinguid oma aruandluskohustust täitma.

Kavandatav lõige 6 seob ühinemise registrisse kandmise äriregistri seaduse §-ga 65 lg 3 (kehtiv § 60 lg 3). See on ette nähtud olukorraks, kui ühing alustab reorganiseerimismenetlust etapis, kui registripidaja on Ametlikes Teadaannetes avaldanud teadaande, et ühing on jätnud täitmata oma majandusaastaruande esitamise kohustuse ja kutsunud võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest äriühingu vastu ja taotlema likvideerimismenetluse läbiviimist kuue kuu jooksul.

Lõige 6 eesmärk on siinkohal kaitsta võlausaldajaid, et nimetatud perioodi jooksul ei oleks võimalik ühingat reorganiseerimise käigus kaotada. Nimelt on ette nähtud, et ühinemine kantakse registrisse alles juhul, kui likvideerimismenetluse algatamiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud. Likvideerimismenetluse algatamisel võlausaldaja nõudel jäetakse ühinemine registrisse kandmata.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvi 403 lg 3 muutmine

Täpsustus on vajalik tulenevalt ÄS § 412 lg 5 ja § 421 lg 6 muudatustest. Vaata selles osas vastavate sätete seletuskirja.

Paragrahvi 404 muutmine ja täiendamine

Lõikes 4 on lisatud viited tulundusühistule kui ühendavale ühingule ja selle liikmele.

Lõikes 6 tehtud muudatus on samuti vajalik tulenevalt sellest, et ühinemisotsusega võib olla mittenõustunud ka tulundusühistu või mittetulundusühingu liige, kes sellisel juhul saab oma liikmelisuse üle anda (kehtiv seadus viitab ainult osa või aktsia võõrandamisele) ja seda sõltumata liikmesuse üleandmispiirangutest.

Lõige 7 lisamise osas vt ÄS § 448 lg 7 lisamise seletust.

Paragrahvi 412 täiendamine

Lõike 5 lisamise eesmärgiks on lihtsustada ühinemist olukorras, kus ühendatava ühingu ainus osa kuulub ühendavale ühingule või tulundusühistule. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 392 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide ühinemisotsusesse mittelisamine lihtsustab ühinemismenetlust.

Paragrahv 413 muutmine

Paragrahvi 413 lõike 4 täiendamine sõnaga „liikmelisus“ on tingitud eelnõuga üldiselt tehtavast muudatusest, mille kohaselt saavad ühinemisel osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühinged.

Paragrahvi 414 muutmine

Paragrahvi 414 on läbivalt täiendatud sõnaga „liikmed“, kuna ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 418 muutmine

Kehtivas seaduses on segadusttekitav regulatsioon aktsiaseltsi ühinemisel ja jagunemisel audiitorkontrolli teostamise vajalikkuse osas. Nimelt lubavad ühinemise ja jagunemise üldosa sätted § 394 lg 2 ja § 437 lg 2 teatud juhtudel audiitorkontrolli ära jätta, kuid § 418 ja § 462 viitavad justkui oleks aktsiaseltside puhul audiitorkontroll alati vajalik. Selguse huvides on tehtud nii § 418 kui ka § 462 osas viide vastavale üldosa sättele, mis näeb ette võimalused audiitorkontrolli siiski teatud juhtudel ära jätta.

Paragrahvi 419 muutmine

Paragrahvi 419 lg 3 kohaselt tuleb aktsionäridele teatud juhtudel avalikustada ka vahebilanss, kuid § 419 lg-s 1 ei ole seda märgitud. Selguse huvides on täiendatud § 419 lg 1 loetelu punktiga 5, et muuta seda õigusselgemaks.

Paragrahvi 421 täiendamine

Lõike 6 lisamise eesmärgiks on lihtsustada ühinemist olukorras, kus ühendatava aktsiaseltsi kõik aktsiad kuuluvad ühendavale ühingule või tulundusühistule. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 392 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide ühinemisotsusesse mittelisamine lihtsustab ühinemismenetlust.

Paragrahvi 422 muutmine

Lõiget 4 on täiendatud sõnaga „liikmelisus“ kuivõrd ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 423 muutmine

Paragrahvi on täiendatud sõnadega „liikmetele“ ja „liikmelisus“, kuna ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 426 muutmine

Kehtiv seadus lähtub eeldusest, et muu äriühingu kui aktsiaseltsi puhul ei ole võimalik vahetusvõlakirjade ja eriliigiliste aktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomine. See ei vasta enam kehtivale õigusele. Sellest tulenevalt on täiendatud ÄS § 426 lg-t 1 ja 2, viimaks neid kooskõlla 01.07.2015 jõustunud muudatustega, millega nähakse ka osäühingu osas ette võimalus vahetusvõlakirjade välja laskmiseks ja eelisaktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomiseks.

Paragrahvi § 427⁵ muutmine

Sarnaselt registrist kustutamise muudatusettepanekutega on tehtud ettepanek jätta seadusest välja MTA eriõigus blokeerida äriühingute ühinemine (§ 427⁵ lg 2). MTA on sarnane võlausaldaja kõigi teistega ja peaks oma õigusi ka sarnaselt kaitsma. Puudub vajadus hakata MTA nõusolekut kuidagi eraldi taotlema.

Paragrahvi 428 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lõiget 1 on täiendatud, et lubada tulundusühistu ühinemine mistahes äriühingu ja mittetulundusühinguga.

Lõige 2 on ette nähtud juhtudeks, kui ühendava tulundusühistu põhikirja tuleb ühinemise tõttu muuta. Eelkõige võib selline olukord tekkida, kui tulundusühistu ühendab endaga teist liiki ühingu ning ühinemise tõttu on vaja muuta nt osamaksu puudutavaid sätteid. Siis ei tohiks olla lubatud olukord, kus ühinemine kantakse juba registrisse, kuid ühendava tulundusühistu põhikiri ei vasta enam tegelikkusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 429¹

Lisatava paragrahvi eesmärk on sätestada tulundusühistu ühinemislepingu erisused võrreldes ühinemislepingu üldise sättega (ÄS § 392). Lõige 1 täpsustab üldosa paragrahvis sisalduvat asendussuhte määramise kohustust. Lõige 2 näeb ette, et väljastatavate osade puhul tuleb arvestada, et ühinemise käigus üle antavast varast peab piisama väljastatavate osade eest tasumiseks, arvestades iga liikme osalust ühendatavas ühingus.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 431¹

Paragrahvi 431¹ eesmärk on täpsustada ÄS § 404 tulundusühistute puhul. Selgitatav säte seostub samuti §-ga 321¹. Sätete eeskujuks on Saksa UmwG § 90 ja § 93. Paragrahv 404 näeb ette regulatsiooni olukorraks, kui ühinevad eri liiki ühingud ning annab sellisel juhul ühendatava ühingu osanikule võimaluse loobuda ühendava ühingu osast st nõuda osaluse omandamist ühendava ühingu poolt. Kuivõrd tulenevalt eelnõu muudatustest võib nüüd ühendavaks ühinguks olla ka tulundusühistu, on vajalik erisäte.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 432¹

Paragrahvi 432¹ eesmärgiks on täiendada §-i 431¹ ja täpsustada lahkuvale liikmele hüvitise määramise põhimõtteid, mis lähtuvad kehtivast regulatsioonist (vt selles osas § 404).

Paragrahvi 435 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 435 lg 1 täiendamine punktiga 1¹ on tingitud sellest, et kehtiva seaduse jagunemise regulatsiooni juures on puudu nõue kajastada jagunemislepingus kokkulepet selles osas, mille kohaselt antakse üle jagunemise käigus jaguneva ühingu vara üle omandavale ühingu omandava ühingu liikmelisuse, osade või aktsiate vastu. Tegemist on keskse jagunemislepingu kokkuleppega, mis peab selles alati kajastuma (vt ühinemislepingu osas § 392 lg 1 p 12).

Paragrahvi 435 lg 1 täiendamine punktiga 8¹ ja paragrahvi täiendamine lõikega 5 on kantud eesmärgist anda jagunemisel osalevatele ühingutele õigus määratleda jagunemislepingus jagunemise jõustumise aeg ehk aeg, millal jagunemine tuleks äriregistrisse kanda. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 149. Selline muudatus võimaldaks jagunemisel osalevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning looks täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud. Lõikes 5 sätestatav piirang on vajalik, kuivõrd äriregistril on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Paragrahvi 435 lg 4 muutmise eesmärk on anda võimalus tingimuslikult sõlmitud jagunemislepingus endas ette näha lühem aeg, mille jooksul peab olema tingimus saabunud ja pärast mida saab jagunemislepingu pool selle üles öelda.

Paragrahvi täiendamine lõikega 6 on tingitud eesmärgist lihtsustada jagunemist olukorras, kus omandava ühingu ainsaks osanikuks või aktsionäriks on jagunev ühing või mille ainsaks osanikuks või aktsionäriks juba on jagunev ühing. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 435 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide jagunemisotsusesse mittelisamine lihtsustab jagunemismenetlust.

Paragrahvi 440 täiendamine

Paragrahvi 440 täiendamine lõikega 1¹ kannab eesmärki täpsustada jagunemisotsuse vastuvõtmise eeldusi. Lõige näeb ette, et sõltumata jagunemisotsuse vastu võtmiseks seaduses või põhikirjas ette nähtud häälteenamuse nõudest, on jagunemisotsuse vastu võtmiseks vajalik nende jaguneva ühingu osanike või aktsionäride poolthäääl, kes ei saa omandava ühingu osanikeks või aktsionärideks.

Paragrahvi 443 täiendamine

Sarnaselt ühinemisega, kasutatakse praktikas tihtipeale ka jagunemist selleks, et vabaneda ühingutest, mis ei ole täitnud kohaselt enda kohustusi aruandluse pidamisel ja soovitakse sellise

aruandluse koostamisest läbi reorganiseerimismeetmete kasutusele võtmise hoiduda. Seetõttu on sarnaselt § 400 lg-tega 5 ja 6 kavandatud § 443 lg-d 4 ja 5, mille eesmärk on siduda jagunemise registrisse kandmine vastavalt äriregistri seaduse §-ga 65 lg 1 ja 3 (kehtiv § 60 lg 1 ja 3).

Sättesse lisatava lõike 4 protseduur näeb ette, et kui registripidaja on andnud jagunevale ühingule teate majandusaasta aruande esitamiseks, ei kanta jagunemist omandavate ühingute registrikaardile enne, kui aruanne on esitatud või kui selle mitteesitamise kohta on esitatud mõjuv põhjus. Muudatuse eesmärgiks on samuti motiveerida ühinguid oma aruandluskohustust täitma. Lõige 5 on ette nähtud olukorraks kui ühing alustab reorganiseerimismenetlust etapis, kui registripidaja on Ametlikes Teadaannetes avaldanud teadaande, et ühing on jätnud täitmata oma majandusaastaruande esitamise kohustuse ja kutsunud võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest äriühingu vastu ja taotlema likvideerimismenetluse läbiviimist kuue kuu jooksul.

Lõike 5 eesmärk on kaitsta võlausaldajaid, et nimetatud perioodi jooksul ei oleks võimalik ühingu reorganiseerimise käigus kaotada. Nimelt on ette nähtud, et jagunemine kantakse registrisse alles juhul, kui likvideerimismenetluse algatamiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud. Likvideerimismenetluse algatamisel võlausaldaja nõudel jäetakse jagunemine registrisse kandmata.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvi 446 lg 3 muutmine

Kavandatava muudatuse eesmärk on täpsustada ja lihtsustada jagunemismenetlust olukorras, kus jagunemine toimub ühingusse, mille ainsaks osanikus või aktsionäriks juba on jagunev ühing.

Paragrahvi 448 muutmine ja täiendamine

Lõikes 4 on lisatud viited tulundusühistule kui omandavale ühingule ja selle liikmele.

Lõikes 6 tehtud muudatus on samuti vajalik tulenevalt sellest, et jagunemisotsusega võib olla mittenõustunud ka tulundusühistu või mittetulundusühingu liige, kes sellisel juhul saab oma liikmelisuse üle anda (kehtiv seadus viitab ainult osa või aktsia võõrandamisele) ja seda sõltumata liikmesuse üleandmispiirangutest.

Sättesse lisatava lg 7 mõtteks on laiendada §-s 448 sätestatud kaitset ka juhuks, mil jagunemisel omandava ühingu osaluste või aktsiate võõrandamise piirang on enam piiratud kui oli seda jagunevas ühingu. Sarnaselt on kaitset laiendatud ühinemise korral (vt § 404 lg 7 muudatust).

Paragrahvi 462 muutmine

Kehtivas seaduses on segadusttekitav regulatsioon aktsiaseltsi ühinemisel ja jagunemisel audiitorkontrolli teostamise vajalikkuse osas. Nimelt lubavad ühinemise ja jagunemise üldosa sätted § 394 lg 2 ja § 437 lg 2 teatud juhtudel audiitorkontrolli ära jätta, kuid § 418 ja § 462 viitavad justkui oleks aktsiaseltside puhul audiitorkontroll alati vajalik. Selguse huvides on tehtud nii ÄS § 418 kui ka ÄS § 462 osas viide vastavale üldosa sättele, mis näeb ette võimalused audiitorkontroll siiski teatud juhtudel ära jätta.

Paragrahvi 470 muutmine

Kehtiv seadus lähtub eeldusest, et muu äriühingu kui aktsiaseltsi puhul ei ole võimalik vahetusvõlakirjade ja eriliigiliste aktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomine. See ei vasta enam kehtivale õigusele.

Sellest tulenevalt on täiendatud § 470 lg-t 1 ja 2, viimaks neid kooskõlla 01.07.2015 jõustunud muudatustega, millega nähakse ka osahinguga osas ette võimalus vahetusvõlakirjade välja laskmiseks ja eelisaktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomiseks.

Paragrahvi 472 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lõiget 1 on täiendatud, et lubada tulundusühistu ühinemine mistahes äriühingu ja mittetulundusühinguga.

Eelnõuga paragrahvi lisatav lõige 2 on ette nähtud juhtudeks, kui ühendava tulundusühistu põhikirja tuleb ühinemise tõttu muuta. Eelkõige võib selline olukord tekkida, kui tulundusühistu ühendab endaga teist liiki ühingu ning ühinemise tõttu on vaja muuta nt osamaksu puudutavaid sätteid. Siis ei tohiks olla lubatud olukord, kus ühinemine kantakse juba registrisse, kuid ühendava tulundusühistu põhikiri ei vasta enam tegelikkusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 473¹

Lisatava paragrahvi eesmärk on sätestada tulundusühistu jagunemislepingu erisused võrreldes jagunemislepingu üldise sättega (§ 435). Lõige 1 täpsustab üldosa paragrahvis sisalduvat asendussuhte määramise kohustust. Lõige 2 näeb ette, et liikmele väljastatavate osade puhul tuleb arvestada, et jagunemise käigus üle antavast varast peab piisama väljastatavate osade eest tasumiseks.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 475¹

Vt selles osas § 431¹ seletust. Sarnane tulundusühistu liikme õiguste kaitse põhimõte kehtib ka jagunemise puhul.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 476¹

Vt selles osas § 432¹ seletust. Sarnased tulundusühistu liikmele makstava hüvitise suuruse leidmise põhimõtted kehtivad ka jagunemise puhul.

Paragrahvi 478 muutmine

Nagu ühinemise ja jagunemise osas, on kavandatava muudatusega plaanis kaotada ka ümberkujundamisele kehtivas regulatsioonis sätestatud piirangud. Kehtivas regulatsioonis on lubatud äriühingute ümberkujundamine ainult teist liiki äriühinguks. Tulundusühistute ümberkujundamine või tulundusühistuks ümberkujundamine pole lubatud. Analüüsi tulemusel on jõutud järeldusele, et sellised piirangud pole põhjendatud ja piiravad liialt ettevõtlusvabadust. Kehtiva regulatsiooni ja analüüsi kohta (sh võrdlusriikide regulatsiooni) vt täpsemalt analüüs-kontseptsiooni p 13.5.2. Erisusena tuleb välja tuua, et lubatud saab olema ka sihtasutuse ümber kujundamine teist liiki ühinguks.

Nimetatud piirangute kaotamise tõttu on muudetud § 478 lg 1, lubades äriühinguid ümber kujundada ka mittetulundusühinguks või sihtasutuseks. Teise lause kustutamisega antakse ka tulundusühistutele ümberkujundamise võimalus. Ümberkujundamise piirangute kaotamise tõttu on muudetud ka lõiget 2, kuna uus ühing võib olla liikmelisusel põhinev ühing või ühistu ning sihtasutus.

Paragrahvi 479 2 muutmine

Paragrahvi 479 lg 1 muutmine on vajalik, et selle sõnastus oleks kooskõlas olukorraga, kus ümberkujundamine toimub kaht eri liiki ühingu vahel ning asendussuhte määramine pole asjakohane. Seetõttu on täiendatud lõiget viidetega muudele võimalustele, kuidas isik saab uues ühingus osaleda.

Lõiget 2 on täiendatud sõnaga „liikmed“, et see oleks asjakohane ka liikmelisusel põhineva ühingu ümberkujundamisel.

Paragrahvi 480 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lg 1, lg 2, lg 3, lg 4 ja lg 5 tehtud muudatused on läbivalt seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing või selleks võib ümber kujundada, seega on lisatud viited liikmetele ja liikmelisusele. Samuti on täiendatud asendussuhte kohta käivat lg 1 p 3, kuivõrd teatud juhtudel ei ole asendussuhte määramine asjakohane.

Lõike 7 täpsustab ümberkujundamise registrisse kandmise aja määramise reegleid.

Paragrahvi 481 muutmine

Lõigetes 1 kuni 3 kavandatavad muudatused on seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing või selleks võib ümber kujundada ning sellisel juhul pole asendussuhte määramine asjakohane.

Paragrahvi 482 muutmine

Kavandatav muudatus on seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing.

Paragrahvi 483 muutmine

Lõikes 3 on lisatud viited tulundusühistule ja mittetulundusühingule, mis võivad samuti osaleda ümberkujundamisel.

Paragrahvi 485 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 485 lg 1 p 1 ja p 2 ning lg 3 kavandatavad muudatused on seotud sellega, et ümberkujundamisel võivad osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühingud. Lõikes 3 ette nähtud muudatusega pannaks kõigile ümberkujundamisel osalevatele ühingutele kohustus sõltumata selle liigist, et juhatus või ühingu esindama õigustatud osanikud peavad avalduses kinnitama, et ümberkujundamisotsust pole vaidlustatud või see on rahuldamata jäetud.

Paragrahvi täiendamine lõigetega 6 ja 7 on tingitud eesmärgist motiveerida ümberkujundamisel olevaid ühinguid täitma enda aruandluskohustust. Sarnaselt ühinemise ja jagunemise regulatsiooni kavandatava muudatusega, on ka siin ümberkujundamise registrisse kandmise eeltingimuseks seatud, et ümberkujundatav ühing on täitnud äriregistri seaduse § 65 lg 1 ja 3 (kehtiv § 60 lg 1 ja 3) alusel esitatud nõuded. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvide 486, 487 ja 488 muutmine

Nimetatud paragrahvide muudatused on läbivalt seotud sellega, et ümberkujundamisel võivad osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühingud ning seega on lisatud viited liikmetele või liikmelisusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491¹

Senises ümberkujundamise regulatsioonis puudusid sätted seonduvalt tulundusühistu ümberkujundamisega. Säte on redaktsioonilist laadi ja selle eeskujuks on sarnased sätted ühinemise ja jagunemise juures (vt § 429 ja § 473).

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491²

Kuivõrd kehtivas seaduses ei ole lubatud tulundusühistu ümberkujundamine teist liiki ühinguks, siis on käesolev muudatus vajalik, et sätestada erisätted juhuks kui tulundusühistu soovib ennast ümber kujundada äriühinguks.

Lõike 1 ja lõike 2 eeskujuks on § 498, mis reguleerib osaühingu ja aktsiaseltsi ümberkujundamist täis- või usaldusühinguks. Lõige 1 sätestab, et täisühinguks ümberkujundamisel on vajalik kõik liikmetele poolthääl. Kõigi liikmete poolthääl on vajalik, sest täisühingu näol on tegemist ühinguga, kus iga liige vastutab solidaarselt oma varaga. Lõige 2 sätestab, et usaldusühinguks ümberkujundamiseks on vajalik 2/3 koosolekul osalenud liikmete poolthääl ja kõigi täisosanikeks saavate liikmete poolthääl.

Osaühinguks ja aktsiaseltsiks ümberkujundamisele on lõikes 3 rakendatud tavapärasest 2/3 häälteenamuse normi.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491³

Käesoleva sätte aluseks on kehtivas regulatsiooni § 495 ning selle eesmärk on piirata tulundusühistu liikmete vastutust pärast tulundusühistu ümberkujundamist.

Paragrahvi 495 muutmine

Käesolevat sätet on täiendatud, et seda kohaldada ka tulundusühistuks ümberkujundamisele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 498 lg 3¹

Osaühingu ja aktsiaseltsi tulundusühistuks ümberkujundamisel on rakendatud tavapärasest 2/3 häälteenamuse nõuet, välja arvatud olukorras, kus tulundusühistu liikmetele on ette nähtud täisvastutuse. Sellisel juhul peavad kõik osanikud või aktsionärid hääletama ümberkujundamisotsuse poolt.

Lõikes 4 on lisatud viide uuele lõikele 3¹.

Seadustiku 33. peatüki täiendamine 3¹. jaoga (ÄSi täiendamine paragrahvidega § 499¹ ja § 499²)

Paragrahvid 499¹ ja 499² reguleerivad tulundusühistu ümberkujundamisega seotud detailküsimesi, mh häälteenamust ümberkujundamisotsuse vastuvõtmiseks.

Seadustiku 33. peatüki 4. jao pealkirja muutmine, § 500 lg 1 muutmine; ÄS 33. peatüki 5. jao pealkirja muutmine, § 504 lg 1 muutmine

Paragrahvid 500 lg 1 ja 504 lg 1 täpsustavad osaühingu ja aktsiaseltsi ümberkujundamise võimalust tulundusühistuks, MTÜ-ks ja sihtasutuseks.

Paragrahvi 511³ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 511³ on pakutud seadusest välja jätta, kuna selle oluline sisu on viidud äriregistri seaduse eelnõusse (§ 60).

Seadustiku täiendamine §-ga 520¹

Muudatus on seotud ÄS §-s 140¹ ette nähtud seoses sellega, et tühistatakse võimalus asutada osäühing sissemaksed tasumata. Nende osäühingute jaoks, mis on selliselt asutatud, olukord ei muutu ning et nad saaksid jätkata varasematel tingimustel ning neil ei tekiks kohustust oma asjade ümberkorraldamiseks, lisatakse rakendussätted, mis on sisult samad neile seni kehtinud sissemaksed tasumata jätmisega seotud erisustega.

Sisuline muutus on lõikes 4 (§ 140¹ lg 5), millest jäetakse välja viide ÄS §-le 140 lg 3. See säte näeb ette, et ühingu asutamisel ei tohi tasaarvestada sissemaksed tasumise nõuet nõuetega, mis on osäühingul osäühingu vastu. Muudatus toob kaasa selle, et sissemaksed asutatud osäühingutel kaob keeld tasaarvestada osakapitali sissemaksed osaniku nõudega osäühingu vastu. Eelkõige võib tasaarvestamise võimalus tekkida juhul, kui sissemaksed asutatud osäühing on teeninud kasumit. Nii kehtiva õiguse kui ka muudatuse järgi ei saa sellises olukorras jaotada kasumit dividendideks enne, kui kõik sissemaksed on tasutud. Seega võib osanik olla olukorras, kus ta võiks põhimõtteliselt saada osäühingust dividendi, millega tasuda sissemaksed, kuid seda kehtiv õigus ei luba. Muudatusega oleks võimalik, et osanikud teevad dividendi maksmise otsuse ja sellest otsusest tekib osanikul nõue osäühingu vastu. Kuna osäühingule on sissemaksed tasumata, siis on osäühingul omakorda nõue osaniku vastu. Kui tegu on mõlemalt poolt rahaliste nõuetega, on võimalik need tasaarvestada.

Paragrahvi 525 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 525 on pakutud jätta seadusest välja, kuna selle oluline sisu on viidud TsMS § 595¹ ja KS § 125².

Paragrahvi 541 lg 1¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 541 lg 1¹ kehtetuks tunnistamine on tingitud sellest, et revisjoni raames viiakse kõik registrimenetluse sätted äriregistri seadusesse. Säte on ka sisuliselt oma aja ära elanud, kuna nõ ühe akna põhimõte peaks Eesti riiklike Infosüsteemide puhul kehtima üldiselt ja ei vaja äriregistri osas eraldi rõhutamist.